REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje
CPI

SVETOVANJE ODRASLIM V IZOBRAŽEVANJU

Projekt GOAL

Nacionalno evalvacijsko poročilo za Slovenijo

Andreja Dobrovoljc
Barbara Kunčič Krapež
Tanja Vilič Klenovšek
Tina Višekruna

GOAL
Guidance and Orientation for Adult Learners

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

GOAL
Guidance and Orientation for Adult Learners

Naslov: **Nacionalno evalvacijsko poročilo za Slovenijo, Svetovanje odraslim v izobraževanju**

Projekt: **GOAL – Guidance and Orientation for Adult Learners – Svetovanje odraslim v izobraževanju (Sofinancirano: Program Erasmus +, 2015–2018)**

Vodilni nosilec projekta v Sloveniji: **Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS**

Sodelujoči partnerski organizaciji v Sloveniji: **Andragoški center Slovenije in Center RS za poklicno izobraževanje**

Avtorice: **Andreja Dobrovoljc, Barbara Kunčič Krapež, Tanja Vilič Klenovšek, Tina Višekruna**

Evalvatorki v projektu GOAL v Sloveniji: **Barbara Kunčič Krapež, Tanja Vilič Klenovšek**

Metodološka podpora: **dr. Marko Radovan**

Strokovna podpora in končni pregled poročila: **Ema Perme**

Metodologija evalvacije, predloga in urejanje poročila: **Inštitut za izobraževanje, London**

Lektorski pregled: **EuroTranslate - prevajalska agencija**

Založnik: **Andragoški center Slovenije**

Elektronska izdaja, dostopno na: http://arhiv.acs.si/porocila/Projekt_GOAL-nacionalno_evalvacijsko_porocilo_za_Slovenijo

Ljubljana, januar 2018

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=294524160
ISBN 978-961-6851-68-8 (pdf)

Iz recenzije dr. Andreja Kohonta

»Avtorice Andreja Dobrovoljc, Barbara Kunčič Krapež, Tanja Vilič Klenovšek in Tina Višekruna se v poročilu projekta GOAL ukvarjajo z izjemno pomembnim področjem izobraževalnega svetovanja in orientacije manj izobraženim odraslim, ki je kljub nacionalnim in širšim Evropskim priporočilom in strateškim smernicam, v strokovnem in praktičnem svetovalnem delu manj prezentno in naslovljeno, glede na specifične potrebe manj izobraženih odraslih. V aktualnem družbenem kontekstu, determiniranim s staranjem prebivalstva in aktivne delovne populacije, brezposelnostjo določenih segmentov populacije na trgu dela, še posebej manj izobraženih (starejših) delavcev, ki se pogosto znajdejo v spirali dolgotrajne brezposelnosti, socialne izključenosti in revščine, s spremembami na delovnem področju, ki krepijo potrebo po večopravilnosti, avtonomiji in vseživljenjskem izobraževanju, s poudarkom na odgovornosti posameznika za lasten razvoj, so storitve svetovanja in orientacije prepoznane kot ključna opora pri ohranjanju delovne aktivnosti, zmanjševanju socialne izključenosti, ponovnem vključevanju posameznikov na trg dela in oblikovanju prispevkov posameznika k družbenemu napredku.»

Poročilo se posveča nacionalnemu kontekstu (izobraževalnega) svetovanja in orientacije manj izobraženim odraslim in je plod mednarodnega sodelovanja Belgije, Češke, Litve, Nizozemske in Slovenije v obdobju 2015-2018 ter sodelovanja med nosilci projekta (v Sloveniji MIZŠ, ACS, CPI) in deležniki v lokalnem okolju v vseh sodelujočih državah.»

»[…] rezultati svetovanja niso samo merljivi, ampak vsebujejo tudi mnogo neoprijemljivih, nemerljivih prvin. Na temelju izjav deležnikov, da svetovalec odlično opravi svoje delo takrat, ko se svetovanec ne zaveda prispevkov svetovalca k njegovemu uspehu, bi lahko rekli, da svetovalci vse bolj prevzemajo vlogo »coachev«. So strokovnjaki za oblikovanje odnosa, v katerem svetovance opolnomočijo in aktivirajo na njim skrit način z izjemnim posluhom in sposobnostjo vživljanja v njihove potrebe in interese.«

»Rezultati poročila so v nacionalnem kontekstu večplastni in uporabni na različnih področjih. Na strokovnem področju bodo prispevali k izboljšanju kakovosti svetovalnega dela. Obenem spodbujajo razmislek o potrebi po oblikovanju sistemskega okvirja za izvedbo svetovanja ter standardizaciji specifično oblikovanega svetovalnega procesa, namenjenega ciljni populaciji manj izobraženih odraslih. Kot kažejo rezultati, svetovanje tej ciljni skupini ni omejeno le na izobraževalno, temveč se navezuje tudi na poklicno in osebno svetovanje, zato zahteva integriran in obenem specializiran pristop. Nadalje rezultati nakazujejo potrebo po sprotnem spremljanju učinkov in rezultatov svetovalnega dela. Izpostavlja se pomen mrež in partnerstev v svetovalnem procesu. Gre za področje, kjer je v projektu zabeležen največji razvojni premik. Mreže in partnerstva naj temeljijo na bolj ali manj formaliziranih odnosih in še bolj na vzpostavljanju trajnih oblik sodelovanja in koordinacije med vsemi institucionalnimi ter lokalnimi deležniki. Projekt na več točkah potrdi, da je kakovost svetovalnih procesov, ki bodo ponudili učinkovite, svetovancem prilagojene rešitve ter jih bodo obenem motivirali za vključitev in vztrajanje na začrtani poti ter jim nudili oporo med in po izvedbi, v največji meri odvisen od človeškega dejavnika- kompetentnih svetovalcev. Takih, ki imajo posluh za potrebe okolja v katerem delujejo in, ki prek različnih oblik navezovanja stikov in promocije, učinkovito nagovorijo potrebe svetovancev ter drugih deležnikov, znotraj in zunaj zidov običajnih svetovalnih prostorov ter jih na ta način seznanijo s storitvami in jih privabijo v svoje sredine, kjer jih lahko učinkovito razrešujejo.»

Kazalo

Glosar 1
Krajšave 4
Povzetek 5

1. Uvod 18
1.1 Projekt GOAL 18
1.2 GOAL evalvacija 19
1.3 Projekt GOAL v Sloveniji 21
1.4 Predstavitev poročila 24

2. Metodologija 25
2.1 Načrt in metode evalvacije 25
2.2 Vzorec 28
2.3 Zbiranje podatkov 29
2.4 Analiza podatkov 33
2.5 Metodološki izzivi 33
2.6 Ključne metodološke ugotovitve 34

3. Svetovanci in svetovalci vključeni v projekt GOAL 36
3.1 Svetovanci 36
3.2 Svetovalci 50
3.3 Ključne ugotovitve 51
3.4 Ključni predlogi 52

4. Dejavnost svetovanja po modelu GOAL 53
4.1 Dejavnosti in procesi svetovanja: kvantitativne ugotovitve 53
4.2 Dejavnosti in procesi svetovanja: kvalitativne ugotovitve 62
4.3 Ključne ugotovitve 69
4.4 Ključni predlogi 71

5. Partnerstvo in mreže 73
5.1 Razvoj partnerstva in mrež: cilji 73
5.2 Obstoj in obseg partnerstev in mrež 74
5.3 Razvoj in vzdrževanje partnerstev in mrež: izzivi in ovire 76
5.4 Prednosti in dosežki 78
5.5 Ključne ugotovitve 81
5.6 Ključni predlogi 83

6. Kompetence svetovalca 85
6.1 Delo in naloge svetovalca 85
6.2 Doseganje visokih standardov kompetenc svetovalca 97
6.3 Izzivi in ovire 104
6.4 Ključne ugotovitve 104
6.5 Ključni predlogi 107

7. Svetovalni pripomočki 109
7.1 Kontekst in cilji 109
7.2 Svetovalni pripomočki za delo z nizko kvalificiranimi odraslimi 110
7.3 Izzivi in ovire 116
7.4 Ključne ugotovitve 117
7.5 Ključni predlogi 118

8. Terensko delo 120
8.1 Izhodišča in cilji 120
8.2 Aktivnosti terenskega dela 121
8.3 Izzivi in ovire 123
8.4 Ključne ugotovitve 125
8.5 Ključni predlogi 127

9. Rezultati in učinki svetovanja 130
9.1 Kvantitativne ugotovitve po virih podatkov 130
9.2 Kvalitativne ugotovitve: koristi svetovanja 145
9.3 Ključne ugotovitve 147
9.4 Ključni predlogi 150

10. Kakovost svetovanja 152
10.1 Visokokakovostne storitve svetovanja za nizko kvalificirane odrasle: izvajanje in cilji 152
10.2 Izzivi in ovire za visoko kakovost svetovanja in storitev 153
10.3 Prednosti in dosežki 154
10.4 Ključne ugotovitve 159
10.5 Ključni predlogi 167

11. Zaključki: odgovori na evalvacijska vprašanja 169
11.1 Kateri pristopi svetovanja in procesi so bili razviti? V kakšnem obsegu so le-ti prispevali k doseganju ciljev petih razvojnih področij? Kateri dejavniki na programski in sistemski ravni so vplivali na to? 169
11.2 Kateri rezultati na ravni posameznika so bili doseženi, kateri za posamezne ciljne skupine in v kolikšni meri? 171
11.3 V kolikšni meri so bila dosežena projektna pričakovanja? 172
11.4 Kateri programski dejavniki so bili povezani z doseganjem visoke kakovosti storitev in/ali s pozitivnimi rezultati storitev svetovanja na ravni posameznika? 177
11.5 Kateri dejavniki na ravni politike in sistema so bili povezani z doseganjem visoke kakovosti storitev in/ali pozitivnih rezultatov storitev svetovanja na ravni posameznika? 180
11.6 Ugotovitve in predlogi za razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih 185
11.7 Ugotovitve in predlogi za politiko 188

Literatura 192
Priloga 194

Seznam tabel

Tabela 2.1: Vzorec zbiranja podatkov, Slovenija 38
Tabela 2.2: Kvalitativne metode zbiranja podatkov, Slovenija 41
Tabela 3.1: Ciljna skupina, Slovenija 46
Tabela 3.2: Ciljna skupina / izvajalci svetovanja, Slovenija 46
Tabela 3.3: Ciljna skupina / spol, Slovenija 47
Tabela 3.4: Spol svetovancev, Slovenija 47
Tabela 3.5: Spol svetovancev / izvajalci svetovanja, Slovenija 47
Tabela 3.6: Starost svetovancev, Slovenija 48
Tabela 3.7: Starost svetovancev / izvajalci svetovanja, Slovenija 48
Tabela 3.8: Prebivališče, Slovenija 49
Tabela 3.9: Domači jezik, Slovenija 49
Tabela 3.10: Izobrazba, Slovenija 50
Tabela 3.11: Raven izobrazbe / izvajalci svetovanja, Slovenija 50
Tabela 3.12: Ciljna skupina / najvišja dosežena izobrazba, Slovenija 52
Tabela 3.13: Trenutna vključenost v katerokoli obliko izobraževanja ali usposabljanja / starostna skupina, Slovenija 53
Tabela 3.14: Zaposlitveni status, Slovenija 53
Tabela 3.15: Zaposlitveni status / izobrazba, Slovenija 53
Tabela 3.16: Predhodno svetovanje, Slovenija 54
Tabela 3.17: Ovire, ki so vam preprečile, da bi napredovali v izobrazbi ali v karieri, Slovenija 55
Tabela 3.18: Stopnja samoučinkovitosti, Slovenija 56
Tabela 3.19: Ali se radi učite nove stvari?, Slovenija 56
Tabela 3.20: Učni cilji, Slovenija 57
Tabela 3.21: Karierni cilji, Slovenija 57
Tabela 3.22: Leta dela v svetovanju, Slovenija 58
Tabela 3.23: Starost svetovalcev, Slovenija 58
Tabela 3.24: Delovne ure, ki jih namenijo svetovanju / število svetovalcev, Slovenija 58
Tabela 3.25: Delovne ure, namenjene delu na projektu GOAL na teden / število svetovalcev, Slovenija 59
Tabela 4.1: Razlogi za vključitev v svetovanje, Slovenija 62
Tabela 4.2: Glavni razlogi za vključitev v svetovanje / faze evalvacije, Slovenija 62
Tabela 4.3: Glavni razlogi za vključitev v svetovanje / spol, Slovenija 63
Tabela 4.4: Način izvedbe svetovanja / faza evalvacije, Slovenija 64
Tabela 4.5: Število srečanj / ciljna skupina, Slovenija 64
Tabela 4.6: Trajanje prvega in naslednjih srečanj, Slovenija 64
Tabela 4.7: Trajanje prvega in vsakega naslednjega srečanja, Slovenija 65
Tabela 4.8: Glavna tema svetovalnega srečanja, Slovenija 65
Tabela 4.9: Glavna tema svetovalnega srečanja / faza evalviranja, Slovenija 66
Tabela 4.10: Glavna tema svetovalnega srečanja / spol, Slovenija 66
Tabela 4.11: Glavna tema svetovalnega srečanja / ciljna skupina, Slovenija 67
Tabela 4.12: Tip organizacije, ki je izvedla napotitev / faza evalvacije, Slovenija 67
Tabela 4.13: Tip organizacije, ki je izvedla napotitev / ciljna skupina, Slovenija 82
Tabela 5.1: Partnerji, ki so jih organizacije vključile v mrežo, so bile tiste organizacije, ki se ukvarjajo s ciljnimi skupinami, ki so jih v posamezni regiji vključili v projekt:
Tabela 6.1: Tedenske ure, ki jih svetovalci namenijo svetovanju / število svetovalcev, Slovenija 94
Tabela 6.2: Delovne ure, namenjene delu na projektu GOAL na teden / število svetovalcev, Slovenija 94

Tabela 6.3: Leta dela v svetovanju, Slovenija 95
Tabela 6.4: Temeljne naloge svetovalca v izobraževanju odraslih, Slovenija 95
Tabela 6.5: Mnenje svetovancev, Slovenija 103
Tabela 7.1: Svetovalni pripomočki glede na izvajalsko institucijo 117
Tabela 7.2: Ocena učinkovitosti najpogosteje uporabljenih orodij 118
Tabela 7.3: Ocena učinkovitosti manj uporabljenih pripomočkov 118
Tabela 7.4: Primernost izbranih pripomočkov za ciljno skupino 119
Tabela 7.5: Uporaba svetovalnih pripomočkov glede na zaporedno srečanje 119
Tabela 7.6: Uporaba pripomočkov glede na tip izvajalske institucije 120
Tabela 7.7: Uporaba drugih pripomočkov glede na tip izvajalske institucije 120
Tabela 7.8: "Ali so se vam kateri pripomočki/aktivnosti zdeli še posebej uporabni?" 121
Tabela 8.1: Tip organizacije, ki je izvedla napotitev svetovancev v svetovanje / po fazah evalvacije, Slovenija 129
Tabela 9.1: Ali se bolj zavedate svojih možnosti? / Razlogi za svetovanje, Slovenija 137
Tabela 9.2: Ali ste bolj motivirani? / Razlogi za svetovanje, Slovenija 137
Tabela 9.3: Zaključeno predvideno število svetovalnih srečanj, Slovenija 138
Tabela 9.4: Razlogi za zaključek svetovanja, Slovenija 139
Tabela 9.5: Doseženi cilji svetovancev, Slovenija 139
Tabela 9.6: Ovire pri doseganju ciljev, Slovenija 140
Tabela 9.7: Rezultati in učinki svetovanja, Slovenija 141
Tabela 9.8: Sprememba v oceni samoučinkovitosti, Slovenija 142
Tabela 9.9: ANOVA za oceno samoučinkovitosti ob začetku in koncu svetovanja / Ciljna skupina, Slovenija 142
Tabela 9.10: ANOVA za oceno samoučinkovitosti ob začetku in koncu svetovanja / Starost, Slovenija 143
Tabela 9.11: Združena ANOVA za spremembe v oceni samoučinkovitosti / Izobrazba, Slovenija 143
Tabela 9.12: Sprememba v oceni samoučinkovitosti / Ali ste naredili korake, ki ste jih želeli?, Slovenija 144
Tabela 9.13: Ocena samoučinkovitosti / Ali ste naredili korake, ki ste jih želeli?, Slovenija 144
Tabela 9.14: Spremembe v odnosu do učenja, Slovenija 145
Tabela 9.15: Spremembe v učnih ciljih, Slovenija 145
Tabela 9.16: Spremembe v kariernih ciljih, Slovenija 146
Tabela 9.17: Spremembe v kariernih ciljih / Začetek in konec svetovanja, Slovenija 147
Tabela 9.18: Zakaj ste se odločili za svetovanje?, Slovenija 148
Tabela 9.19: Ali vam je svetovanje pomagalo, da ste postali bolj samozavestni pri doseganju zastavljenih ciljev?, Slovenija 148
Tabela 9.20: Ali vam je svetovanje pomagalo, da ste postali bolj samozavestni pri doseganju zastavljenih ciljev? / Napredek pri doseganju izobraževalnih ciljev, Slovenija 149
Tabela 9.21: Ali vam je svetovanje pomagalo izboljšati samozavest glede doseganja vaših zaposlitvenih/kariernih/delovnih ciljev? 150
Tabela 9.22: Ali vam je svetovanje pomagalo izboljšati samozavest glede doseganja vaših zaposlitvenih/kariernih/delovnih ciljev? / Napredek pri dosegaanju kariernih ciljev, Slovenija 150
Tabela 10.1: Ocena petih razvojnih področij in podpore politike 169

Glosar

Opredelitve v tem glosarju izhajajo iz glosarja Evropske mreže za razvoj politik vseživljenjske karierne orientacije (ELGPN): http://www.elgpn.eu/glossary, razen kjer je drugače navedeno.

Slovenski izraz	Opredelitev
Evidenca interesov	Evidenca interesov je orodje kariernega svetovanja, s katerim se oceni posameznikove interese in posledično prepozna zaposlitvene ali izobraževalne priložnosti, ki najbolj ustrezajo takšnim interesom. Vir: Opredelitev iz projekta GOAL
Izid /Rezultat	Pozitivna ali negativna dolgoročna družbeno-ekonomska sprememba ali delovanje, ki je rezultat neposredne ali posredne svetovalne intervencije (pomoči).
Izobraževalno svetovanje	Pomoč posamezniku, da razmisli o osebnih vprašanjih in izkušnjah v zvezi z izobraževanjem in usposabljanjem ter da sprejme ustrezne odločitve glede nadaljnjega izobraževanja in/ali usposabljanja.
Kariera	Medsebojno vplivanje delovnih in drugih vlog v življenju ljudi, vključno s tem, kako usklajujejo plačano in neplačano delo ter njihovo vključenost v izobraževanje in učenje
Karierno svetovanje	Vrsta svetovalne dejavnosti, ki državljanom katere koli starosti in v kateri koli točki življenja omogoča, da prepoznajo svoje sposobnosti, kompetence in interese, sprejmejo pomembne odločitve glede izobraževanja, usposabljanja in zaposlitve ter vodijo svojo individualno življenjsko pot v okolju, kjer se izobražujejo, delajo ter drugje, kjer se naučijo in/ali uporabljajo takšne sposobnosti in kompetence.
Mladi, ki zgodaj opustijo šolanje	Glej Mladi, ki zgodaj opustijo šolanje in usposabljanje.
Mladi, ki zgodaj opustijo šolanje in usposabljanje	Osebe, stare med 18 in 24 let, ki so zaključile največ nižje srednješolsko izobraževanje in niso vključene v nadaljnje izobraževanje ali usposabljanje. Vir: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Category:Glossary
Napredovanje za eno stopnjo	Ena izmed prioritet Akcijskega načrta za izobraževanje odraslih 2007 je »Povečati možnosti odraslih, da napredujejo za eno stopnjo in pridobijo kvalifikacijo, ki je vsaj za eno stopnjo višja od predhodne«. Vir: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0558

Nizko izobražena odrasla oseba	Odrasel z manj kot 4-letno srednješolsko izobrazbo.
Poklicna rehabilitacija	Postopek, ki omogoča funkcionalno, fiziološko, psihološko, razvojno, kognitivno ali duševno prizadetim osebam ali osebam z zdravstveno nezmožnostjo, da premagajo ovire pri dostopu, ohranjanju ali vrnitvi na zaposlitev ali drugo uporabno delo. Vir: http://www.vra-uk.org/
Potrjevanje neformalnega in priložnostnega učenja/ potrjevanje predhodnega učenja (VPL)	Postopek, ko pooblaščeni organ potrdi, da je posameznik usvojil učne izide ustreznega standarda. Sestavljen je iz štirih različnih faz: (1) prepoznave določenih izkušenj posameznika – prek dialoga; (2) dokumentacije – da posamezne izkušnje postanejo vidne; (3) formalnega vrednotenja teh izkušenj; in (4) potrditve, ki vodi v uradno potrditev, npr. delno ali polno kvalifikacijo.
Poznavanje samega sebe	Znanje, ki ga ima posameznik o sebi. Razvoj poznavanja samega sebe oz. samozavedanja je pomembna dejavnost pri kariernem svetovanju: veliko kariernih ukrepov pomoči je namenjenih izboljšanju poznavanja samega sebe.
Preverjanje temeljnih spretnosti	Orodje preverjanja, s katerim se ocenijo spretnosti na področju branja in/ali pisanja in/ali matematike in/ali digitalne spretnosti. Vir: Opredelitev iz projekta GOAL
Dejavnost svetovanja	Vrsta storitev, ki jih opravlja določen izvajalec svetovanja. Lahko gre za storitve, namenjene različnim skupinam svetovancev, ali pa za različne načine izvajanja svetovanja (npr. osebno, prek spleta, telefona itd.).
Svetovalec	Usposobljen strokovnjak, ki opravlja storitve svetovanja, kot je opredeljeno zgoraj. Svetovalci pomagajo posameznikom, da proučijo in se posvetijo svojim kariernim in izobraževalnim ciljem ter jih tudi dosežejo.
Svetovanje	Interakcija med strokovnjakom in posameznikom, ki pripomore k razrešitvi določene težave ali vprašanje.
Svetovanje	Pomoč posameznikom pri odločitvah glede izobraževanja, usposabljanja in zaposlitve.
Temeljne spretnosti odraslih	Temeljne spretnosti lahko obsegajo kompetence na področju pismenosti (branja in pisanja) in znanja računanja/splošne matematike, digitalno pismenost/spretnosti na področju IKT in verbalno komunikacijo. Tečaji/ programi za temeljne spretnosti odraslih predstavljajo znanja na področju pismenosti in znanja računanja za odrasle, ki iz kakršnega koli razloga v času šolanja ali kasneje v življenju niso osvojili teh spretnosti ali dosegli stopnje, ki bi zadostovala za vsakdanje življenje odrasle osebe. Vir: Opredelitev iz projekta GOAL

Terensko delo	Doseči nizko kvalificirane odrasle na različne načine ter jim predstaviti in pomagati prepoznati koristi izobraževanja odraslih. Vir: Poročilo Eurydice. Education and Training in Europe – Widening Access to Learning Opportunities. 2015, str. 98
Vseživljenjsko svetovanje	Vrsta svetovalne dejavnosti, ki državljanom katere koli starosti in v kateri koli točki življenja omogoča, da prepoznajo svoje sposobnosti, kompetence in interese, sprejmejo pomembne odločitve glede izobrazbe, usposabljanja in zaposlitve ter vodijo svojo individualno življenjsko pot v okolju, kjer se izobražujejo, delajo ter drugje, kjer se naučijo in/ali uporabljajo takšne sposobnosti in kompetence.
Vseživljenjsko učenje	Izobraževalna dejavnost, ki jo posameznik opravlja vse življenje in s katero izboljša svoje znanje, spretnosti, kompetence in/ali kvalifikacije za osebne, družbene in/ali poklicne namene.
Zaposlitveno svetovanje	Svetovanje na enem ali več izmed naslednjih področij: odločitve glede kariere/poklica, izboljšanje spretnosti ter iskanje in ohranjanje zaposlitve. Dejavnosti obsegajo vrednotenje, razvoj in izvajanje akcijskega načrta, spremljanje in ocenjevanje.

Krajšave

ACS	Andragoški center Slovenije
APZ	Aktivna politika zaposlovanja
BIC Ljubljana	Biotehniški izobraževalni center Ljubljana
CDI Univerzum	Center za dopisno izobraževanje Univerzum, Svetovalno središče Ljubljana - ISIO
CMU	Center medgeneracijskega učenja
CPI	Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje
CV	Curriculum Vitae/Življenjepis
EOK	Evropsko ogrodje kvalifikacij
EU	Evropska unija
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija
IOE	Inštitut za izobraževanje iz Londona
ISIO središče	Svetovalno središče za izobraževanje odraslih
MDDSZEM	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost, in šport
NPK svetovalci	Svetovalci v postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OP 2014-2020	Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020
PIAAC	Program za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih
PNZ	Priznavanje neformalno/priložnostno pridobljenega znanja
POKI	Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje
ReNPIO	Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih
SC Velenje	Šolski center Velenje
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UMAR / IMAD	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
VŽU	Vseživljenjsko učenje
ZOFVI	Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

Povzetek

Predstavitev projekta

Krovna usmeritev projekta GOAL je bilo sledenje cilju zmanjševanja števila nizko kvalificiranih odraslih (ne dosegajo ravni ISCED 3), z izhodiščem, da je ponudba izobraževanja odraslih v šestih državah partnericah razdrobljena in da različni ponudniki in deležniki, ki se ukvarjajo z odraslimi z nizko izobrazbo oziroma spretnostmi, niso dovolj usklajeni. V državah partnericah bolj ali manj že delujejo določene oblike svetovanja odraslim v izobraževanju, vendar ne obstajajo posebne strategije urejanja politike izobraževanja odraslih, ki so usmerjene v svetovanje. Poleg tega obstoječi sistemi ali strukture, na katerih temelji dejavnost svetovanja, ne dosežejo odraslih, ki najbolj potrebujejo izobraževanje in usposabljanje, ali vsaj ne v takšni meri, kot bi si želeli.

Hipoteza projekta GOAL je bila, da bi lahko neodvisna svetovalna služba s storitvami na enem mestu, ki bi se osredotočila na specifične potrebe odraslih z nizko izobrazbo, prispevala k večji udeležbi teh ciljnih skupin v izobraževanju odraslih. S tem namenom je vsaka izmed šestih držav na dveh lokacijah pilotsko izvajala nove modele svetovanja za izbrane ciljne skupine odraslih z nizko izobrazbo.

Partnerji smo v GOAL-u izpeljali dejavnosti na petih razvojnih področjih projekta:

1. Vzpostavili ali izboljšali smo partnerstva z ustreznimi organizacijami.
2. Razvili smo pripomočke, s katerimi smo okrepili svetovanje odraslim z nizko izobrazbo.
3. Opredelili smo kompetence svetovalcev za ustrezno obravnavo specifičnih potreb odraslih z nizko izobrazbo.
4. Razvili smo terenske dejavnosti (angl. outreach), da bi storitve svetovanja pripeljali do različnih ciljnih skupin nizko kvalificiranih odraslih.
5. Vsaka država si je prizadevala zagotoviti kakovostne svetovalne storitve za doseganje optimalnih rezultatov učenja in/ali zaposlovanja posameznikov.

Cilji projekta GOAL so bili razvoj, pilotiranje in evalviranje na ravni:

1. primerjave procesov, s katerimi izvajamo učinkovite svetovalne storitve in podporne mreže, ki izboljšujejo rezultate uporabnikov svetovanja;
2. določitve meril, dejavnikov uspešnosti in pogojev izvajanja (procesov), ki prispevajo k izboljšanju rezultatov uporabnikov svetovanja;
3. ustrezne analize in posploševanja študije primerov za potrebe urejanja politike; z analizo izzivov in dejavnikov uspešnosti pa oblikovanje skupnih smernic za kompleksno urejanje področja svetovanja;
4. opredelitve in opisov postopkov urejanja politike, ki vplivajo na uspešnost svetovanja v izobraževanju odraslih.

V Sloveniji smo na vseh petih razvojnih področjih projekta izpeljali številne aktivnosti za doseganje ciljev. Ključni izzivi Slovenije so enaki tistim, s katerimi se sooča večina evropskih držav: starajoče se prebivalstvo, polarizacija med tistimi z višjo in nižjo stopnjo izobrazbe, pospešen tehnološki razvoj, spreminjajoče se potrebe na trgu dela in zahteve po vse večji prožnosti in hitremu prilagajanju delovne sile.

Cilji projekta GOAL v Sloveniji so bili:

- pilotno preizkusiti svetovanje po pristopu GOAL v dveh izbranih regijah, s štirimi izbranimi izvajalskimi organizacijami, pri čemer smo v vsakem okolju testirali tudi povezovanje dveh različnih vrst izobraževalnih organizacij, dveh šolskih centrov in dveh ljudskih univerz s svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih – središčem ISIO; in
- z vzpostavitvijo dveh regionalnih mrež preizkusiti, kakšna in kako delujoča partnerstva organizacij iz regije/lokalnega okolja so učinkovita in omogočajo lažje doseganje ranljivih skupin odraslih, še posebej izbranih GOAL ciljnih skupin: migrantov, nizko kvalificirani iskalcev zaposlitve, nizko kvalificiranih zaposlenih in odraslih, starejših od 50 let.

Ves čas izvajanja projekta GOAL je potekala evalvacija, ki se je odvijala v več korakih:

- pred izvajanjem (februar 2015–oktober 2015): dejavnosti, osredotočene na analize potreb in močnih strani v vsaki izmed šestih držav, na poročanje o rezultatih teh analiz in na ustvarjanje orodij za zbiranje podatkov;
- stalno zbiranje podatkov v obeh fazah (november 2015–7. april 2017): raziskava o zadovoljstvu svetovancev in spremljanje podatkov;
- faza 1: zbiranje podatkov zaključeno oktobra 2016 z nacionalnim vmesnim poročilom;
- faza 2: zbiranje podatkov zaključeno oktobra 2017 z nacionalnim poročilom kot longitudinalna študija v vsaki državi;
- analiza podatkov in končno poročilo.

Javna zavoda Andragoški center Slovenije (ACS) in Center RS za poklicno izobraževanje (CPI) sta bila odgovorni organizaciji za zbiranje kvalitativnih podatkov, analizo kvantitativnih in kvalitativnih podatkov in za pripravo poročil.

Predlogo za poročanje, na kateri temelji nacionalno evalvacijsko poročilo, je oblikoval Inštitut za izobraževanje iz Londona (Institute of Education, v nadaljevanju IOE) in jo je uporabljalo vseh šest držav. IOE je prispeval generično besedilo k šestim nacionalnim poročilom, vključno z gradivom o skupnih izhodiščih projekta GOAL in metodologijo evalvacije. Poročanje o ugotovitvah na nacionalni in regionalni ravni je opravila nacionalna evalvacijska skupina z uredniškim prispevkom IOE.

Udeleženci svetovanja

V evalvacijo svetovanja po modelu GOAL je bilo v fazo 1 vključenih 49 svetovancev, v fazo 2 pa še dodatnih 111 **– skupaj 160 svetovancev v Sloveniji. Večina svetovancev je bila žensk (65 % vzorca).**

Ciljne skupine, vključene v pilotno testiranje svetovanja po modelu GOAL, smo v obeh zajemih podatkov razdelili v tri večje skupine: **brezposelni**, **nizko kvalificirani zaposleni odrasli** in tisti, stari več kot 50 let. **Migranti** in **tisti, ki so opustili redno izobraževanje,** so predstavljali manjši del vzorca. Uspelo nam je vključiti tiste ciljne skupine, katerih vključitev smo načrtovali na začetku projekta.

Največ sodelujočih svetovancev je sodilo v starostno skupino **od 26 do 55 let,** znotraj katere so tisti med 46. in 55. letom predstavljali največji delež (31 %). Med slednjimi je bila več kot polovica svetovancev zaposlenih. V celotnem vzorcu so zaposleni z različnimi vrstami zaposlitev predstavljali manj kot polovico vseh svetovancev (39 %), polovica svetovancev je bila brezposelnih. Svetovance, ki so sodelovali v procesu evalvacije svetovanja,

je bilo glede na njihovo doseženo stopnjo izobrazbe mogoče razdeliti v tri glavne skupine, in sicer svetovance z dokončano osnovnošolsko izobrazbo (29 %), srednjo poklicno izobrazbo (29 %) ter tiste z nižjo poklicno izobrazbo (23 %). Večina v evalvacijo vključenih svetovancev predstavlja tisto skupino, ki jo je po Resoluciji o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Sloveniji za obdobje 2013–2020 potrebno vključiti v programe za dvig izobrazbene ravni na vsaj štiriletno srednješolsko izobrazbo, saj ta zagotavlja največje zaposlitvene možnosti.

Večina svetovancev v vzorcu je bila **slovenskih državljanov** in je doma govorila slovensko, druga največja skupina so bili tisti, ki so doma govorili bosansko (6 %).

Malo **več kot polovica** svetovancev je bila v času prvega srečanja s svetovalcem **vključena v izobraževanje ali usposabljanje** in večina je bila že pred vključitvijo v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL **vključena v različne oblike svetovanja**. Od svetovancev, vključenih v izobraževanje, je bila večina v procesu pridobivanja kvalifikacije. Večina svetovancev (71 %) je navedla, da **uživa pri učenju novih vsebin**, in je imela jasno opredeljene cilje, ki jih je želela obravnavati v procesu svetovanja – tako tisti, ki so prišli zaradi izobraževanja, kot tisti, ki so želeli svetovanje glede zaposlitve.

Svetovanje v projektu GOAL

V projekt GOAL smo vključili **dva tipa organizacij**, ki izvajata informiranje in svetovanje odraslim v izobraževanju kot del storitev, ki jih nudijo svojim uporabnikom. Vključenih je bilo **sedem strokovnjakov**, ki so v projektu sodelovali kot svetovalci.

Šolska centra (**Biotehniški izobraževalni center Ljubljana** in **Šolski center Velenje**) izvajata usposabljanja za podjetja, brezposelne in druge zainteresirane osebe ter programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja za tiste, ki so opustili redno izobraževanje, in za odrasle, ki se vključujejo v programe za pridobitev srednje poklicne ali strokovne izobrazbe. Oba šolska centra izvajata to dejavnost preko posebne enote za izobraževanje odraslih, ki zagotavlja informiranje in svetovanje za njihove uporabnike. Drugi tip izvajalcev sta ISIO središči (**ISIO Velenje** – **LU Velenje** in **ISIO Ljubljana** – **CDI Univerzum**), ki delujeta kot enoti na ljudski univerzi in sta primarno usmerjeni v informiranje in svetovanje odraslim v izobraževanju.

V evalviranje svetovanja po modelu GOAL smo **vključevali le tiste svetovance, ki so potrebovali več srečanj** oziroma so se vključevali v izobraževanje ali pridobivanje kvalifikacij in so se zaradi tega vračali k svetovalcu. Ciljne skupine, vključene v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL (brezposelni, migranti, stari nad 50 let in zaposleni odrasli z nizko izobrazbo), so bile izbrane tudi zato, ker po izkušnjah svetovalnih služb v izobraževanju odraslih potrebujejo več srečanj. Svetovancev, ki potrebujejo le informacije o izobraževanju ali zaposlovanju, v projekt GOAL nismo vključevali. Vsekakor pa se v svetovanju v izobraževanju odraslih svetovalci z njimi srečujejo (tako osebno, kot preko telefona, elektronske pošte). Pri svetovancih, ki potrebujejo več kot informacije je število srečanj zelo odvisno od številnih dejavnikov, predvsem pa od posameznika.

V povprečju so imeli svetovanci **2,29 srečanj**. Brezposelni so imeli največ srečanj, in sicer v povprečju 2,55. Nekaj več kot polovica (53 %) prvih srečanj je **trajala od 31 do 60 minut**. Naslednja srečanja so bila v glavnem krajša, pri čemer jih je največji delež (44 %) trajalo 20 minut ali manj. Sklepamo lahko, da se je trajanje naslednjih srečanj zmanjšalo pri večini svetovancev. Pri tem moramo upoštevati, da je na trajanje prvega srečanja nekoliko vplivala tudi dolžina vprašalnika, ki je bil pripravljen za spremljanje svetovanja.

Večina (98 %) svetovalnih srečanj v Sloveniji je bila v **obliki osebnih srečanj**, saj smo izhajali iz predpostavke, da poglobljeno svetovanje, ki vključuje raziskovanje ciljev, motiviranje in spodbujanje, ne more potekati prek vmesnikov, kot sta telefon in računalnik. Na splošno se svetovanci v proces svetovanja v izobraževanju odraslih **vključujejo na lastno pobudo**, nekatere pa so usmerili partnerji lokalne/regijske partnerke mreže. V fazi 2 smo opazili večje vključevanje podjetij pri usmerjanju svetovancev. Proces svetovanja ima nekaj skupnih lastnosti, vendar se vsakokrat prilagaja posamezniku in njegovim potrebam. Če razčlenimo proces svetovanja na tipične faze, se svetovanje začne z **uvodnim srečanjem**, kjer svetovanec poskuša oblikovati svoje cilje (to lahko traja več kot eno srečanje), ki mu sledijo **nadaljnja srečanja**, namenjena spremljanju učne poti svetovanca in ponovni preučitvi ciljev, kjer je to potrebno. Ne gre za enosmeren proces pri doseganju ciljev vseh svetovancev, **prav tako niso vsi svetovanci vedno uspešni že pri prvem poskusu uresničevanja ciljev**. Trenutno nimamo ustreznih sistemskih ukrepov, ki bi svetovalcem omogočili, da sledijo svetovancem tudi po zaključku njihovega procesa izobraževanja, v katerega so se vključili na osnovi svetovalnega procesa. Ti ukrepi so nujno potrebni, če želimo oblikovalcem politike zagotoviti trdno podlago za odločanje o sofinanciranju svetovalnih storitev.

Večina svetovancev je potrebovala **svetovanje glede svojih izobraževalnih možnosti**, drugi najpogostejši razlog za rabo storitev GOAL je bilo **priznavanje** njihovega **predhodnega znanja**. V večini primerov so svetovalci zagotovili informacije o kratkih tečajih, neformalnem izobraževanju in formalnih kvalifikacijah, možnostih in pogojih vključitve, izvajalcih itd.

Svetovalci in njihovi partnerji v lokalnem okolju so povedali, da so ciljne skupine (nizko kvalificirani odrasli, migranti in starejši odrasli) potrebovale **bolj poglobljeno svetovanje, več osebnih stikov in dodatno motivacijo in podporo** za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Svetovalci so mnenja, da bi jih **partnerji lahko podprli** pri delu s ciljnimi skupinami na naslednje načine: z izmenjavo informacij o potrebah in značilnostih svetovancev ter z izmenjavo pripomočkov in podatkovnih baz. Predlagali so še organizacijo delavnic usposabljanja, da bi nadgradili kompetence zaposlenih za svetovanje določenim ranljivim ciljnim skupinam.

V partnerskem sodelovanju vseh šestih držav smo v projektu GOAL opredelili splošen model vodenja svetovalnega procesa v izobraževanju odraslih, ki opredeljuje ključne faze v procesu in druge podporne dejavnike (dostopno na spletni strani projekta: www.projectgoal.eu).

Partnerstva in mreže

Ob začetku delovanja projekta smo načrtovali vzpostavitev partnerstva s ključnimi organizacijami na področju človeški virov v regijah, s ciljem doseči identificirane ciljne skupine (migranti, manj izobraženi brezposelni in zaposleni, starejši od 50 let). Cilji njegovega delovanja so bili:

- povečati dostopnost svetovalne pomoči vsemu prebivalstvu, še posebej tistim prebivalcem v regiji, ki jim želimo nuditi svetovalno podporo v projektu GOAL,
- zagotavljati kakovost svetovalne dejavnosti,
- omogočiti celovito ponudbo svetovanja in izobraževanja,
- omogoči komplementarno dopolnjevanje dela različnih ustanov,
- prispevati k izenačevanju možnosti za različne marginalizirane skupine,
- ustvariti možnosti za skupno načrtovanje svetovalne in izobraževalne podpore različnim skupinam odraslih v okolju.

Februarja 2016 smo tako ustanovili dve regionalni mreži partnerjev, ki zagotavljata svetovanje, po eno v vsaki regiji (**Ljubljana v osrednjeslovenski regiji** in **Velenje v savinjski regiji**). Ustanovitev regionalnih mrež smo si zastavili na podlagi pozitivnih izkušenj iz dejavnosti središč ISIO, saj se z delovanjem omrežja zagotavlja kakovostne, strokovne in neodvisne storitve različnih organizacij v lokalnih okoljih. Zato smo si tudi v projektu GOAL postavili cilj **povezovanja vseh organizacij v regionalnem okolju, ki zagotavljajo svetovanje in izobraževanje** ciljnim skupinam, ki smo jih vključili v dejavnost svetovanja v projektu. Med partnerji ni bilo predstavnikov nosilcev politik na regionalni ravni. Izvajalci svetovalne dejavnosti v obeh regijah so se odločili za strokovne partnerje, saj so bili cilji delovanja obeh mrež izmenjava strokovnih izkušenj, sodelovanje, napotovanje in druge strokovne vsebine.

Partnerji v regionalni mreži partnerjev ljubljanske urbane regije	Partnerji v regionalni mreži partnerjev Savinjske regije
• Center za usposabljanje, vzgojo in izobraževanje Janeza Levca, Ljubljana • Univerza za tretje življenjsko učenje, Ljubljana • Združenje za promocijo prostovoljstva, Slovenska filantropija, Ljubljana • Center za socialni delo Vič-Rudnik • Center za socialno delo Šiška • Univerzitetni Rehabilitacijski center Soča, Ljubljana • CenterKontura, Ljubljana • Zavod za zaposlovanje Ljubljana • Inštitut Antona Trstenjaka, Ljubljana • Mestna knjižnica Ljubljana	• Inštitut Integra, Velenje • Center za socialno delo Velenje • Invel d.o.o., Velenje • Zavod RUJ • Zavod za zaposlovanje, Velenje • DBSS d.o.o. • BSH Hišni aparati d.o.o. Nazarje • Komunalno podjetje Velenje, d.o.o. • Premogovnik Velenje • Savinjsko Šaleška gospodarska zbornica

V mrežah so bili predstavniki izobraževalnih organizacij, organizacij s področja socialnega varstva, zaposlovanja, nevladnih organizacij ter podjetij. V preglednici so navedene vse organizacije v obeh regionalnih mrežah: Organizacija in koordinacija obeh mrež sta potekali prek središč ISIO in šolskih centrov, ki so bili nosilci izvajanja procesa svetovanja projekta GOAL v obeh izbranih regijah.

Obe partnerski mreži sta podpisali **dogovor o sodelovanju in določili skupne cilje in naloge partnerstva**. Načrtovali sta skupne dejavnosti, vključno z napotitvijo svetovancev k izvajalcem svetovanja projekta GOAL, s predstavitvijo in izmenjavo dobre prakse svetovanja v izobraževanju odraslih in z izmenjavo svetovalnih pripomočkov ter ostalih informacij, ki bi lahko izboljšale vključenost svetovancev v proces svetovanja projekta GOAL. Obe mreži sta na regionalni ravni delovali do konca aprila 2017. V eni partnerski mreži so izpeljali pet srečanj, v drugi pa šest.

Da bi se izognili ustanavljanju novega telesa na nacionalni ravni za področje izobraževanja odraslih, saj jih že nekaj deluje (Strokovni svet za izobraževanje odraslih, Nacionalna koordinacija za izobraževanje odraslih, Strokovna skupina za vseživljenjsko karierno orientacijo – tem smo vsebino in cilje projekta v prvem letu trajanja projekta tudi temeljito predstavili), smo se po razmisleku in tudi po posvetu s predstavniki teh teles odločili, da **ustanovimo projektno podskupino za GOAL v okviru nacionalne Strokovne skupine za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki deluje pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.**

Imenovana je bila februarja 2017, v njej pa so predstavniki naslednjih nacionalnih organizacij:

- Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport;
- Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- Zavoda za šolstvo;
- Zavoda za zaposlovanje;
- Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije;
- Zveze svobodnih sindikatov Slovenije;
- Centra RS za poklicno izobraževanje;
- Andragoškega centra Slovenije;
- Zveze centrov za socialno delo;
- Fakultete za socialno delo;
- Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani;
- Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani.

V skladu z načrtom je podskupina delovala za čas trajanja projekta. Glavni cilji so bili predstavitev projekta, njegovih rezultatov, razprava in nabor predlogov za boljše umeščanje, s projektom GOAL, prepoznanih priporočil za sistemsko urejanje svetovanja odraslim v izobraževanju.

Glavne dosežke delovanja obeh regionalnih mrež partnerjev lahko strnemo v sledeče točke:

- **napotovanje svetovancev** v vse organizacije, izvajalke svetovalne dejavnosti,
- **povezovanje in sodelovanje** z različnimi izobraževalnimi organizacijami, spoznavanje partnerjev, izmenjava izkušenj,
- **oblikovanje trdnega partnerstva**, znotraj katerega lahko udejanjajo svoje programe,
- pridobljene nove informacije in izkušnje od drugih partnerjev, tako so organizacije lahko svojim svetovancem zagotovile bolj celovito svetovanje,
- **pridobljene nove izkušnje in znanja**, nove informacije, ki jih lahko prenesejo v njihove programe,
- **spoznavanje in izmenjavanje različnih svetovalnih orodij** ter orodij za vrednotenje, ki jih partnerji uporabljajo pri svojem strokovnem delu,
- posledično **vključevanje svetovancev v programe usposabljanja in izobraževanja v lokalnem okolju**.

Predstavniki nosilcev politik so poudarili, da je za uspešno partnersko sodelovanje pomembno, da vsak partner izbere in določi svojo vlogo v mreži. Prav tako so poudarili, da je nujno organizirati mrežo v lokalnem okolju, v kateri sodelujejo ključne organizacije (regijske gospodarske zbornice, sindikati, zavodi za zaposlovanje, centri za socialno delo). Te organizacije dobro prepoznavajo potrebe na področju svetovanja in izobraževanja v svojih okoljih.

Glavni izziv obeh regionalnih mrež partnerjev je bila vključenost oziroma neaktivnost nekaterih partnerjev v mreži. Del razloga zanjo lahko pripišemo vsebini srečanj. Za nekatere partnerje vsebina ni bila relevantna z vidika dela njihove organizacije in ciljnih skupin, ki smo jih vključevali v proces svetovanja v projektu GOAL, ali pa jim njihovo delo časovno ni dopuščalo sodelovanja v aktivnostih partnerstva.

Ena od ugotovitev projekta GOAL je tudi, da je večina partnerjev iz podjetij pričakovala **bolj konkretno sodelovanje v mreži**, npr. neposredno navezavo na izobraževanje in usposabljanje, zato je v bodoče potrebno razmisliti in oblikovati metode in vsebine, s katerimi bi **podjetja bolj motivirali za aktivnejše vključevanje v tovrstna partnerstva**.

Predstavniki nosilcev politik in tudi vsi vključeni v projekt na lokalni ravni so se strinjali, da je s partnerstvom smiselno nadaljevati, pri čemer je pomembno oblikovati cilje, stopnjo formaliziranja delovanja, število partnerjev, metode delovanja (delovna srečanja, informacijska in organizacijska podpora) ter ciljne skupine, ki jim bo delovanje namenjeno.

Kompetence svetovalcev

Slovenija je ena redkih evropskih držav, ki **nima študijskega programa za svetovalce v izobraževanju odraslih** ali za vseživljenjsko karierno orientacijo (pri nekaterih študijskih programih so oblikovani posebni moduli, ki vključujejo to tematiko), prav tako ni opredeljenega samostojnega profila svetovalca v izobraževanju odraslih. Posamezne aktivnosti svetovanja so vključene v opis delovnega mesta »vodja/organizator izobraževanja odraslih«.

Z vzpostavitvijo mreže središč ISIO v Sloveniji je v letu 2006 ACS začel razvijati usposabljanje za svetovalce v izobraževanju odraslih. ACS organizira temeljno usposabljanje in dva do štiri dodatna usposabljanja na leto za svetovalce v središčih ISIO. Ti programi usposabljanja so oblikovani tako, da so neposredno povezani z vsebinskim delom svetovalcev in se odzivajo na njihove specifične potrebe.

Organizatorji izobraževanja odraslih, ki delujejo v enotah za izobraževanje odraslih na šolskih centrih in so delovali kot svetovalci v projektu GOAL, pred projektom niso imeli nobenega posebej organiziranega usposabljanja za delo svetovalca. Določene vsebine iz drugih programov usposabljanja so se navezovale tudi na svetovalno delo, npr., če so bili vključeni v program usposabljanja za svetovalce NPK ali za pripravo osebnih izobraževalnih načrtov ali v usposabljanja za načrtovanje kariere odraslih prek Zavoda za zaposlovanje, vendar le-to ni bilo dostopno vsem in organizirano na sistematičen način. Zato so svetovalci mnenja, da dosedanje usposabljanje ni bilo dovolj sistematično ali celostno za vse naloge svetovanja, ki jih imajo kot organizatorji izobraževanja ali strokovnjaki za izobraževanje odraslih na šolskih centrih.

Profesionalizacija dela svetovalca v izobraževanju je ena od ključnih sistemskih nalog in ena izmed nalog projekta GOAL je bila, da za to ureditev oblikujemo priporočila. Kot pomemben kazalnik kakovosti dela svetovalca se je pokazal tudi čas, ki ga svetovalec lahko nameni samemu svetovanju. Zato je pri opredelitvi dela in nalog strokovnega delavca, ki je tudi v vlogi svetovalca, le-to potrebno upoštevati in zagotoviti, da bo imel za svetovanje dovolj časa.

Svetovalci so, kot **skupne vsem svetovalcem**, opredelili naslednje **ključne naloge**:

- določitev potreb posameznikov, ciljnih skupin in lokalnega okolja;
- delo s partnerji in povezave z lokalnim okoljem;
- promocijo izobraževanja odraslih;
- načrtovanje svetovanja;
- motiviranje potencialnih udeležencev;
- svetovanje v izobraževanju odraslih v fazi raziskovanja možnosti in ciljev ter odločanja;
- svetovanje in podporo udeležencem izobraževanja;
- učno pomoč udeležencem med izobraževalnim procesom;
- podporo pri samostojnem učenju udeležencev;
- sprotno in končno evalvacijo kakovosti dejavnosti izobraževanja in svetovanja;
- delo z zaposlenimi, razvoj zaposlenih in skrb za njihov osebni razvoj;
- razvojno delo – sodelovanje v razvojnih projektih izobraževanja odraslih na nacionalni in mednarodni ravni.

Direktorji izvajalskih organizacij so se strinjali in poudarili, da je pomembno, da naloge svetovalca opravljajo visoko usposobljeni strokovni delavci, ki imajo tudi ustrezno razporeditev delovnega časa za svetovanje.

Svetovalci so kot **ključno znanje in spretnosti** za kakovostno svetovalno delo navedli sledeče: motiviranje odraslih za učenje; poznavanje in uporabo različnih pristopov k svetovanju; partnersko sodelovanje in mreženje. Poleg teh pa še: dobre komunikacijske in socialne spretnosti; sposobnost prilagoditve različnim ciljnim skupinam (prožnost); spretnosti iskanja informacij; organizacijske spretnosti; spretnosti promocije in trženja svetovalnih storitev; poznavanje različnih svetovalnih pripomočkov in njihova uporaba pri nizko kvalificiranih odraslih; poznavanje sistema formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih. Med osebnostnimi lastnostmi izstopata sposobnost empatije in optimizem.

Analiza kvalitativnih podatkov je pokazala, da so bili svetovanci zelo zadovoljni z delom svojih svetovalcev; še posebej so cenili, da so jim svetovalci namenili dovolj časa ter da so upoštevali njihove potrebe in interese.

Po mnenju predstavnikov politike je **naloge svetovalca** pomembno **opredeliti na nacionalni ravni** in vzpostaviti ustrezen **sistem spremljanja** svetovalnega dela v izobraževanju odraslih, kar pomeni razširiti obstoječ način v modelu ISIO. Pri določanju vsebine nalog so nekateri poudarili, da gre lahko za zelo **širok profil** in da to delo zahteva poglobljeno strokovno znanje, povezano s posebnostmi izobraževanja odraslih. Še posebej je pomemben **celosten pristop** k svetovanju ranljivim skupinam odraslih kot tudi **dobro poznavanje ciljnih skupin**, sposobnost prilagajanja njihovim potrebam in ciljem ter povezovanje in sodelovanje z drugimi strokovnimi partnerji v podporo zagotavljanja kakovostnega svetovalnega procesa.

V partnerskem sodelovanju vseh šestih držav smo v projektu GOAL **opredelili splošni kompetenčni profil svetovalca v izobraževanju odraslih**, z opredeljenimi kompetencami na štirih področjih: znanje, spretnosti svetovanja, spretnosti komuniciranja in medosebne kompetence in lastnosti (dostopno na spletni strani projekta: www.projectgoal.eu).

Svetovalni pripomočki

Svetovalci pri izvajalcih projekta GOAL v Sloveniji so že **pred vključitvijo v projekt** uporabljali **različne svetovalne pripomočke**, ki so podpirali delo svetovalcev in ostalih sodelujočih v svetovanju v izobraževanju odraslih (npr. vprašalnike o svetovančevi motivaciji, pripomočki za evalvacijo znanja ali spretnosti, pripomočki za svetovance, kot so piktogrami, in pripomočki za usmerjanje svetovancev v izobraževalne programe). Večino pripomočkov so uporabljali **za vse ciljne skupine odraslih** in jih niso prilagajali za delo s specifičnimi ciljnimi skupinami odraslih v izobraževanju. Poleg tega so bili nekateri pripomočki bolj zahtevni za uporabo kot drugi, zato so bila potrebna dodatna usposabljanja za njihovo uporabo.

Sestavili smo **preglednico svetovalnih pripomočkov** za vse ciljne skupine odraslih, ki smo jih razvili v različnih projektih ali redno uporabljali v določenih postopkih (npr. pri nacionalnih poklicnih kvalifikacijah); potem so svetovalci izbranih ustanov, ki izvajajo svetovanje v izobraževanju odraslih, na delavnici izbrali pet pripomočkov, ki so jih uporabljali pri svojem delu, in jih ocenili z vidika enostavnosti za uporabo, primernosti za ciljno skupino, učinkovitosti in dostopnosti. Na podlagi rezultatov delavnice so izbrali **opomnik za pripravo in izvedbo individualnih srečanj ter osebni izobraževalni načrt** kot pripomočka najvišje kakovosti pri obeh tipih izvajalcev; šolskih centrih in ISIO središčih. Oba pripomočka sta bila enostavna za uporabo in sta svetovalcem ustrezno pomagala pri doseganju želenih rezultatov (s prilagoditvami v primeru osebnega izobraževalnega načrta). Vendar oba pripomočka nista standardizirana in prosto dostopna vsem svetovalcem; vsi vključeni izvajalci so navedena pripomočka uporabljali v svoje interne namene in za lastne potrebe svetovanja v izobraževanju odraslih.

Na podlagi dejstva, da so svetovalci obeh izvajalcev pripisali visoko kakovost istim pripomočkom, je smiselno ta dva pripomočka (**opomnik za pripravo in izvedbo individualnih srečanj ter osebni izobraževalni načrt**) nadgraditi, saj pripomoreta k povečevanju učinkovitosti dela svetovalcev.

Z bolj splošno zasnovanim opomnikom za pripravo in izvedbo individualnih srečanj ali shemo svetovalnega srečanja z vprašanji, glede na vrsto svetovanja ter s standardiziranim in poenostavljenim osebnim izobraževalnim načrtom bi dosegali tudi višjo kakovost dela svetovalcev. Kot osnova bi služil GOAL vprašalnik za spremljanje svetovalnih srečanj, ki so ga svetovalci uporabljali za evalvacijo procesa svetovanja po modelu GOAL. S tem bi zagotovili **enoten model spremljanja**, saj bi s tem različnim tipom ustanov, ki izvajajo svetovanje v izobraževanju odraslih, ponudili enotno ogrodje ter hkrati priporočilo za kakovostno izpeljane intervjuje.

Terensko delo

V projektu GOAL smo izhajali iz predpostavke, da je **prednost terenskega dela** s ciljnimi skupinami, ki se bolj poredko ali nikoli vključujejo v vseživljenjsko učenje, **v prožnem pristopu** zagotavljanja svetovalne dejavnosti. To vključuje **prilagajanje načina informiranja in svetovanja** ciljnim skupinam ter njihovim potrebam in okoliščinam, boljše razumevanje njihovih potreb ter lažje navezovanje stikov z njimi. Na ta način jih lažje motiviramo in spodbudimo, da se vključijo v svetovanje in na osnovi tega tudi v vseživljenjsko učenje.

Prožno prilagajanje pomeni **novo znanje za takšne pristope ter nove oblike in lokacije** zagotavljanja informacij in svetovanja izven organizacij, v katerih so svetovalci zaposleni. Pred projektom GOAL so imeli bolj pogosto izkušnje z različnimi pristopi dostopanja do ranljivih skupin odraslih v obeh sodelujočih središčih ISIO, v manjši meri pa v sodelujočih dveh šolskih centrih.

V projektu GOAL je bil v šolskih centrih cilj, da se svetovalno dejavnost in posledično vključevanje v vseživljenjsko učenje pripelje bližje odraslim v centru, v sodelovanju s partnerji pa tudi potencialnim udeležencem izven centra. V središčih ISIO so se osredotočili predvsem na doseganje ciljnih skupin izven organizacije, kjer je sedež središča. Tega so se lotili s pomočjo **različnih promocijskih dejavnosti** na javnih dogodkih in krajih pa tudi **s sodelovanjem s partnerji** (delavnice, posredovanje informacij in svetovanje na partnerskih ustanovah in na organiziranih dogodkih). Za vse štiri izvajalce so bili partnerji iz dveh regionalnih mrež pomemben vir doseganja izbranih ciljnih skupin GOAL. Po podatkih spremljanja so bili najbolj aktivni partnerji tisti, ki so napotili brezposelne in zaposlene v svetovalni proces, najmanj pa tisti, ki so delali s starejšimi od 50 let in z migranti.

Svetovalci so poudarili **pomembnost vloge partnerjev** pri doseganju ranljivih skupin odraslih, vendar bi za to **potrebovali več časa in več vnaprej načrtovanih aktivnosti**. Pri tem so bili svetovalci in direktorji vseh štirih izvajalcev v projektu GOAL mnenja, da bi **potrebovali več zaposlenih**, če bi hoteli izvajati **več proaktivnih pristopov** za doseganje različnih skupin odraslih. Hkrati bi svetovalci potrebovali tudi **dodatno usposabljanje za terensko delovanje**.

V podporo učinkovitejšemu organiziranju terenskega dela, smo v okviru projekta za svetovalce pripravili **strokovna vodila** za kakovostno načrtovanje in izpeljevanje terenskega dela.

V projektu GOAL smo ugotovili, da moramo v svetovalno delo v Sloveniji **vključiti še več terenskega dela**. Na primer, eden izmed pristopov, ki ga nismo preizkusili v projektu GOAL, so pa nanj opozorili svetovalci na eni od zaključnih delavnic, je lahko vključitev prostovoljcev v terensko delo.

Rezultati in učinki svetovanja

V pilotnem testiranju svetovanja v projektu GOAL so se vsi svetovanci udeležili najmanj dveh svetovalnih srečanj. Potrebno je poudariti, da je bilo svetovanje po modelu GOAL del redne svetovalne dejavnosti, ki v Sloveniji ni omejena na določeno število srečanj.

Od 160 svetovancev, vključenih v program GOAL, jih je do konca svetovalnega procesa večina (86 %) **v celoti dosegla cilje, ki so si jih zastavili** na začetku svetovalnega procesa, le 5 % pa svojih ciljev ni doseglo. Večina svetovancev v tej skupini je imela gimnazijsko ali srednjo strokovno izobrazbo, v proces svetovanja pa so se vključili, da bi **raziskali svoje možnosti za izobraževanje ali potrdili svoje predhodno pridobljeno znanje**.

Svetovance so pri doseganju ciljev najpogosteje ovirali **pomanjkanje motivacije ali osebni razlogi**. Jezikovne ovire so v glavnem omenjali svetovanci s poklicno izobrazbo. Glede na ciljno skupino so največje število ovir navedli iskalci zaposlitve ali brezposelni, medtem ko so se migranti soočali z različnimi ovirami na poti do svojih ciljev, najpogosteje so omenjali slabo znanje slovenskega jezika.

82 % svetovancev je v svetovalnem procesu pridobilo informacije o izobraževalnih možnostih, 60 % se jih je vpisalo v tečaj, izobraževalni program oziroma program usposabljanja. 45 % svetovancev je postalo bolj samozavestnih, 19 % je izboljšalo svoje poklicno-specifične spretnosti. Le dva odstotka svetovancev nista dosegla nobenih sprememb. Svetovanci z nižjo poklicno izobrazbo so povečini opazili dvig samozavesti. Večina tistih, ki so vsaj delno dosegli svoje cilje, je opazila največji dvig v oceni samoučinkovitosti – lastnem prepričanju o zmožnosti doseganja zastavljenih ciljev. Glede na to, da so svetovanci navajali, da jim je svetovanje pomagalo doseči svoje cilje, lahko sklepamo, da jim je svetovanje pomagalo izboljšati lastno sliko o zmožnosti doseganja ciljev.

Vsi svetovanci v projektu GOAL so bili **zadovoljni s svetovanjem**. V svetovanju so **pridobili ustrezne informacije** o možnostih izobraževanja in usposabljanja, potrjevanja predhodno pridobljenega znanja, razvijanja spretnosti, **prepoznali so svoje interese**. V procesu svetovanja je prišlo tudi do drugih, enako pomembnih učinkov – svetovanje je svetovancem pomagalo **izboljšati samopodobo, jim vlilo upanje ter voljo do izobraževanja**. Svetovanje v projektu GOAL je bilo usmerjeno v **spodbujanje svetovancev**, da sami ukrepajo, da bi dosegli svoje cilje.

Tudi deležniki so bili mnenja, da **koristi, ki jih ima svetovanje za udeležence**, ne gre omejiti zgolj na merljive rezultate. Merljivi rezultati svetovanja dajejo informacije o splošnem stanju in so **podlaga za izboljšanje storitev in oblikovanje novih programov**, medtem ko so nemerljivi rezultati (npr. izboljšanje samopodobe) predpogoj za **spremembe v svetovančevem položaju**. Sprememba samoučinkovitosti in izboljšanje samopodobe vplivata na način, kako se svetovanec predstavlja na trgu dela, in vodita v **pozitivne spremembe v njegovi aktivnosti na trgu dela**. To so posredni cilji, ki jih država ne more doseči s pomočjo financiranja programov, katerih cilj so zgolj spremembe na trgu dela.

Kakovost

V projektu GOAL smo opredelili **pet razvojnih področij** projekta, s katerimi lahko izboljšamo ali nadgradimo kakovost svetovanja v izobraževanju odraslih v vseh šestih sodelujočih državah. V Sloveniji smo opredelili aktivnosti na vseh petih področjih, ki so bile **medsebojno povezane in so druga drugo dopolnjevale**: (1) partnerstvo, (2) svetovalni pripomočki, (3) kompetence svetovalca, (4) terensko delo in (5) zagotavljanje visoke kakovosti procesa svetovanja.

Vsi deležniki projekta GOAL v Sloveniji so se strinjali, da je **ključni dejavnik** pri zagotavljanju visoko kakovostnega procesa svetovanja ustrezno **usposobljen svetovalec**. Spremljanje in evalvacija dela svetovalcev sta tudi pokazala, da je bil eden ključnih izzivov in hkrati ovir pri izpolnitvi pogoja, da je bilo svetovanje primerne kakovosti, zagotavljanje **zadostnega števila svetovalcev** za izobraževanje odraslih, ki so bili visoko kakovostno usposobljeni. Za svetovalce na šolskih centrih in večino svetovalcev v središčih ISIO je svetovanje zgolj ena izmed njihovih ostalih nalog. Predvsem svetovalci na šolskih centrih izvajajo številne naloge, pri katerih svetovanje predstavlja le določen del. Evalvacija je pokazala, da si strokovnjaki, ki opravljajo tudi delo svetovalca, želijo imeti dovolj časa za svetovanje, saj lahko le tako svetovancem zagotovijo kakovostno svetovanje, hkrati s spremljanjem procesa in pridobivanjem povratnih informacij o rezultatih in učinkih svetovanja.

Uporaba različnih svetovalnih pripomočkov prav tako vpliva na kakovost procesa svetovanja in na rezultate, ki jih doseže svetovanec. Med potekom projekta je nacionalni projektni tim za svetovalce pripravil **smernice za uporabo** obstoječih svetovalnih pripomočkov (iz obeh tipov izvajalskih organizacij). Za nadaljnji razvoj ostaja izziv, kako še **povečati dostopnost** do drugih že razvitih pripomočkov, ki niso široko dostopni vsem svetovalcem. Svetovalci v obeh tipih organizacij so ocenili iste pripomočke kot visoko kakovostne, predvsem **vprašalnik za vodenje svetovalnih srečanj** s svetovanci od prvega do zadnjega srečanja in **osebni izobraževalni načrt**. Za nadaljnji razvoj bi bilo smiselno, da bi **oba pripomočka dobila standardizirano obliko**. Za področje izobraževanja odraslih ostaja izziv **razvoj novih svetovalnih pripomočkov**, ki bodo **prilagojeni za nizko kvalificirane odrasle**, ter zagotavljanje usposabljanj svetovalcev za njihovo uporabo.

Visoko kakovostno svetovanje so podpirala tudi **partnerstva**, ki so nastala znotraj obeh regionalnih mrež: 1. partnerska usmerjanja svetovancev v primerih, ki zahtevajo bolj poglobljeno svetovanje o izobraževanju in izboljšanju njihovih možnostih za zaposlitev; 2. boljša seznanjenost svetovalcev GOAL (in partnerjev) z dejavnostmi sodelujočih partnerjev in z značilnostmi ter potrebami izbranih ciljnih skupin projekta GOAL. V evalvacijo projekta vključeni partnerji so predlagali, da se **delo lokalnih svetovalnih mrež nadaljuje** s formaliziranim načinom delovanja, z jasnimi cilji in s pristopom za doseganje različnih ranljivih ciljnih skupin.

Rezultati evalvacije so pokazali, da bi z **umestitvijo svetovanja** v izobraževanju odraslih **v sistemski okvir** in **z ustreznim financiranjem** svetovalne dejavnosti pripomogli k dvigu kakovosti le-te. **Odgovornost** za sistemsko razsežnost svetovanja v izobraževanju odraslih na nacionalni ravni je v pristojnosti **Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport**, pomembno pa je, da se **usklajuje interese z urejevalci drugih politik** na tem področju v enem izmed obstoječih nacionalnih koordinacijskih teles.

Nacionalni tim predlaga, da je potrebno **opredeliti tako kvantitativne kot kvalitativne** kazalnike kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih na sistemski ravni in tudi spremljati njihovo doseganje. Kazalniki morajo **vključevati vse vidike procesa svetovanja**, od usposabljanja svetovalcev in poteka samega procesa do uporabe pripomočkov in drugih vidikov, partnerstva, pogojev svetovanja, promocije, spremljanja itd. Svetovanje v izobraževanju odraslih je pomembno **spremljati skozi daljše časovno obdobje** in pridobiti podatke (v okviru različnih dostopnih podatkovnih baz) za oceno kakovosti in **dolgoročnih učinkov** (nekateri učinki se lahko pokažejo šele čez nekaj časa). Zato je potrebno oblikovati metodologijo kratkoročnega in dolgoročnega merjenja rezultatov in učinkov svetovanja.

Da bi zagotovili kakovostno svetovanje v izobraževanju odraslih, je treba **vzpostaviti tudi celovit sistem presojanja in razvijanja kakovosti**.

Zaključki

Z evalvacijo procesa svetovanja v projektu GOAL smo potrdili, da je **pomembna struktura procesa svetovanja,** še posebej, da je proces **celosten in usmerjen na svetovanca**, da svetovanca postopno vodi do rezultatov in učinkov (na primer z izvedbo večkratnih srečanj, razen v primeru kratkih informativnih srečanj).

Za kakovostno svetovanje je za svetovalce v procesu svetovanja pomembna tudi **uporaba ustreznih svetovalnih pripomočkov**. Prav tako smo potrdili, da za svetovance ni **pomemben** samo rezultat, ampak tudi sam **proces in vloga svetovalcev,** ki so jih spodbujali in motivirali, da so spremenili svoj osebni in zaposlitveni status s pomočjo izobraževanja.

Ohrani naj se regionalna organiziranost svetovalne dejavnosti **središč ISIO** ter ob njih vzpostavljena **regionalna partnerstva. Svetovalna dejavnost** za izobraževanje odraslih **v šolskih centrih naj se okrepi** in strokovno **poveže tudi s svetovalno dejavnostjo za mlade**.

Za vzpostavitev učinkovitega sistema svetovanja na nacionalni ravni je nujno **izboljšanje sodelovanja med različnimi ponudniki svetovanja odraslih**, kot so na primer središča ISIO, enote za izobraževanje odraslih v šolskih centrih, zavod za zaposlovanje, centri za socialno delo idr. Rezultati evalvacije projekta GOAL kažejo na pozitivne učinke, ki jih je doseglo partnerstvo, in interes za nadaljnje sodelovanje.

Kakovost svetovanja v izobraževanju odraslih je potrebno graditi na **kakovosti dela svetovalcev**, kar pomeni tudi zagotavljanje **zadostnega števila svetovalcev**.

Za nemoteno delo svetovalcev je nujna tudi **stalna strokovna podpora nacionalnih javnih zavodov** z dodatnim usposabljanjem in podporo s specializiranimi gradivi in smernicami za njihovo delo.

Na ravni urejanja politike je **sledenje strateškim dokumentom** ne le na nacionalni, temveč tudi na evropski ravni **ključno**, saj so ti legitimna podlaga za izpeljavo različnih ukrepov tudi v okviru različnih shem, kot so Evropski socialni sklad, program Erasmus+ itd., ki vključujejo tudi programe in ukrepe na področju svetovanja odraslim v izobraževanju.

Poleg **vpetosti področja v sistem** je pomembna tudi **ustrezna umestitev dejavnosti v zakonodajne in druge izvedbene predpise**, npr. v letni program izobraževanja odraslih v skladu z ReNPIO 2013–2020, v novi Zakon o izobraževanju odraslih, v Smernice za svetovanje v izobraževanju odraslih, v Uredbo o standardih in normativih v izobraževanju odraslih ipd.

Odgovornost za sistemsko razsežnost svetovanja v izobraževanju odraslih na nacionalni ravni je v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, pomembno pa je **usklajevanje interesov z urejevalci drugih politik** na tem področju v enem izmed obstoječih nacionalnih koordinacijskih teles. Pri tem je pomembno oblikovanje ustreznih standardov, ki so podlaga za zadostno in stabilno financiranje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih.

Svetovanje odraslim v izobraževanju je pomemben del koncepta in prakse vseživljenjskega učenja s temeljno vlogo **ozaveščanja o pomembnosti vseživljenjskega učenja in večjega vključevanja odraslih v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (**cilj ReNPIO 2013-2020 je 19 % vključenost v vseživljenjsko učenje odraslih v starosti od 25 do 64 let).

Svetovanje odraslim v izobraževanju naj se razvija in izpeljuje kot **kompleksna dejavnost**, ki vključuje več vidikov: svetovanje pred vključitvijo, svetovanje kot integralni del programov in učnih procesov izobraževanja odraslih ter svetovanje ob zaključku izobraževanja ali usposabljanja.

Obstoječa nacionalna koordinacijska telesa za izobraževanje odraslih **naj bodo nosilci usklajevanja in iskanja optimalnih rešitev** v korist učečega se odraslega v slovenskem prostoru.

1. Uvod

V projektu GOAL »Guidance and Orientation for Adult Learners«, v slovenskem prevodu Svetovanje odraslim v izobraževanju (v nadaljevanju projekt GOAL), je sodelovalo šest držav, in sicer Belgija (Flandrija), Republika Češka, Islandija, Litva, Nizozemska in Slovenija[1]. Temeljni cilj projekta GOAL je bil, da se razvijejo in nadgradijo obstoječi modeli svetovanja odraslim v izobraževanju v šestih sodelujočih državah, s poudarkom, da se s svetovanjem doseže nizko kvalificirane odrasle ter pri tem upošteva njihove potrebe. GOAL je bil triletni projekt, ki je potekal od februarju 2015 do januarja 2018. Projekt je koordiniral flamski vladni oddelek za izobraževanje in usposabljanje (»Flemish Government's Department of Education and Training«). Projekt GOAL je evalviral Inštitut za izobraževanje iz Londona (»UCL Institute of Education - IOE, London«), v sodelovanju z nacionalnimi evalvacijskimi timi vseh šestih sodelujočih držav.

To poročilo predstavlja nacionalne ugotovitve za Slovenijo, ki so rezultat dveh faz evalvacije – prve, ki je potekala v letu 2016, in druge, ki je potekala v letu 2017. V obeh fazah evalvacije so se zbirali kvantitativni in kvalitativni podatki. V interpretaciji podatkov iz obeh faz evalvacije so upoštevane tudi ugotovitve iz analize potreb in priložnosti v letu 2015.

1.1. Projekt Goal

Projekt GOAL, ki ga je financiral ERASMUS+, je obravnaval prednostno temo Evropske komisije, da se zmanjša število nizko kvalificiranih odraslih s povečanjem stopnje vključenosti v izobraževanje odraslih. S tem je prispeval tudi k uresničevanju ciljev in prednostnih nalog Evropskega programa za vseživljenjsko učenje ("The European Agenda for Lifelong Learning", 2014: http://ec.europa.eu/education/policy/adult-learning/adult_en.htm). Projekt GOAL je prispeval tudi k uresničevanju treh prednostnih področij Resolucije o krepitvi vseživljenjskega kariernega svetovanja iz leta 2008 (»Council Resolution on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies«: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/104236.pdf):

- olajšati dostop vsem državljanom do svetovalnih storitev,
- zagotavljati kakovost svetovalnih storitev in
- spodbujati koordinacijo in sodelovanje med različnimi nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi deležniki oziroma nosilci politik in razvoja svetovalnih dejavnosti.

Projekt GOAL je bil namenjen nizko kvalificiranim odraslim, torej odraslim, ki niso pridobili (dokončali) 4-letne srednješolske izobrazbe (ISCED stopnja 3[2]). Izhodišče projekta GOAL je bilo, da je ponudba izobraževanja odraslih v šestih vključenih državah razdrobljena ter da obstaja pomanjkanje ustrezne koordinacije med različnimi izvajalci izobraževanja odraslih in drugimi deležniki, vključenimi v izobraževanje in usposabljanje nizko kvalificiranih odraslih.

[1] Dva predstavnika turškega Direktorata za vseživljenjsko učenje (»the Turkish Directorate of Lifelong Learning«) sodelujeta v projektu GOAL kot opazovalca, z namenom učiti se na izkušnjah in rezultatih projekta ter identificirati rezultate, ki bi jih lahko uporabili v razvoju turške politike na področju svetovanja v izobraževanju odraslih.

[2] Več v Unescovi mednarodni standardni klasifikaciji izobraževanja ("UNESCO's International Standard Classification of Education (ISCED)" http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-2011-en.pdf.

Podatki vključenih držav kažejo, da četudi imajo države razvite in vzpostavljene določene oblike svetovanja za odrasle v izobraževanju ali imajo celo specifične strategije, ki so usmerjene na »izobraževalno svetovanje« (»educational guidance«) za odrasle, še vedno ne dosežejo in v zadostnem obsegu vključijo v vseživljenjsko učenje najbolj ranljive skupine odraslih, kar velja tudi za Slovenijo.

Projekt je izhajal iz hipoteze, da lahko z neodvisnim svetovanjem (»independent one-stop guidance service«), ki v središče postavi potrebe nizko kvalificiranih odraslih, pomaga povečati udeležbo te ciljne skupine v izobraževanju odraslih. V ta namen je vsaka od šestih držav preizkušala nove modele svetovanja v dveh izbranih okoljih, za izbrane ciljne skupine nizko kvalificiranih odraslih (opis vključenih ciljnih skupin odraslih v projekt GOAL v Sloveniji je v točki 1.3).

V GOAL partnerstvu šestih držav je bilo implementiranih **pet razvojnih področij** projekta:

- Vzpostavitev **mrež in partnerstev**: partnerstva z izbranimi organizacijami so bila bodisi vzpostavljena na novo bodisi so bila obstoječa nadgrajena, izboljšana.
- **Svetovalni pripomočki**: uporabljeni in razviti so bili kakovostni svetovalni pripomočki z namenom izboljšati kakovost svetovanja za nizko kvalificirane odrasle.
- **Kompetence svetovalca** za svetovanje odraslim v izobraževanju: opredeljene so bile kompetence svetovalca v izobraževanju odraslih, s poudarkom na kompetencah, ki jih mora imeti svetovalec za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim.
- **Terensko delo** (t. i. »Outreach activities«): razvite in vpeljane so bile aktivnosti za lažje in boljše doseganje izbranih GOAL ciljnih skupin, nizko kvalificiranih odraslih.
- **Kakovostne storitve svetovanja**: zagotovljena je bila visoka kakovost svetovalnih storitev, s ciljem optimizacije posameznikovih individualnih izobraževalnih rezultatov ter izboljšanja zaposlitvenih možnosti.

V Sloveniji smo razvijali in izvajali vseh pet razvojnih področij. Cilji projekta GOAL so bili, da se z razvojem in preizkušanjem novosti ter evalvacijo le-teh:

1. Opredelijo **učinkoviti procesi svetovanja in podpornih mrež**, ki lahko izboljšajo rezultate tega procesa za nizko kvalificirane odrasle.
2. Opredelijo kriteriji in dejavniki, ki vplivajo na uspešnost izvajanja procesov, ki prispevajo k rezultatom na ravni posameznika.
3. Omogoči, da so **primeri dobrih praks**, ki so nastali v projektu GOAL, dostopni za analiziranje s strani nosilcev politik. Da se analizira izzive in učinkovite dejavnike, ki prispevajo k bolj povezanim programom in politikam na tem področju.
4. Opredeli **procese na ravni politik (sistema)**, ki imajo lahko pomembno vlogo pri zagotavljanju uspešnosti posameznih programov in ukrepov, ki so prepoznani kot uspešni.

1.2. GOAL evalvacija

Evalvacija projekta GOAL ima dva cilja. Glavni cilj je razumeti, ovrednotiti in izboljšati svetovanje odraslim v izobraževanju v vseh sodelujočih državah. Cilj evalvacije je tudi zagotoviti študije primerov za posamezne države, ki jih je mogoče analizirati z vidika načrtovanja politik in strategij na tem področju, da bi bolje razumeli izzive in dejavnike, ki vplivajo na uspešnost pri vzpostavljanju in povezovanju svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih v današnjih zapletenih sistemskih okoljih.

Evalvacija je osredotočena na procese in rezultate, kar omogoča identifikacijo dejavnikov, ki vplivajo na uspeh glede na različne vidike svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih. Ta pristop se lahko uporabi pri razvoju strukturne podpore nosilcem politik in drugim deležnikom pri razvoju in krepitvi modelov svetovanja odraslim v izobraževanju v partnerskih in drugih državah.

V evalvaciji projekta GOAL smo opredelili pet raziskovalnih vprašanj:

1. Kateri pristopi svetovanja in procesi so bili razviti? V kakšnem obsegu so le-ti prispevali k doseganju ciljev petih razvojnih področij? Kateri dejavniki na programski in sistemski (policy level) ravni so vplivali na to?
2. Kateri rezultati na ravni posameznika so bili doseženi, kateri za posamezne ciljne skupine in v kolikšni meri?
3. V kolikšni meri so bila dosežena projektna pričakovanja?
4. Kateri programski dejavniki so bili povezani z doseganjem visoke kakovosti storitev in/ali s pozitivnimi rezultati storitev svetovanja na ravni posameznika?
5. Kateri dejavniki na ravni politike in sistema so bili povezani z doseganjem visoke kakovosti storitev in/ali pozitivnimi rezultati storitev svetovanja na ravni posameznika?

Evalvacija projekta GOAL je potekala v več fazah:

1. **Predimplementacijska faza** (februar 2015–oktober 2015): izpeljana je bila analiza potreb in prednosti obstoječega svetovanja odraslim v izobraževanju in pripravljeno poročilo o analizi v vsaki od šestih sodelujočih držav; razvita so bila orodja za zbiranje podatkov o poteku in vsebini svetovalnega procesa z vključenimi odraslimi.
2. Zbiranje podatkov o poteku in vsebini svetovalnega procesa z vključenimi odraslimi (november 2015–7. april 2017):
   a) Vprašalnik o zadovoljstvu svetovancev (»Client satisfaction survey«), ki so ga svetovanci izpolnili po zaključku prvega srečanja s svetovalcem.
   b) Trije vprašalniki za zbiranje podatkov o poteku in vsebini svetovalnega procesa in skupna Excel preglednica za beleženje teh podatkov (»Monitoring data«).
3. **Zbiranje podatkov v prvi fazi evalvacije** (z zaključenim nacionalnim poročilom v oktobru 2016).
4. **Zbiranje podatkov v drugi fazi evalvacije** (z zaključenim nacionalnim poročilom v oktobru 2017).
5. Analiza podatkov in zaključno poročanje.

Metodologija evalvacije projekta GOAL je natančneje opisana v točki 2.2 tega poročila. V projektu GOAL sta v Sloveniji evalvacijo izpeljevala oba sodelujoča nacionalna javna zavoda – Andragoški center Slovenije (v nadaljevanju ACS) in Center RS za poklicno izobraževanje (v nadaljevanju CPI), ki sta bila odgovorna za zbiranje kvalitativnih podatkov, za analizo kvantitativnih in kvalitativnih podatkov ter pripravo poročil. Nosilni evalvatorki v projektu sta bili Barbara Kunčič Krapež iz CPI in Tanja Vilič Klenovšek iz ACS, v skupini za zbiranje podatkov in pripravo zaključnega nacionalnega evalvacijskega poročila sta sodelovali tudi sodelavka CPI Tina Višekruna ter sodelavka ACS Andreja Dobrovoljc. Vse štiri sodelujoče so soavtorice končnega nacionalnega poročila. Metodološko podporo (pri pripravi druge faze evalvacije, pri obdelavi podatkov in pri pripravi končnega poročila) je zagotavljal dr. Marko Radovan. Ema Perme z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju MIZŠ) je v vlogi vodje projekta GOAL v Sloveniji sodelovala pri pripravi zaključkov in pri končnem pregledu zaključnega evalvacijskega poročila.

1.3. Projekt GOAL v Sloveniji

Izhodišče

V Sloveniji so ključni izzivi enaki kot v večini evropskih držav: starajoče se prebivalstvo, socialno-ekonomski razvoj in razlike, ki nastajajo med prebivalstvom, ki je bolj izobraženo, in prebivalstvom, ki je manj izobraženo, tehnološki razvoj je vse hitrejši, potrebe trga dela so spreminjajoče se, zahtevajo vse večjo fleksibilnost in hitro prilagajanje. Z namenom, da se dvigne izobrazbena raven prebivalstva in izobraženost, zaposljivost in število ter vrsta izobraževalnih možnosti, moramo posebno pozornost nameniti ranljivim skupinam odraslih, skupinam, ki so nizko kvalificirane (z manj kot 4-letno srednješolsko izobrazbo in nižjimi ravnmi razvitosti spretnosti[3]), ki se manj pogosto vključujejo v vseživljenjsko učenje (ali celo nikoli), so manj motivirani in se pogosteje srečujejo z ovirami za nadaljnje izobraževanje in učenje. Da bi dosegli te ciljne skupine, je izziv v razvoju in krepitvi kakovostne svetovalne podpore, ki bo z ustreznimi pristopi prispevala k večji dostopnosti in vključenosti ranljivih skupin odraslih v vseživljenjsko učenje (v nadaljevanju VŽU).

V Sloveniji smo leta 2013 sprejeli novo Resolucijo nacionalnega programa izobraževanja odraslih 2013–2020, v kateri smo si zastavili cilj, da bomo vsakemu odraslemu prebivalcu Slovenije omogočili enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih ter da se bo stopnja udeležbe prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v VŽU s 14,5 % v letu 2012 povečala na 19 % v letu 2020 (ciljna vrednost za EU za leto 2020 je 15 %).[4] (ACS, 2014, str. 40)

Pri tem bo posebna pozornost namenjena ranljivim skupinam odraslih, po ReNPIO 2013–2020 so to: (ACS, 2014, str. 37):

- **brezposelni:** prednostna skupina so starejši od 50 let, ki nimajo poklicne ali strokovne izobrazbe ali imajo manj ključnih ali poklicnih zmožnosti;
- **zaposleni:** prednostna skupina so starejši od 45 let z dokončano manj kot štiriletno srednjo šolo ali pomanjkanjem ključnih ali poklicnih zmožnosti; zaposleni, ki zaradi specifičnih psihofizičnih zahtev nekega poklica tega ne morejo več opravljati, ko dosežejo določeno starost;
- **mladi**, ki na različnih stopnjah opustijo šolanje;
- **manj izobraženi ali druge ranljive skupine**, kot so osipniki in mladi, ki zgodaj opustijo šolanje, socialno ogroženi, priseljenci, Romi, starejši odrasli, migranti, invalidi in obsojenci;
- **druge skupine odraslih**, ki imajo omejen dostop do socialnih, kulturnih in ekonomskih dobrin (kmetje, prebivalstvo iz manj razvitih regij idr.).

V ReNPIO 2013–2020 je opredeljeno, da sta med osmimi dejavnostmi, ki podpirajo doseganje strateških ciljev ReNPIO, tudi svetovanje in informiranje ter spodbujanje ugotavljanja in potrjevanja predhodno pridobljenih znanj, dejavnosti, ki sta bili vključeni tudi v projekt GOAL. (ACS, 2014, str. 49)

V Sloveniji smo v preteklosti, v letih 2001–2005, vzpostavili mrežo 14 regionalnih svetovalnih središč za izobraževanje odraslih, ki pokrivajo celo Slovenijo in delujejo še danes.[5] Središča ISIO so umeščena v eno od večjih ljudskih univerz v regiji, ki so najstarejši tip izobraževalne organizacije za odrasle v Sloveniji (z več kot 50-letno tradicijo delovanja, s ponudbo formalnih in neformalnih programov izobraževanja, z raznovrstno

[3] Podatki raziskave PIAAC za Slovenijo, 2016.
[4] V letu 2016 smo imeli še nižjo vključenost odraslih v starosti od 25 do 64 let v vseživljenjsko učenje glede na leto 2012, saj je bila le 11,6-odstotna. (Eurostat, 2016)
[5] Do vključno leta 2016 je bilo v mreži 14 regionalnih svetovalnih središč za izobraževanje odraslih – središč ISIO, v letu 2017 so bila vzpostavljena še 3 nova središča kot pilotni preizkus, da sta v vsaki od 5 velikih regij v Sloveniji dve delujoči središči ISIO.

izobraževalno ponudbo za odrasle glede na starost in druge značilnosti) s središčem ISIO kot samostojno enoto. V središčih ISIO vsem odraslim v regionalnem/lokalnem okolju nudijo brezplačno svetovalno podporo pri vključevanju v izobraževanje in učenje, med potekom izobraževanja in ob zaključku, s posebno pozornostjo na vključevanju ranljivih skupin odraslih. V središčih ISIO je poudarek na razvijanju andragoškega svetovalnega dela, ki se v zadnjih letih vse bolj povezuje z vsebino in elementi kariernega svetovanja.

Na drugi strani pa imamo mrežo srednješolskih centrov, ki poleg mladih v izobraževanje za pridobitev izobrazbe na srednješolski ali višješolski ravni ter tudi v neformalne programe izobraževanja vključujejo tudi odrasle. Večina šolskih centrov ima vzpostavljeno enoto za izobraževanje odraslih, ki s svetovanjem podpira predvsem svoje udeležence izobraževanja.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da sta obe vrsti izobraževalnih organizacij v regiji še premalo povezani z vidika cilja, da bi lahko bolj celostno in kakovostno podpirali ranljive skupine odraslih v regiji/lokalnem okolju za večjo vključenost v vseživljenjsko učenje.

GOAL svetovanje

Cilji

Cilji projekta GOAL v Sloveniji so bili:

- pilotno preizkusiti svetovanje po pristopu GOAL v dveh izbranih regijah, s štirimi izbranimi izvajalskimi organizacijami, pri čemer smo v vsakem okolju testirali tudi povezovanje dveh različnih vrst izobraževalnih organizacij, dveh srednješolskih centrov in dveh ljudskih univerz s svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih – središčem ISIO, in
- z vzpostavitvijo dveh regionalnih mrež preizkusiti tudi, kakšna in kako delujoča partnerstva organizacij iz regije/lokalnega okolja so učinkovita in omogočajo lažje doseganje ranljivih skupin odraslih, še posebej izbranih GOAL ciljnih skupin.

Aktivnosti

Izhajajoč iz petih razvojnih področij projekta GOAL, smo si v Sloveniji zastavili naslednje aktivnosti:

1. **Vzpostavitev mrež oziroma partnerstev**: z usmerjenostjo na holističen pristop v svetovanju in partnerstvu v vzpostavljenih mrežah; s ciljem v partnerstvo vključiti ključne organizacije v regiji, ki bodo prispevale k lažjemu doseganju izbranih GOAL ciljnih skupin: priseljence, nizko kvalificirane brezposelne, nizko kvalificirane zaposlene in starejše od 50 let.
2. **Obstoječi svetovalni pripomočki**: evalvirati in nadgraditi; razviti nova orodja in protokole tudi za vrednotenje in priznavanje že pridobljenega znanja odraslih.
3. **Kompetence vključenih svetovalcev**: evalvirati kompetence vključenih svetovalcev in opredeliti kompetenčni profil, ki izhaja iz obstoječih profilov ter hkrati upošteva specifične potrebe po svetovanju izbranim ciljnim skupinam odraslih. →

4. **Terensko delo (»Outreach«)**: ranljive ciljne skupine doseči s sodelovanjem z lokalnimi organizacijami, povezanimi v partnerstvo; mreža strokovnjakov, predstavnikov lokalnih organizacij je lahko eden od ključnih dejavnikov za doseganje izbranih ciljnih skupin odraslih; posebna pozornost je bila namenjena tudi promocijskim aktivnostim.
5. **Kakovost svetovalne dejavnosti/storitev**: povečati motivacijo in vključenost v izobraževanje, omogočiti odraslim, da hitreje in lažje dosežejo izobraževalne in učne cilje; razviti specifične metode in pristope za ugotavljanje in priznavanje kompetenc in že pridobljenega znanja kot del svetovanja v izobraževanju odraslih.

Na nacionalni ravni so bili ključni trije projektni partnerji, ki so s svojimi strokovnimi sodelavci predstavljali nacionalni tim projekta GOAL – MIZŠ kot nosilec projekta v Sloveniji ter ACS in CPI kot sodelujoča partnerja. Širše gledano so bili s sodelovanjem v nacionalni podskupini za projekt GOAL, ki je delovala pod okriljem nacionalne Strokovne skupine za vseživljenjsko karierno orientacijo (VKO) (po prijavi projekta t. i. »national advisory committee«), v projekt vključeni tudi drugi nacionalni deležniki: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Zavod RS za zaposlovanje, Zavod RS za šolstvo, Skupnost centrov za socialno delo, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije in Zveza svobodnih sindikatov Slovenije.

Na regionalni ravni so v projektu GOAL sodelovale izbrane štiri izvajalske izobraževalne organizacije (dva šolska centra in dve ljudski univerzi) ter njihovi izbrani partnerji v dveh vzpostavljenih regionalnih partnerskih mrežah, ki so bili predstavniki drugih izobraževalnih organizacij v regiji, regijskih zavodov za zaposlovanje, regijskih centrov za socialno delo, regijske gospodarske zbornice, podjetij, knjižnice in nevladnih organizacij.

Izvajanje svetovanja v dveh izbranih regijah

Na izvedbeni ravni je v Sloveniji projekt GOAL potekal v dveh regijah, v štirih na javno povabilo izbranih izobraževalnih organizacijah. Cilj projekta je bil, da se v projektu GOAL razvite pristope in orodja za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim preizkusi v večji (bolj urbani) in v manjši (manj urbani) regiji ter da se v preizkušanje svetovanja odraslim v izobraževanju poveže dve različni vrsti izobraževalnih organizacij: srednješolski center z enoto za izobraževanje odraslih in ljudsko univerzo s svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih – središčem ISIO. Vključeni so bili:

- **V Osrednjeslovenski regiji** (večja regija): Biotehniški izobraževalni center Ljubljana – **BIC Ljubljana** in ljudska univerza CDI Univerzum s Svetovalnim središčem Ljubljana – **ISIO Ljubljana** in
- **V Savinjsko-šaleški regiji** (manjša regija): Šolski center – **ŠC Velenje** in Ljudska univerza Velenje s Svetovalnim središčem Velenje – **ISIO Velenje**.

Ciljne skupine

V prijavi projekta GOAL smo zapisali, da bomo v Sloveniji v projekt GOAL vključili nizko kvalificirane odrasle iz naslednjih ciljnih skupin: zaposleni, brezposelni, starejši od 50 let, priseljenci.

Cilj projekta je bil v svetovanje vključiti 150 odraslih, v vsaki regiji po 75 odraslih, dejansko pa so v obeh regijah skupaj v svetovanje vključili 160 odraslih (81 odraslih v Osrednjeslovenski regiji in 79 odraslih v Savinjsko-šaleški regiji). Na začetku projekta GOAL je bil v Osrednjeslovenski regiji poudarek na vključevanju odraslih, starejših od 50 let, in priseljencev, v Savinjsko-šaleški regiji pa na vključitvi zaposlenih in brezposelnih. V izvajanju projekta GOAL so v obeh regijah v svetovanje vključili odrasle iz vseh štirih izbranih ciljnih skupin.

1.4. Predstavitev poročila

To je končno GOAL evalvacijsko poročilo za Slovenijo, ki vključuje rezultate prve in druge faze evalvacije projekta. Zaključno in delno poročilo, ki je bilo pripravljeno in objavljeno v letu 2016 po zaključku prve faze evalvacije, sta dostopna v angleškem jeziku na skupni spletni strani projekta GOAL: http://www.projectgoal.eu/. Na projektni spletni strani so v angleškem jeziku objavljena tudi končna in delna poročila ostalih petih sodelujočih držav v projektu.

Na spletni strani projekta sta v angleškem jeziku objavljeni tudi skupno končno in delno evalvacijsko poročilo po prvi fazi vseh šestih držav, poimenovani »GOAL cross-country report« (2016 in 2018). Skupni poročili sintetizirata podatke in ugotovitve iz vseh šestih držav. Glavni namen skupnega poročila vseh šestih držav je zagotoviti sodelujočim državam, da se učijo druga od druge na osnovi rezultatov in izkušenj v projektu GOAL ter s tem omogočijo in podpirajo izboljšanje strategij in politik svetovanja odraslim v izobraževanju na nacionalni ravni.

Na začetku tega poročila je **povzetek** poteka in rezultatov projekta GOAL v Sloveniji, nato sledi **11 poglavij**:

- V uvodu – v poglavju 1 so predstavljeni cilji in namen projekta GOAL, potek evalvacije in struktura poročila.
- V poglavju 2 je opisana metodologija načrtovanja in izpeljave evalvacije (obeh faz evalvacije).
- V poglavju 3 so predstavljeni vsi sodelujoči in vključeni v projektu GOAL v Sloveniji.

Poglavja 4–10 predstavljajo rezultate evalvacije in ugotovitve projekta GOAL v Sloveniji, in sicer:

- V poglavju 4 je opisan svetovalni proces.
- V poglavju 5 so predstavljeni rezultati partnerskega sodelovanja.
- V poglavju 6 so opisane kompetence svetovalca in naloge svetovalca.
- V poglavju 7 so predstavljene izkušnje z uporabo svetovalnih pripomočkov v svetovalnem procesu.
- V poglavju 8 so opisani pomen in izkušnje s terenskim delom (t. i. »outreach« aktivnosti).
- V poglavju 9 so predstavljeni rezultati svetovanja.
- V poglavju 10 so opisani vsi vidiki kakovosti v projektu GOAL.
- V poglavju 11 so predstavljeni zaključki, ki odgovarjajo na pet ključnih evalvacijskih vprašanj, ter možne posledice in vpliv rezultatov projekta GOAL na oblikovanje strategij in politik na področju svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih v prihodnosti.

Predlogo za pripravo tega poročila, ki je enaka za vseh šest držav, je pripravil Inštitut za izobraževanje iz Londona – Institute of Education - IoE. IoE je prispeval tudi skupno besedilo za nacionalna poročila vseh šestih držav, vključno s podlagami in opisom izhodišč za evalvacijo projekta GOAL. Poročanje o nacionalnih rezultatih projekta je avtorstvo nacionalnega evalvacijskega tima, z uredniškim prispevkom IoE.

2. Metodogija

V tem poglavju je povzeta metodologija evalvacije za projekt GOAL. Predstavljeni so splošni načrt evalvacije, kvantitativna in kvalitativna metoda zbiranja in analize podatkov ter metodološki izzivi v Sloveniji in v celotnem projektu, ki obsega šest držav.

2.1. Načrt in metode evalvacije

Načrt evalvacije

Metodološki pristop k evalvaciji je pripravljen na podlagi kompleksnosti načrta projekta, in sicer dejstev, da:

- se projekt GOAL izvaja v več krajih (12 »krajih« ali lokacijah, tj. dveh v vsaki izmed šestih držav) in več organizacijah;
- ima projekt GOAL več ciljev;
- projekt GOAL temelji na medorganizacijskem sodelovanju;
- ima vsaka partnerska država svoj edinstveni kontekst in ciljne skupine (ter ciljne številke, ki jih mora doseči);
- so sredstva programa omejena in morajo biti v prvi vrsti osredotočena na razvojna področja projekta in ne na evalvacijo.

Iz zgoraj navedenih razlogov ni bilo niti izvedljivo niti priporočljivo izvajati eksperimentalne ali kvazi eksperimentalne evalvacije s primerjalnimi skupinami. Namesto tega se je evalvacija umestila v širši pristop, imenovan **teorija sprememb** (ang. »**Theory of Change**«[6]). Evalvacije na podlagi tega pristopa[7,8] običajno obravnavajo dve ravni teorije: 1) izvedbeno teorijo in 2) teorijo programa.

Izvedbena teorija je usmerjena v način, kako se programi izvajajo, npr. strategije ukrepov pomoči, ki so podlaga dejavnostim programa. **Teorija programa** se osredotoča na mehanizme programa, s katerimi ne mislimo na dejavnosti programa, temveč na spremembe v sodelujočih, ki jih omogočajo takšne dejavnosti. Te spremembe lahko v zameno prinesejo želene izide programa. Pri programu svetovanja, kot je projekt GOAL, svetovanje npr. ni mehanizem, temveč je **dejavnost programa**. Dejavnosti programa bodo v idealnih razmerah **sprožile mehanizme (tj. odzive) v samih udeležencih programa** – takšni mehanizmi lahko obsegajo boljše znanje, večjo samozavest ali motivacijo in/ali večje ambicije. Ti mehanizmi lahko posledično prispevajo k dejanjem svetovancev in njihovim izidom, kot je npr. vpis v program izobraževanja.

Čeprav evalvacija v projektu GOAL v splošnem smislu črpa iz teorije sprememb, črpa tudi iz specifične vrste evalvacije na podlagi teorije sprememb, in sicer **realistične evalvacije**[9]. Realistični pristop poudarja osrednji pomen **medsebojnega vplivanja med konteksti in mehanizmi programa**. Osrednje načelo realistične evalvacije je, da programi sami po sebi ne ustvarjajo izidov na neposreden vzročni način: programi niso katapulti, s katerimi metaforično »izstrelimo« svetovance v boljšo prihodnost. Za razliko od krogel, ki jih izstrelijo katapulti, imajo svetovanci na voljo **posredništvo**. Poleg tega tudi živijo znotraj **strukturnih kontekstov**; ti

[6] Weitzman, B. C., Silver, D., & Dillman, K. N. (2002). Integrating a comparison group design into a theory of change evaluation: The case of the Urban Health Initiative. *American Journal of Evaluation, 23*(4), 371–385.
[7] Rogers, P. J., & Weiss, C. H. (2007). Theory-based evaluation: Reflections ten years on: Theory-based evaluation: Past, present, and future. New Directions for Evaluation, 2007(114), 63–81.
[8] Weiss, C. (1997). *How can theory-based evaluation make greater headway? Evaluation Review, 21*, 501–524.
[9] Pawson, R., & Tilley, N. (1997). *Realistic Evaluation*. SAGE.

konteksti vzpostavljajo **omejitve in priložnosti**, znotraj katerih lahko posredništvo bolj ali manj uspeva (ali pa ne). Vzročnost (v smislu, da ukrepi pomoči prinašajo želene učinke) je torej bolj pogojna kot deterministična: v ustreznem kontekstu in za ljudi, programi (prek njihovih dejavnosti) *lahko* pomagajo sprožiti mehanizme, ki *lahko* nato pripeljejo do želenih izidov. Realistična evalvacija, enako kot pri teoriji sprememb v bolj splošnem smislu, stremi k razvoju in preizkušanju hipotez o tem, kateri ukrepi pomoči (ali vidiki takšnih ukrepov pomoči) delujejo za koga v kakšnem kontekstu. Kot posledica tega cilja realistična evalvacija zavrača trditev, da morajo biti programi, zato da se jih obravnava kot uspešne, neodvisni od konteksta v smislu svoje zmožnosti ustvarjanja želenih izidov prek istih strategij ukrepov pomoči za vse ciljne skupine v vseh kontekstih. Čeprav se lahko takšno neodvisnost od konteksta in široko posploševanje potencialno doseže z enostavnejšimi ukrepi pomoči, je malo verjetno, da bi bilo izvedljivo s kompleksnimi razvojnimi področji projekta GOAL. Ključni namen realistične evalvacije (in splošneje evalvacije na podlagi teorije sprememb) je torej ustvariti **teoretične posplošitve, iz katerih lahko črpajo prihodnji razvijalci programov in oblikovalci politik**, ko bodo razvijali ukrepe pomoči v svojih specifičnih kontekstih in za specifične ciljne skupine. To ne pomeni le merjenja stopnje, ko program deluje ali ne, tj. stopnje, ko prinaša želene rezultate, temveč tudi ustvarjanje znanja o tem, **kako programi delujejo, za koga, v katerih kontekstih in zakaj**. To zahteva poglobljeno razumevanje strategij in dejavnosti ukrepov pomoči ter njihov odnos do kontekstov, mehanizmov in izidov programa.

Pri pridobivanju znanja o tem, ali programi delujejo ter kako in zakaj delujejo, gredo ocenjevalci prek zgolj same sumativne evalvacije določenega programa. Sumativna evalvacija je potrebna, vendar sama po sebi ni dovolj. Širši cilj je prispevati k **pridobivanju znanja** na določenem področju. Takšno pridobivanje in razvoj teorije, ki ga nakazuje, je zlasti bistveno na nerazvitih področjih, kot so ta, ki jih raziskuje projekt GOAL: orientacija in svetovanje za nizko izobražene odrasle. Ta cilj ni pomemben le zaradi **omejene količine verodostojnih dokazov na tem nastajajočem področju**, temveč tudi zaradi **inherentno zapletene narave ukrepov pomoči**, kot so se npr. izvajali v projektu GOAL. Evalvacije, ki so usmerjene v razumevanje in ugotavljanje ter evalviranje zapletenih ukrepov pomoči, morajo upoštevati vrsto oteževalnih dejavnikov znotraj programa[10], vključno s/z: 1) večposredniškim upravljanjem in/ali izvajanjem; 2) sočasnimi vzročnimi nitmi, ki pripeljejo do želenih izidov; 3) alternativnimi vzročnimi nitmi, ki pripeljejo do želenih izidov; in 4) rekurzivno vzročnostjo. Ti štirje dejavniki so predstavljeni v naslednjih odstavkih.

Pomembnost **več posredništev** bo vidna v celotnem poročilu, zlasti pri diskusijah o partnerstvu in mrežah. Ker takšna posredništva obstajajo na ravneh programa in politike, evalvacija temelji na večstopenjskem pristopu: pomemben element evalvacije so opis in ugotavljanje ter vrednotenje dejavnikov politike, ki vplivajo na uspeh programa. Upamo, da bo številnim oblikovalcem politik, ki delujejo na zapletenih področjih, ta dvojni fokus na **procese na ravni programa in na ravni politike** ter njihovo medsebojno vplivanje predstavljal koristen dokaz.

Pojem **sočasnih vzročnih niti** se nanaša na prisotnost dveh ali več vzročnih niti, ki so potrebne za doseg želenih izidov, npr. da se sodelujoči v programu vpišejo v program izobraževanja, morajo morda izboljšati svojo motivacijo (vzročna nit 1), vendar jim je treba dati na razpolago tudi izvedljive programe izobraževanja (vzročna nit 2). »**Alternativne vzročne niti**« pomenijo verjetnost, da lahko en vidik programa deluje za enega svetovanca (v smislu ustvarjanja želenega izida), medtem ko za drugega svetovanca deluje drug vidik. Na primer, en svetovanec projekta GOAL lahko naredi korak naprej na področju izobrazbe kot rezultat izboljšanja svoje predhodno nizke samozavesti ali samozaupanja. Drugi svetovanec lahko naredi isti korak iz drugega razloga, npr. da je že bil motiviran, a mu je enostavno primanjkovalo informacij o ustreznih programih izobraževanja in usposabljanja.

[10] Rogers, P. J. (2008). Using Programme Theory to Evaluate Complicated and Complex Aspects of Interventions. Evaluation, 14(1), 29–48. https://doi.org/10.1177/1356389007084674.

Pojem **rekurzivne vzročnosti** se nanaša na nelinearnost mnogih vzročnih poti. Linearni model teorije programa lahko npr. pokaže, da se ssvetovanec premika na neposreden, linearen način skozi naslednje faze:

1. večja samozavest, *ki vodi v*
2. večje ambicije, *ki vodijo v*
3. željo po znanju o nadaljnjih programih izobraževanja, *ki vodi v*
4. vpis v program izobraževanja, *ki vodi v*
5. uspešen zaključek programa izobraževanja.

Bolj realističen (zlasti za zapostavljene ciljne skupine), rekurziven model vzročnosti bi lahko vključeval vseh pet faz, vendar bi upošteval znano in preizkušeno pravilo o tem, da moramo ljudje pogosto najprej narediti en korak nazaj, preden lahko naredimo dva naprej. Rekurzivni model vzročnosti bi torej lahko bil:

1. večja samozavest, *ki vodi v*
2. večje ambicije, *ki vodijo v*
3. krizo samozavesti: svetovanec se nikoli ni videl v vlogi ambiciozne osebe in ji je zatorej neprijetno zaradi te nove identitete ali pa se zaradi nje počuti celo ogroženo. To lahko *vodi v*
4. dodatno osredotočenost na samozavest in identiteto, *ki vodi v*
5. željo po znanju o nadaljnjih programih izobraževanja, *ki vodi v*
6. vpis v program izobraževanja, *ki vodi v*
7. novo krizo samozavesti, *ki vodi v*
8. ponovno osredotočenost na samozavest in identiteto ter na učne veščine in vzdržljivost, *ki vodi v*
9. novo, razširjeno identiteto ali samopodobo sposobnega učenca, *ki vodi v*
10. uspešen zaključek programa izobraževanja.

Osrednji cilj evalvacije v projektu GOAL je razvoj in predstavitev dobrega razumevanja obsega in vrst vzročnih poti, ki jih mora program vsebovati, ter odnosa teh poti do specifičnih državnih in lokalnih kontekstov.

Na kratko povedano je bil namen evalvacije doseg **treh splošnih ciljev**[11]: 1) izmeriti učinke ukrepov projekta GOAL glede izidov pri svetovancih; 2) razumeti, kako, zakaj, za koga in v katerih kontekstih se (ali pa ne) dosežejo rezultati; in 3) prispevati k skupnemu učenju in pridobivanju znanja tako (a) znotraj samega projekta GOAL (npr. s posredovanjem dokazov evalvacije procesa z razvijalci programa in drugimi ključnimi deležniki) kot tudi (b) v smislu širšega področja orientacije in svetovanja odraslim (s predstavitvijo verodostojne in ustrezne teorije in dokazov programa, iz česar lahko pri svojem delu črpajo prihodnji razvijalci programa in oblikovalci politike). Na poti do dosega teh ciljev so bili dokazi zbrani prek:

- skupne baze za spremljanje svetovalnih srečanj (za pridobitev podatkov na začetku, med potekom in ob zaključku svetovanja),
- podatkov o zadovoljstvu svetovancev in učinkih svetovanja pri svetovancih (raziskava med uporabniki in kvalitativni intervjuji),
- podatkov o programu in politiki (pregled literature, analiza potreb in prednosti),
- študij primerov pri izvajalcih svetovanja (kvalitativni intervjuji, analiza dokumentov, analiza kvantitativnih podatkov)
- kvalitativnih intervjujev z akterji na področju politike.

[11] Berriet-Solliec, M., Labarthe, P., & Laurent, C. (2014). Goals of evaluation and types of evidence. *Evaluation, 20*(2), 195–213. https://doi.org/10.1177/1356389014529836.

Evalvacija obsega: a) sprotno zbiranje podatkov (ves čas trajanja projekta) in b) podatke, specifične za posamezno fazo evalvacije.

Vmesno poročanje

Za vsako izmed držav GOAL je bilo vmesno nacionalno evalvacijsko poročilo objavljeno novembra 2016. Ta poročila, vključno z vmesnim poročilom za vse države, kjer so strnjene ugotovitve in ključna sporočila iz vseh šestih držav, so na voljo na http://www.projectgoal.eu/index.php/publications pod naslovom » faza 1 – evalvacijsko poročilo« (ang. »Wave 1 Evaluation Reports«). Ključni namen te faze vmesnega poročanja, ki je črpal iz podatkov, zbranih med marcem in junijem 2016, je bilo analiziranje in širjenje zgodnjih sporočil za lažje prilagajanje in izboljšavo storitev.

Ugotovitve faze vmesnega poročanja so predstavljene v tem (tj. končnem) poročilu.

2.2. Vzorec

Vključevanje svetovancev v pilotno svetovanje v okviru projekta GOAL v izobraževanju odraslih se je v Sloveniji začelo meseca marca 2016 in se je zaključilo meseca aprila 2017. V fazi 1 evalvacije, kjer smo obdelali podatke, zbrane do meseca junija 2016, je sodelovalo 49 svetovancev. Ob zaključku zbiranja podatkov, v valu 2 imamo vključenih 160 svetovancev, katerih odgovori so vključeni v bazo za spremljanje svetovanja. Na vprašalnik o zadovoljstvu s svetovanjem je odgovorilo nekaj več svetovancev; in sicer 166, torej 6 več, kot jih je bilo vključenih v bazo za spremljanje svetovanja. Šest se jih namreč ni strinjalo z nadaljnjim spremljanjem njihove poti, so pa odgovorili na vprašalnik o zadovoljstvu.

Vprašalnike o zadovoljstvu so svetovanci izpolnjevali v posebni sobi, kjer ni bil prisoten svetovalec. Izpolnjene vprašalnike so vrgli v posebne škatle, ki smo jih ob zaključku faze 1 in faze 2 prevzeli evalvatorji.

V fazi 1 evalvacije svetovanja smo izvedli 4 fokusne skupine, in sicer eno z osmimi predstavniki organizacij, ki so bile izbrane za izvajanje svetovanja v izobraževanju odraslih. S predstavniki partnerskih organizacij, ki so bile vključene v 2 lokalni mreži, smo izvedli dve fokusni skupini; eno v Ljubljani in eno v Velenju. V vsaki so bili predstavniki štirih organizacij.

Četrta fokusna skupina je bila namenjena predstavnikom deležnikov. Udeležilo se jih šest.

V fazi 2 evalvacije svetovanja v izobraževanju odraslih smo izvedli eno fokusno skupino, in sicer z odločevalci. Na njihovi drugi fokusni skupini, ki smo jo izvedli skoraj eno leto po prvi, je sodelovalo šest predstavnikov odločevalcev. S štirimi predstavniki partnerjev v regionalnih mrežah ter štirimi svetovalci iz vsake organizacije, ki je izvajala storitve svetovanja ter spremljanje svetovanja z vprašalniki, smo izvedli intervjuje.

V fazi 1 smo izvedli intervjuja z dvema svetovancema, ki sta bila še vključena v proces svetovanja, v fazi 2 pa s 33 svetovanci, ki so zaključili svetovanje v sklopu projekta GOAL.

Tabela 2.1: *Vzorec zbiranja podatkov, Slovenija*

Metoda	Faza 1	Faza 2	Skupaj
Vprašalnik za spremljanje svetovanja	49	111	160
Vprašalnik za spremljanje zadovoljstva svetovancev	49	117	166
Vprašalnik za svetovance po zaključenem svetovanju	-	33	33
Intervju s svetovanci	2	-	2
Fokusna skupina z deležniki	6	6	12
Fokusna skupina s partnerji v regionalnih mrežah	8	-	8
Fokusna skupina s svetovalci	8	-	8
Intervju s svetovalci	-	4	4
Intervju s partnerji v regionalnih mrežah	-	4	4
Vprašalnik za partnerje v regionalnih mrežah (pisni)	-	15	15
Skupaj	122	291	413

2.3. Zbiranje podatkov

Kvantitativni podatki

Kvantitativni podatki o svetovancih so se zbirali ves čas trajanja programa z: 1) instrumentom za spremljanje svetovalnih srečanj in 2) anketami o zadovoljstvu svetovancev. **Z instrumentom za spremljanje svetovalnih srečanj** so se zbirale podrobne informacije o svetovancih v programih GOAL, kar je evalvatorjem omogočilo, da spremljajo ciljno število in vrsto procesov programa in učinkov svetovanja pri svetovancih. Ta instrument je vključeval vprašanje za svetovance, ali se lahko z njimi stopi v stik po zaključenem svetovanju kot del evalvacije.

Instrument za spremljanje svetovalnih srečanj se je uporabil **vedno**, ko se je svetovanec udeležil svetovalnega srečanja, čeprav na vsakem srečanju niso bila izpolnjena vsa področja svetovanja: nekatera so bila pomembna le za prvo srečanje (vhodni podatki), medtem ko so se druga področja osredotočila na izhodne podatke. Svetovalec je vsakemu svetovancu dodelil edinstveno identifikacijsko oznako, kar je evalvatorjem omogočilo, da povežejo podatke za svetovance, ki so se udeležili več srečanj.

Anketa o zadovoljstvu svetovancev je bila namenjena zbiranju podatkov uporabnikov storitev o njihovih izkušnjah s storitvami svetovanja. Ta instrument je bil kratek, dve strani dolg vprašalnik, ki ga je svetovanec izpolnil sam in je bil na voljo v papirni ali spletni obliki. Vseboval je osem vprašanj: dve sta zbirali demografske informacije o svetovancu (starost, spol), pet se jih osredotočilo na svetovalno srečanje, eno vprašanje pa je od svetovancev želelo podatek, ali jim je je kdo pomagal pri izpolnjevanju vprašalnika[12]. Med vprašalniki, ki so jih razdelili v šestih državah, je bilo malo razlik, ki so odražale različne kontekste, v katerih je bilo ponujeno svetovanje, in različne cilje raznih programov.

Oba instrumenta je razvil IOE v tesnem sodelovanju s partnerskimi državami, zato da bi bila instrumenta dovolj občutljiva za vključene ciljne skupine ter nacionalne predpise in vprašanja o zaščiti podatkov. To orodje je bilo dokončano jeseni 2015.

[12] Predpostavljeno je bilo, da bi lahko nizke stopnje pismenosti ali slabe veščine migrantov v nacionalnem jeziku preprečile določenim svsetovanceam, da vprašalnik izpolnijo brez pomoči.

Januarja 2017 se je začela izvajati **nadaljevalna anketa** pri 33 svetovancih. Namen te ankete je bil od svetovancev pridobiti longitudinalne podatke o učinkih svetovanja, da bi dobili dokaz o učinkih svetovalnega procesa. Anketa je zbirala tako kvantitativne kot kvalitativne podatke o stališčih svetovancev glede programa in njegovih vplivov na njihova življenja.

Čeprav se je nadaljevalna anketa izvajala na karseda rigorozen način, je treba vsak sklep na osnovi te ankete jemati z rezervo: omejen čas evalvacije namreč pomeni, da je bilo mogoče pridobiti le kratkoročne rezultate. Poleg tega je bilo sodelovanje v nadaljevalni anketi prostovoljno, torej je bila anketa nereprezentativna in tako njenih ugotovitev ni mogoče prenesti na širšo skupino svetovancev v projektu GOAL. Vendar pa lahko anketa ponudi dragocen vpogled v izkušnje in izide pri določenih ciljnih skupinah svetovancev ali njihovih podskupinah. Kot smo zapisali že v poglavju 2.1, lahko ta anketa prispeva k opredelitvi vsebine dejavnosti svetovanja, ko gre za vprašanje, kako zadovoljiti potrebe različnih ciljnih skupin ali podskupin svetovancev.

Nacionalni tim projekta GOAL in svetovalci iz institucij, ki so sodelovale v projektu, smo presodili, da bodo najboljši rezultat pri motiviranju svetovancev za sodelovanje v zaključnem intervjuju lahko zagotovili le svetovalci. Oni so opravili prvi stik in preverili pripravljenost svetovancev za sodelovanje v intervjuju. Ker sta mreži imeli nalogo vključiti različne ciljne skupine, so najprej iskali svetovance, ki so najbolj ustrezali letem (migranti, nižje izobraženi brezposelni, nižje izobraženi zaposleni, starejši od 50 let). V kolikor ti niso bili pripravljeni sodelovati, so jih zamenjali za druge ciljne skupine.

Skupaj smo intervjuvali 33 svetovancev, in sicer tam, kamor so hodili na svetovanje. Vsi razen enega so se strinjali s snemanjem intervjuja. Posnetki so omogočili analizo odgovorov in lažji vnos podatkov v bazo, saj se je med intervjuji izkazalo, da so nekateri svetovanci težko sledili logiki vprašalnika. Največje težave so imeli tisti, s katerimi nismo mogli izvesti popolnega intervjuja zaradi jezikovnih ovir (oseba nobenega svetovnega jezika ni govorila tekoče) in osebe z različnimi invalidnostmi, zaradi katerih so se težko fokusirali na odgovore.

Na intervjuje so bili povabljeni tisti, ki so v mesecu marcu 2017, ko smo intervjuje izvajali, imeli že zadnje srečanje v pilotnem svetovanju, ki se je izvajalo znotraj projekta GOAL. Ker je svetovanje v izobraževalnem procesu v Sloveniji storitev, ki je na razpolago vsem, ki jo potrebujejo v času svojega izobraževanja in usposabljanja, to ni nujno tudi njihovo zadnje svetovanje znotraj storitve, ki jo nudijo institucije, ki so bile vključene v projekt.

Čeprav smo pričakovali osip med načrtovanimi intervjuvanci, so na koncu odpovedali le štirje, in sicer zaradi službenih obveznosti.

Kvalitativni podatki

Kvalitativni podatki so se zbirali v dveh različnih fazah ves čas trajanja programa. Prva faza zbiranja kvalitativnih podatkov je potekala v aprilu in maju 2016, druga faza pa od marca do maja 2017. Zbiranje takšnih podatkov v dveh fazah namesto v eni omogoča, da se evalvacija lahko longitudinalno osredotoči na zadeve, ki jih raziskuje kvalitativna analiza.

Med vsako fazo zbiranja podatkov so se izvedli **polstrukturirani kvalitativni intervjuji in/ali fokusne skupine z vrsto deležnikov**. V prvi fazi zbiranja kvalitativnih podatkov je IOE razvil štiri tematska navodila za pomoč lokalnim ocenjevalcem v fazi 1 zbiranja podatkov, da se je zagotovila usklajenost med lokacijami programa: **1) Svetovalci; 2) Partnerji v regionalnih mrežah; 3) nosilci politik in 4) Svetovanci**. V petem tematskem navodilu, ki velja le za Islandijo, so kombinirana vprašanja za partnerje programa in nosilce politik.

Podobna tematska navodila so bili razvita za **drugo fazo zbiranja kvalitativnih podatkov**. Vendar so razvoj teh poznejših tematskih navodil vodili predvsem lokalni evalvatorji v vsaki državi v sodelovanju z IOE. Tematska navodila za drugo fazo so bila bolj ciljno usmerjena v smislu vprašanj, na katera so se osredotočili: po analizi kvalitativnih podatkov iz faze 1 so bila poudarjena ključna vprašanja, ki jih je bilo treba nadalje raziskati ali razumeti. Ta vprašanja so bila nato uporabljena kot podlaga za razvoj tematskih navodil za fazo 2.

V fazi 1 je bil **svetovalcem v projektu GOAL** (ne le tistim, ki so sodelovali v kvalitativnih intervjujih in fokusnih skupinah) posredovan kvantitativni vprašalnik, da bi zbrali nekatere osnovne podatke o njihovem izobrazbenem ozadju, njihovi trenutni zaposlitvi ter njihovem razvoju in šolanju.

V fazi 1 evalvacije svetovanja smo izvedli 4 fokusne skupine, in sicer eno s predstavniki organizacij, ki so bile izbrane za izvajanje svetovanja v izobraževanju odraslih. V njej je sodelovalo osem strokovnjakov, ki delajo v teh organizacijah. Pet je bilo svetovalcev v izobraževanju odraslih, ki so sodelovali v projektu GOAL pri izvajanju eksperimentalnega protokola svetovanja, trije pa so bili v vlogi projektnih koordinatorjev.

S predstavniki partnerskih organizacij, ki so bile vključene v 2 lokalni mreži, smo izvedli dve fokusni skupini; eno v Ljubljani in eno v Velenju. V Ljubljani so sodelovali štirje predstavniki partnerskih organizacij; in sicer organizacija, ki zaposluje invalide, osebe s posebnimi potrebami in težko zaposljive osebe iz marginaliziranih skupin, območna enota zavoda za zaposlovanje, center za socialno delo in Univerza za tretje življenjsko obdobje, ki med drugim nudi svetovanje starejšim osebam.

V Velenju so prav tako sodelovali predstavniki štirih partnerskih organizacij, vključenih v lokalno mrežo; in sicer organizacija, ki se ukvarja s poklicno rehabilitacijo in zaposluje delovne invalide, regionalna gospodarska zbornica, ki povezuje gospodarske subjekte v regiji in predstavlja dve tretjini podjetij v regiji; podjetje, ki izvaja različne izobraževalne programe in druge projekte na področju zaposlovanja in razvijanja kariere posameznikov, predvsem brezposelnih oseb, ter neprofitni zavod za področje izvajanja socialnih storitev, izobraževanja, rehabilitacije in trga dela.

Četrta fokusna skupina je bila namenjena predstavnikom deležnikov. Udeležilo se jih šest, in sicer:

- direktor Centra RS za poklicno izobraževanje – CPI sodeluje v projektu kot eden od nacionalnih partnerjev, namen sodelovanja v projektu je, da bi se svetovanje v izobraževanju odraslih sistemsko vzpostavilo tudi na šolah ter da bi bolje povezali različne izvajalce svetovalnih storitev;
- direktor Andragoškega centra Slovenije – ACS sodeluje v projektu kot eden od nacionalnih partnerjev, namen sodelovanja v projektu je, da bi se obstoječa dejavnost svetovanja v izobraževanju odraslih ter modeli svetovanja za ranljive skupine izboljšali;
- generalna sekretarka za izobraževanje na Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije – sindikati spodbujajo izobraževanje in želijo, da bi se le-to okrepilo. Verjamejo, da je svetovanje pomembno za člane sindikata, saj omogoča informiranje in motiviranje zaposlenih za odločitev za izobraževanje, še posebej za tiste z nižjo doseženo izobrazbo (večina jih je zaposlenih v industriji, v fizično zahtevnih poklicih);
- vodja nacionalnega centra za vseživljenjsko karierno orientacijo na Zavodu RS za zaposlovanje – primarno pokriva razvoj kariernega svetovanja za brezposelne osebe. Za ZRSZ so nižje izobražene, brezposelne osebe, ki so ciljna skupina v projektu GOAL, prioriteta;
- vodja projekta GOAL, podsekretarka na Uradu za razvoj izobraževanja na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport – ministrstvo se zaveda pomembnosti razvoja svetovanja v izobraževanju za nižje izobražene odrasle in za njihovo vključevanje v vseživljenjsko učenje, prav tako je pomembno povezovanje nacionalnih odločevalcev na tem področju; →

- vodja Direktorata za izobraževanje odraslih na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, članica nacionalne skupine projekta GOAL ter odgovorna za razvoj politik na tem področju v Sloveniji.

V fazi 2 evalvacije svetovanja v izobraževanju odraslih smo izvedli eno fokusno skupino, in sicer z odločevalci. Na njihovi drugi fokusni skupini, ki smo jo izvedli skoraj eno leto po prvi, je sodelovalo šest predstavnikov odločevalcev, od tega jih bilo pet istih kot na prvi, namesto predstavnice sindikatov pa je sodelovala predstavnica Gospodarske zbornice Slovenije.

S štirimi predstavniki partnerjev v regionalnih mrežah smo izvedli intervjuje, in sicer v Velenju s predstavnikom regionalne gospodarske zbornice ter s predstavniki območne enote Zavoda RS za zaposlovanje, v Ljubljani pa s predstavnico centra za socialno delo ter predstavnikom Slovenske filantropije (nevladna humanitarna organizacija, ki skrbi za promocijo prostovoljstva, trenutno je zelo aktivna pri organiziranju prostovoljcev za pomoč beguncem).

S štirimi svetovalci iz vsake organizacije, ki je izvajala storitve svetovanja ter spremljanje svetovanja z vprašalniki, smo izvedli intervjuje. Izbrani so bili tisti štirje svetovalci, ki so izvedli največ svetovanja v okviru projekta GOAL, presoja o tem je bila prepuščena organizacijam.

V fazi 1 smo izvedli intervjuja z dvema svetovancema, ki sta bila še vključena v proces svetovanja, v fazi 2 pa s 33 svetovanci, ki so zaključili svetovanje v sklopu projekta GOAL.

Tabela 2.2: *Kvalitativne metode zbiranja podatkov, Slovenija*

Metoda	Faza 1	Faza 1	Skupaj
Intervju s svetovanci po zaključenem svetovanju (odprti odgovori)	-	33	33
Intervju s svetovanci	2	-	2
Fokusna skupina z deležniki	6	6	12
Fokusna skupina s partnerji v regionalnih mrežah	8	-	8
Fokusna skupina s svetovalci	8	-	8
Intervju s svetovalci	-	4	4
Intervju s partnerji v regionalnih mrežah	-	4	4
Vprašalnik za partnerje v regionalnih mrežah (pisni)	-	15	15
Skupaj	24	63	87

Priročnik za izvedbo evalvacije

Da bi zagotovil zbiranje zanesljivih podatkov in usklajenost uporabe instrumentov v šestih državah, je IOE izdelal **priročnik za izvedbo evalvacije,** ki vsebuje navodila za uporabo orodij za zbiranje podatkov. 1. različica priročnika (november 2015) je vključevala protokole za dva kvantitativna instrumenta, ki sta se uporabljala za takratno zbiranje podatkov. V 2. različici (marec 2016) so bili dodani napotki za uporabo tematskih navodil za fazo 1 zbiranja podatkov in tudi navodila za izpolnjevanje vmesnih nacionalnih poročil. 3. različica (februar 2017) je vsebovala navodila za razvoj in uporabo instrumentov za fazo 2 zbiranja podatkov in napotke za izpolnjevanje končnih nacionalnih poročil.

2.4. Analiza podatkov

V evalvaciji z uporabo različnih metod je bilo uporabljenih več analitičnih pristopov. Kvantitativni podatki so bili analizirani predvsem z uporabo deskriptivne statistike, npr. frekvence, povprečja, primerjave skupin in tehnike kontingenčnih tabel. Za to poročilo se večji del raziskave zanaša na frekvence in tehniko kontingenčnih tabel. V nadaljevanju je bilo zaradi premajhnega vzorca iz poročila izločenih nekaj kontingenčnih tabel. Kvalitativni podatki iz fokusnih skupin in intervjujev so bili analizirani predvsem z uporabo tematske analize tematskih navodil, ki so bila izrecno povezana z glavnimi cilji in nameni projekta. V nadaljevanju sta bili uporabljeni tudi analiza tipologije in analiza primerjave skupin.

2.5. Metodološki izzivi

Izzivi za svetovalce

V projektu smo vzpostavili dve regionalni mreži, v kateri smo povezali en šolski center ter ISIO središče, ki pred tem nista sodelovala na strukturiran način. Poleg teh dveh institucij je bila njihova naloga v mrežo pritegniti še druge pomembne organizacije iz lokalnega okolja, ki delajo s ciljnimi skupinami, ki so vključene tudi v projekt GOAL. Namen lokalnih mrež je bil med drugim tudi vzpostaviti zaupanje med institucijami v regiji in spodbuditi usmerjanje svetovancev z različnimi potrebami in cilji na institucije, ki so se povezale v mrežo. Na tak način bi se lahko izboljšala kakovost storitev svetovanja, saj vsaka institucija lahko ponudi svetovancem različne storitve.

Ob nastajanju lokalnih mrež se je izkazalo, da je bila ta naloga za svetovalce časovno zelo zahtevna. Da bi mreži lahko polno začeli delovati, so morali vložiti veliko napora in časa za osveščanje in informiranje ključnih kadrov v organizacijah, preden so se le-te vključile v mrežo. Rezultat tega je bil, da so pilotno svetovanje v okviru projekta GOAL začeli izvajati šele v mesecu marcu 2016. Faza 1 se je zaključila meseca aprila 2016 in to je predstavljalo zelo kratek časovni okvir, znotraj katerega so svetovalci lahko vključili svetovance v svetovanje, predvsem pa v tem času nismo mogli zagotoviti zadostnega števila svetovancev z opravljenim zadnjim srečanjem in s tem verodostojne podatke o učinkih svetovanja.

Ob tem v fazi 1 enemu od izvajalcev svetovanja (Šolski center Velenje) ni uspelo začeti s svetovanji, saj pri njih izvajajo predvsem formalne izobraževalne programe, ki se začnejo jeseni, v mesecu septembru ali oktobru. V fazi 2 je tudi ta izvajalec vključil ustrezno število svetovancev v pilotno svetovanje.

Izzivi pri obdelavi kvantitativnih podatkov

Svetovanje v izobraževanju odraslih se v Sloveniji izvaja kot prosto dostopna storitev na šolah, ki izvajajo izobraževalne programe za odrasle, in na 14 regionalnih ISIO središčih. To pomeni, da odrasli lahko pridejo na svetovanje kadarkoli, ko čutijo potrebo po tem, tako v fazi raziskovanja svojih možnosti, odkrivanja svojih potencialov in interesov kot kasneje, ko so se že odločili za vključitev v izobraževanje, usposabljanje, pridobitev kvalifikacije; ko potrebujejo učno pomoč, raziskovanje alternativnih ciljev itd. Zaradi tega je bilo na začetku izvajanja pilotnega svetovanja v okviru projekta GOAL težko določiti, kdaj naj se svetovanje zaključi, da bomo pridobili kakovostne podatke o učnikih svetovanja. Odločitev je bila, da vključujejo v pilotno svetovanje tiste svetovance, za katere vedo, da bodo potrebovale vsaj dve ali več srečanj, kar so svetovalci lahko presodili glede na namen, zaradi katerega je nekdo prišel na prvo svetovanje.

Število vključenih svetovancev ni predstavljalo velike težave za izvajalce svetovanja, z izjemo enega, ki v fazi 1 ni imel vključenih svetovancev, večji izziv je predstavljajo vključevanje svetovancev iz ustreznih ciljnih skupin. Posebej pri obeh šolskih centrih smo tako v fazi 1 kot v fazi 2 opazili, da težko zagotavljata vključevanje tiste ciljne skupine, ki je na splošno slabo zastopana v izobraževanju odraslih v Sloveniji, to je starejših od 50 let. Skupna baza za spremljanje svetovalnih srečanj se je izkazala za uporabno in koristno, kar so potrdili tudi svetovalci. Iz nje so nastali trije vprašalniki, s katerimi so svetovalci vodili proces svetovanja in po srečanjih vnesli odgovore v skupno tabelo. Na tak način smo zagotovili, da smo v evalviranje svetovanja vključili tudi svetovance, ki na elektronske vprašalnike ne bi odgovarjali. Poleg tega so svetovalci potrdili, da je vprašalnik za uvodno srečanje dober pripomoček za poglabljanje svetovalnega procesa. Z vidika evalvacije lahko ugotovimo, da predstavlja tudi prvi enoten model svetovanja, ki sta ga uporabljala dva tipa organizacij, ki izvajajo svetovanje v izobraževanju odraslih.

Izzivi pri obdelavi kvalitativnih podatkov

Intervjuji s svetovanci po zaključenem svetovanju so predstavljali tako največji izziv kot tudi največje zadovoljstvo za tim evalvatorjev na projektu. Kljub temu da smo pričakovali večji odpor do udeležbe na intervjujih, smo imeli le štiri odpovedana srečanja zaradi obveznosti intervjuvancev. Lahko trdimo, da je bila odločitev, da svetovance na intervjuje povabijo njihovi svetovalci, dobra, saj je bila odzivnost ravno zaradi tega dobra. Slaba stran te odločitve je bila verjetno, da so se intervjujev udeležile svetovance, ki so bile zadovoljne s svetovalnim procesom, niso pa vse dosegle želenih ciljev.

Vprašalnik, s katerim smo izvajali intervjuje, se je tako v fazi 1 kot v fazi 2 izkazal za prezahtevnega, vsaj za nekatere ciljne skupine, ki smo jih v Sloveniji vključevali v svetovanje znotraj projekta GOAL (starejši od 50 let, nižje izobraženi zaposleni in brezposelni, migrant …). Posebej je bilo težko tistim, ki niso govorili ne slovenskega in ne kakšnega svetovnega jezika, ter osebam, ki so imele različne oblike invalidnosti in so se težko fokusirale na vprašanja. Odločitev, da intervjuje posnamemo, je bila koristna, saj smo na tak način lažje prišli do odgovorov na zastavljena vprašanja. Svetovanci so namreč v mnogih primerih že ob prvem vprašanju predstavili svojo celotno zgodbo, iz katere smo kasneje lahko pridobili ustrezne odgovore na vprašanja iz vprašalnika.

Izzivi pri analizi podatkov

Največji izziv pri obdelavi podatkov se je pojavil pri bazah, v katere so podatke vnašali svetovalci. Zaupati smo morali, da bodo temeljito in vestno vnesli vse podatke in jih tudi pravilno kodirali. Poleg tega smo pojav manjkajočih podatkov opazili šele, ko so bile baze oddane v analizo in je bilo nemogoče pridobiti podatke za svetovanja, ki so se že zaključila. Za prihodnje podobne evalvacije bi bilo bolj učinkovito vzpostaviti centraliziran vnos podatkov v baze pod nadzorom evalvatorjev.

2.6. Ključne metodološke ugotovitve

V celotnem obdobju evalviranja svetovanja po modelu GOAL se nismo srečali z večjimi ovirami. Število vključenih svetovancev smo ob zaključku evalvacije dosegli, prav tako nismo imeli težav z izvedbo končnih intervjujev s svetovanci, pri čemer so nam bili v veliko pomoč svetovalci. Imeli smo premajhno število vključenih ob zaključku faze 1, kar je bila posledica specifike dela enega od izvajalcev svetovanja.

Skupna baza za spremljanje svetovalnih srečanj se je izkazala za uporabno in koristno, kar so potrdili tudi svetovalci. Iz nje so nastali trije vprašalniki, s katerimi so svetovalci vodili proces svetovanja in po srečanjih vnesli odgovore v skupno tabelo. Na tak način smo zagotovili, da smo v evalviranje svetovanja vključili tudi svetovance, ki na elektronske vprašalnike ne bi odgovarjali. Poleg tega so svetovalci potrdili, da je vprašalnik za uvodno srečanje dober pripomoček za poglabljanje svetovalnega procesa. Z vidika evalvacije lahko ugotovimo, da predstavlja tudi prvi enoten model svetovanja, ki sta ga uporabljala dva tipa organizacij, ki izvajajo svetovanje v izobraževanju odraslih.

Pomembno vlogo pri uspešnem doseganju števila vključenih svetovancev imajo predvsem svetovalci, s katerimi se je evalvacijski tim redno srečeval. Pred začetkom vodenja svetovanja z uporabo skupne baze za spremljanje svetovalnih srečanj smo s svetovalci izvedli dve delavnici, kjer smo testirali uporabo baze v svetovalnem procesu. Ne glede na to, da je baza primarno namenjena zbiranju kvantitativnih in kvalitativnih podatkov o svetovancu in procesu svetovanja, hkrati z nekaterimi vprašanji posega v vrednotni sistem posameznika ter jih sili k razmišljanju o vrednotenju samega sebe. Zaradi tega je bilo predvsem pomembno, na kakšen način bodo svetovalci vprašanja postavljali, da bomo odgovore sploh lahko dobili. In lahko rečemo, da so svetovalci svoje delo opravili strokovno in učinkovito.

3. Svetovanci in svetovalci vključeni v projekt GOAL

V tem poglavju so predstavljeni opisni podatki o svetovancih in svetovalcih, ki so sodelovali v projektu GOAL v Sloveniji. Podatki so pridobljeni iz kvantitativnih in kvalitativnih podatkov, zbranih v fazi 1 in fazi 2. Namen tega poglavja je razviti sliko o: a) ciljni skupini svetovancev v Sloveniji in b) svetovalcev v projektu GOAL. Pri tem želimo ustvariti kontekst za cilje, uspeh in izzive programa. Regionalni partnerji v mrežah so predstavljeni v 5. poglavju.

V Sloveniji je bil namen projekta GOAL omogočiti storitve svetovanja: odraslim osebam, starim 50 let in več, migrantom in nizko kvalificiranim odraslim, tako zaposlenim kot tudi brezposelnim. Za te ciljne skupine v Sloveniji obstaja večja možnost, da se soočajo s socialno izključenostjo in da jim primanjkuje izkušenj, ki so potrebne za uspešno vključevanje na trg dela.

V evalvaciji svetovanja po modelu GOAL je bilo v fazi 1 vključenih 49 svetovancev, v fazi 2 pa 111, skupaj smo imeli vključenih 160 svetovancev.

3.1. Svetovanci

Demografske značilnosti

V evalvaciji svetovanja po modelu GOAL je bilo v fazi 1 vključenih 49 svetovancev, v fazi 2 pa 111, skupaj smo imeli vključenih 160 svetovancev. Svetovanje se je izvajalo v dveh regionalnih mrežah in v vsaki na dveh različnih institucijah, in sicer na šoli in na ISIO središču. Ob vključevanju izvajalcev svetovanja v projekt smo določili, da mora vsako ISIO središče vključiti najmanj 50 svetovancev in vsaka šola najmanj 25 svetovancev. Ob zaključku zbiranja podatkov sta šoli in eno ISIO središče presegli dogovorjeno število vključenih svetovancev (BIC Ljubljana 27 svetovancev, Šolski center Velenje 29 svetovancev, ISIO Ljubljana 54 svetovancev in ISIO Velenje 50 svetovancev).

Ciljna skupina

Kot lahko vidimo v tabeli 3.1, prihajajo svetovanci, ki so bili vključeni v evalviranje svetovanja po modelu GOAL, v največjem deležu (skupaj predstavljajo 40 % vseh svetovancev) iz ciljne skupine brezposelnih oseb, prevladovali so tako v valu 1 kot v valu 2. Druga največja skupina, ki skupaj predstavlja 29 % vseh svetovancev, so zaposlene, nižje izobražene osebe, tretja največja skupina so osebe, starejše od 50 let, in sicer predstavljajo skupaj 19 % vseh svetovancev. Večjo skupino (11 %) predstavljajo še migranti, poleg teh pa je en osipnik iz šolskega izobraževanja. Ne glede na to, da je bilo število svetovancev v fazi 1 dvakrat manjše kot v fazi 2, se deleži ciljnih skupin med obema fazama zbiranja podatkov ne razlikujejo bistveno. Malenkost se je povečal delež starejših od 50 let (s 16 % na 21 %) in zaposlenih (s 27 % na 31 %) ter zmanjšal delež brezposelnih (s 47 % na 37 %).

Tabela 3.1: *Ciljna skupina, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Iskalci zaposlitve/brezposelni	23	47	41	37	64	40
Osipniki	0	0	1	1	1	1
Migranti/begunci/prosilci za azil	5	10	12	11	17	11
Zaporniki	0	0	0	0	0	0
Starejši od 50 let	8	16	23	21	31	19
Zaposleni nizko kvalificirani	13	27	34	31	47	29
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Če primerjamo ciljne skupine po lokacijah, so izvajalci svetovanja iz šaleške regije delali predvsem z iskalci zaposlitve/brezposelnimi, zaposlenimi in starejšimi od 50 let, medtem ko so izvajalci svetovanja iz Ljubljane večinoma delali z brezposelnimi. Samo v Ljubljani so bili vključeni tudi migranti. To ustreza porazdelitvi ciljnih skupin med regijami, kot je bilo predvideno na začetku projekta (tabela 3.2).

Tabela 3.2: *Ciljna skupina / izvajalci svetovanja, Slovenija*

	ISIO Ljubljana		BIC Ljubljana		ISIO Velenje		SC Velenje		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Iskalci zaposlitve/brezposelni	22	41	16	59	26	52	0	0	**64**	**40**
Osipniki	0	0	0	0	1	2	0	0	**1**	**1**
Migranti/begunci/prosilci za azil	9	17	8	30	0	0	0	0	**17**	**11**
Starejši od 50 let	15	28	3	11	0	0	13	45	**31**	**19**
Zaposleni nizko kvalificirani	8	15	0	0	23	46	16	55	**47**	**29**
Skupaj	**54**	**100**	**27**	**100**	**50**	**100**	**29**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Med vsemi ciljnimi skupinami predstavljajo ženske večji delež, kot kaže tabela 3.3.

Tabela 3.3: *Ciljna skupina / spol, Slovenija*

Ciljna skupina	Spol					
	Moški		Ženski		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Osipniki	1	100	0	0	1	100
Zaposleni nizko kvalificirani	23	49	24	51	47	100
Iskalci zaposlitve/brezposelni	19	30	45	70	64	100
Migranti/begunci/iskalci azila	4	24	13	76	17	100
Starejši od 50 let	9	29	22	71	31	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Delež vključenih starejših od 50 let je kljub naporom, ki so bili vloženi v času trajanja evalviranja svetovanja po modelu GOAL, še vedno relativno majhen. To lahko podkrepimo tudi s podatki SURS, po katerih se Slovenci v starostni skupini med 55 in 77 let manj vključujejo v izobraževanje in usposabljanje in so v povprečju nižje izobraženi kot osebe v drugih starostnih skupinah. Tudi OECD poroča o večjem razkoraku pri vključevanju v izobraževanje in usposabljanje med mladimi in starejšimi zaposlenimi v Sloveniji kot v drugih evropskih državah.

Spol

Večina vključenih svetovancev v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL so bile ženske, in sicer skupaj predstavljajo 65 % celotne populacije. V tabeli 3.4 lahko opazimo, da se je delež moških med obema fazama zbiranja podatkov povečal z 29 % na 38 %. Verjetno je razlog v večjem številu vključenih svetovancev tudi pri izvajalcu, ki v fazi 1 ni imel nobenega svetovanca, torej na Šolskem centru Velenje, ki vključuje odrasle v izobraževalne programe na področju tehnike, kamor se tradicionalno, bolj vpisujejo moški.

Tabela 3.4: *Spol svetovancev, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N	%	N	%
Moški	14	29	42	**38**
Ženski	35	71	69	**62**
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**

Opomba: ni statistično pomembno.

Tabela 3.5: *Spol svetovancev / izvajalci svetovanja, Slovenija*

	ISIO Ljubljana		BIC Ljubljana		ISIO Velenje		SC Velenje		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Moški	10	19	8	30	20	40	18	62	**56**	**35**
Ženski	44	81	19	70	30	60	11	38	**104**	**65**
Skupaj	**54**	**100**	**27**	**100**	**50**	**100**	**29**	**100**	**160**	**100**

Sig. = 0.001

Starost

Tabela 3.6 predstavlja svetovance, vključene v evalviranje svetovanja po modelu GOAL, razdeljene glede na starostne skupine. Največji delež vseh svetovancev predstavljajo osebe, stare med 46 in 55 let, in sicer skupaj 29 %, sledi jim skupina v starosti med 36 in 45 leti (27 %) in na tretjem mestu so tisti, stari med 26 in 35 let (25%). Četrta največja skupina so osebe, stare med 19 in 25 let, in predstavljajo 10 % vzorca.

Iz tabele 3.4 lahko opazimo, da se je v valu 2 število vključenih svetovancev v starostnih skupinah od 36 do 45 let ter od 46 do 55 let dvakratno povečalo. Če združimo vse zadnje tri starostne skupine v tabeli, le-te predstavljajo 36 % celotnega vzorca.

Izvajalci svetovanja so namreč po analizi podatkov v fazi 1 dobili napotitev, da naj vključujejo čim več oseb, ki bi pokrile ciljno skupino starejših od 50 let. Vse partnerske organizacije v obeh mrežah so bile zaprošene, da aktivirajo tiste osebe, ki sodijo v to ciljno skupino. Vendar kljub temu ciljne skupine starejših od 50 let nismo uspeli aktivirati v številu, kot je bilo načrtovano. Gre namreč za ciljno skupino, ki se po nacionalnih podatkih[13] manj vključuje v izobraževanje v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami in predstavlja razvojni problem. Vključenost v izobraževanje s starostjo hitro upada, vključenost starejših v vseživljenjsko učenje pa je nizka.

Tabela 3.6: *Starost svetovancev, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N	%	N	%
18 in manj	**0**	0	**3**	3
19–25	**4**	8	**12**	11
26–35	**15**	31	**26**	23
36–45	**14**	29	**29**	26
46–55	**13**	27	**34**	31
56–65	**2**	4	**7**	6
66 in več	**1**	**2**	**0**	0
Skupaj	49	100	111	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

[13] Anketa o delovni sili, SURS.

Tabela 3.7 prikazuje, da pri primerjavi izvajalcev svetovanja glede na starostno skupino svetovancev en izvajalec izstopa z večjim številom vključenih oseb, starih med 19 in 25 let.

Tabela 3.7: *Spol svetovancev / izvajalci svetovanja, Slovenija*

	ISIO Ljubljana		BIC Ljubljana		ISIO Velenje		SC Velenje		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
< 18	2	4	0	0	1	2	0	0	**3**	**2**
19–25	2	4	9	33	4	8	1	3	**16**	**10**
26–35	14	26	8	30	17	34	2	7	**41**	**26**
36–45	15	28	6	22	16	32	6	21	**43**	**27**
46–55	19	35	2	7	11	22	15	52	**47**	**29**
56–65	2	4	1	4	1	2	5	17	**9**	**6**
66 <	0	0	1	4	0	0	0	0	**1**	**1**
Skupaj	**54**	**100**	**27**	**100**	**50**	**100**	**29**	**100**	**160**	**100**

Sig. = 0.001

Prebivališče in domači jezik

Večina svetovancev, vključenih v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL, je slovenskih državljanov –89 % vseh vključenih v svetovanje. Državljani tretjih držav z dovoljenjem za prebivanje v Sloveniji predstavljajo skupaj 14 % vzorca, 4 % predstavljajo državljani držav Evropske unije, pod drugo pa je vpisan en svetovanec, ki ima dvojno državljanstvo, in sicer slovensko in kubansko (tabela 3.8).

Tabela 3.8: *Prebivališče, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N	%	N	%
Državljani Slovenije	44	90	89	**80**
Državljani držav EU	1	2	3	**3**
Državljani tretjih držav z dovoljenjem za prebivanje	4	8	18	**16**
Prosilci za azil	0	0	0	0
Begunci	0	0	0	0
Drugo	0	0	1	1
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Večina svetovancev (76 %) doma govori slovenski jezik, druga največja skupina, ki predstavlja 6 % celotnega vzorca, doma govori bosanski jezik, tretja skupina so osebe, ki doma govorijo srbohrvaški jezik (4 %), ostali svetovanci pa predstavljajo posamične primere v vzorcu, kot je razvidno iz tabele 3.9.

Tabela 3.9: *Domači jezik, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Albanski	1	2	**3**	2	2	**2**
Albanski, nemški	0	0	**2**	1	2	**2**
Bošnjaški	0	0	**9**	6	9	**9**
Hrvaški	1	2	**2**	1	1	**1**
Hrvaški in slovenski	1	2	**1**	1	0	**0**
Angleški	1	2	**1**	1	0	**0**
Madžarski	0	0	**1**	1	1	**1**
Makedonski	0	0	**2**	1	2	**2**
Ruski	1	2	**3**	2	2	**2**
Srbski in hrvaški	1	2	**1**	1	0	**0**
Srbohrvaški	1	2	**6**	4	5	**5**
Slovenski	42	86	**117**	76	75	**72**
Slovenski in angleški	0	0	**1**	1	1	**1**
Slovenski in srbohrvaški	0	0	**2**	1	2	**2**
Ukrajinski	0	0	**1**	1	1	**1**
Ukrajinski in ruski	0	0	**1**	1	1	**1**
Skupaj	**49**	**100**	**153**	**100**	**104**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Izobrazba in zaposlitev

Najvišja stopnja izobrazbe

Svetovance, vključene v evalvacijo svetovanja, lahko glede na njihovo doseženo izobrazbo razdelimo v tri večje skupine (tabela 3.10): svetovance z dokončano osnovnošolsko izobrazbo (29 %), srednjo poklicno izobrazbo (29 %) ter tiste z nižjo poklicno izobrazbo (23 %). Ostali predstavljajo manjše deleže, in sicer 5 % tisti z nedokončano osnovnošolsko izobrazbo, 6 % svetovanci z gimnazijsko ali srednjo strokovno izobrazbo. V vzorcu imamo tudi 2 % takih, ki imajo dokončano post-sekundarno izobraževanje ter 7 % s terciarno izobrazbo.

Tabela 3.10: *Domači jezik, Slovenija*

	N	%
Nedokončana osnovnošolska izobrazba	8	5
Osnovnošolska izobrazba	46	29
Nižja poklicna izobrazba	36	23
Splošna srednješolska izobrazba (gimnazija)	10	6
Srednja poklicna in strokovna izobrazba	46	29
Post-sekundarna izobrazba	3	2
Terciarna izobrazba	11	7
Skupaj	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

V Šolskem centru Velenje so v svetovanje vključili le osebe z osnovnošolsko in nižjo poklicno izobrazbo (tabela 3.11). Izvajalci svetovanja iz šaleške regije so na splošno vključevali osebe z nižjo stopnjo izobrazbe kot izvajalci svetovanja iz ljubljanske regije. ISIO Ljubljana in BIC Ljubljana sta opravljala tudi svetovalne storitve za osebe z zaključeno višješolsko in visokošolsko izobrazbo, čeprav predstavljajo le majhen delež (9 %) vzorca. Izobrazbena sestava prebivalstva kaže, kakšen potencial ima neka družba v znanju in veščinah.

Tabela 3.11: *Raven izobrazbe / izvajalci svetovanja, Slovenija*

	ISIO Ljubljana		BIC Ljubljana		ISIO Velenje		SC Velenje		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nedokončana osnovnošolska izobrazba	3	6	0	0	5	10	0	0	**8**	**5**
Osnovnošolska izobrazba	13	24	6	22	18	36	9	31	**46**	**29**
Nižja poklicna izobrazba	12	22	0	0	4	8	20	69	**36**	**23**
Splošna srednješolska izobrazba (gimnazija)	5	9	5	19	0	0	0	0	**10**	**6**
Srednja poklicna in strokovna izobrazba	11	20	12	44	23	46	0	0	**46**	**29**
Post-sekundarna izobrazba	2	4	1	4	0	0	0	0	**3**	**2**
Terciarna izobrazba	8	15	3	11	0	0	0	0	**11**	**7**
Skupaj	**54**	**100**	**27**	**100**	**50**	**100**	**29**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Raven dosežene izobrazbe prebivalstva se pogosto uporablja kot ocena zmožnosti človeškega kapitala in kaže, kakšno znanje in veščine so na trgu delovne sile. Višja raven izobrazbe omogoča tudi višjo kakovost življenja in aktivnejše vključevanje ter sooblikovanje družbenega in kulturnega okolja.[14]

Tabela 3.12: *Ciljna skupina / najvišja dosežena izobrazba, Slovenija*

	Najvišja dosežena izobrazba													
	Nedokončana osnovnošolska izobrazba		Osnovno-šolska izobrazba		Nižja poklicna izobrazba		Splošna srednješolska izobrazba (gimnazija)		Srednja poklicna in strokovna izobrazba		Post-sekundarna izobrazba		Terciarna izobrazba	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Iskalci zaposlitve/brezposelni	**1**	13	**19**	41	**8**	22	**5**	50	**28**	61	**0**	0	**3**	27
Osipniki	**1**	13	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0
Migranti/begunci/prosilci za azil	**2**	25	**1**	2	**0**	0	**3**	30	**6**	13	**0**	0	**5**	45
Starejši od 50 let	**1**	13	**8**	17	**12**	33	**2**	20	**2**	4	**3**	100	**3**	27
Zaposleni nizko kvalificirani	**3**	38	**18**	39	**16**	44	**0**	0	**10**	22	**0**	0	**0**	0
Skupaj	**8**	100	**46**	100	**36**	100	**10**	100	**46**	100	**3**	100	**11**	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Populacija, ki je bila vključena v evalviranje svetovanja po modelu GOAL, predstavlja podobno strukturo, kot je v Sloveniji značilno za celotno generacijo med 40. in 54. letom starosti, in sicer, da ima dokončano najmanj srednjo šolo v 72 %, pri čemer je nekoliko večji delež tistih z dokončano poklicno srednjo šolo, in sicer dobra četrtina. Populacija, starejša od 55 let, ima v 64 % vseh te starosti dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo, ob tem jih je dobra tretjina dokončala srednjo poklicno šolo (tri letno izobraževanje).[15]

Kazalnik o deležu odraslega prebivalstva z doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo uvršča Slovenijo nad povprečje držav EU. Kazalniki kakovosti znanja te populacije, merjeni z dosežki v mednarodni raziskavi PIAAC[16], kažejo, da le-ti niso na enako visoki ravni. V primerjavi z drugimi državami imamo v Sloveniji, tudi po podatkih OECD-ja[17], velik delež odraslih s slabo razvitimi spretnostmi, ne glede na njihovo doseženo izobrazbo.

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020[18] postavlja za cilj povečanje deleža prebivalstva z dokončano štiriletno srednjo šolo, ki se je izkazala kot tista stopnja izobrazbe, ki zagotavlja večjo zaposljivost. V celotni slovenski populaciji delež odraslih z dokončano srednjo poklicno izobrazbo in več s starostjo pada. Med starejšimi od 45 let je visok delež manj izobraženih, kar bo zaradi podaljšanja delovne dobe vedno večji problem. Ta ciljna skupina se težje prilagaja novim zahtevam delovnega mesta, zlasti če nimajo pridobljenih ključnih oziroma poklicnih zmožnosti.

[14]Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020, http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO97#.
[15]SURS – Prebivalstvo Slovenije, staro od 25 do 64 let, po izobrazbi, 2011.
[16]Slovenia's Survey of Adult Skills (PIAAC Slovenia), http://piaac.acs.si/raziskava/, 12. 7. 2016.
[17]OECD Skills Strategy – Building an effective skills strategy in Slovenia, Draft Skills Challenges, June 2016.
[18] Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020, http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO97#.

V tabeli 3.8 lahko vidimo, da ciljna skupina oseb, starejših od 50 let, ki so bili vključeni v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL, predstavlja malo več kot tretjino (33 %) vseh z doseženo nižjo poklicno izobrazbo. Vsi v tej ciljni skupini, ki imajo nedokončano osnovnošolsko, osnovnošolsko, nižjo poklicno ter poklicno izobrazbo, predstavljajo 74 % celotne skupine.

Trenutna vključenost v izobraževanje in učenje

Svetovanci, ki so sodelovali v evalvaciji svetovanja po modelu GOAL in so bili v času svetovanja vključeni v katerokoli obliko izobraževanja ali usposabljanja, predstavljajo 51 % celotnega vzorca.

Kot vidimo v tabeli 3.13, je največja razlika med deležem tistih, ki niso bili vključeni v izobraževanje, in tistimi, ki so bili, pri osebah, starih med 26 in 35 let, ki je tudi ena od večjih skupin, vključenih v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL. Ta skupina je edina, kjer je večji delež (66 %) takih, ki niso bili v času svetovanja vključeni v izobraževanje. Pri drugih starostnih skupinah so deleži v prid tistih, ki so vključeni v izobraževanje. Od tistih, ki so bili vključeni v izobraževanje, jih je 65 % pridobivalo kvalifikacijo.

Tabela 3.13: *Trenutna vključenost v katerokoli obliko izobraževanja ali usposabljanja / starostna skupina, Slovenija*

	Starost svetovancev													
	< 18		19–25		26–35		36–45		46–55		56–65		66 <	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ne	**1**	33	**6**	38	**27**	66	**21**	49	**22**	47	**4**	44	**1**	100
Da	**2**	67	**10**	63	**14**	34	**22**	51	**25**	53	**5**	56	**0**	0
Skupaj	**3**	100	**16**	100	**41**	100	**43**	100	**47**	100	**9**	100	**1**	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Zaposlitveni status

V celotnem vzorcu vključenih v svetovanje polovico (50 %) vseh predstavljajo brezposelne osebe, malo več kot tretjino (34,4 %) pa zaposleni za polni delovni čas. Ostale oblike zaposlitve se pojavljajo v posamičnih primerih, in sicer 4,4 % je zaposlenih za polovičen delovni čas, 2 % sta samozaposlena, in 8 % (8) svetovancev je bilo označenih pod drugo. Pet od teh jih dela prek študentskega servisa, kar je specifična oblika statusa na trgu dela, ki obstaja v Sloveniji in jo lahko koristijo osebe, stare največ 27 let, ki so vključene v izobraževanje (redni ali izredni študij). Eden je označil, da ima pogodbo za določen čas, in eden je invalidsko upokojen za polovični delovni čas. Pet je bilo neaktivnih na trgu dela in 3 so bili upokojeni (tabela 3.14).

Tabela 3.14: *Zaposlitveni status, Slovenija*

	N	%
Zaposleni za polni delovni čas	55	**34,4**
Zaposleni za skrajšan delovni čas	7	**4,4**
Samozaposleni	2	**1,3**
Brezposelni	80	**50,0**
Upokojeni	3	**1,9**
Neaktivni	5	**3,1**
Drugo	8	**5,0**
Skupaj	**160**	**100,0**

Če primerjamo podatke o zaposlitvenem statusu svetovancev (kjer smo pod zaposleni sešteli vse oblike zaposlitve: zaposleni za polni delovni čas, zaposleni za polovičen delovni čas in samozaposleni) ter njihovo doseženo izobrazbo (tabela 3.15), vidimo, da je večji delež zaposlenih pri svetovancih z nižjo poklicno izobrazbo (71 %) ter pri svetovancih z nedokončano osnovnošolsko izobrazbo (60 %) Vendar je ta skupina v celoti zelo majhna, le 5 je bilo takih svetovancev. Pri ostalih skupinah je delež brezposelnih povsod večji. Izrazito večji delež brezposelnih (v tej skupini je tudi večje število svetovancev) je pri svetovancih, ki imajo zaključeno gimnazijo ali srednjo strokovno šolo (71 %), ter pri svetovancih, ki imajo zaključeno srednjo poklicno šolo (71 %). Pri tistih, ki imajo zaključeno osnovnošolsko izobrazbo, sta deleža obeh zelo podobna, in sicer zaposlenih je 48 %. Med tistimi, ki imajo terciarno izobrazbo, je 90 % brezposelnih. Podatki nakazujejo, da je večja verjetnost, da bo udeleženec svetovanja brezposeln, če ima višjo izobrazbo. Vendar je to tudi eden od razlogov, zaradi katerega oseba pride v svetovanje v izobraževanju odraslih, saj išče možnosti za izboljšanje svojega statusa na trgu dela.

Strukturo svetovancev in njihov zaposlitveni status moramo primerjati tudi z organizacijami, ki so bile vključene v dve regionalni mreži in so svoje svetovancee napotovale v svetovanje. Na eni strani smo imeli vključena podjetja, ki zaposlujejo osebe z nižjo izobrazbo, in podjetja, ki zaposlujejo osebe z različnimi invalidnostmi. Drugi tip organizacij v regionalnih mrežah so bili zavodi za socialno delo, organizacije, ki se ukvarjajo s poklicno rehabilitacijo po ugotovljeni invalidnosti, ter zavod za zaposlovanje, katerih svetovance so v večini primerov brezposelne osebe. Ti so v svetovanje, ki je potekalo v projektu GOAL, napotovali prav težje zaposljive osebe, ki so potrebovale daljše svetovanje in večkratna srečanja. Namen mreže je bil namreč aktivirati tiste, ki so neaktivni na trgu dela in potrebujejo daljše in bolj individualno svetovanje. Kot smo že omenili, je vključenost odraslih na trg delovne sile v Sloveniji manjša kot v drugih OECD državah. Po podatkih OECD je v Sloveniji ena od dveh brezposelnih oseb neaktivna na trgu dela že vsaj dve leti, kar vodi v odmiranje spretnosti ter družbeno marginalizacijo.

Tabela 3.15: *Zaposlitveni status / izobrazba, Slovenija*

	Nedokončana osnovnošolska izobrazba		Osnovno-šolska izobrazba		Nižja poklicna izobrazba		Splošna srednješolska izobrazba (gimnazija)		Srednja poklicna in strokovna izobrazba		Post-sekundarna izobrazba		Terciarna izobrazba	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Zaposleni	**3**	60	21	48	24	71	2	29	12	29	1	50	1	**10**
Brezposelni	**2**	40	23	52	10	29	5	71	30	71	1	50	9	**90**
Skupaj	**5**	**100**	**44**	**100**	**34**	**100**	**7**	**100**	**42**	**100**	**2**	**100**	**10**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Predhodno svetovanje

Svetovanci, ki so sodelovali v evalvaciji svetovanja po modelu GOAL in so bili pred vključitvijo v projekt GOAL že vključeni v različne oblike svetovanja, predstavljajo 70,4 % celotnega vzorca (tabela 3.16).

Tabela 3.16: *Predhodno svetovanje, Slovenija*

	N	%
Da	112	**70,4**
Ne	45	**28,3**
Ne vem	2	**1,3**
Skupaj	**159**	**100**

Predhodne ovire, ki so preprečile napredek v izobrazbi ali karieri

Svetovanci so ob vključitvi v svetovanje povedali, katere ovire so jim preprečevale, da bi pridobili ali izboljšali izobrazbo ali naredili nov korak v svoji karieri, in svetovalci so označili ustrezne odgovore. Tabela 3.17 prikazuje, kateri so bili največkrat izbrani odgovori. Pomanjkanje motivacije je ovira, ki jo je navedel največji delež svetovancev (32,3 %), 31 % svetovancev je navedlo, da so bili stroški za izobraževanje in usposabljanje ovira, 20,6 % svetovancev je kot oviro navedlo premalo časa zaradi službe ter 21,9 % premalo časa zaradi družinskih obveznosti.

Skoraj tretjina svetovancev je bila vpisana pod drugo, kjer so svetovalci vpisali odgovore, ki so jih podale svetovancee, in v mnogih primerih so le bolj opisali razloge, ki so podani že v tabeli. Ovire, ki so svetovancem preprečevale, da bi dokončali šolanje ali pridobili kvalifikacijo, lahko povzamemo v nekaj bolj pogostih odgovorov, in sicer: vojna v Bosni in Hercegovini, zaradi katere so izgubili svoja najboljša leta, različne zdravstvene in osebne težave (dolgotrajne bolezni, invalidnosti, alkoholizem, izguba starša v otroštvu), zaradi katerih niso dokončali šolanja ali pa so zaradi njih zdaj prisiljeni nadaljevati z izobraževanjem ali spremeniti kvalifikacijo, saj v svojem poklicu ne morejo več opravljati dela, v mladosti niso imeli možnosti, da bi se izobraževali zaradi slabe finančne situacije v družini oziroma so odraščali v kulturi, kjer ženske nimajo pravice do šolanja, ker niso čutili potrebe ali imeli veselja do izobraževanja in so se takoj zaposlili ali pa so imeli še težave z učenjem. Eden od svetovancev je kot razlog za prekinitev izobraževanja navedel zaljubljenost.

Tabela 3.17: *Ovire, ki so vam preprečile, da bi napredovali v izobrazbi ali v karieri, Slovenija*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	%	
Slabo razvite temeljne spretnosti	3	,9 %	1,9 %
Omejeno znanje jezika države, v kateri živijo	9	2,6 %	5,8 %
Ne izpolnjuje vstopnih pogojev	6	1,7 %	3,9 %
Premalo časa zaradi službe	32	9,2 %	20,6 %
Premalo časa zaradi družinskih obveznosti	34	9,8 %	21,9 %
Strošek izobraževanja ali usposabljanja	48	13,9 %	31,0 %
Pomanjkanje informacij o tečajih	10	2,9 %	6,5 %
Na voljo ni bilo primernih tečajev	3	,9 %	1,9 %
Tečaji so na voljo ob neprimernem času	4	1,2 %	2,6 %
Slabe izkušnje s šolanjem v preteklosti	17	4,9 %	11,0 %
Učni primanjkljaji (npr. disleksija)	7	2,0 %	4,5 %
Starost	5	1,4 %	3,2 %
Težave z zdravjem	22	6,4 %	14,2 %
Pomanjkanje samozavesti	18	5,2 %	11,6 %
Pomanjkanje motivacije	50	14,5 %	32,3 %
Pomanjkanje podpore družine	17	4,9 %	11,0 %
Pomanjkanje podpore delodajalca	9	2,6 %	5,8 %
Nima prevoza	2	,6 %	1,3 %
Kulturne ali verske ovire	1	,3 %	,6 %
Drugi osebni razlogi	7	2,0 %	4,5 %
Drugo	42	12,1 %	27,1 %
Skupaj	346	100,0 %	223,2 %

Samoučinkovitost

Samoučinkovitost je posameznikovo prepričanje, da je zmožen doseči zastavljene cilje. Koncept samoučinkovitosti je pomemben pri doseganju in vrednotenju učinkov svetovanja v izobraževanju odraslih. Samoučinkovitost je pomembna pri vključevanju v svetovanje, saj lahko vpliva na posameznikovo uspešnost pri doseganju zastavljenih ciljev in hkrati ima lahko svetovanje pozitiven učinek na posameznikovo samoučinkovitost, kar lahko vpliva na dolgoročnejše učinke svetovanja.

Svetovanci so na prvem srečanju odgovarjali na tri vprašanja o njihovi presoji samoučinkovitosti; njihovo samooceno zmožnosti za doseganje želenih ciljev v življenju. Vsako vprašanje je imelo dve izjavi, ena je predstavljala bolj pozitiven pogled in ena bolj negativen pogled. Pozitivna izjava je dala svetovancu 1 točko za to vprašanje in negativna 0 točk. Tako so točke za vsa tri vprašanja lahko dosegle razpon med 0 in 3 točkami, kar pomeni, da je svetovanec, ki je pozitivno odgovoril na vsa tri vprašanja, dobil 3 točke in s tem imel najvišji možen rezultat na lestvici samoučinkovitosti. Najnižji možen rezultat je bil 0.

Oceno 3 na lestvici samoučinkovitosti je v fazi 1 doseglo 65 % vseh svetovancev in v fazi 2 74 % vseh svetovancev, vključenih v evalviranje svetovanja po modelu GOAL. Skupaj je 71% vseh svetovancev doseglo najvišjo oceno samoučinkovitosti. Skupini tistih, ki so dosegli dve ali eno točko na lestvici samoučinkovitosti, sta se v deležu celotnega vzorca rahlo zmanjšali med fazo 1 in fazo 2. Skupaj predstavljajo tisti, ki so dosegli oceno 2, 15 % celotnega vzorca, tisti z oceno 1 pa 11 % celotnega vzorca. Tistih, ki so dosegli najnižjo oceno na lestvici samounčinkovitosti, je bilo 2,5 % (tabela 3.18).

Tabela 3.18: *Stopnja samoučinkovitosti, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N	%	N	%
0	1	2	3	3
1	7	15	11	10
2	9	19	15	14
3	31	65	82	74
Skupaj	**48**	**100**	**111**	**100**

Odnos do učenja

Svetovanci so na prvem srečanju odgovarjali na vprašanje, ali se radi učijo nove stvari, s čimer smo želeli preveriti, kakšen je odnos svetovancev do učenja in posledično do zmožnosti, da naredijo korak naprej v karieri ali pridobivanju kvalifikacije.

V celotni skupini svetovancev predstavljajo tisti, ki so odgovorili, da se zelo radi učijo nove stvari, 70 % celotnega vzorca. Med fazo 1 in fazo 2 opazimo, da se je ta skupina povečala, medtem ko se je skupina, ki je odgovorila, da se malo manj radi učijo nove stvari, zmanjšala v fazi 2. Skupaj ta skupina predstavlja 26 % celotnega vzorca, skupina, ki se ne uči rada novih stvari, predstavlja 3 % celotnega vzorca (tabela 3.19).

Tabela 3.19: *Ali se radi učite nove stvari?, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N	%	N	%
Ne ravno	1	2	4	4
Da, malo	14	29	28	25
Da, veliko	34	69	79	71
Skupaj	49	100	111	100

Učni cilji

Svetovance, ki so prišli v svetovanje zaradi nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja, smo vprašali, kateri so bili njihovi razlogi za iskanje možnosti za izobraževanje. Največkrat izbran odgovor (37 %) je bil, da si želijo izboljšati spretnosti na določenem področju, drugi (24 %) najbolj pogost odgovor je bil, da želijo pridobiti določeno kvalifikacijo, in tretji najbolj pogost (19%) odgovor je bil, da potrebujejo usposabljanje, da bi lažje našli službo, ki mu sledi odgovor, da usposabljanje potrebujejo zaradi trenutne službe (12 %). Najmanjkrat je bil izbran odgovor, da svetovanec nima nobenih posebnih ciljev (en odgovor) ter da si želi pridobiti katerokoli kvalifikacijo (1 % izbranih odgovorov) (tabela 3.20).

Tabela 1 v prilogi prikazuje, da je najbolj pogosto izbran razlog za odločitev za izobraževanje (želim izboljšati spretnosti na specifičnem področju) glede na ciljno skupino, najbolj pogost pri tistih, ki so starejši od 50 let; in sicer predstavlja 74 % vseh odgovorov, ter pri brezposelnih, kjer predstavlja 75 % vseh odgovorov. Drugi najbolj pogost razlog za izobraževanje (želim pridobiti kvalifikacijo) je najbolj pogost odgovor (59 %) pri skupini migrantov.

Iz odgovorov lahko vidimo, da so svetovanci vstopali v proces svetovanja z jasnimi cilji.

Tabela 3.20: *Ovire, ki so vam preprečile, da bi napredovali v izobrazbi ali v karieri, Slovenija*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	%	
Da, želim pridobiti katerokoli kvalifikacijo	3	1	2
Da, želim pridobiti določeno kvalifikacijo	62	24	43
Da, želim izboljšati svoje spretnosti na splošno	16	6	11
Da, želim izboljšati svoje spretnosti na specifičnem področju	93	37	65
To usposabljanje potrebujem zaradi trenutne službe	31	12	22
To usposabljanje potrebujem, da lažje najdem službo	48	19	34
Nimam določenih ciljev	1	0	1
Skupaj	**254**	**100**	**178**

Karierni cilji

Tistim svetovancem, ki so prišli na svetovanje zaradi vprašanj, povezanih izključno z zaposlitvijo, so svetovalci na podlagi njihovih odgovorov izpolnili vprašanje o njihovih ciljih. Ob tem je potrebno pojasniti tudi, da so svetovalci v prvi fokusni skupini poročali, da je včasih težko presoditi, kdaj je svetovanec v procesu izključno zaradi zaposlitve.

S tem vprašanjem smo želeli ugotoviti, kako jasne cilje, povezane z zaposlitvijo, ima svetovanec. Jasno postavljeni cilji lahko pomenijo, da bodo svetovanci bolj motivirani pri doseganju svojih ciljev, lahko pa predstavljajo tudi oviro, saj so lahko svetovanci premalo fleksibilni, da bi prilagajali svoje cilje glede na objektivne okoliščine.

Svetovancev, ki so prišli na svetovanje zaradi zaposlitve, je bilo v celotnem vzorcu malo manj kot 14 % in predstavljajo relativno majhen delež celotnega vzorca. Od teh jih je 55 % vedelo, v kateri branži ali področju dela želijo delati, 41 % pa jih je vedelo, v katerem poklicu želijo delati.

Tabela 3.21: *Karierni cilji, Slovenija*

	Prvo srečanje	
	N	%
Da, svetovanec ve, katero službo želi dobiti	9	**41**
Da, svetovanec ve, na katerem področju se želi zaposliti (panoga, tip dela)	12	**55**
Ne, svetovanec nima specifičnega kariernega cilja	1	**5**
Skupaj	**22**	**100**

3.2. Svetovalci

V fazi 2 evalvacije so bili vključeni isti svetovalci za izobraževanje odraslih v izbranih ustanovah, kot so bili vključeni v fazi 1, kar pomeni, da ni bilo nobenih sprememb osebja.

Sedem svetovalcev je sodelovalo pri štirih partnerskih organizacijah pri zbiranju podatkov; vsi so bili zaposleni kot svetovalci v izbranih ustanovah in so opravljali svetovalne dejavnosti kot del projekta GOAL. Pridružili so se jim trije ljudje, ki v organizaciji niso opravljali dejavnosti svetovanja, ampak so delali kot koordinatorji projektov in vodje. Od teh sedmih svetovalcev je bilo šest žensk. Dva delata kot svetovalca do deset let, trije med 11 in 15 leti, dve pa med 16 in 20 leti (tabela 3.22). Vsi so bili starejši od 41 let: štirje so bili stari od 41 do 50 let, trije so bili stari 51 let ali več (tabela 3.23).

Štirje imajo univerzitetno izobrazbo (EQF 7), eden ima zaključen magistrski študij (EQF 7), eden ima višjo strokovno izobrazbo (EQF 5) in eden ima srednjo strokovno izobrazbo (EQF 4).

Trije od sedmih svetovalcev imajo izobrazbo s področja izobraževanja ali izobraževanja odraslih, eden s področja psihologije, dva s področja poučevanja in eden s področja ekonomije.

Tabela 3.22: *Leta dela v svetovanju, Slovenija*

	N
8 let	**1**
10 let	**1**
13 let	**1**
14 let	**1**
15 let	**1**
18 let	**2**
Skupaj	**7**

Tabela 3.23: *Starost svetovalcev, Slovenija*

	N
40 ali manj	**0**
41–50	**4**
Nad 50	**3**
Skupaj	**7**

Od sedmih svetovalcev je le eden delal izključno v svetovanju za odrasle (tabela 3.24). Trije svetovalci so lahko namenili polovico ali manj svojega tedenskega delovnega časa svetovalnim dejavnostim, trije pa so to lahko storili samo do četrtine svojega tedenskega delovnega časa (omejena sredstva so pomenila, da so opravljali tudi naloge na drugih področjih). Samo en svetovalec v enem izmed ISIO središč, vključenih v projekt, je bil vključen izključno v svetovalne dejavnosti. V drugem ISIO središču in v obeh srednješolskih središčih je bila svetovanju namenjena le polovica delovnih ur, pri čemer so bile te ure odvisne od drugih dejavnosti v organizaciji in od tega, kako so bile te dejavnosti razdeljene med osebje.

Tabela 3.24: *Delovne ure, ki jih namenijo svetovanju / število svetovalcev, Slovenija*

Število delovnih ur	Število svetovalcev
0–10	**3**
11–20	**3**
21–40	**1**
Skupaj	**7**

Svetovalci so dali zelo raznolike odgovore na vprašanje, koliko časa so namenili dejavnostim cilja, in sicer od ene do 15 ur na teden (tabela 3.25). Pet svetovalcev je odgovorilo, da so dve uri tedensko namenili dejavnostim GOAL, ena pa štiri ure. Svetovalec, ki je vodil vse svoje delovne ure, je skoraj 40 % svojega časa namenil dejavnostim GOAL.

Tabela 3.25: *Delovne ure, namenjene delu na projektu GOAL na teden / število svetovalcev, Slovenija*

Število delovnih ur	Število svetovalcev
2	**5**
4	**1**
15	**1**
Skupaj	**7**

3.3. Ključne ugotovitve

Osebe, vključene v evalviranje svetovanja po modelu GOAL, lahko razdelimo v dve veliki skupini, in sicer brezposelne in zaposlene, v večjem deležu so ženske tiste, ki so se vključevale v svetovanje, in eno tretjino vseh svetovancev predstavljajo osebe, stare med 46 in 55 let. Večina svetovancev je slovenskih državljanov, ki tudi doma govorijo slovenski jezik.

Najbolj zahtevna skupina, ki smo jo želeli vključiti v projekt GOAL, so bile osebe, starejše od 50 let, saj je po statističnih podatkih to skupina, ki je v nacionalnem okviru najmanj udeležena v vseživljenjskem učenju in ima v povprečju nižjo doseženo izobrazbo kot druge starostne skupine. Kljub aktivnemu vključevanju partnerskih organizacij v obeh regijah, ta skupina ostaja izziv.

Svetovanci so imeli pri vključevanju v proces svetovanja jasno postavljene cilje. Večina tistih, ki so prišli v svetovanje zaradi nadaljnjega izobraževanja, si je želela izboljšati specifične spretnosti ali pridobiti določeno kvalifikacijo. Večina tistih, ki so prišli v svetovanje zaradi zaposlitve, pa je vedela, na katerem področju želijo delati ali v katerem poklicu želijo delati. Večina svetovancev ima tudi pozitiven odnos do učenja novih stvari in dosega najvišjo oceno na lestvici samoučinkovitosti. Ti podatki kažejo, da smo imeli v Sloveniji skoraj idealno skupino, vključeno v svetovanje, ki bi vsaj teoretično morala imeti dobre izide ob zaključku svetovanja. Delno te rezultate lahko pojasnimo z vztrajanjem, da je svetovanje prostovoljna izbira posameznika in smo zato vključevali posameznike, ki so prihajali v proces na lastno željo in so zaradi tega pokazali več samoiniciativnosti. Seveda pa ne moremo popolnoma izključiti efekta socialno zaželenih odgovorov.

Ciljna skupina oseb, starejših od 50 let, ter brezposelni so v več kot 70 % izbrali kot razlog za izobraževanje izboljšanje spretnosti na določenem področju, kar je logično, saj je za brezposelne osebe to možnost, da si izboljšajo položaj na trgu dela, za starejše od 50 let, ki so zaposleni, pa to postaja nujni predpogoj, da ostanejo zaposleni. Pri migrantih je največkrat izbran razlog pridobitev kvalifikacije, kar lahko pojasnimo z zahtevami, ki jih morajo izpolniti, da lahko pridobijo dovoljenje za delo in bivanje v Sloveniji.

3.4. Ključni predlogi

To poglavje temelji na kvantitativnih podatkih. Ključna vprašanja, povezana s temi podatki, bodo podrobno obravnavana v poglavjih 4 do 9.

4. Dejavnost svetovanja po modelu GOAL

V tem poglavju so predstavljene opisne informacije o storitvi svetovanja po modelu GOAL. V celotni Evropi je kultura **svetovanja odraslim premalo razvita**, zlasti pri odraslih, za katere tradicionalno velja, da se manj verjetno udeležujejo z delom povezanih ali drugih vrst izobraževanja, npr. odraslih z nizko stopnjo pismenosti ali numeričnih spretnosti. Obstaja prepričanje, ki ga do določene mere še vedno potrjuje praksa, da je svetovanje skoraj ekskluzivno karierno usmerjena storitev, ki se izvaja v šolah ali v času, ko učenci zaključujejo obvezno šolanje.

Sodeč po ELGPN[19], se svetovanje na področju izobraževanja odraslih običajno pojavlja v treh oblikah:

- *Svetovanje pred začetkom izobraževanja*, ki odraslim pomaga, da premislijo o tem, ali se bodo udeležili izobraževanja odraslih in kateri programi bi lahko bili pravi zanje.
- *Svetovanje kot sestavni del izobraževalnih programov za odrasle*. Določeni izobraževalni programi za odrasle so močno osredotočeni na načrtovanje kariere ali razvoj zaposlovanja in veščin vodenja kariere: v takšnih primerih je vseživljenjsko svetovanje pogosto vgrajeno v samo bistvo programa.
- *Svetovanje ob koncu izobraževanja*, ki diplomantom izobraževalnih programov za odrasle pomaga, da premislijo o tem, kako lahko uporabijo pridobljeno znanje za svoj napredek v nadaljnjem izobraževanju in zaposlitvi.

4.1. Dejavnosti in procesi svetovanja: kvantitativne ugotovitve

Razlogi za vključitev v svetovanje

Svetovanci so bili na prvem svetovanju naprošeni, da navedejo s seznama razloge, zaradi katerih so prišli na svetovanje in nato v drugi fazi iz teh izberejo enega, ki je bil za njih najbolj pomemben.

V tabeli 4.1 vidimo, da je bil v največjem deležu izbran odgovor, da so prišli na svetovanje zato, da raziščejo svoje izobraževalne možnosti (42 %). Ta odgovor je izbralo več kot 78 % vseh svetovancev. Vrednotenje predhodnega učenja predstavlja drugi največji delež izbranih odgovorov, in sicer 14,4 %, tretji po deležu izbranih odgovorov je raziskovanje osebnih interesov ter njihovo ujemanje s poklicnimi in izobraževalnimi možnostmi, ki predstavlja 13 % vseh odgovorov. Ostali odgovori so zastopani v manjših deležih, nižjih od 10 %.

[19] Hooley, T. (2014) The evidence base on lifelong guidance: A guide to key findings for effective policy and practice. European Lifelong Guidance Policy Network.

Tabela 4.1: *Razlogi za vključitev v svetovanje, Slovenija*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	Delež	
Raziskovanje izobraževalnih možnosti	124	43,7 %	78,5 %
Validacija predhodno pridobljenega znanja	41	14,4 %	25,9 %
Poiskati povezavo med osebnimi interesi in poklicnimi/ izobraževalnimi možnostmi	37	13,0 %	23,4 %
Iskanje pomoči pri učnih tehnikah/strategijah	16	5,6 %	10,1 %
Iskanje finančne pomoči za izobraževanje	8	2,8 %	5,1 %
Pomoč pri iskanju službe	14	4,9 %	8,9 %
Pomoč pri pisanju življenjepisa	17	6,0 %	10,8 %
Informiranje o različnih institucijah in njihovih vlogah	2	0,7 %	1,3 %
Osebni razlogi	3	1,1 %	1,9 %
Drugo (prosim, navedite)	22	7,7 %	13,9 %
Skupaj	**284**	**100,0 %**	**179,7 %**

V tabeli 4.2 vidimo, da je najbolj pogost razlog za vključitev v svetovanje, raziskovanje izobraževalnih možnosti, ki se v deležu ni veliko spremenil med fazo 1 in fazo 2. Večja razlika med obema fazama je pri vrednotenju predhodnega učenja in kompetenc, in sicer se je v fazi 2 delež pri tem odgovoru povečal za 14 odstotnih točk. Ravno obratno se je delež pri odgovoru »raziskovanje osebnih interesov ter njihovo ujemanje s poklicnimi in izobraževalnimi možnostmi« znižal za 11 odstotnih točk v fazi 2.

Tabela 4.2: *Glavni razlogi za vključitev v svetovanje / faze evalvacije, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N	%	N	%
Raziskovanje izobraževalnih možnosti	32	65	77	69
Validacija predhodno pridobljenega znanja	2	4	20	18
Poiskati povezavo med osebnimi interesi in poklicnimi/ izobraževalnimi možnostmi	8	16	5	5
Iskanje pomoči pri učnih tehnikah/strategijah	0	0	1	1
Pomoč pri iskanju službe	1	2	0	0
Pomoč pri pisanju življenjepisa	2	4	3	3
Osebni razlogi	0	0	1	1
Drugo (prosim, navedite)	4	8	4	4
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Če pogledamo, ali prihaja do razlik med glavnim razlogom za vključitev v svetovanje ter spolom svetovanca (tabela 4.3), lahko vidimo, da je tako pri ženskah (64 %) kot moških (75 %) največji delež takih, katerih glavni razlog za vključitev je bilo raziskovanje izobraževalnih možnosti. Večja razlika med spoloma je pri vrednotenju predhodnega učenja, ki ga je izbralo 20 % žensk in 2 % moških. Pri moških in ženskah malo večji delež predstavlja še odgovor, da želijo raziskovati osebne interese ter njihovo ujemanje s poklicnimi in izobraževalnimi možnostmi, drugi odgovori so zastopani v manjših deležih.

Tabela 4.3: *Glavni razlogi za vključitev v svetovanje / spol, Slovenija*

	Spol			
	Moški		Ženski	
	N	%	N	%
Raziskovanje izobraževalnih možnosti	42	75	67	64
Validacija predhodno pridobljenega znanja	1	2	21	20
Poiskati povezavo med osebnimi interesi in poklicnimi/ izobraževalnimi možnostmi	6	11	7	7
Iskanje pomoči pri učnih tehnikah/strategijah	1	2	0	0
Pomoč pri iskanju službe	0	0	1	1
Pomoč pri pisanju življenjepisa	1	2	4	4
Osebni razlogi	0	0	1	1
Drugo (prosim, navedite)	5	9	3	3
Skupaj	**56**	**100**	**104**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Razlika med glavnim razlogom za vključitev v svetovanje ter starostno skupino (tabela 2 v prilogi) je najbolj opazna med skupinami oseb, starejših od 56 let, in mlajšimi od 18 let. Slednjih ne zanima vrednotenje predhodnega učenja, starejših pa ne raziskovanje osebnih interesov. V treh najbolj zastopanih skupinah v vzorcu (osebe, stare med 26 in 55 let) ni večjih razlik med glavnimi razlogi za vključevanje v svetovanje. Pri vseh treh največji delež predstavljajo tisti, za katere je bil glavni razlog raziskovanje izobraževalnih ciljev, sledijo mu tisti, ki so želeli vrednotiti predhodno učenje, in na tretjem mestu so tisti, ki so raziskovali svoje osebne interese. V posamičnih primerih je bil osebam, starim med 36 in 45 let, glavni razlog za vključitev v svetovanje, da dobijo učno pomoč ter pomoč pri pisanju življenjepisa, kar je bil glavni razlog tudi za 9 % oseb, starih med 46 in 55 let.

Malo več razlik nam pokaže tabela 3 v prilogi, kjer primerjamo glavni razlog za vključitev v svetovanje in ciljno skupino, ki ji pripada svetovanec. Večina zaposlenih z nižjo izobrazbo (94 %) se je vključila v svetovanje zaradi raziskovanja izobraževalnih možnosti, enak razlog je imela tudi več kot polovica starejših od 50 let (65 %) ter 56 % brezposelnih in 47 % migrantov, vključenih v evalviranje svetovanja po modelu GOAL. Vrednotenje predhodnega učenja je bilo glavni razlog za 22 % brezposelnih, 23 % starejših od 50 let ter eno zaposleno osebo z nižjo izobrazbo. Tega razloga niso navajali migranti ter osipniki iz rednega izobraževanja. Za 29 % migrantov sta bila glavna razloga za vključevanje v svetovanje raziskovanje osebnih interesov ter njihovo ujemanje s poklicnimi in izobraževalnimi možnostmi.

Način izvedbe svetovanja

Večina prvih srečanj v Sloveniji je bila izvedena kot osebno srečanje med svetovancem in svetovalcem (tabela 4.4). V fazi 1 je bilo 92 % vseh prvih srečanj osebnih, v fazi 2 je bilo takih 98 %. Model svetovanja, ki je bil vzpostavljen v projektu GOAL, je temeljil na izvedbi vsaj enega osebnega srečanja, saj brez tega ni bilo mogoče pridobiti kakovostnih podatkov za bazo. V povprečju so svetovanci imeli 2,31 srečanj, med njimi so imeli brezposelni največ srečanj, in sicer v povprečju 2,55 (tabela 4.5).

Tabela 4.4: *Način izvedbe svetovanja / faza evalvacije, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Telefon	1	2	1	1	**2**	**1**
Elektronska pošta	0	0	1	1	**1**	**1**
Osebno, individualno	45	92	109	98	**154**	**96**
Osebno, skupinsko	3	6	0	0	**3**	**2**
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Tabela 4.5: *Število srečanj / ciljna skupina, Slovenija*

	Število srečanj			
	$\bar{x}$	N	Minimum	Maksimum
Brezposelni	2.55	64	2	6
Osipniki	2.00	1	2	2
Migrant/begunci/prosilci za azil	2.29	17	2	3
Starejši od 50 let	2.00	31	2	2
Zaposleni nizko kvalificirani	2.19	47	2	4
Skupaj	**2.31**	**160**	**2**	**6**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Trajanje svetovalnih srečanj

Svetovalci so po vsakem srečanju s svetovancem zapisali čas trajanja svetovanja v minutah. Tabela 4.8 prikazuje, da je polovica (51 %) prvih srečanj trajala med 31 in 60 minut, medtem ko so naslednja srečanja v večini krajša, in sicer je največ (44 %) vseh naslednjih srečanj trajalo 20 minut ali manj. Povprečno so prva srečanja svetovancev, vključenih v evalviranje svetovanja po modelu GOAL, trajala 28 minut, vendar so razlike tudi med izvajalci. Povprečno srečanje na ISIO Ljubljana (2 svetovalca sta izvajala svetovanja) je trajalo najdlje, in sicer 37 minut, na BIC Ljubljana (2 svetovalki sta izvajali svetovanje) 28 minut, na ISIO Velenje (1 svetovalka) 24 minut in na Šolskem centru Velenje (1 svetovalka) je svetovanje trajalo v povprečju 17 minut.

Tabela 4.6: *Trajanje prvega in naslednjih srečanj, Slovenija*

	Prvo srečanje		Naslednja srečanja	
	N	%	N	%
20 min ali manj	24	15	70	44
21–30 min	37	23	30	19
31–60 min	82	51	48	30
61 min ali več	17	11	12	8
Skupaj	**160**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

V celotnem procesu evalviranja svetovanja po modelu GOAL so bili vsi svetovanci vključeni v dve srečanji, 22,5 % svetovancev je imelo tretje srečanje, 5,6 % svetovancev še četrto, 1 % peto srečanje in en svetovanec (0,6 %) je imel tudi 6 srečanje. V tabeli 4.7 prikazujemo trajanje posameznih srečanj in lahko vidimo, da se najdaljša srečanja, ki trajajo več kot eno uro, po tretjem srečanju pojavijo v posamičnih primerih in se po četrtem srečanju ne pojavljajo več. Če primerjamo le prvo in drugo srečanje, v kateri so bili vključeni vsi svetovanci, se dejansko vidi, da je 51 % prvih srečanj trajalo med 31 in 60 minut in 46 % drugih srečanj 20 minut ali manj. Sklepamo lahko torej, da se trajanje posameznih vseh naslednjih srečanj zmanjšuje pri večini svetovancev. Pri tem moramo upoštevati, da je trajanje prvega srečanja verjetno nekoliko določala tudi dolžina vprašalnika, ki je bil pripravljen za spremljanje svetovanja. Zanimalo nas je, ali je trajanje svetovalnega srečanja kaj pogojeno s spolom. V tabeli 4 v prilogi lahko vidimo, da pri najkrajših in najdaljših srečanjih ni bistvenih razlik v deležih

Tabela 4.7: *Trajanje prvega in vsakega naslednjega srečanja, Slovenija*

	Prvo srečanje		Drugo srečanje		Tretje srečanje		Četrto srečanje		Peto srečanje		Šesto srečanje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
20 min ali manj	**24**	15	**74**	46	**13**	36	**0**	0	**1**	50	**0**	0
21–30 min	**37**	23	**30**	19	**10**	28	**4**	44	**1**	50	**1**	100
31–60 min	**82**	51	**47**	29	**9**	25	**4**	44	**0**	0	**0**	0
61 min ali več	**17**	11	**9**	6	**4**	11	**1**	11	**0**	0	**0**	0
Skupaj	**160**	100	**160**	100	**36**	100	**9**	100	**2**	100	**1**	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

moških in žensk. Med ženskami je največji delež tistih, ki so imele srečanja dolga med 31 in 60 minut, in sicer 56 %, pri moških pa sta dve bolj izenačeni skupini, in sicer 34 % tistih, ki so imeli srečanje dolgo med 21 in 30 minut, ter 43 % tistih, ki so imeli srečanje dolgo med 31 in 60 minut. Sklepamo lahko, da imajo ženske v večini daljša srečanja kot moški.

Glavna tema svetovalnega srečanja

Podatek o glavni temi pogovora so svetovalci vnesli na vsakem srečanju s svetovancem.

V tabeli 4.8 vidimo, da je v 79 % svetovalec označil, da je bila glavna tema pogovora izobraževanje, v 21 % srečanj vrednotenje predhodnega učenja ter v 4 % zaposlovanje. Tudi podatki, ki smo jih dobili iz vprašalnika o zadovoljstvu svetovancev s svetovanjem, kažejo, da je 82,5 % svetovancev kot glavni namen srečanja navedlo, da so se pogovarjali o temah, povezanih z izobraževanjem.

Tabela 4.8: *Glavna tema svetovalnega srečanja, Slovenija*

	Odgovori		% odgovorov
	N	%	
Zaposlitev	7	4	4
Učenje	126	75	79
Validiranje predhodnega učenja	33	20	21
Drugo	1	1	1
Skupaj	**167**	**100**	**105**

Če primerjamo glavno temo pogovora še po fazah evalvacije (tabela 4.9), v katerem so bili zbrani podatki, vidimo, da se je v fazi 2 povečal delež tistih, ki so na svetovalnem srečanju obravnavali teme s področja vrednotenja predhodnega učenja, kar kaže tudi tabela 4.2 – glavni razlog za vključitev v svetovanje.

Tabela 4.9: *Glavna tema svetovalnega srečanja / faza evalviranja, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2	
	N*	%	N	%
Zaposlitev	2	4	5	4
Učenje	43	83	83	72
Validiranje predhodnega učenja	6	12	27	23
Drugo	1	2	0	0
Skupaj	**52**	**100**	**115**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.
**število odgovorov*

V primerjavi glavne teme pogovora s spolom (tabela 4.10) je malo večji delež moških (85 %), ki so primarno bili na svetovanju zaradi izobraževanja, delež žensk je malo manjši (70 %). Je pa večji delež žensk, ki so bile na svetovanju zaradi vrednotenja predhodnega učenja (24 %), medtem ko je delež takih moških 12 %.

Tabela 4.10: *Glavna tema svetovalnega srečanja / spol, Slovenija*

	Moški		Ženski	
	N*	%	N	%
Zaposlitev	2	3	5	5
Učenje	51	85	75	70
Validiranje predhodnega učenja	7	12	26	24
Drugo	0	0	1	1
Skupaj	**60**	**100**	**107**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.
**število odgovorov*

Vrednotenje predhodnega učenja in zaposlovanje sta glavni temi svetovanja, v katerih sta si skupini mlajših od 18 let in starejših od 66 let zelo podobni, to namreč ni bila tema, ki bi zanimala predstavnike teh dveh skupin (tabela 5 v prilogi).

Pri vseh ostalih starostnih skupinah se vrednotenje predhodnega učenja pojavi v podobnih deležih. Zaposlovanje je bila tema, ki se pojavi v majhnih deležih pri osebah starih med 26 in 55 let. Večina v vseh starostnih skupinah, z izjemo starejših od 66 let, je navedla kot glavno temo pogovora izobraževanje.

V tabeli 4.11 prikazujemo glavno temo pogovora glede na ciljno skupino, ki nam kaže, da je bilo izobraževanje pomembna tema na svetovanju za vse ciljne skupine, za osipnike iz šolskega sistema pravzaprav edina. Za zaposlene osebe tema zaposlovanje ni bila pomembna, prav tako ne za migrante. Pri obeh ciljnih skupinah je bilo za večino pomembno izobraževanje, in sicer za 96 % vseh zaposlenih in za 94 % vseh migrantov, vključenih v svetovanje. Za ciljni skupini brezposelnih in starejših od 50 let so bile vse tri teme pomembne, vendar je bilo za največji delež v obeh skupinah (61 % brezposelnih ter 68 % starejših od 50 let) zopet najbolj pomembno izobraževanje.

Tabela 4.11: *Glavna tema svetovalnega srečanja / ciljna skupina, Slovenija*

	Brezposelni		Osipniki		Migranti/ begunci/ prosilci za azil		Starejši od 50 let		Zaposleni nizko kvalificirani	
	N*	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Zaposlitev	6	8	0	0	0	0	1	3	0	0
Učenje	43	61	1	100	16	94	21	68	45	96
Validiranje predhodnega učenja	22	31	0	0	1	6	8	26	2	4
Drugo	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0
Skupaj	**71**	**100**	**1**	**100**	**17**	**100**	**31**	**100**	**47**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.
**število odgovorov*

Pot do svetovanja: tip organizacije, ki je odrasle napotila v svetovanje

Svetovanci so v fazi 1 na svetovanje večinoma prišli samoiniciativno. Takih je bilo 45 % vseh svetovancev, vključenih v fazo 1 evalvacije. V fazi 2 se je ta skupina zmanjšala na 36 %, se je pa v deležu povečala skupina, ki so jo napotili na svetovanje delodajalci, in sicer za 100 %. V fazi 2 se je povečal tudi delež tistih, ki jih je na svetovanje napotil zavod za zaposlovanje, in sicer z 10 % na 16 %. V fazi 1 so dokaj velik delež vseh svetovancev (18 %) predstavljali tudi tisti, ki jih je napotila institucija, ki se ukvarja s poklicno rehabilitacijo, ki pa se je v fazi 2 zmanjšala na 1 % celotne populacije vala 2. Druge institucije, ki so se še pojavile v odgovorih, so šole, organizacije, ki nudijo podporo v izobraževanju, in center za socialno delo. Pod drugo so svetovanci navedli še, da jih je na svetovanje napotila mama ali prijatelj (tabela 4.12).

Tabela 4.12: *Tip organizacije, ki je izvedla napotitev / faza evalvacije, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Samonapotitev	22	45	40	36	62	39
Zavod za zaposlovanje	5	10	18	16	23	14
Delodajalec	8	16	36	32	44	28
Center za socialno delo	0	0	1	1	1	1
Izobraževalne institucije	2	4	6	5	8	5
Podporne službe izobraževalnih institucij	1	2	6	5	7	4
Rehabilitacijske institucije	9	18	1	1	10	6
Drugo	2	4	3	3	5	3
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Institucije, ki so po podatkih, razvidnih iz tabele 4.13, svetovance najbolj napotovale v storitve GOAL, se ujemajo s tistimi, ki so bile vključene in tudi aktivne v obeh partnerskih mrežah. Večje sodelovanje podjetij pri napotovanju svetovancev lahko pripišemo večji aktivnosti izvajalca svetovanja, ki v fazi 1 ni bil aktiven.

Tabela 4.13: *Tip organizacije, ki je izvedla napotitev / ciljna skupina, Slovenija*

	Brezposelni		Osipniki		Migranti/ begunci/ prosilci za azil		Starejši od 50 let		Zaposleni nizko kvalificirani	
	N*	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Samonapotitev	35	55	0	0	10	59	7	23	10	21
Zavod za zaposlovanje	18	28	0	0	2	12	3	10	0	0
Delodajalec	0	0	0	0	2	12	15	48	27	57
Center za socialno delo	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Izobraževalne institucije	1	2	0	0	1	6	5	16	1	2
Podporne službe izobraževalnih institucij	3	5	1	100	0	0	1	3	2	4
Rehabilitacijske institucije	3	5	0	0	0	0	0	0	7	15
Drugo	3	5	0	0	2	12	0	0	0	0
Skupaj	**64**	**100**	**1**	**100**	**17**	**100**	**31**	**100**	**47**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Večji delež svetovancev, ki so prišli na svetovanje samoiniciativno, lahko pojasnimo z načinom seznanjanja ciljnih skupin s storitvami, ki so jih svetovalci nudili v sklopu projekta GOAL. Svetovalci so promocijo izvajali na terenu, v podjetjih, na sejmih. Na zavodu za zaposlovanje so izvajali posebne delavnice za dolgotrajno brezposelne, kjer so jih motivirali k vključevanju v svetovanje. Tisti, ki so se odločili za sodelovanje, so to storili na lastno željo in ne ker bi jih na to usmerili svetovalci za zaposlitev. To kaže tudi tabela 4.17, kjer vidimo, da je 55 % brezposelnih oseb prišlo na svetovanje samoiniciativno. Zaposlene osebe (57 %) in osebe, starejše od 50 let, (48 %) so v večjem deležu napotovali na svetovanje delodajalci.

Potrebe odraslih, zaradi katerih se odločijo za svetovanje v izobraževanju odraslih

Ob začetku vključevanja svetovancev v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL je bila sprejeta odločitev, da se vključuje le tiste svetovance, ki bodo potrebovali več srečanj oziroma so vključeni v izobraževanje ali pridobivanje kvalifikacij in se zaradi tega vračajo k svetovalcu.

Tudi ciljne skupine, ki so se vključevale v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL (brezposelni, migranti, starejši od 50 let ter nižje izobraženi zaposleni), so bile izbrane, ker po izkušnjah svetovalnih služb v izobraževanju odraslih potrebujejo več srečanj.

Na prvi fokusni skupini, ki smo jo izvedli v fazi 1, so svetovalci navedli nekaj ovir pri vključevanju v izobraževanje, ki jih opazijo pri svetovancih iz ranljivih skupin; in sicer slabo znanje slovenskega jezika, pomanjkanje motivacije in samozaupanja, da bi jim lahko uspelo zaključiti izobraževanje, slaba izkušnja z izobraževanjem v mladosti. Osebe z nižjo izobrazbo so običajno zaposlene v delovno intenzivnih panogah in v kolikor ni interesa delodajalca za vključevanje zaposlenih v izobraževanje, sami to le redko storijo.

Svetovalci so se glede na prvo srečanje, kjer so predstavili projekt GOAL in ugotovili potrebe svetovanca, odločili, ali ga je smiselno vključiti v nadaljnje spremljanje po metodologiji projekta GOAL. Svetovancev, ki potrebujejo le informacije o izobraževanju ali zaposlovanju, v projekt GOAL nismo vključevali. Vsekakor pa se v svetovanju v izobraževanju odraslih z njimi srečujejo (tako osebno kot prek telefona, elektronske pošte) in predstavljajo določen delež svetovance. Vendar jih v podatkih, ki smo jih zbirali po GOAL metodologiji, nismo zajeli.

Pri svetovancih, ki potrebujejo več kot le informacije, je število srečanj zelo odvisno od številnih faktorjev.

Na šolskih centrih se na svetovalce običajno obrnejo osebe, ki že približno vedo, kakšen izobraževalni program ali nacionalna poklicna kvalifikacija jih zanima (vsaj strokovno področje), saj je to pogojeno s programi, ki jih šola izvaja. V tem primeru je svetovanje bolj fokusirano na predstavitev programa ali nacionalne poklicne kvalifikacije, vključitev v izobraževanje ali pridobivanje kvalifikacije, če se tako odloči, pripravo osebnega izobraževalnega načrta ali osebne zbirne mape, kar pa se lahko realizira na enem ali več srečanjih. Nadaljnja srečanja po vključitvi v program so odvisna od svetovanca. Predvsem od tega, kako uspešen je v realizaciji osebnega izobraževalnega načrta ali priprave osebne zbirne mape, in od razlogov, da ne napreduje v izobraževanju. V teh primerih s svetovalcem prilagajata načrt, svetovalec mu lahko nudi učno pomoč ali jo organizira, pomaga razvijati strategije učenja in tako dalje.

Na ISIO središče pridejo tudi osebe, ki so že dalj časa v obravnavi na različnih drugih institucijah (zavod za zaposlovanje, organizacije za poklicno rehabilitacijo, centri za socialno delo, druge izobraževalne ustanove), in ko ne naredijo nobenih korakov naprej v izobraževanje ali zaposlitev, jih napotijo k njim na svetovanje. Predvsem zato, ker jim tam lahko namenijo več časa za raziskovanje ciljev, interesov, vrednot in predvsem za motiviranje svetovancev k iskanju rešitev. Pomembno je tudi, da so ta središča fizično na drugi lokaciji. Ti svetovanci lahko potrebujejo več srečanj, vendar je iz podatkov težko presoditi, kakšna je razlika med tistimi, ki potrebujejo 3 ali več srečanj.

4.2. Dejavnosti in procesi svetovanja: kvalitativne ugotovitve

Pot k doseganju zastavljenih ciljev svetovancev: svetovalni proces

Svetovanci, katerih primeri so predstavljeni v študijah primerov, so se že pred projektom GOAL v svetovalni proces vključili iz različnih razlogov. Ker so bile njihove situacije in cilji specifični, so tudi njihovi svetovalni procesi z vidika pogostosti srečevanja, števila in trajanja svetovalnih srečanj ter aktivnosti med samim svetovalnim srečanjem potekali različno. V posameznih primerih svetovanja ni bilo posebej opredeljeno, kdaj in kako pogosto bodo svetovalna srečanja potekala, ampak so se s svetovalcem srečevali po potrebi, na primer, ko so se pojavila vprašanja oziroma ko je svetovanec dosegel kratkoročni cilj. V večini primerov je bil svetovalni proces dolgotrajen (pogosto prepleten z izobraževalnim), njegov namen pa doseganje ne le enega, temveč več ciljev, zato je celoten proces težko razčleniti oziroma zastavljene naloge in cilje omejiti zgolj na posamezna srečanja.

Glede na omenjeno lahko svetovalne procese razdelimo na obdobje pred in po projektu GOAL, na prvo in nadaljnja srečanja ter na svetovanje glede na tip izvajalca.

V večini primerov je **prvo srečanje** potekalo približno enako: svetovalec je tekom svetovalnega srečanja pridobil informacije o svetovancu, o njegovi formalni izobrazbi, o njegovi osebni situaciji, kompetencah, željah in morebitnih ovirah za vključitev v izobraževalni program. S svetovancem sta raziskala tudi možnosti, kako priti

do želenega cilja, ter zastavila tudi naloge oziroma kratkoročne cilje, z doseganjem katerih bi se svetovanec približal dolgoročnemu cilju. Eden od svetovalcev v programu GOAL je poudaril:

»Tisti, ki potrebujejo eno srečanje, imajo svoje izobraževalne cilje že kar precej dobro postavljene. Njim na primer pomagamo pretehtati, iskati dodatne informacije, jih spodbuditi, jih morda tudi malo podpreti. Drugi svetovanci pa dejansko nimajo zastavljenih nobenih ciljev. Pri njih je potrebno najprej identificirati interese in šele nato poiskati čim več informacij. Ti se nato šele v drugem, tretjem koraku lažje odločijo za neko ustrezno izobraževanje. Nekateri so zelo samoiniciativni in proaktivni. Drugim pa je potrebno pomagati in zato je potrebnih tudi več srečanj.«

Na drugem in vseh nadaljnjih srečanjih je šlo za pregled stanja ter doseženih rezultatov oziroma pomoč v primeru, da je svetovanec naletel na oviro, za izpolnjevanje dokumentacije, izdelavo osebnega izobraževalnega načrta ter preverjanje kompetenc, npr. znanja tujega jezika. V primerih svetovancev, ki še niso imeli izdelanih ciljev, je bilo potrebno spremljati, ali je prišlo do kakšnih sprememb, in v primeru, da ni, skušati poiskati razlog, zakaj ne, ter boljšo rešitev. Zato se tudi na poznejših srečanjih pojavljajo podobne aktivnosti kot na prvem srečanju (npr. identifikacija interesov, iskanje informacij itd.).

Svetovalci so posameznim srečanjem namenili različno količino časa – iz baze za spremljanje svetovalnih srečanj je razvidno, da so posamezna svetovalna srečanja trajala od 5 do 120 minut. Razlike so se pojavljale predvsem zaradi narave srečanja, na primer, ali se je svetovanec obrnil na svetovalca z enostavnim vprašanjem, ali sta želela le preveriti, ali je izpolnil zastavljeno nalogo, ali pa je bilo potrebno obsežnejše svetovanje z iskanjem in predstavljanjem možnosti, identifikacijo interesov, preverjanjem kompetenc ipd. Vendar lahko na podlagi podatkov zaključimo, da so svetovalna srečanja v povprečju trajala okoli 40 minut. Poleg tega je potrebno izpostaviti tudi, da so lahko svetovalci v svetovalnih središčih individualnemu svetovanju namenili več časa, in sicer od 40 do 60 minut, medtem ko imajo svetovalci v šolskih centrih, ki opravljajo tudi druge naloge, za individualno svetovanje na razpolago manj časa (od 20 do 30 min).

V intervjujih so si bili svetovalci enotni, da v svetovalnih središčih poteka drugačna vrsta svetovanja kot v šolskih centrih, saj se na svetovalce v različnih svetovalskih institucijah obračajo svetovanci iz drugačnih razlogov. Posledično se razlikujejo tudi svetovalne aktivnosti. V šolskih centrih so mnenja, da na šolskih centrih »ponujajo bolj svoje storitve, [svetovalno središče] pa mora ponujati vse storitve neodvisno, dejansko, da [izhaja] iz tega, kar udeleženec želi. Najprej [skušajo] raziskati, kaj udeleženec sploh želi, in potem mu neodvisno svetovati.« Na šolske centre se pogosto obračajo kandidati, ki se želijo vključiti v formalno pridobitev izobrazbe, ki vedo, kaj želijo in so motivirani, da to dosežejo, ter ki jih »poznajo kot šolo in pridejo iskat pomoč pri učenju ali pa [...] iščejo pomoč, ko so že vpisani in [jih] na primer prosijo, če bi lahko dobili konzultacije iz [določenega predmeta], ker jim ne gre – za podporo med samim izobraževanjem.« Menijo tudi, da »vsak ne more zelo dobro svetovati za programe formalnega izobraževanja.« Svetovalci na šolskih centrih, ki so hkrati tudi organizatorji izobraževanja, imajo namreč globlji vpogled v programe, predmetnike, kadre itd. »Če pride nekdo zunanji na ljudsko univerzo in sprašuje po programih, ki jih oni ne izvajajo, mu lahko samo svetujejo, kam naj se obrne.«

Tudi obe v projekt vključeni svetovalni središči vidita razliko med svojim svetovanjem in svetovanjem na šolskem centru:

»Šolski center je [...] vpet v redno izobraževanje, vse aktivnosti potekajo v tem smislu. Čeprav imajo tudi izobraževanje odraslih, [...] je vseeno bolj prisotna ta [usmerjenost v] redno izobraževanje.« Poleg tega »šolski centri večinoma svetujejo za programe, ki jih oni izvajajo. [...] Svetujejo za programe, ki jih sami izvajajo,

medtem ko [...] v svetovalnih središčih [svetujejo] za vse programe v širši okolici, [...] vse od osnovne šole do magisterija. Torej [za] različne stopnje, različne programe, različne lokacije, različne institucije, nacionalne poklicne kvalifikacije.«

Svetovanje torej zajema široko paleto aktivnosti, ki jih izvajata tako svetovalec kot svetovanec, in za uspešnost svetovanja ne zadošča le dobra informiranost in strokovnost svetovalca, ampak je v ospredju predvsem svetovanec.

Študije primerov

V sledečih študijah primerov predstavljamo potek posameznih svetovalnih procesov in njihovih rezultatov, ki so posledica dolgotrajnega svetovalnega in izobraževalnega procesa. V treh primerih so svetovanci uspešno dosegli svoje, medtem ko je zadnji primer z neuspešnim rezultatom. Slednjega smo se odločili vključiti z namenom, da bi pokazali, da za uspešnost svetovalnega procesa ne zadoščata le vloga in vložek svetovalca, ampak je **svetovanje kompleksen proces, v katerega svetovanci vstopajo z različnimi predispozicijami, osebnimi situacijami, stopnjo motivacije** itd.

Študija primera 1:

Svetovanka ni imela dokončane osnovne šole in se je vključila v svetovanje z namenom, da bi dokončala osnovnošolsko izobraževanje. Bila je zelo odločna in ko je dosegla en cilj, si je takoj zastavila novega, višjega. Svetovanje ni potekalo le v sklopu projekta GOAL, ampak je bilo daljši proces in tudi doseženi cilji so rezultat le-tega.

Svetovalna srečanja pred projektom GOAL:
Svetovanka je imela zelo nizko samopodobo zaradi nedokončane osnovnošolske izobrazbe. Delala je v proizvodnji za tekočim trakom in mislila, da bo to delo opravljala do upokojitve. Ima 3 otroke, eden izmed njih je avtist. Na svetovanje je prišla, da bi pridobila informacije, kako bi lahko dokončala osnovno šolo. Pred in med svetovanjem je šla skozi proces ločitve in nato izgubila še službo. Želela se je postaviti na noge, poskrbeti za svoje otroke in jim biti vzor. Svetovalka ji je dala informacije glede izobraževanja ter ji na ljudski univerzi organizirala tudi učno pomoč. Poleg tega se je svetovanka po nasvetu svetovalke vpisala tudi v osnovni tečaj računalništva, saj prej še nikoli ni delala z računalnikom. Pri svetovanju sta uporabljali orodja v papirnati obliki, izpolnjevali obrazce, obiskovali spletne strani, se učili osnov uporabe računalnika itd.

Svetovanka je dosegla zastavljeni cilj – dokončala je osnovno šolo. S tem je narasla tudi njena motivacija za nadaljnje delo in izpopolnjevanje. S svetovalko sta nato skušali ugotoviti, katere so njene kompetence. Prek prostovoljnega dela je razvila izjemno empatijo do starejših, še posebej do dementnih, ter na podlagi lastne situacije do otrok s posebnimi potrebami, zlasti z avtizmom in Downovim sindromom. Sklenili sta, da bo pridobila NPK socialna oskrbovalka na domu. Ker je pridobitev NPK plačljiva, sta se dogovorili, da bo na zavodu za zaposlovanje zaprosila za financiranje pridobitve NPK. Zavod za zaposlovanje ji je odobril plačilo pridobitve NPK socialni oskrbovalec na domu ter ji nato ponudil možnost pridobitve druge NPK sobarica, kar ji je tudi uspelo.

Svetovalna srečanja v sklopu projekta GOAL:
Svetovanka je kot prostovoljka delala prek centra za socialno delo kot socialna oskrbovalka na domu in ugotovila, da je to delo, ki ga želi opravljati. Želela je pridobiti zaposlitev kot socialna oskrbovalka na domu,

vendar pa je za opravljanje tega dela potrebno zaključeno vsaj poklicno izobraževanje. Svetovanka je bila pripravljena zadostiti tudi temu pogoju, da bi lahko opravljala želeni poklic, zato se je vrnila na svetovanje, da bi ji svetovalka pomagala pri naslednjih korakih. S svetovalko sta sklenili, da se vpiše v srednje poklicno izobraževanje, program trgovec. Ker je izobraževanje plačljivo, sta ji v naslednjem koraku zadali nalogo, da poišče zaposlitev, s katero si bo lahko plačala šolanje.

Svetovanka se je zopet zaposlila v proizvodnji za tekočim trakom in opravlja fizično delo v težkih razmerah, vendar ima jasno začrtan cilj in se zaveda, da je trenutna zaposlitev le vmesna faza, ki ji bo omogočila, da pridobi poklicno izobrazbo in se zaposli kot socialna oskrbovalka na domu. Kot aktivna prostovoljka je pridobila veliko izkušenj ter navezala veliko stikov, ki ji bodo pomagali pri pridobitvi zaposlitve po končanem šolanju.

Svetovanka je zelo motivirana in je spremenila način razmišljanja; v podjetju spodbuja ženske, ki so v podobni situaciji, kot je bila sama, da bi se vključevale v brezplačne tečaje, da bi se zavedele, da lahko vplivajo na svoje življenje, hkrati pa jo jezi, če se vdajajo v usodo in si ne želijo pomagati. Načrt, ki sta ga s svetovalko zastavili, je dokončati poklicno izobraževanje, poleg tega se bo svetovanka vključila tudi v tečaj nemškega jezika. V nadaljevanju nimata predvidenih srečanj in tudi nimata zastavljenih nobenih konkretnih nalog, saj je svetovanka povsem samostojna in lahko pride na svetovanje, če bi želela pogovor oziroma v primeru, da bi potrebovala pomoč. Svetovalka je izredno zadovoljna z delom in napredkom svetovanke in meni, da bo svoj cilj zagotovo dosegla.

Študija primera 2:

Svetovanka je bila na svetovanje napotena v skupini 14 oseb s strani zavoda za zaposlovanje, saj je bila dolgotrajno brezposelna oseba. Ni imela specifičnih želja, ampak je bilo dogovorjeno, da se za celotno skupino izvedejo izobraževanja, za katera se bodo pokazali interesi oziroma potreba.

Srečanje 1

Svetovanka je svetovalki zaupala svojo zgodbo ter težave, s katerimi se sooča. Po izobrazbi je šivilja (ima končano srednjo poklicno šolo) in je že dlje časa brezposelna. Zaradi poškodbe ima status invalida ter težave s hrbtenico, zaradi vrste poklica in poškodbe pa je težko zaposljiva. Svetovanki je veliko oviro pri napredku predstavljala njena finančna situacija; poleg tega, da je bila sama brezposelna, je bil brezposeln tudi njen sin, ki prav tako ni imel dokončane srednje šole in s katerim sta zaradi pomanjkanja sredstev živela v težkih razmerah v zavetišču za brezdomce. Na prvem svetovalnem srečanju je pogovor tekel o svetovankini formalni izobrazbi ter o možnostih, v kakšno izobraževanje bi se lahko vključila. S svetovalko sta se osredotočili predvsem na prekvalifikacijo in pridobitev NPK, saj je povpraševanje po šiviljah v Sloveniji zelo majhno. Ker je svetovanka pokazala zanimanje ter nadarjenost na umetniškem področju, sta si zamislili tudi delavnice za razvijanje umetniške kompetence na CMU (Centru medgeneracijskega učenja). Poleg tega sta se odločili tudi za tečaj računalništva. Sprva svetovanka ni imela specifičnih želja, ampak ji je svetovalka predstavljala možnosti, kam bi se lahko vključila, ter jo spodbujala pri tem. Svetovanka je imela močno voljo in željo, vendar je bila zaradi finančne stiske omejena na brezplačna izobraževanja. Kljub temu sta si prizadevali, da bi bila le-ta v skladu z njenimi interesi, saj se sicer ne bi odločila zanje. Že na prvem srečanju sta si zastavili večino ciljev, ki sta jih potem na nadaljnjih srečanjih dopolnjevali oziroma nadgrajevali. Zadani cilji so bili: vključitev v 30-urni tečaj računalništva, ovrednotenje kompetence sporazumevanja v tujem jeziku (angleščini) in pridobitev certifikata, izdelava zbirne mape in vpis v začetni tečaj nemščine.

Srečanje 2
Na drugem srečanju sta svetovanka in svetovalka izpolnili vso dokumentacijo ter opravili vrednotenje znanja angleščine.

Srečanje 3
Na tretjem svetovalnem srečanju sta se pogovorili o zbirni mapi, pregledali, kaj bi lahko vključili vanjo, in pričeli z izdelovanjem. Poleg tega sta iskali možnosti, kje bi se svetovanka lahko zaposlila s svojo umetniško kompetenco.

Srečanje 4
Svetovanka je dobila povratno informacijo o vrednotenju znanja iz tujega jezika, poleg tega se je po nasvetu svetovalke vpisala v delavnico poslovnega bontona, v sklopu katere bi se naučila predstavljati v poslovnem kontekstu, ter bontona pri razgovoru za zaposlitev.

Srečanje 5
Na tokratnem srečanju sta se svetovalka in svetovanka poglobili v pripravo na samostojno pot z iskanjem osebnega dopolnilnega dela. Svetovalka je svetovanko napotila na podjetje Invel, kjer bi ji pomagali pri izdelavi poslovno-finančnega načrta. Svetovanka je namreč izdelovala razne izdelke, vendar ne za zaslužek. Izrazila je željo, da bi odprla svoj tetovirni salon in bi izdelovala tetovaže.

Srečanje 6 in nadaljnja srečanja
Svetovanka se je vrnila brez uspeha pri podjetju Invel, saj so ji rekli, da ideja še ni dovolj izoblikovana. Iz tega razloga tudi še niso izdelali poslovno-finančnega načrta, dobila pa je nadaljnje informacije. S svetovalko sta pregledali zbirno mapo ter si zadali naslednjo nalogo, in sicer vpis v tečaj nemščine.

Svetovanka še naprej obiskuje svetovalna srečanja, vendar je svetovalka prenehala z beleženjem. Svetovalka je kasneje med svetovalnim pogovorom od svetovanke izvedela, da je bila svetovanka ob vstopu v svetovalni proces alkoholičarka in da je hotela narediti samomor, vendar se je v zadnjem trenutku odločila za zdravljenje. Tekom svetovanja je pri svetovanki opazila velike osebnostne spremembe, saj je spremenila način razmišljanja, postala motivirana in polna energije, imela nove hobije, poleg tega pa so bile vidne fizične spremembe (negovan videz). Svetovalka meni, da so k tem spremembam pripomogli rehabilitacijski program, svetovanje in pripadnost skupini, s katero je prišla na svetovanje (medsebojno so se spodbujali, vsi so imeli individualna srečanja s svetovalko, skupaj so obiskovali tečaje itd.). Kljub temu da so bile ves čas prisotne finančne in zdravstvene ovire (kasneje je svetovanka zbolela še za sladkorno boleznijo), je svetovanka ostala pozitivno naravnana in odločna, da doseže svoje cilje.

Kot dogovorjeno, se je svetovanka vpisala v tečaj nemščine in ga uspešno zaključila, poleg tega ji je svetovalka predstavila možnost, da prek zavoda za zaposlovanje brezplačno pridobi NPK knjigovodja. Njen cilj je bil namreč prekvalifikacija oziroma pridobitev NPK, saj se kot šivilja ne bi mogla zaposliti. Svetovanka je obiskovala priprave na NPK ter je tik pred pridobitvijo certifikata. Poleg tega se je v svetovanje vključil tudi svetovankin sin, ki je kasneje pridobil zaposlitev, tako da sta se preselila v najemniško stanovanje.

<u>Študija primera 3:</u>

To študijo primera je predstavila oseba, ki v projektu GOAL sodeluje kot svetovalka v izobraževanju odraslih, njeno delovno mesto na šolskem centra pa je organizator izobraževanja odraslih ter hkrati poučuje matematiko v izobraževalnih programih za odrasle. Svetovanka je na šolski center prišla z zaključeno srednješolsko

izobrazbo frizer. Nato se je odločila za nadaljevanje izobraževanja, vendar je pri tem kljub zagnanosti naletela na oviro, kako uskladiti delo, vsakodnevne obveznosti ter izobraževanje. Zato se je po pomoč obrnila na svetovalko v izobraževanju odraslih. Ta primer opisuje dolgotrajni svetovalni in izobraževalni proces, zato ga ni mogoče povsem razčleniti na posamezna srečanja.

Srečanje 1
Svetovanka je v izobraževanju odraslih zaključila frizersko šolo, nato pa se je na pobudo delodajalca odločila za nadaljevanje šolanja na tehnični šoli. Svetovanka se je na svetovalko obrnila, ker je po nekaj predavanjih začela obupavati, saj zaradi obveznosti doma in v službi ni zmogla opravljati obveznosti v šoli. Sicer je svetovanka zelo sodelovala in bila aktivna pri pouku, vendar je zaradi preveč obveznosti popustila. Svetovalki je pojasnila svojo situacijo, da je zaposlena za tekočim trakom v tovarni in da ji je delodajalec ponudil možnost napredovanja, v kolikor dokonča tehnično šolo. Zato se je odločila, da pridobi višjo izobrazbo. Na lastno željo je bila zaposlena za polovični delovni čas, saj je imela dva majhna otroka in je le tako lahko uskladila družino, delo in učenje. Na svetovalko se je obrnila, da bi našla način oziroma spoznala metode, kako čim bolj uspešno in s čim manj stresa narediti šolo kljub družini, skrbi za gospodinjstvo, službi ter nizki plači. Svetovalka je z njo pričela delati individualno, poleg tega ji je domov pošiljala gradivo za ponovitev in domačo nalogo. Dogovorili sta se za tedenska srečanja, v kolikor bi bila potrebna, oziroma da lahko vsakič po predavanju stopi do nje, če bi se pojavilo kakšno vprašanje. Dogovorili sta se tudi, da bosta ves čas spremljali, ali svetovanka dela izpite sproti ali ne, ali se pojavljajo kakšne ovire ter ali potrebuje pomoč.

Srečanje 2
Svetovanka je postala bolj samostojna in samozavestna in si je tudi na predavanjih upala vprašati, če česa ni razumela. Do tedaj je bila zaprta, držala se je zase – kot je pojasnila svetovalka, je na šolskem centru manj predstavnic ženskega spola in po navadi sedijo ločeno od moških – potem pa je postala bolj komunikativna in se začela odpirati tudi v odnosih do ostalih. Zaradi izčrpanosti je bila motivacija sicer še vedno problematična, vendar je svetovanka opazila, da hitro napreduje, in je postajala vedno bolj zagnana. Svetovalka je pojasnila, da svetovancem osebni izobraževalni načrt načrtno zastavi tako, da najprej obiskujejo predmete, ki so krajši in manj zahtevni in ki omogočajo, da lahko svetovanci hitreje pridejo do (dobre) ocene in tako postanejo bolj motivirani za pripravo na bolj obsežne in dolgotrajnejše predmete.

Srečanje 3
Svetovalka je v šolskem e-sistemu spremljala, ali je je svetovanka delala izpite sproti. Ko se svetovanka ni udeležila izpitnega roka, jo je poklicala na pogovor, da bi preverila, v čem je težava. Izvedela je, da svetovanka ni mogla dobiti varstva za otroka v tistem terminu. Zato sta se dogovorili, da jo v takšnih primerih obvesti in se dogovorita za izredni rok.

Srečanje 4 in nadaljnja srečanja
Svetovanka je uspešno opravljala izpite in je bila tik pred poklicno maturo. Ker so izpiti oziroma preverjanja potekali pisno (pri nekaterih predmetih tudi po kolokvijih, da so jih lahko udeleženci opravljali po delih), matura pa vendar poteka pred komisijo in obsega celotno snov, je svetovalka opazila, da je začela mesec pred koncem vladati vsesplošna panika. Svetovalka je svetovanki dajala tako splošne nasvete, kako se spopadati s stresom, povečevati koncentracijo itd., kot tudi nasvete glede učenja, npr. kako si razdeliti snov, kako se »pametno« učiti. V ta namen je izpustila tudi eno predavanje matematike in ta čas v okviru projekta GOAL namenila delavnici učenja.

Svetovanka je uspešno zaključila izobraževanje, zato ji je svetovalka predlagala, naj se vpiše v višješolski program, vendar se je svetovanka kljub temu odločila, da bo naredila premor. Ko jo je svetovalka mesece kasneje klicala, če bi se udeležila intervjuja v sklopu spremljave projekta GOAL, je izvedela, da si je premislila

ter se odločila za vpis v višjo šolo in da je zadovoljna ter uspešna pri študiju. Svetovalnih srečanj nimata več, vendar sta dogovorjeni, da se svetovanka v primeru težav pri učenju oglasi pri njej.

Študija primera 4:

V tej študiji primera gre za svetovanca, ki je že pred vključitvijo v projekt GOAL več let prihajal po informacije v zvezi z izobraževalnim programom, vendar se do tedaj ni vključil vanj. V sklopu projekta GOAL se je udeležil dveh svetovalnih srečanj, potem pa opustil tako svetovanje kot izobraževanje.

Srečanje 1
Svetovanec je zopet prišel k svetovalki z vprašanji glede izobraževanja za veterinarskega tehnika kot že mnogokrat poprej. Svetovalka je že poznala svetovančevo zgodbo. Svetovanec je v živalskem vrtu volontersko delal kot oskrbovalec živali. Vendar je bila tokrat razlika ta, da se mu je ponudila priložnost za zaposlitev na veterinarski postaji, vendar pod pogojem, da se vpiše v program veterinarskega tehnika. Ob prihodu je bil svetovanec brezposeln, bodoča delodajalka pa mu je obljubila, da ga zaposli takoj, ko se vpiše v program. Svetovalka mu je razložila, da se mu v primeru, da bo delal na veterinarski postaji, delo prizna tudi kot praktično izobraževanje, ki bi ga moral sicer narediti v sklopu programa. Vendar mu je pojasnila, da praviloma udeležencev izobraževanj ne pošljejo takoj na praktično izobraževanje, ampak zahtevajo, da najprej pridobijo osnovna teoretična znanja, kar jim omogoča, da se delodajalcu (ki jim omogoči praktični pouk) pokažejo v najboljši luči. Ker je bil svetovanec brezposeln in je potreboval finančna sredstva za vpis v program, je kljub temu želel, da takoj prične z delom. S svetovalko sta oblikovala osebni izobraževalni načrt, v katerem sta časovno opredelila aktivnosti ter dala v ospredje (kot je v navadi) temeljne predmete, ki so potrebni za nadaljnje učenje in delo, ter lažje predmete, da udeleženec dobi občutek, da zmore in postane bolj motiviran. Poleg tega imajo udeleženci izobraževanja na voljo tudi konzultacije z učitelji, v kolikor se pojavijo vsebinska vprašanja glede posameznih predmetov.

Srečanje 2
Ob drugem srečanju je svetovanec že bil zaposlen za polovični delovni čas, ker ga je delodajalka na podlagi potrdila o vpisu zaposlila. Svetovanec je bil optimističen glede zaposlitve in šolanja. Odločil se je, da ne bo hodil na predavanja, saj to zaradi službe časovno ne bo mogoče. Svetovalka ga je prosila, če bi kot uspešen primer (motiviran, v službi ga spodbujajo) v projektu GOAL sodeloval v intervjujih, vendar je sodelovanje odklonil. Svetovalki se je takrat zazdelo, da se s svetovancem nekaj dogaja.

V naslednjih mesecih je svetovanec nehal prihajati na srečanja in se ni več držal osebnega izobraževalnega načrta. Svetovalka ga je poklicala, da bi poizvedela, kaj se dogaja z njim. Takrat ji je svetovanec povedal celotno zgodbo, in sicer da je doživel ponižanje na delovnem mestu – delodajalka ga je namreč vpričo ostalih zaposlenih in svetovancev žalila in ozmerjala, da nič ne zna in da »nima pojma«. Poleg tega mu je kljub prvotnemu dogovoru, da mu bo omogočena udeležba na izpitih, urnik tik pred zdajci spremenila, da se izpitov ni mogel udeležiti itd. Bil je globoko razočaran, saj si je to delo močno želel, in glede na to, da mu je delodajalka ponudila to možnost, je imel visoka pričakovanja.

Svetovanec je obupal nad izobraževanjem, prav tako ne dela več na veterinarski postaji, ampak zopet volontersko dela kot oskrbnik živali v živalskem vrtu. Odločil se je, da ni v stanju, da bi se trudil nadaljevati izobraževanje. Svetovalka mu je dala vedeti, da se lahko obrne na njo, ko bo potreboval pomoč, do takrat pa ji ne preostane drugega kot čakati, da se odloči, da se spet želi vključiti.

4.3. Ključne ugotovitve

Dejavnosti in procesi svetovanja: kvantitativne ugotovitve

V modelu svetovanja v izobraževanju odraslih, ki smo ga vzpostavili v Sloveniji v okviru projekta GOAL, smo kot pogoj za vključitev svetovanca v evalviranje svetovanja določili, da mora imeti vsaj dve svetovanji in zaželeno je bilo, da so vsa ali vsaj eno osebno srečanje s svetovalcem.

V povprečju so imeli svetovanci 2,29 srečanj in v 96 % so svetovalci srečanja izvedli kot osebno srečanje s svetovalci. Polovica prvih srečanj je trajala med 31 in 60 minut, medtem ko so bila naslednja srečanja v večini krajša. Največ (44 %) naslednjih srečanj je trajalo 20 minut ali manj. Povprečno so prva srečanja svetovancev, vključenih v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL, trajala 28 minut. Če primerjamo le prvo in drugo srečanje, v katera so bili vključeni vsi svetovanci, je razvidno, da se trajanje vseh posameznih naslednjih srečanj zmanjšuje pri večini svetovancev. Tudi ko primerjamo dolžine svetovalnih srečanj med spoloma ta kaže, da so svetovalna srečanja pri ženskah daljša. Kot kažejo podatki, na dolžino lahko vpliva tudi sam svetovalec, s svojim pristopom, možen pa je tudi vpliv ciljne skupine. Dolžina svetovanj se razlikuje med ljubljanskimi in velenjskimi svetovalci. Slednji imajo v povprečju malo krajša svetovanja, vključevali pa so pretežno skupino brezposelnih in nižje izobraženih zaposlenih. Ljubljanska svetovalca sta vključevala več starejših od 50 let ter migrante kot velenjski in imata registrirana malo daljša svetovanja. Pri tem je pomembno upoštevati tudi dejstvo, da na trajanje prvega srečanja vpliva tudi dolžina vprašalnika, ki je bil pripravljen v projektu GOAL in vpliva na dolžino prvega razgovora pri različnih ciljnih skupinah, s katerim smo spremljali svetovanje.

Največkrat so svetovanci izbrali tri razloge, zaradi katerih so prišli na svetovanje, in sicer: da raziščejo svoje izobraževalne možnosti (42 %), vrednotenje predhodnega učenja predstavlja drugi največji delež izbranih odgovorov (14,4 %) in raziskovanje osebnih interesov ter njihovo ujemanje s poklicnimi in izobraževalnimi možnostmi, ki predstavlja 13 % vseh odgovorov. Tudi glavni razlog za vključitev v svetovanje je bilo raziskovanje izobraževalnih možnosti, ki se v deležu ni veliko spremenil med fazo 1 in fazo 2 evalviranja svetovanja. Večja razlika med obema fazama je pri vrednotenju predhodnega učenja in kompetenc, in sicer se je v fazi 2 delež pri tem odgovoru povečal za 14 odstotnih točk. Vrednotenje prehodnega učenja je bilo glavni razlog za vključitev v svetovanje za dve ciljni skupini v večjem deležu, in sicer za brezposelne in osebe, starejše od 50 let. Raziskovanje izobraževalnih možnosti je bilo razlog za vključitev za vse ciljne skupine, v največjem deležu za zaposlene.

V treh najbolj zastopanih skupinah v vzorcu (osebe, stare med 26. in 55. letom starosti) ni večjih razlik med glavnimi razlogi za vključevanje v svetovanje. Pri vseh treh največji delež predstavljajo tisti, za katere je bil glavni razlog raziskovanje izobraževalnih ciljev, sledijo mu tisti, ki so želeli vrednotiti predhodno učenje, in na tretjem mestu so tisti, ki so raziskovali svoje osebne interese.

Podobno sliko nam dajo tudi podatki o glavni temi posameznega srečanja, in sicer je bila glavna tema pogovora na večini srečanj (79 %) izobraževanje, v 21 % srečanj pa vrednotenje predhodnega učenja ter v 4 % zaposlovanje.

Svetovanci so v fazi 1 na svetovanje večinoma prišli samoiniciativno. Takih je bilo 45 % vseh svetovancev, vključenih v fazo 1. V fazi 2 se je ta skupina zmanjšala na 36 %, se je pa v deležu povečala skupina, ki so jo napotili na svetovanje delodajalci, in sicer za 100 %. Večje sodelovanje podjetij pri napotovanju svetovancev lahko pripišemo večji aktivnosti izvajalca svetovanja, ki v fazi 1 ni bil aktiven. Gre namreč za šolski center, ki primarno izvaja formalne izobraževalne programe. Kot smo lahko ugotovili v podatkih o svetovancih, ki so jih vključili, je bila večina napotenih v izobraževanje s strani njihovih delodajalcev. Večji delež svetovancev, ki so

prišli na svetovanje samoiniciativno, lahko pojasnimo z načinom seznanja ciljnih skupin s storitvami, ki so jih svetovalci nudili v sklopu projekta GOAL. Svetovalci so promocijo izvajali na terenu, v podjetjih, na sejmih. Na zavodu za zaposlovanje so izvajali posebne delavnice za dolgotrajno brezposelne, kjer so jih motivirali k vključevanju v svetovanje. Tisti, ki so se odločili za sodelovanje, so to storili na lastno željo in ne ker bi jih na to usmerili svetovalci za zaposlitev.

Dejavnosti in procesi svetovanja: kvalitativne ugotovitve

V projektu GOAL imamo vključena dva tipa organizacij, kjer se izvajata informiranje in svetovanje odraslim v izobraževanju.

Šolska centra, ki izvajata usposabljanja za podjetja, brezposelne in druge zainteresirane ter programe poklicnega in strokovnega izobraževanja za osipnike iz rednega izobraževanja ter druge odrasle osebe, ki se vključujejo v programe za pridobitev srednje poklicne ali strokovne izobrazbe. Oba šolska centra izvajata to dejavnost prek posebne enote za izobraževanje odraslih, ki zagotavlja informiranje in svetovanje za njihove uporabnike.

Drugi tip izvajalcev sta ISIO središči, ki delujeta kot enoti na ljudski univerzi in sta primarno usmerjeni v informiranje in svetovanje odraslim v izobraževanju.

Največja razlika med obema tipoma izvajalcev je ciljna skupina uporabnikov, ki njihove storitve koristi. Za šolske centre lahko trdimo, da se je iz tega razvil tudi način svetovanja, ki ga nudijo svojim uporabnikom. Njihovi uporabniki so v večini primerov osebe, ki so že do neke mere usmerjene, vedo, da bi radi pridobili izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo, ki jo šola nudi, oziroma so to osebe, ki jih na usposabljanje napoti zavod za zaposlovanje ali delodajalec. Sklepamo lahko, da izvajajo manj začetnega raziskovalnega svetovanja in se bolj posvetijo odraslim tekom procesa pridobivanja kvalifikacije.

ISIO središča delujejo v bolj odprtem okolju, kjer je njihova storitev namenjena vsakemu, ki jo želi in potrebuje. Zato je začetno svetovanje z raziskovanjem ciljev, želja, vrednot svetovancev bolj poglobljeno. Prav tako se lahko srečujejo s svetovanjem odraslim v času njihove učne poti, ki pa ni nujno na isti organizaciji.

Pri obeh tipih izvajalcev se svetovalci srečajo s fazo dokumentiranja posameznikovih že doseženih znanj, spretnosti in kompetenc, lahko v obliki elektronskega portfolija, osebne zbirne mape za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije, postopka priznavanja predhodnega učenja za skrajšanje formalnega izobraževalnega programa, osebnega izobraževalnega načrta.

Temeljna razlika med obema tipoma organizacij je v prvem, začetnem svetovanju, ki je na ISIO središču lahko bolj raziskovalno, v kolikor svetovanec še nima jasnih ciljev, ter da so običajno svetovanci na šolskih centrih osebe, ki se tam usposabljajo ali izobražujejo, v ISIO središčih pa so lahko tudi drugi posamezniki.

Svetovanje po modelu GOAL je namreč potekalo vzporedno z rednim delom svetovalcev.

Ob začetku vključevanja svetovancev v evalviranje svetovanja po modelu GOAL je bila sprejeta odločitev, da se vključuje le tiste svetovance, ki bodo potrebovali več srečanj oziroma so vključeni v izobraževanje ali pridobivanje kvalifikacij in se zaradi tega vračajo k svetovalcu. Želeli smo namreč preizkusiti enoten model svetovanja na dveh tipih institucij, da bi ugotovili, koliko je možno poenotiti svetovanje v izobraževanju odraslih ter kje so razlike.

4.4. Ključni predlogi

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Svetovanje po modelu GOAL je potekalo na dveh tipih institucij, ki na dva specifična načina izvajata svetovanje v izobraževanju odraslih. ISIO središče, ki ima standardiziran postopek izvajanja svetovanja, ter šolski center, kjer se vzpostavljajo storitve svetovanja glede na to, koliko je šola aktivna na področju izobraževanja odraslih. Ob začetku vključevanja svetovancev v evalvacijo svetovanja po modelu GOAL je bila sprejeta odločitev, da se vključuje le tiste svetovance, ki bodo potrebovali več srečanj oziroma so vključeni v izobraževanje ali pridobivanje kvalifikacij in se zaradi tega vračajo k svetovalcu. Želeli smo namreč preizkusiti enoten model svetovanja na dveh tipih institucij, da bi ugotovili, koliko je možno poenotiti svetovanje v izobraževanju odraslih ter kje so razlike in kateri so predpogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko govorimo o kakovostnem svetovanju v izobraževanju odraslih. Želeli smo se dotakniti prepričanja, ki se pojavlja v mnogih izobraževalnih institucijah, da je svetovanje že vsak pogovor med svetovancem in svetovalcem.

Svetovanje, strukturirano po protokolu, ki ga je določal vprašalnik za spremljanje svetovanja po modelu GOAL, je vsem svetovalcem zagotovilo izkušnjo strukturiranega in vodenega svetovalnega procesa, z enakimi vprašanji. S tem smo vzpostavili enotno strukturo svetovalnega procesa, ki je odprt tudi za nadgradnjo, glede na potrebe svetovanca ter strokovno znanje svetovalca, z individualno prilagojenimi vsebinami.

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike
V fazi 1 so svetovalci kot največjo oviro za vključevanje ranljivih ciljnih skupin v izobraževanje izpostavljali pomanjkanje sofinanciranja izobraževanja in usposabljanja ter drugih dejavnosti izobraževanja odraslih. Svetovalci so menili, da spodbujajo svetovance k sprejemanju odločitev, ki pa jih zaradi objektivnih okoliščin ne bodo mogli realizirati.

V fazi 2 spremljanja in merjenja učinkov projekta GOAL so se na nacionalni ravni začeli izvajati različni ukrepi in inštrumenti ter projekti, s katerimi v Sloveniji sofinanciramo različne programe izobraževanja in usposabljanja. Ti ukrepi in inštrumenti običajno ciljno dosegajo le določene ciljne skupine, saj je pomembno, da se skladajo z doseganjem nacionalnih ciljev, kar pa ni nujno, da se ujamejo tudi z osebnimi cilji posameznikov. Profesionalna drža svetovalcu narekuje, da sledi nameram, sposobnostim in ciljem svetovanca, pri čemer pa ni vedno nujno, da bo lahko usmerjal svetovance v javne programe oziroma programe, ki jih sofinancira bodisi država Slovenija bodisi Evropska unija.

Programi svetovanja v izobraževanju odraslih kot drugi programi, ki spodbujajo vključevanje odraslih v izobraževanje in usposabljanje in se sofinancirajo iz različnih nacionalnih in evropskih skladov, sledijo ciljem, ki jih določa politika na področju trga dela in zaposlovanja. Iz tekoče prakse je razvidno, da ranljive skupine (invalidi, osebe, starejše od 50 let, migranti, osebe s posebnimi potrebami) te cilje težko dosegajo. Te ciljne skupine potrebujejo zanje razvite posebne programe, v katerih zagotovili tudi ustrezno svetovanje v obliki, ki bi ustreza posameznim ranljivim ciljnim skupinam. Sledenje le neposrednim ciljem, ki vodijo v spremenjen položaj odraslih na trgu dela, je presplošen kriterij.

Hkrati z urejanjem izvajanja programov za svetovance je pomembna tudi sistemska podpora strokovnega izvajanja svetovalne dejavnosti, kjer so pomembni strokovno usposobljeni svetovalci.

Predlogi za urejanje politike

Za vzpostavitev trajne in ustrezne svetovalne dejavnosti v izobraževanju za vse odrasle v Sloveniji obstajata dve večji oviri : za nižje izobražene odrasle negotovost ter časovno omejena narava, tako finančnih sredstev in akcijskih načrtov, razvitih v okviru nacionalnih strategij.

Te ovire je potrebno premagati z novimi ukrepi, ki zagotavljajo neprekinjeno financiranje storitev svetovanja odraslim v izobraževanju in trajno ponudbo programov izobraževanja in usposabljanja, ki, zlasti za ranljive skupine, ne stremijo le k doseganju ciljev in potreb trga dela, ampak tudi osebnim ciljem posameznikov in prispevajo k aktivni udeležbi posameznikov v družbi.

5. Partnerstvo in mreže

V tem poglavju bomo opisali partnerstva in mreže, ki so bili razviti za podporo delu v projektu GOAL. Analiza vključuje prednosti, dosežke in izzive, povezane z razvojem in vzdrževanjem teh partnerstev in mrež.

5.1. Razvoj partnerstva in mrež: cilji

Ob začetku delovanja projekta smo načrtovali vzpostavitev partnerstva s ključnimi organizacijami na področju človeških virov s ciljem doseči v projektu identificirane ciljne skupine (migranti, manj izobraženi brezposelni in zaposleni, starejši od 50 let).

Kot cilj smo si zastavili **vzpostavitev dveh regionalnih partnerstev, ki bosta delovali ob obeh izvajalcih svetovalne dejavnosti v regiji, središča ISIO in šolskega centra**. Ta cilj smo si zastavili na podlagi pozitivnih izkušenj iz dejavnosti središč ISIO, saj se z delovanjem partnerskega omrežja zagotavljajo kakovostne, strokovne ter neodvisne storitve za svetovance iz različnih organizacij v lokalnem okolju. Zato smo si tudi v projektu GOAL zastavili povezovanje vseh organizacij, ki delujejo v okolju, poleg svetovalnega središča za izobraževanje odraslih – središča ISIO in šolskega centra s cilji:

- povečati dostopnost svetovalne pomoči vsemu prebivalstvu, še posebej tistim prebivalcem v regiji, ki jim želimo ponuditi svetovalno podporo v projektu GOAL,
- zagotavljati kakovost svetovalne dejavnosti,
- omogočiti celovito ponudbo svetovanja in izobraževanja,
- omogočiti komplementarno dopolnjevanje dela različnih ustanov,
- prispevati k izenačevanju možnosti za različne marginalizirane skupine,
- ustvarjati možnosti za skupno načrtovanje svetovalne in izobraževalne podpore različnim skupinam odraslih v okolju.

Konkretno smo si zastavili naslednje cilje:

- ustanovitev dveh novih regionalnih mrež partnerjev,
- vključitev novih organizacij v regionalni mreži, s katerimi izvajalci dejavnosti do takrat še niso sodelovali,
- izmenjava informacij o možnostih, ki jih organizacije za izobraževanje odraslih lahko ponudijo izbranim ciljnim skupinam,
- izboljšati odnos do izbranih ciljnih skupin (migrantov, starejših, brezposelnih, manj izobraženih odraslih, odraslih s posebnimi potrebami, odraslih invalidov) ter se zavedati možnosti, ki so jim na voljo za izobraževanje, usposabljanje, poklicni razvoj in zaposlitvene možnosti.

5.2. Obstoj in obseg partnerstev in mrež

Regionalna raven

Eden od pomembnih ciljev v projektu za Slovenijo je bila **vzpostavitev dveh regionalnih mrež partnerjev in povezovanje dveh izvajalcev svetovalne dejavnosti iz obeh izbranih regionalnih okolij (svetovalno središče – središče ISIO in šolski center), ki še nista imeli tradicije sodelovanja**. Središča ISIO imajo delujoče partnerske mreže v lokalnem okolju, vendar ne vključujejo nujno šolskih centrov. V projektu GOAL pa smo preizkušali, kako je potekalo sodelovanje med središči ISIO in šolskimi centri ter kako bi to sodelovanje lahko še izboljšalo storitve, ki jih obe organizaciji zagotavljata svojim udeležencem.

Pri izbiri izvajalcev storitev svetovalne dejavnosti za odrasle smo upoštevali dve kohezivni regiji Slovenije (zahodno in vzhodno kohezijsko regijo). Iz vsake regije smo izbrali dve vrsti organizacij (na podlagi pogojev razpisa in meril, ki so bili določeni v skladu s cilji projekta) – šolski center in središče ISIO. Morali so izpolnjevati naslednja merila: v svojih izobraževalnih programih in dejavnostih so morali imeti vključene ciljne skupine starejših 50+, priseljencev, manj izobraženih zaposlenih in/ali brezposelnih.

Po predhodnih analizah (v SWOT-analizi) smo se odločili za vzpostavitev nove mreže v obeh izbranih okoljih. Štiri izbrane organizacije so predlagale partnerske organizacije, ki bi bile lahko vključene v omrežje glede na ciljne skupine odraslih, ki jih imajo vključene v svoje dejavnosti.

Nacionalni projektni tim je pripravil koncept sodelovanja partnerjev v regionalnem omrežju. Ta je predvideval, da so partnerji v mreži svetovalci in sodelavci, ki se neposredno srečujejo z odraslimi udeleženci v njihovih storitvah in ne direktorji oz. vodje organizacij. Naloge, cilji ter način sodelovanja so bili jasno opredeljeni. Eden izmed ciljev partnerstva je bil tudi vzpostaviti zaupanje med organizacijami ter preseči bojazen pred konkurenco (bojazen, da bo organizacija z napotitvijo odraslega v drugo organizacijo, le-tega izgubila, da se ne bo več vrnil). Vsi štirje izvajalci v projektu GOAL so se zavedali, da je izmenjava dobrih praks pri delu z odraslimi, ciljnimi skupinami v projektu, zelo pomemben del sodelovanja.

Februarja 2016 smo tako ustanovili dve regionalni mreži partnerjev. Vsi partnerji so podpisali sporazum o ustanovitvi mreže, v katerem so bili zapisani cilji in skupne aktivnosti. V sporazumu je bil določen tudi formalni način komunikacije, to so bila srečanja mreže. Neformalna komunikacija med posameznimi partnerji pa je potekala osebno, prek e-pošte ali telefona. Sprejemanje odločitev je potekalo na srečanjih partnerjev ob njihovem soglasju. Mreža je delovala do konca aprila 2017. V eni partnerski mreži so izpeljali pet srečanj, v drugi pa šest.

Obe regionalni mreži partnerjev sta delovali brez dodatne finančne podpore. Zagotovljeni pa so bili pogoji za njuno delovanje s strani izvajalcev svetovalne dejavnosti, ki so bili hkrati tudi koordinatorji mrež. Izvajalci so se odločili, da bo koordinator mreže eno leto en izvajalec in drugo leto drugi: v letu 2016 sta bila koordinatorja obe središči ISIO (Ljubljana in Velenje) in v 2017 oba šolska centra (BIC Ljubljana in Velenje).

Tabela 5.1: *Partnerji, ki so jih organizacije vključile v mrežo, so bile tiste organizacije, ki se ukvarjajo s ciljnimi skupinami, ki so jih v posamezni regiji vključili v projekt:*

	Partnerji v regionalni mreži partnerjev Ljubljanske urbane regije	Partnerji v regionalni mreži partnerjev Savinjske regije
Partnerji s področja izobraževanja	• Center za usposabljanje, vzgojo in izobraževanje Janeza Levca, Ljubljana (odrasli s posebnimi potrebami), • Univerza za tretje življenjsko učenje, Ljubljana (starejši odrasli, 50+)	
Partnerji s področja socialnega varstva	• Slovenska filantropija, Ljubljana (migranti) • Center za socialni delo Vič-Rudnik, • Center za socialno delo Šiška	• Inštitut Integra, Velenje (invalidi), • Invel, d. o. o., Velenje (brezposelni), • Center za socialno delo Velenje
Partnerji s področja zaposlovanja	• Univerzitetni Rehabilitacijski center Soča, Ljubljana (invalidi), • CenterKontura, Ljubljana (invalidi), • Zavod za zaposlovanje, OS Ljubljana	• Zavod RUJ (invalidi, brezposelni) • Zavod za zaposlovanje, OS Velenje • DBSS, d. o. o., (podjetje – manj izobraženi zaposleni), • BSH Hišni aparati, d. o. o., Nazarje (podjetje – manj izobraženi zaposleni), • Komunalno podjetje Velenje, d. o. o., (podjetje – manj izobraženi zaposleni), • Premogovnik Velenje (podjetje – manj izobraženi zaposleni), • Savinjsko-šaleška gospodarska zbornica
Drugi partnerji	• Inštitut Antona Trstenjaka, Ljubljana (starejši odrasli, 60+) • Mestna knjižnica Ljubljana	

Pričakovali smo dva glavna učinka partnerstva:

- usmerjanje svetovancev k izvajalcem svetovalne dejavnosti ter
- izmenjava informacij o potrebah in značilnostih svetovancev (specifične potrebe določene ciljne skupine odraslih), izmenjava dobrih praks, svetovalnih pripomočkov, baz podatkov in skupno nadaljnje usposabljanje; vse to naj bi vplivalo na celovit in kakovostnejši svetovalni proces z izboljšanimi rezultati in učinki.

Nacionalna raven

Drugi cilj projekta na področju partnerstva je bila ustanovitev **nacionalnega posvetovalnega telesa za svetovalno dejavnost**. Ker je na nacionalni ravni ustanovljenih že več teles, smo se odločili, da za projekt GOAL ne ustanavljamo novega, temveč da pri Nacionalni skupini za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki deluje pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in visoko šolstvo, ustanovimo **podskupino za projekt GOAL**. Ta je bila imenovana v februarju 2017, člani pa so predstavniki naslednjih nacionalnih organizacij:

- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport,
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Zavod RS za šolstvo,
- Zavod RS za zaposlovanje,
- Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije,
- Zveza svobodnih sindikatov Slovenije,
- Center za poklicno izobraževanje,
- Andragoški center Slovenije,
- Skupnost centrov za socialno delo,
- Fakulteta za socialno delo,
- Filozofska fakulteta v Ljubljani,
- Fakulteta za družbene vede v Ljubljani,

Osnovni namen delovanja skupine je bil iskanje ustreznih poti in ukrepov za razvoj ter izvajanje svetovalne dejavnosti za odrasle v izobraževanju. Konkretno pa so bile naloge naslednje:

- sledenje krovnim usmeritvam mednarodnega projekta GOAL;
- spremljanje projekta in njegovih aktivnosti;
- spremljanje uvedbe novih metodologij, orodij in instrumentov v procesu pilotiranja v projektu na nacionalni in mednarodni ravni;
- pregled preizkušenih rešitev, smernic priporočil na mednarodni ravni o možnostih razvoja in izboljšave svetovanja odraslim v izobraževanju. Vse to s ciljem doseganja skupnih evropskih ciljev za izboljšanje zaposljivosti ranljivih ciljnih skupin odraslih in manj kvalificiranih in izobraženih, migrantov ter starejših.

Po načrtu je podskupina delovala do konca januarja 2018, imela je tri srečanja.

5.3. Razvoj in vzdrževanje partnerstev in mrež: izzivi in ovire

Eden izmed ciljev vzpostavitve regionalnih mrež je bila **vzpostavitev zaupanja med organizacijami**, da se preseže konkurenčnost oz. bojazen, da bodo z napotovanjem svetovancev v drugo organizacijo, svetovance v svoji organizaciji izgubili.

Niti v fazi 1 niti v fazi 2 evalvacije nobeden od sodelujočih partnerjev tega strahu ni izpostavil. Izkristalizirali pa so se nekateri izzivi delovanja regionalnih mrež:

- Neaktivnost nekaterih partnerjev v obeh regionalnih mrežah, kar je posledično pomenilo tudi neudeležbo na srečanjih regionalne mreže partnerjev.
- Rigidnost sistema nekaterih organizacij ter birokratizacija dela.
- Pomanjkanje vsebinskega povezovanja ter skupnih akcij.
- Nenapotovanje svetovancev s strani nekaterih organizacij v mreži.

Glavni izziv obeh regionalnih partnerskih mrež je bila vključenost partnerjev oz. **neaktivnost nekaterih partnerjev v regionalni mreži**. Čeprav so pobudo in povabilo k sodelovanju pozdravili vsi vključeni partnerji ter vsi tudi podpisali formalni dogovor o sodelovanju, se nekateri na vabila na srečanja niso odzivali oz. so se vedno opravičili. Del vzrokov za neaktivnost lahko pripišemo vsebini srečanj, saj za nekatere partnerje vsebine posameznih srečanj regionalne mreže niso bile aktualne z vidika vsebine dela njihove organizacije in ciljne skupine, s katero delajo. Nekateri partnerji so kot razloge za neudeležbo navedli pomanjkanje časa in kadar vsebina srečanja ni bila povezana s temo, s katero se ukvarjajo, se srečanja niso udeležili, tak je bil npr. odgovor partnerja v osrednjeslovenski regiji (Slovenska filantropija): *»Saj pravim, da je to bilo tako, da smo potem tehtali, mi se ne toliko s tem ukvarjamo, smo v gužvi, se ne moremo udeležiti, ali pa to nas ne zanima …«*

Tudi v regionalni mreži partnerjev v savinjski regiji se nekateri partnerji – predvsem podjetja - srečanj mreže niso udeleževali. Razloge za to lahko iščemo tudi v aktualnosti vsebine srečanj. V odgovorih o izkušnji sodelovanja v mreži je eno podjetje je odgovorilo, da ni bilo zastavljenih konkretnih skupnih aktivnosti oziroma nalog, v katera bi se lahko njihovo podjetje tvorno in aktivno vključevalo. Predstavnik Savinjsko-šaleške gospodarske zbornice je navedel tudi dejstvo, da se večja in srednja podjetja v regiji bolj zavedajo pomena svetovanja, izobraževanja zaposlenih kot mala podjetja.

Partner v savinjski regiji je izpostavil kot morebitno oviro **rigidnost** sistema njihove organizacije, saj notranja organiziranost zavoda natančno določa področje, obseg delovanja ter ciljne skupine in se sami po svoji presoji ne morejo odločati za sodelovanje. Odločajo se lahko le na podlagi dogovora z vodstvom centralne službe Zavoda za zaposlovanje.

Partner v osrednjeslovenski regiji pa je izpostavil kot oviro za bolj aktivno vključevanje v mrežo birokratizacijo njihovega dela, zaradi česar nimajo časa sodelovati v podobnih aktivnostih, kot je bilo partnerstvo v projektu GOAL. Iz tega razloga tudi ni bilo napotovanja njihovih svetovancev v eno od dveh organizacij, ki sta nudili svetovanje.

Kot razlog za manjše napotovanje svetovancev je eden od partnerjev (Slovenska filantropija) navedel specifiko njihove ciljne skupine; svetovanje migrantom je specifično, tudi za področje izobraževanja in ga pokrivajo oni, le v nekaj primerih (ko je bila vsebina pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije) so lahko napotovali svetovance na obravnavo v eno od organizacij, izvajalk svetovanja.

Prav tako v osrednjeslovenski regiji je eden od partnerjev izrazil mnenje, da je bil sicer zadovoljen s povezovanjem partnerjev v regionalni mreži, da pa bi si želel več vsebinskega povezovanja in razmisleka o skupnih akcijah in povezovanju uporabnikov/slušateljev/učencev.

Svetovalci so poudarili **pomen predhodnih izkušenj s področja partnerstva**; svetovalka središča ISIO je navedla, da je bilo njim, ki že imajo večletne izkušnje s partnerstvom, lažje kot šolskemu centru, ki se je s tovrstnim partnerstvom srečal prvič.

Nosilci politik so v 1. fazi kot glavne ovire s strani politike navedli dve:

1. **Financiranje:** nezadostno financiranje bodisi za svetovanje bodisi za izobraževanje po končanem svetovalnem procesu. Pomanjkanje finančnih sredstev zmanjšuje možnosti ranljivih skupin odraslih za nadaljnje izobraževanje. Nosilci politik morajo sodelovati, da bodo vzpostavili ustrezno državno in lokalno financiranje svetovanja in nadaljnjega izobraževanja.
2. **Premalo spodbud politike**, da podpirajo mreženje in sodelovanje med partnerji.

V fazi 2 pa so nosilci politik izpostavili **pomen razmejitve nalog v svetovalni dejavnosti med posameznimi nosilci svetovalne dejavnosti**. Nekateri vidijo pomanjkljivost v manku povezovanja celotne lokalne skupnosti. Kot primer je bil naveden primer učinkovitega in hitrega sodelovanja na področju problematike migrantov in tako učinkovito bi moralo biti tudi povezovanje pri drugih ranljivih ciljnih skupinah. Potrebno bo narediti preskok v miselnosti partnerjev, da bodo prepoznali, da sodelovanje pomeni dobrobit za celotno skupnost.

Kot izziv bi lahko šteli tudi dileme pri vzpostavljanju nacionalnega strateškega telesa za projekt GOAL. V Sloveniji je na področju izobraževanja kar nekaj nacionalnih teles, zato smo bili v dilemi, ali ustanavljati novo telo ali priključiti vsebino projekta GOAL k eni od že obstoječih. Odločili smo se za slednjo možnost, saj smo ocenili, da ustanavljanje novega telesa ne bi imelo želenega učinka za področje svetovanja za izobraževanje ter prepoznavnost dejavnosti projekta GOAL.

5.4. Prednosti in dosežki

Glavni dejavniki učinkovitega in kakovostnega sodelovanja – partnerstva so:

- jasno opredeljeni cilji in naloge partnerstva ter vsakega partnerja in koordinatorja posebej,
- določena oblika delovanja regionalne mreže,
- skupne dejavnosti, npr. usposabljanje, promocijske aktivnosti, izmenjava informacij, izmenjava svetovalnih pripomočkov,
- spremljanje in vrednotenje rezultatov projekta GOAL in regionalnih mrež.

Ključni vidik pa je usklajevanje dela med organizacijami z namenom, da odrasle dosežemo in jim zagotovimo kakovostno svetovanje, ki mu bo pomagalo pri nadaljnjih odločitvah.

V 1. fazi evalvacije so partnerji v projektu poudarili, da želijo s sodelovanjem v mreži izboljšati obstoječi sistem svetovanja za izobraževanje. Želeli so, da bi bili njihovi svetovanci udeleženi v projektu, ki bi predstavljal nadgradnjo svetovanja ter kot dopolnitev k njihovim aktivnostim. Želeli so, da bi svetovanje vodilo k vključevanju v usposabljanje za zaposlene odrasle. Npr. predstavnik regionalne gospodarske zbornice je videl projekt GOAL kot povezavo med industrijo in izobraževanjem. Svojo vlogo je videl v motiviranju zaposlovalcev v prepoznavanju pomena vseživljenjskega učenja za manj izobražene zaposlene.

Analiza podatkov iz obeh faz kaže, da je pomembno za regionalno mrežo tudi dejstvo, da so nekateri od partnerjev z eno ali obema organizacijama (središčem ISIO ali šolskim centrom) že sodelovali pred vključitvijo v projektno partnerstvo. Hkrati pa vidijo možnosti sodelovanja pri diseminaciji informacij o možnostih svetovanja, skupnem svetovalnem delu z različnimi ranljivimi skupinami in dopolnjevanju svetovanja za zaposlovanje s svetovanjem za izobraževanje in obratno.

Če povzamemo, so partnerji prednosti sodelovanja v partnerstvu videli v: mreženju, spoznavanju drugih organizacij, pridobivanju informacij o teh organizacijah, izmenjavi dobrih praks in dostopu do različnih svetovalnih pripomočkov in orodij. Nekateri partnerji pa so želeli več poudarka dati določenim ciljnim skupinam, npr. v osrednjeslovenski regiji starejšim odraslim.

Nosilci politik so videli prednost učinkovitega partnerstva v vključevanju bolj holističnega pristopa/ponudbe za svetovance in med-organizacijsko podporo aktivnosti partnerjev. Poudarjeno je bilo, da mora biti partnerstvo podprto s promocijo, multiplikatorji ter vključevati tudi nevladne organizacije ter tudi prostovoljce. Za uspešno sodelovanje v partnerstvu je pomembno, da vsak partner definira svojo vlogo v mreži. Eden od nosilcev politik je poudaril tudi pomen usposabljanja svetovalcev.

V 2. fazi so partnerji obeh regionalnih mrež v veliki večini poudarili, da so se jim pričakovanja izpolnila. Izpostavili so naslednje dosežke:

- **napotovanje svetovancev** v organizaciji izvajalki svetovalne dejavnosti (središče ISIO ali šolski center),
- **povezovanje in sodelovanje z različnimi izobraževalnimi organizacijami**, spoznavanje partnerjev, izmenjava strokovnih izkušenj,
- **oblikovanje trdnega partnerstva**, znotraj katerega lahko udejanjajo svoje programe,
- **nadgradnja aktivnosti**, ki jih sicer že izvajajo za svoje ciljne skupine,
- dobili so **informacije in izkušnje od drugih partnerjev**, tako so lahko svojim svetovancem zagotovili bolj celovito svetovanje,
- dobili so **nove izkušnje in znanja**, nove informacije, ki jih lahko prenesejo v njihove programe,
- **spoznavali in izmenjavali so si različna svetovalna orodja ter orodja za vrednotenje**, ki jih partnerji uporabljajo pri svojem strokovnem delu,
- posledično so se svetovanci **vključevali v programe usposabljanja in izobraževanja** v lokalnem okolju.

Koristi sodelovanja v regionalnem partnerstvu lahko ponazorimo z naslednjimi navedbami, ki so jih navajali partnerji:

- *»Vsekakor je mreža učinkovito delovala. Predvsem vidim največje koristi v druženju s partnerji mreže, spoznavanju partnerjev, njihovi predstavitvi, izmenjavi izkušenj ..., s čimer smo vsi napredovali. Posebno dodano vrednost vidimo v medsebojnem zaupanju, kar se že izkazuje pri skupnih prijavah na javne razpise. Oblikovali smo trdno partnerstvo, znotraj katerega lahko udejanjamo svoje programe. Poudariti je treba, da so tovrstni projekti vedno izziv, saj smo bili doslej bolj vajeni delovati individualno.«*
- *»Regionalna partnerska mreža je izpolnila naša pričakovanja. Pridobili smo informacije o aktivnostih drugih partnerjev, o katerih smo informirali naše ciljne skupine in jim tako zagotovili bolj celovito svetovanje. V korist nam je seznam ponudnikov izobraževanj za starejše.«*

Izpostavimo lahko Regionalno mrežo partnerjev v savinjski regiji, kjer so v 1. fazi evalvacije partnerji prepoznali kot prednost, da imajo nekateri od njih bogat nabor svetovalnih pripomočkov in orodij ter da bi le-te lahko predstavili drugim partnerjem, kar so v kasnejših srečanjih mreže tudi realizirali. Tako se je v času delovanja mreže realiziral tudi učinek, ki v samem načrtu delovanja mreže sicer ni bil načrtovan. Eden od partnerjev je tako izpostavil: *»Regionalna partnerska mreža je doprinesla k spoznavanju in prepoznavanju partnerjev v mreži in njihovih aktivnosti, dejavnosti. Sodelovanje na področju predstavitve in kasnejšega dogovora izmenjave orodij, ki jih za vrednotenje kompetenc uporabljamo partnerji znotraj svoje stroke – izobraževanje, sociala, rehabilitacija, je vsekakor dodana vrednost partnerske mreže.«*

Partnerji so pričakovali, da bodo imeli možnosti napotovanja svojih svetovancev v eno ali drugo organizacijo, izvajalki svetovalne dejavnosti. Pri tistih, ki so takšna pričakovanja imeli, se je to večinoma tudi uresničilo. Od skupno 160 svetovancev jih je bilo kar 58 odstotkov napotenih s strani partnerjev.

Vsi partnerji so poudarili zelo dobro sodelovanje z obema izvajalcema svetovanja, tako središčem ISIO kot šolskim centrom.

Zavod za zaposlovanje, OS Velenje, je kot prednost navedel dejstvo, da so v mreži spoznavali tudi problematiko drugih ciljnih skupin, saj čeprav so njihova edina ciljna skupina brezposelni, morajo poznati tudi značilnost drugih skupin odraslih. To je nujno za kakovostno delo njihove organizacije in sledenje aktualnim trendom na področju človeških virov. Poudarili so tudi učinek nadgradnje aktivnosti, ki jih izvajajo za svoje ciljne aktivnosti: *»Vsekakor jaz menim, da kar je bil cilj projekta GOAL, se lepo vključuje v ta naš del, kar mi že opravljamo. Ampak pomeni nadgradnjo teh aktivnosti, ki jih mi po Zakonu o urejanju trga dela lahko izvajamo za naše brezposelne.«*

Direktorji institucij, izvajalk svetovanja v okviru projekta, so poudarili, da so koristi sodelovanja, da se strokovnjaki med seboj poznajo in tako za posamezne svetovalne obravnave lažje in bolj pogosto sodelujejo. Učinek je tudi, da svetovalci na šolskem centru lažje svetujejo najbolj ranljivim skupinam.

Vsi sodelujoči v evalvaciji so se strinjali, da mora sodelovanje partnerjev v formalni ali neformalni obliki ostati tudi po zaključku sodelovanja v projektu.

Partnerji navajajo različne možnosti nadaljnjega sodelovanja, večina predlaga nadaljnjo formalno obliko sodelovanja z jasno postavljenimi cilji, z različnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z različnimi ciljnimi skupinami odraslih. Le eden od partnerjev predlaga bolj neformalno obliko sodelovanja.

Glede števila in raznolikosti partnerjev jih je večina mnenja, da naj ostanejo po vsebini raznoliki partnerji, tudi število (po 10 v vsaki partnerski mreži) se jim zdi ustrezno. Glede števila srečanj so mnenja različna, eden predlaga srečanja dvakrat letno, drugi več srečanj, ker to omogoča lažje medsebojno sodelovanje, informiranje, izmenjavo informacij, tretji partner pa štiri srečanja letno.

Tudi večina svetovalcev meni, da je smiselno regionalno mrežo ohraniti naprej, saj se tako lahko izmenjujejo različne izkušnje, lahko poteka izmenjava informacij, napotovanje svetovancev. Dobro pa bi bilo narediti več na promociji omrežja. Svetovalka šolskega centra meni, da bi bilo smiselno imeti skupen portal, na katerem bi zbirali skupne informacije. Svetovalka središča ISIO predlaga sodelovanje v novem projektu, nove aktivnosti, kjer bi poskušali aktivnosti na področju svetovanja v regiji izboljšati.

Nosilci politik so poudarili, da mreža v lokalnem okolju mora biti, v njej naj sodelujejo ključne organizacije (regionalne gospodarske zbornice, sindikati, zavodi za zaposlovanje, centri za socialno delo ipd.). Te organizacije so ključne in vedo, kaj se in kaj se bo v njihovem okolju dogajalo na področju svetovanja in izobraževanja.

5.5. Ključne ugotovitve

Razvoj partnerstev in mrež

Glavni cilj projekta GOAL na področju partnerstva in mrež je bil vzpostavitev dveh regionalnih partnerstev, ki bosta delovali ob obeh izvajalcih svetovalne dejavnosti v regiji, središča ISIO in šolskega centra. Konkretno pa smo si zastavili naslednje cilje:

- ustanovitev dveh novih regionalnih mrež za potrebe projekta GOAL,
- vključitev novih organizacij v mreže, s katerimi izvajalci dejavnosti še niso sodelovali,
- izmenjava informacij o možnostih, ki jih organizacije za izobraževanje odraslih lahko ponudijo izbranim ciljnim skupinam,
- izboljšati odnos do izbranih ciljnih skupin (migrantov, starejših, brezposelnih, nizko kvalificiranih odraslih, odraslih s posebnimi potrebami, odraslih invalidov) ter se zavedati možnosti, ki so jim na voljo za izobraževanje, usposabljanje, poklicni razvoj in zaposlitvene možnosti.

Obstoj in obseg partnerstev in mrež

Obe regionalni mreži partnerjev sta se ustanovili v začetku leta 2016, partnerstvo je bilo formalizirano s podpisom skupnega dogovora vseh sodelujočih. Mreži sta delovali do konca aprila 2017. Izpeljano je bilo pet srečanj v eni regionalni mreži ter šest v drugi. V obeh mrežah so bili predstavniki partnerjev, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, s socialnim področjem (migranti, centri za socialno delo, organizacije, ki se ukvarjajo z odraslimi s posebnimi potrebami), različni partnerji s področja zaposlovanja (poklicno rehabilitacijski center, zavodi za zaposlovanje, podjetja). V mreži sta sodelovali tudi organizacija, ki se ukvarja z raziskovanjem področja starejših odraslih, in knjižnica.

Ni pa bilo med partnerji nosilcev politik na regionalni ravni. Izvajalci svetovalne dejavnosti v obeh regijah so se odločili za strokovne partnerje, saj so bili cilji delovanja obeh mrež izmenjava strokovnih izkušenj, sodelovanje, napotovanje in druge strokovne vsebine. Takšna je bila tudi usmeritev nacionalne skupine projekta, saj smo nosilce politik vključili v partnerstvo na nacionalni ravni.

Na nacionalni ravni smo ustanovili podskupino za projekt GOAL pri Nacionalni skupini za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki deluje pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in visoko šolstvo. Ta je bila imenovana v februarju 2017, člani pa so predstavniki vseh nacionalnih organizacij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in svetovanjem (ministrstva, javni zavodi s področja izobraževanja, socialni partnerji, predstavniki fakultet). Osnovni namen delovanja skupine je bil iskanje ustreznih poti in ukrepov za ustrezen razvoj in izvajanje svetovalne dejavnosti za odrasle v izobraževanju. Po načrtu je podskupina delovala do konca januarja 2018, imela je tri srečanja.

Izzivi in ovire

Glavne izzive delovanja obeh regionalnih mrež lahko strnemo v naslednje točke:

- **Neaktivnost** nekaterih partnerjev v obeh regionalnih mrežah, kar je posledično pomenilo tudi neudeležbo na srečanjih regionalne mreže partnerjev. Delno je bil razlog časovna stiska partnerjev, ki se ob temah srečanj mreže, ki neposredno niso zadevala ciljnih skupin, s katerimi se ukvarjajo, za udeležbo na srečanjih

niso odločili. Na drugi strani pa nekateri partnerji niso prepoznali regionalne mreže kot možnosti nadaljnjega razvoja, npr. pričakovanja podjetij so bila ozko usmerjena na ponudbo usposabljanj ter izobraževanj in ne na razvoj njihovih zaposlenih.

- **Rigidnost sistema** v nekaterih organizacijah ter **birokratizacija dela**. Za rigidnost sistema je bilo izpostavljeno, da te organizacije nimajo toliko možnosti vključevanja v različne projekte in dejavnosti po svoji presoji, ampak imajo jasno postavljena pravila delovanja, sodelovanja, ciljne skupine. Birokratizacija pri drugih partnerjih pa povzroča pomanjkanje časa za druge možne naloge in sodelovanje v mreži partnerjev, v primeru projekta GOAL napotovanje svetovancev.
- **Pomanjkanje vsebinskega povezovanja** ter skupnih akcij, pri čemer je bilo izpostavljeno, da je izmenjevanje izkušenj in dobrih praks sicer koristno, a potrebno bi bilo več vsebinskega sodelovanja in izvajanja skupnih akcij, za določene ciljne skupine.
- **Nenapotovanje svetovancev** s strani nekaterih organizacij v mreži, razlog za to je bil ali v manjši aktivnosti partnerjev ali v značilnosti obravnav določenih svetovancev, ko organizacije same pokrivajo specifične oblike svetovanja (migranti).

Kot izziv delovanja nacionalnega strateškega telesa na nacionalni ravni lahko izpostavimo dejstvo, da na tem področju deluje že kar nekaj nacionalnih teles s podobno vsebino. Zato se nam je ob njegovem vzpostavljanju postavljalo vprašanje prepoznavnosti v slovenskem izobraževalnem prostoru. Iz tega razloga smo se odločili za ustanovitev podskupine pri eni od že obstoječih nacionalnih teles (Nacionalna skupina za vseživljenjsko karierno orientacijo).

Prednosti in dosežki

Glavne dosežke delovanja obeh regionalnih mrež partnerjev lahko strnemo v naslednje točke:

- **napotovanje** svetovancev v vse organizacije, izvajalke svetovalne dejavnosti,
- **povezovanje in sodelovanje z različnimi izobraževalnimi organizacijami**, spoznavanje partnerjev izmenjava izkušenj,
- **oblikovanje trdnega partnerstva**, znotraj katerega lahko udejanjajo svoje programe,
- **pridobljene nove informacije in izkušnje od drugih partnerjev**, tako so organizacije, bi lahko svojim svetovancem zagotovile bolj celovito svetovanje,
- **pridobljene nove izkušnje in znanja,** nove informacije, ki jih lahko prenesejo v njihove programe,
- **spoznavanje in izmenjavanje različnih svetovalnih orodij ter orodij za vrednotenje**, ki jih partnerji uporabljajo pri svojem strokovnem delu,
- posledično **vključevanje svetovancev v programe usposabljanja in izobraževanja** v lokalnem okolju.

Kot dodano vrednost regionalnega partnerstva izpostavljamo Regionalno mrežo partnerjev v savinjski regiji, kjer so v prvem valu evalvacije partnerji prepoznali prednost, da imajo nekateri od njih bogat nabor svetovalnih pripomočkov in orodij, ki bi jih lahko predstavili drugim partnerjem, kar so v kasnejših srečanjih mreže tudi realizirali. Tako je v času delovanja mreže realiziral tudi učinek izmenjave različnih orodij, ki v samem načrtu delovanja mreže sicer ni bil načrtovan.

Vsi sodelujoči v projektu in evalvaciji predlagajo **nadaljnje delovanje lokalnih svetovalnih omrežij, s formaliziranim delovanjem, jasnimi cilji in delovanjem za dosego različnih ciljnih skupin v njihovem okolju**.

5.6. Ključni predlogi

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Partnerji so govorili o problemih socialne izključenosti svojih svetovancev, pomanjkanju motivacije in potrebi po bolj poglobljenem svetovanju, za katere partnerji včasih nimajo dovolj časa in osebja ter možnosti za več obravnav svetovanca. Svetovalci se zavedajo te potrebe in poudarjajo, da so manj izobraženi odrasli (brezposelni, zaposleni), migranti in odrasli, starejši od 50 let potrebovali bolj poglobljeno svetovanje, več osebnih stikov, veliko dodatnega motiviranja in podpore za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Svetovalci menijo, da bi jih partnerji lahko podpirali na več načinov, npr. z: izmenjavo informacij o značilnostih in potrebah svetovancev; izmenjavo svetovalnih pripomočkov, baz podatkov; in morda celo z zagotavljanjem delavnic za usposabljanje za nadgradnjo kompetenc, potrebnih za svetovanje ranljivim skupinam odraslih.

Nosilci politik so poudarili, da je **poleg nacionalnega partnerstva pomembno tudi lokalno**. Izziv pa je, kako učinkovito povezati obstoječe človeške vire na lokalni ravni; svetovalce v središčih ISIO, na srednjih in višjih šolah, v drugih organizacijah (Zavod za zaposlovanje, centri za socialno delo) ter sodelavce, odgovorne za razvoj človeških virov v podjetjih. Čas in finančna sredstva so potrebna za vzpostavitev in vzdrževanje teh povezav. Zato Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport išče ustrezne rešitve v okviru zakonskih predpisov; na primer obstaja sprememba v članku ZOFVI (Zakon o organizaciji in financiranju izobraževanja), ki opredeljuje dejavnost javne službe v izobraževanju odraslih, poleg tega pa se pripravlja tudi nov zakon o izobraževanju odraslih. V okviru te zakonodajne rešitve bo v sistemu tudi delovanje svetovalne dejavnosti bolj stabilno; cilj je tudi povečati število svetovalcev. Ampak državna raven in državno financiranje nista dovolj, drugi viri financiranja bodo prav tako pomembni, na primer iz lokalnih skupnosti in gospodarstva.

Predlagamo **nadaljnje delovanje regionalnih partnerskih mrež, delovanje naj bo formalizirano**. Opredeliti je treba **ciljne skupine, ki se jim bo posvečala pozornost**, jasno oblikovati **cilje partnerstva** ter **metode delovanja** (delovna srečanja, informacijska in organizacijska podpora).

Za večjo učinkovitost doseganja posamezne ciljne skupine in večjo aktivnost sodelujočih partnerjev je lahko rešitev tudi **oblikovanje partnerstva le za eno ciljno skupino**; s tem se zagotovi manjše število partnerjev, ki v svojo dejavnost vključujejo izbrano ciljno skupino, s tem pa se povečata njihov interes in motivacija za sodelovanje.

Vključevanje podjetij v mrežo je zagotovo smiselno, a ugotovitev iz projekta GOAL je, da je večina partnerjev pričakovala bolj konkretno sodelovanje v mreži, npr. neposredno napotovanje v izobraževanja, usposabljanja. Zato bo potreben razmislek, na kakšen način in s kakšnimi vsebinami **podjetja animirati za dejavno sodelovanje v partnerstvu**.

Lokalni partnerji menijo, da bi moral sistem storiti več za podporo **sodelovanja med organizacijami**. To je izziv za urejanje politike na nacionalni ravni, zato smo se odločili, da se je v okviru Nacionalne strokovne skupine za vseživljenjsko karierno orientacijo oblikovala podskupina za projekt GOAL, ki je spremljala rezultate projekta in oblikovala sistemska priporočila za nadaljnji razvoj dejavnosti.

En vidik trajnosti projekta je **boljša povezava med ponudniki svetovalne dejavnosti za odrasle**. Sedaj imamo izobraževanje odraslih, ki ga organizirajo srednje šole, kar zagotavlja svetovanje v izobraževalnem procesu. Tega je potrebno povezati s svetovalci v središčih ISIO in z drugimi svetovalci, na primer na Zavodu za zaposlovanje.

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike

Nosilci politik so izpostavili možne ključne ovire za cilje v projektu GOAL: **pomanjkanje financiranja svetovanja** v izobraževanju odraslih, **pomanjkanje mreženja na ravni politike** in **manko povezovanja celotne lokalne skupnosti** za učinkovit razvoj področja izobraževanja odraslih. Zato je pomembno, da znotraj projekta razvijemo predloge in morebitne usmeritve o tem, kako premagati te ovire in okrepiti vlogo svetovanja kot ključnega dela vseživljenjskega učenja za manj izobražene odrasle. Poudarili so tudi potrebnost razmejitve nalog svetovalcev v svetovalnih dejavnostih med različnimi izvajalci svetovalne dejavnosti.

Nosilci politik upajo, da bo **projekt GOAL trajnosten in da se bodo rezultati projekta vključili v politike na nacionalni in lokalni ravni**. Pri načrtovanju razvoja nacionalnih in lokalnih organizacij bo pomembno, da se rezultati vključijo v letne načrte. Na primer, da bodo glede na to, katere kompetence svetovalci potrebujejo, tako zasnovani tudi programi usposabljanja. Toda za to bo potrebna realokacija sredstev. Nosilci politik verjamejo, da je treba rezultate projekta implementirati skozi politiko. To se lahko doseže tudi preko Nacionalne koordinacije za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki je hkrati tudi dober primer povezovanja svetovalne dejavnosti za mlade in odrasle, za zaposlene in brezposelne.

Predlogi za urejanje politike

Trenutno je dober primer partnerstva na nacionalni ravni Koordinacija za izobraževanje odraslih (deluje pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport). V njej so zastopana različna ministrstva in drugi deležniki, ki iščejo skupne rešitve na področju izobraževanja odraslih. Pomembno je, da se člane koordinacije na sejah redno obvešča o rezultatih projekta GOAL, tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah.

Priprava predlogov za sistemske rešitve na področju svetovalne dejavnosti za odrasle je pomembna naloga nosilcev politike: oblikovanje ustreznih normativnih podlag z upoštevanjem predloga števila svetovalcev, merila za definiranja potrebnih finančnih virov, postavitev sistem usposabljanja za svetovalcev.

Za ustrezno, trajnostno in kakovostno delovanje svetovane dejavnosti v izobraževanju odraslih v Sloveniji potrebujemo ustrezno **sistemsko umeščanje regionalnih mrež partnerjev na področju svetovalne dejavnosti za odrasle**. Rezultati evalvacije kažejo dobre učinke v projektu GOAL, kar pomeni nadaljnjo potrebo po vzdrževanju oziroma koordinaciji le-te. To pomeni, da je delovanje mreže podprto z različnimi neposrednimi ukrepi za podporo dela z različnimi ranljivimi skupinami odraslih, npr. možnosti vključevanja v svetovalno dejavnost, izobraževanja, usposabljanja; mednje sodijo tudi ukrepiza motivacijo delodajalcev, da bodo spodbujali izobraževanje in usposabljanje svojih zaposlenih.

6. Kompetence svetovalca

V tem poglavju je predstavljeno delo svetovalca v projektu GOAL. Najprej so opisane naloge svetovalca, nato kompetence, ki jih svetovalec potrebuje za svetovalno delo v projektu izbranim ciljnim skupinam odraslih. V poglavju so opisana mnenja različnih subjektov o sedanjih in potrebnih kompetencah svetovalcev, ki so vključeni neposredno ali posredno v svetovanje v izobraževanju odraslih, ter izzivi za zagotavljanje kakovostnega svetovanja in kako lahko te izzive dosežemo.

6.1. Delo in naloge svetovalca

Izhodišče

V SWOT analizi, ki smo jo v okviru projekta izpeljali v letu 2015, smo opisali vlogo in zahtevane kompetence, ki se jih pričakuje od svetovalcev, zaposlenih v obeh vrstah sodelujočih izobraževalnih organizacijah, na ljudski univerzi v središču ISIO in na šolskem centru.[20] Uradno v Sloveniji še nimamo skupnega opredeljenega »kompetenčnega profila« svetovalca v izobraževanju odraslih. So pa na Andragoškem centru Slovenije v letu 2014, v okviru dveh opredeljenih profilov strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih, opredelili naloge in njim pripadajoče zahteve po znanju, spretnostih in kompetencah tudi za svetovalno delo. In sicer v profilu »vodja in/ali organizator izobraževanja odraslih« in v profilu »vodja in/ali svetovalec v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih«. (ACS, 2014)

V Sloveniji tudi še nimamo formalnega programa izobraževanja za svetovalce v izobraževanju odraslih in tudi ne za svetovalce za načrtovanje in razvoj kariere. Nekateri študijski programi na fakultetah vsebujejo posamezne sklope vsebin, povezane s svetovalnim delom, kar pa še ne zagotavlja celostne usposobljenosti za delo svetovalca v izobraževanju odraslih. Na primer, na drugi stopnji študija andragogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani je v predmetnik vključen tudi predmet »andragoško svetovalno delo«. Poleg tega ima Pedagoška fakulteta v Kopru od leta 2015 nov študijski program, ki se imenuje »Razvoj kariere«, ki pa se bolj osredotoča na »karierno svetovanje« in ne na »izobraževalno/andragoško svetovanje«. Prav zaradi teh okoliščin je ACS v letu 2006 pripravil program temeljnega usposabljanja za delo svetovalca v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih.

Ob tem moramo omeniti še eno novost iz leta 2014, ko je Zavod RS za zaposlovanje prvič pripravil in tudi izpeljal modularno zasnovan program usposabljanja za svetovalce za načrtovanje in razvoj kariere – MUKS (modularno usposabljanje za karierno svetovanje). Program je bil pripravljen v okviru projekta Nacionalna točka za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki je bil sofinanciran iz sredstev Evropskega socialnega sklada (projekt se nadaljuje tudi v novi ESS perspektivi 2016–2022). Program izhaja iz zahtevanih kompetenc za delo svetovalcev v različnih omrežjih za načrtovanje in razvoj kariere. Program je v prvem letu izvajanja obsegal 160 ur, pri čemer je bilo 140 ur namenjenih splošnim modulom (karierna orientacija kot stroka, svetovanec in svetovalec v procesu svetovanja, teorije, modeli in metode, pripomočki in družbene skupine in skupinske oblike dela v karierni orientaciji), vsak udeleženec si je nato izbral še enega od štirih specialnih modulov glede na ciljno skupino uporabnikov (zaposleni, mladi, iskalci zaposlitve, ranljive skupine). Program je bil pilotno prvič izpeljan v letu 2015 za okrog 60 udeležencev. Usposabljanje je bilo izrazito praktično naravnano in podprto s teorijo, širok nabor domačih in tujih predavateljev pa je udeležencem omogočal spoznavanje novih metod in tehnik dela ter možnost spoznavanja dela v karierni orientaciji v različnih okoljih, organizacijah in kontekstih.

[20] Analiza stanja in potreb obstoječih svetovalnih omrežij, SWOT analiza. (ACS in CPI, september 2015)

V drugih evropskih državah takšna izobraževanja za karierne svetovalce zagotavljajo visokošolske ustanove. Slovenija je ena redkih držav EU, ki še nima formalnega izobraževanja za karierne svetovalce. Usposabljanje je tako opozorilo tudi na potrebe po primerno usposobljenih svetovalcih za pomoč posameznikom pri načrtovanju in vodenju kariere na sodobnem, spreminjajočem se trgu dela. Namen ZRSZ je, da se program umesti kot ena od stalnih oblik spopolnjevanja svetovalcev v različnih omrežjih, ki kot del svojih nalog izpeljujejo tudi načrtovanje in razvoj kariere bodisi otrok, mladostnikov ali odraslih.

Izkušnje svetovalcev, izobraževanje in usposabljanje pred projektom GOAL

Svetovalci v središčih ISIO za delo svetovalca v izobraževanju odraslih opravijo 48-urni temeljni program usposabljanja, ki ga je razvil in ga na dve do tri leta izpeljuje ACS. Poleg tega se svetovalci udeležijo tudi dodatnih usposabljanj, ki jih organizira bodisi ACS[21] ali druge organizacije. ACS za svetovalce v središčih ISIO organizira letno dve do štiri spopolnjevanja, ki se vsebinsko navezujejo na aktualne vsebine dela svetovalcev in izhajajo iz njihovih potreb. V zadnjih petih letih je ACS ponudil spopolnjevanja iz naslednjih vsebin:

- značilnosti posameznih ranljivih skupin odraslih in svetovanje,
- duševno zdravje odraslih in svetovanje,
- timsko delo v partnerstvu v svetovanju,
- svetovanje v izobraževanju odraslih in terensko delo,
- svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih in obvladovanje konfliktnih situacij,
- »coaching« v svetovanju v izobraževanju odraslih,
- presojanje in razvijanje kakovosti v središčih ISIO,
- uporaba metode kolegialnega presojanja kakovosti,
- uporaba izbranih svetovalnih pripomočkov v svetovanju v izobraževanju odraslih,
- svetovanje v izobraževanju odraslih in razvijanje kompetence učenje učenja odraslih,
- več usposabljanj za delo svetovalca v procesih ugotavljanja in vrednotenja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja odraslih (koncept, postopek, orodja, dokumentacija, evalvacija, kakovost, partnerstvo).

Ne glede na to so pred začetkom projekta GOAL vključeni svetovalci iz središč ISIO izrazili željo po dodatnih znanjih za svetovalno delo z manj izobraženimi odraslimi, še posebej s skupinami, s katerimi bodo v prihodnosti delali še več, kot so priseljenci, starejši odrasli in manj/nizko izobraženi zaposlenih (do sedaj so v svetovanje vključevali več manj izobraženih brezposelnih). Zato so bili zainteresirani za dodatna usposabljanja med potekom projekta GOAL in so izrazili potrebo in željo, da imajo zagotovljeno stalno spopolnjevanje za svetovalno delo z nizko kvalificiranimi odraslimi tudi v prihodnje (ker se značilnosti ranljivih skupin odraslih spreminjajo, spreminjajo se družbeno-ekonomske in socialne okoliščine, ki vplivajo na spremembe potreb po izobraževanju nizko kvalificiranih, spreminjata se trg dela in način (so)bivanje v skupnosti idr.).

Strokovni delavci v izobraževanju odraslih iz ŠC, ki so v projektu GOAL delovali kot svetovalci, za svetovalno delo do sedaj niso imeli posebej organiziranega usposabljanja, razen za delo organizatorja izobraževanja, kar je njihovo delovno mesto. Posamezne vsebine v dosedanjih usposabljanjih so se dotikale tudi svetovalnega dela (npr. če so se vključili v program spopolnjevanja za svetovalca za nacionalne poklicne kvalifikacije – NPK, za pripravo osebnega izobraževalnega načrta, vsebin s področja razvoja in načrtovanja kariere prek ZRSZ idr.), vendar menijo, da dosedanja usposabljanja niso bila dovolj sistematična in celostna za vse njihove naloge svetovanja, ki jih imajo kot organizatorji izobraževanja oziroma strokovni delavci v izobraževanju odraslih na

[21] ACS zagotavlja strokovno podporo delovanju mreže središč ISIO, katere nalogi sta tudi razvoj in izvajanje strokovnega spopolnjevanja svetovalcev.

šolskem centru (glej tudi opis nalog svetovalcev v središčih ISIO in strokovnih delavcev v ŠC v nadaljevanju). Menijo, da jim ta dodatna znanja manjkajo, zato je bilo dobrodošlo, da so nekatera od teh pridobili v projektu GOAL. Prav tako kot svetovalci iz središč ISIO so izrazili interes, da bi imeli zagotovljeno stalno spopolnjevanje za svetovalno delo tudi v prihodnje.

Svetovalna dejavnost

Za svetovalce v središčih ISIO, ki so v delo središča vključeni z večinskim časom, je svetovanje glavna naloga. Za svetovalce – strokovne delavce v šolskih centrih je svetovanje ena od ostalih nalog, ki jih praviloma opravljajo kot organizatorji ali vodje izobraževanja odraslih. Nekateri so tudi v vlogi učiteljev v programih za odrasle.

Iz podatkov v tabeli 6.1. je razvidno, da je od sedmih svetovalcev, ki so izpeljevali svetovanje v projektu GOAL, le ena svetovalka delala samo kot svetovalka ter s tem ves tedenski delovni čas namenila le svetovanju – ta svetovalka je delovala v središču ISIO. Trije svetovalci porabijo za svetovanje do polovice tedenskih delovnih ur, trije svetovalca četrtino ali manj. Ena svetovalka, ki dela do polovice delovnega časa na svetovanju, je bila zaposlena na šolskem centru, kar kaže na to, da vrsta organizacije avtomatsko ne določa obsega časa, ki ga strokovni delavci namenijo svetovanju. Pokazalo se je, da je čas za svetovanje odvisen od drugih aktivnosti, ki jih strokovni delavci opravljajo v organizaciji, in od tega, kako je čas za posamezne naloge razdeljen med sodelavci.

Tabela 6.1: *Tedenske ure, ki jih svetovalci namenijo svetovanju / število svetovalcev, Slovenija*

Število delovnih ur	Število svetovalcev
0–10	3
11–20	3
21–40	1
Skupaj	**7**

Ko smo v prvi fazi evalvacije svetovalce prosili, da ocenijo število ur, ki so jih porabili za GOAL aktivnosti v letu 2016, smo jim ponudili razpon ur od 1 do 15 ur (tabela 6.2). Vseh sedem svetovalcev je odgovorilo, da so porabili več kot dve uri na teden za GOAL aktivnosti, od teh jih je le en porabil 15 ur, kar predstavlja skoraj 40 % tedenskih delovnih ur na teden.

Tabela 6.2: *Delovne ure, namenjene delu na projektu GOAL na teden / število svetovalcev, Slovenija*

Število delovnih ur	Število svetovalcev
2	5
4	1
15	1
Skupaj	**7**

Od sedmih GOAL svetovalcev le eden dela v svetovanju manj kot 10 let, trije delajo med 11 in 15 leti in trije med 16 in 20 leti (tabela 6.3).

Tabela 6.3: *Leta dela v svetovanju, Slovenija*

	N
8 let	1
10 let	1
13 let	1
14 let	1
15 let	1
18 let	2
Skupaj	**7**

Glede na izobrazbo, imajo štirje svetovalci univerzitetno izobrazbo (EQF, raven 7), en magisterij (EQF, raven 7), en visokošolsko izobrazbo (EQF, raven 5) in en višješolsko izobrazbo (EQF, raven 4). Od sedmih svetovalcev imajo trije izobrazbo s področja pedagogike ali andragogike, eden s področja psihologije, dva s tehničnega področja in en z ekonomskega področja.

V drugi fazi evalvacije smo na podlagi opisov nalog, ki so jih prispevali svetovalci ob pripravi primerov svetovanja, ki smo jih primerjali še s popisom del in nalog organizatorja izobraževanja odraslih ter svetovalca v izobraževanju odraslih, ki ju je razvil ACS, izdelali seznam ključnih del in nalog svetovalca. V naslednjem koraku smo jih združili v širša področja, ki sledijo procesu načrtovanja izobraževanja odraslih (po Houle, 1989 in Konwles, 1995), saj smo želeli dobiti približno oceno, koliko časa namenijo svetovalci posameznemu sklopu nalog v enem delovnem mesecu.

Šest svetovalcev, ki so izvajali svetovanje v drugi fazi projekta GOAL, smo prosili, da izpolnijo obrazec z opisom nalog, in sicer, da označijo vsako nalogo, ki jo dejansko opravljajo, ter hkrati ocenijo delež časa v odstotkih, ki ga namenijo celotnemu sklopu znotraj enega meseca (tabela 6.4).

Tabela 6.4: *Temeljne naloge svetovalca v izobraževanju odraslih, Slovenija*

		ŠOLSKI CENTER 1	ŠOLSKI CENTER 2	ISIO 1	ISIO 2	ISIO 3
UGOTAVLJANJE POTREB PO IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH	**Ugotavljanje potreb posameznikov, ciljnih skupin, lokalnega okolja**	**2 %**	**5 %**	**5 %**	**10 %**	**10 %**
	Ugotavljanje izobraževalnih potreb posameznika	X	X	X	X	X
	Ugotavljanje izobraževalnih potreb v regiji, panogi, lokalnem okolju ipd.		X	X	X	X
	Raziskovanje izobraževalnih ali zaposlitvenih ciljev		X	X	X	X

		ŠOLSKI CENTER 1	ŠOLSKI CENTER 2	ISIO 1	ISIO 2	ISIO 3
NAČRTOVANJE IN ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH/ SVETOVANJA ODRASLIM	**Razvoj in umeščanje izobraževalnih programov v programsko ponudbo**	**0 %**	**1 %**	**0 %**	**0 %**	**0 %**
	Sodelovanje pri razvoju in posodabljanju izobraževalnih programov		X			
	Načrtovanje izpeljave izobraževanja in/ali svetovanja	**5 %**	**1 %**	**3 %**	**2 %**	**2,5 %**
	Načrtovanje izpeljave svetovanja (urnik srečanj)	X	X	X	X	X
	Načrtovanje izpeljave izobraževanja (oblikovanje učnih skupin, izvedbeni načrti za učne skupine itd.)	X	X		X	
	Animacija potencialnih udeležencev za vključitev v izobraževanje	**5 %**	**5 %**	**10 %**	**2 %**	**2,5 %**
	Informiranje in svetovanje potencialnim kandidatom za vpis v izobraževanje ali nadaljevanje izobraževanja	X	X	X	X	X
	Svetovanje v izobraževanju odraslih v fazi raziskovanja možnosti in svojih ciljev ter sprejemanja odločitve	**10 %**	**21 %**	**30 %**	**33 %**	**33 %**
	Prilagajanje orodij za svetovanje v izobraževanje odraslih različnim ciljnim skupinam		X	X	X	X
	Identifikacija in pomoč pri dokumentiranju kompetenc svetovanca (osebna zbirna mapa)	X	X	X	X	X
	Ocenjevanje kompetenc Pomoč udeležencu pri sprejemanju odločitev	X	X	X	X	X
	Izdelava osebnega izobraževalnega načrta	X	X	X	X	X
	Pomoč pri pisanju življenjepisa	X	X		X	X

		ŠOLSKI CENTER 1	ŠOLSKI CENTER 2	ISIO 1	ISIO 2	ISIO 3
	Sodelovanje pri vpisnih postopkih ter priprava pogodb za udeležence	X	X	X		X
	Pošiljanje opomnikov za svetovalna srečanja	X	X	X	X	X
	Organizacija izobraževanja	**20 %**	**20 %**	**0 %**	**0 %**	**0 %**
	Priprava in posredovanje učnih gradiv za delo doma	X	X			
	Vodenje dokumentacije o udeležencih	X	X			
	Organizacija izobraževanja odraslih (urniki, zagotavljanje prostorov in opreme, obveščanje udeležencev, komunikacija učitelj–udeleženci, organizacija PUD, organizacija preverjanja znanja)	X	X			
PODPORA IZOBRAŽEVALNEMU PROCESU ODRASLIH	**Svetovalna podpora udeležencem med izobraževanjem**	**5 %**	**10 %**	**2 %**	**10 %**	**10 %**
	Spremljanje napredka v izobraževanju oziroma realizacije osebnega izobraževalnega načrta	X	X	X	X	X
	Organizacija oziroma izpeljava spoznavanja dobrih učnih strategij in obvladovanje različnih metod učenja	X		X	X	X
	Pomoč udeležencu pri iskanju zaposlitve		X		X	X
	Učna podpora udeležencem med izobraževanjem	**5 %**	**4 %**	**2 %**	**10 %**	**10 %**
	Načrtovanje in organizacija učne podpore udeležencem pri izobraževanju		X	X	X	X
	Nudenje učne pomoči udeležencem pri izobraževanju	X	X			

		ŠOLSKI CENTER 1	ŠOLSKI CENTER 2	ISIO 1	ISIO 2	ISIO 3
	Podpora udeležencem pri reševanju situacijskih ovir v zvezi z izobraževanjem (npr. pomanjkanje denarja za izobraževanje, težave z varstvom otrok, prevoz iz drugega kraja idr.)		X		X	X
	Izvajanje delavnic (npr. računalniško opismenjevanje, učenje učenja itd.)		X	X	X	X
	Podpora udeležencem pri samostojnem učenju	**3 %**	**1 %**	**0 %**	**2,5 %**	**2,5 %**
	Svetovanje in mentorstvo udeležencem pri samostojnem učenju ter spodbujanje k samostojnemu učenju	X	X	X	X	X
VREDNOTENJE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH	**Sprotno in končno vrednotenje kakovosti izobraževanja**	**2 %**	**2 %**	**10 %**	**3 %**	**5%**
	Sprotno in končno vrednotenje kakovosti izobraževanja odraslih in svetovalnega dela (vrednotenje dosežkov izobraževanja, zadovoljstva udeležencev ipd.)	X	X	X	X	X
VODENJE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH	**Delo s kadri, razvoj osebja in lastni razvoj**	**1 %**	**2 %**	**10 %**	**5 %**	**5%**
	Izmenjevanje dobre prakse in sodelovanje z drugimi svetovalci v izobraževanju odraslih, supervizija	X	X	X	X	X
	Udeležba na strokovnih spopolnjevanjih ter skrb za svoj strokovni razvoj	X	X	X	X	X
	Svetovanje in nudenje strokovne podpore učiteljem		X	X		X
	Razvojno delo	**1 %**	**5 %**	**5 %**	**2 %**	**2%**
	Sodelovanje v razvojnih projektih s področja izobraževanja odraslih na nacionalnem in mednarodnem nivoju	X	X	X	X	X

		ŠOLSKI CENTER 1	ŠOLSKI CENTER 2	ISIO 1	ISIO 2	ISIO 3
	Delo s partnerji/ sodelovanje z okoljem	**2 %**	**1 %**	**5 %**	**10 %**	**10 %**
	Načrtovanje in vzpostavitev sodelovanja z drugimi ustanovami pri nudenju različnih oblik podpore udeležencem med izobraževanjem	X	X	X	X	X
	Delo s partnerji/sodelovanje z okoljem pri načrtovanju in izvajanju izobraževanja odraslih	X	X	X	X	X
	Promocija izobraževanja odraslih	**2 %**	**1 %**	**5 %**	**10 %**	**10 %**
	Sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi promocije izobraževanja odraslih v okolju (splošno ozaveščanje okolja o pomenu izobraževanja odraslih in ciljno informiranje določenih ciljnih skupin)	X	X	X	X	X
UPRAVLJANJE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH	**Poslovno in finančno načrtovanje dela in poročanje o delu**	**0 %**	**10 %**	**3 %**	**5 %**	**0,9 %**
	Poslovno in finančno načrtovanje dela in poročanje o delu		X	X	X	X
	Spremljanje plačil udeležencev formalnega in neformalnega izobraževanja		X			
	Priprava avtorskih in podjemnih pogodb		X			
	Priprava zahtevkov za izplačilo učiteljem in predavateljem		X			
	Priprava seznamov za izdajo položnic		X			
	Sodelovanje z računovodstvom pri izterjavi neplačanih obveznosti udeležencev		X			

		ŠOLSKI CENTER 1	ŠOLSKI CENTER 2	ISIO 1	ISIO 2	ISIO 3
	Urejanje normativnih vprašanj v zvezi z izobraževanjem odraslih	**0 %**	**1 %**	**0 %**	**0,5 %**	**0,1 %**
	Sodelovanje pri izpeljavi kadrovskih postopkov (izbira učiteljev in drugih sodelavcev)		**X**		**X**	**X**
	Vodenje dokumentacije	**0 %**	**0 %**	**10 %**	**2,5 %**	**3,5 %**
IZPELJAVA IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA	**Izvajanje pedagoškega procesa**	**47 %**				
	Poučevanje v izobraževanju odraslih	**X**				

Največja razlika med označenimi deli se kaže pri primeru šolskega centra 1, kjer vidimo, da oseba poleg aktivnosti, povezanih z načrtovanjem, izvajanjem izobraževanja odraslih ter svetovanja, tudi poučuje v izobraževalnih programih za odrasle in opravlja še druge aktivnosti, povezane z vlogo učitelja. Posledično je čas, namenjen nalogam izven poučevanja, manjši kot pri drugih. V prvem primeru tudi vidimo, da so naloge te osebe vezane predvsem na delo s posameznikom, ki se vključuje v izobraževanje ali je že v izobraževanju, in manj na delo s partnerji, poslovno-finančne aktivnosti ter načrtovanje novih vsebin.

Delo, ki ga opravljajo svetovalci na obeh šolskih centrih, ne pa tudi tistih v ISIO središčih, je organizacija izobraževanja odraslih, ki vključuje pripravo urnikov, zagotavljanje materialnih pogojev za izvedbo programov, obveščanje udeležencev, pripravo gradiv za udeležence, vodenje dokumentacije.

Razvoj in umeščanje izobraževalnih programov v programsko ponudbo ter poslovno in finančno načrtovanje dela in poročanje o delu izstopa pri enem šolskem centru, tako po nalogah kot po časovnem obsegu.

Med organizacijami je nekaj razlike še pri nalogah: »sodelovanje pri izpeljavi kadrovskih postopkov« ter pri »nudenju pomoči pri iskanju zaposlitve«, ki jih eni opravljajo, drugi pa ne.

Pri področju vodenje dokumentacije se vidi razlika med šolskim centrom in ISIO središčem, saj so slednji označili, da ta dela opravljajo, tisti iz šol pa, da jih ne. Vendar lahko iz ostalih označenih del sklepamo, da ta dela sicer opravljajo, vendar so jih umeščali v druga področja.

Med ostalimi področji delovnih nalog razlike med šolskim centrom in ISIO središčem niso velike, bistvene so le v porabljenem času za posamezno aktivnost.

Kot skupno jedro nalog vseh svetovalcev lahko povzamemo tista širša področja del, ki so jih navedli vsi svetovalci, in sicer z različno oceno časa, ki ga vložijo v aktivnost:

- ugotavljanje potreb posameznikov, ciljnih skupin in lokalnega okolja,
- delo s partnerji, sodelovanje z okoljem,
- promocija izobraževanja odraslih,
- načrtovanje izpeljave svetovanja,
- animacija potencialnih udeležencev – informiranje in svetovanje za vpis v izobraževanje ali usposabljanje,
- svetovanje v izobraževanju odraslih v fazi raziskovanja možnosti in ciljev svetovanca ter sprejemanja odločitve,
- svetovalna podpora udeležencem v izobraževanju,
- učna podpora udeležencem med izobraževanjem,
- podpora udeležencem pri samostojnem učenju,
- sprotno in končno vrednotenje kakovosti izobraževanja in svetovalnih aktivnosti,
- delo s kadri, razvoj osebja in skrb za lastni razvoj,
- razvojno delo: sodelovanje v nacionalnih in mednarodnih razvojnih projektih s področja izobraževanja odraslih.

Tudi po mnenju direktorjev vseh štirih izvajalskih organizacij, ki so ga izrazili v fokusni skupini v drugi fazi evalvacije, sta vrsta in obseg posameznih nalog ali sklopov nalog odvisna od tega, katere vrste drugih nalog strokovni delavec, ki je tudi v vlogi svetovalca, še opravlja. Direktorja šolskih centrov sta menila, da strokovni delavec lažje izvaja tudi naloge svetovalca, če ni poleg tega še učitelj v programih za odrasle oziroma če imajo v enoti za izobraževanje odraslih na šolskem centru zadostno število strokovnih delavcev, ki skrbijo za načrtovanje in organizacijo izvedbe izobraževanja odraslih, se ti lažje posvetijo v zadostnem obsegu časa tudi svetovanju. Koliko strokovnih delavcev dela v enoti za izobraževanje odraslih, je odvisno od finančnih sredstev, ki so namenjena tej enoti znotraj šolskega centra. Izpostavljeno je bilo, da le-ta niso vedno zadostna. Eden od direktorjev je povedal, da jih zato dopolnjujejo tudi iz tržnih virov, in poudaril, da velja premisliti, kako v šolskem centru zaradi optimizacije svetovalnega dela kombinirati in povezovati delo svetovalcev za mladino z delom strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih, seveda ob upoštevanju specifik izobraževanja odraslih. V enem od sodelujočih šolskih centrov so že pričeli s tem sodelovanjem (o tem je povedala tudi svetovalka iz tega šolskega centra in poudarila, da je za njo to zelo pozitivna izkušanja in strokovna nadgradnja njenega dela) in direktor meni, da so tudi pri njih pri tem še možnosti izboljšav. Oba direktorja šolskih centrov sta hkrati menila, da bi bilo smiselno o takšnem pristopu premisliti tudi na sistemski ravni.

Eden od direktorjev ljudskih univerz, kjer je sedež središča ISIO, je posebej izpostavil, da je za svetovalno delo ranljivim skupinam odraslih potrebno, da je strokovni delavec 100-odstotno razporejen le na delo svetovalca. Poudaril je, da je za svetovalca pomembno, da je pravi človek na pravem mestu, z ustrezno izobrazbo in zadostnim časom, da to delo opravlja. Drugi direktor ljudske univerze meni, da je po njihovih izkušnjah potrebno, da je to vsaj 50 % delovnega časa strokovnega delavca, ter poudaril, da narava dela v njihovi organizaciji zahteva kombinacijo več vrst dela pri enem strokovnem delavcu. Da bi bila sicer idealna razporeditev 100 % le na svetovanje, a to pri njih zaradi finančnih (ekonomskih) razlogov ni izvedljivo.

Če povzamemo, so bili vsi štirje direktorji enotnega menja, da je svetovalno delo zahtevno strokovno delo, da je zato pomembno, da naloge svetovalca izvajajo dobro usposobljeni kadri, da imajo za to na voljo ustrezen čas (razporejen glede na druge naloge), saj se potrebe po svetovalni podpori še povečujejo. Eden od direktorjev je poudaril, da svetovalci »[…] ne morejo biti ljudje, ki pridejo in gredo. To so ljudje, ki jih zgradiš, vzgojiš in jih potem čuvaš.«

Opredelitev kompetenc

V prejšnji točki smo opisali ključne naloge svetovalcev, vključenih v projekt GOAL, in razlike med svetovalci v središču ISIO in svetovalci v šolskem centru. V tej točki pa predstavljamo mnenje svetovalcev, izraženo v fokusni skupini v prvem valu evalvacije, ko so bili posebej vprašani, za katera znanja, spretnosti in kompetence menijo, da so potrebni za učinkovito svetovanje izbranim GOAL ciljnim skupinam. Odgovore svetovalcev smo analizirali in oblikovali naslednje skupine znanj, spretnosti in kompetenc:

- komunikacijske in socialne spretnosti,
- nebesedna in besedna komunikacija,
- empatija, toplina in optimizem,
- znanje in spretnosti za motiviranje odraslih za izobraževanje,
- znanje in spretnosti za uporabo različnih pristopov svetovanja,
- sposobnost prilagajanja različnim skupinam odraslih (fleksibilnost),
- znanje za uporabo različnih orodij in uporabo le-teh pri manj izobraženih odraslih,
- poznavanje sistema formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih in usposabljanja v Sloveniji in v drugih državah,
- znati iskati informacije,
- organizacijske spretnosti,
- spretnosti za promocijo in marketing svetovanja,
- spretnosti doseganja ciljnih skupin.

V fokusni skupini v prvi fazi evalvacije svetovalci niso izpostavili znanja in spretnosti za razvijanje in vodenje partnerskega sodelovanja, so pa le-to dodali v poteku GOAL svetovanja od jeseni 2016 do spomladi 2017, zato dodajamo:

- znanja in spretnosti partnerskega sodelovanja, mreženja.

Ob delovnih srečanjih s svetovalci med potekom projekta GOAL je bilo večkrat izpostavljeno, da je v svetovanju ranljivim skupinam odraslih še bolj izpostavljen pomen etičnega ravnanja svetovalca in delovanje v skladu s splošnimi etičnimi standardi, kot so (glej tudi IAEVG Ethical standards, 1995 http://iaevg.net/iaevg.org/IAEVG/nave1ba.html?lang=2&menu=1&submenu=2, maj 2017):

- spoštovanje in nepristranska svetovalna obravnava vsakega svetovanca,
- zagotavljanje enakih možnosti pri dostopu do svetovanja in izobraževanja,
- zagotavljanje zaupnosti podatkov in svetovalne obravnave,
- profesionalno ravnanje,
- posameznik je središče svetovalnega procesa (izhaja se iz njegovih interesov in potreb),
- celostna, holistična svetovalna obravnava,
- svetovalec se zaveda mej svoje profesionalnosti in svetovanca napoti ali/in zastopa pri drugem strokovnem delavcu, če je tako smiselno in potrebno glede na vsebino svetovanja.

Cilji

Na področju kompetenc svetovalca sta bila na začetku projekta GOAL v Sloveniji zastavljena naslednja dva ključna cilja:

1. analizirati obstoječe kompetence svetovalcev, vključenih v projekt GOAL (iz središč ISIO in ŠC), in
2. opredeliti kompetenčni profil svetovalca za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim, izhajajoč iz obstoječih praks in izkušenj.

Poleg teh dveh ciljev smo si že na začetku projekta GOAL zastavili tudi cilj, da bomo dodatna usposabljanja za razvijanje kompetenc v skladu z ugotovljenimi potrebami za kakovostnejše svetovanje nizko kvalificiranim odraslim organizirali za svetovalce tudi med potekom projekta GOAL oziroma njihove aktivne vključenosti v izvajanje aktivnosti v projektu GOAL v obdobju od julija 2015 do konca aprila 2017.

Poleg več delovnih srečanj nacionalnega tima z izvajalskim timom svetovalcev smo pripravili in izpeljali šest tematskih usposabljanj:

1. partnerstvo v svetovanju v izobraževanju odraslih: cilji, naloge, načela, način delovanja, podporni dokumenti idr. (januar 2016);
2. svetovalne pripomočke v svetovalnem procesu: pregled in uporaba pripomočkov, ki so jih že imeli v obeh vrstah organizacij (središče ISIO in ŠC), predstavitev izbranih pripomočkov in izkušenj z uporabo le-teh z namenom širjenja uporabe pripomočkov v svetovalnem procesu (marec 2016 in oktober 2016);
3. komunikacijske veščine: osvežitev znanj o komunikacijskih veščinah za vzpostavitev dobrega stika s svetovancem in ohranjanja motivacije v svetovalnem procesu (marec 2016);
4. intervizijo v svetovanju v izobraževanju odraslih (junij 2016);
5. vodenje kakovostnega svetovalnega procesa od prvega do več naslednjih srečanj (januar 2017);
6. medkulturne kompetence v svetovalnem delu s priseljenci (april 2017).

V podporo delu GOAL svetovalcem je bilo pripravljenih tudi sedem strokovnih gradiv:

- opomnik za vodenje svetovalnega procesa (splošna vodila),
- trije vprašalniki za vodenje svetovalnega procesa s svetovancem od prvega, prek naslednjega do zaključnega srečanja,
- pregled svetovalnih pripomočkov, ki se uporabljajo v svetovalnem procesu v izobraževanju odraslih,
- gradivo o komunikacijskih veščinah v svetovalnem procesu,
- gradivo o interviziji,
- gradivo o vodenju kakovostnega svetovalnega procesa (s poudarkom na oblikovanju dobrih vprašanj po Diltsovi teoriji),
- gradivo o medkulturnih kompetencah v svetovanju.

V intervjujih s štirimi svetovalkami, ki smo jih izpeljali v okviru druge faze evalvacije, so svetovalke izpostavile, da so bila dodatna usposabljanja in pripravljena strokovna gradiva v pomoč pri načrtovanju in izpeljevanju GOAL svetovalnega procesa. Še posebej so izpostavile, da so bili trije vprašalniki za vodenje svetovalnega procesa od prvega do zaključnega srečanja po strokovni plati zanje nekaj novega in hkrati dodatna pomoč in podpora za vodenje celostnega in poglobljenega svetovalnega procesa, kar opisujemo tudi v poglavju o svetovalnih pripomočkih.

Drugi cilj – opredelitev kompetenčnega profila svetovalca v izobraževanju odraslih v času priprave tega poročila – še ni dosežen, ker se bomo pri tem naslonili tudi na opredeljen skupen kompetenčni profil svetovalca v izobraževanju odraslih za svetovanja nizko kvalificiranim odraslim, ki bo pripravljen ob zaključku projekta (v sodelovanju vseh šestih držav). Pri opredelitvi kompetenčnega profila svetovalca v izobraževanju odraslih bomo izhajali tako iz zgoraj opisanih nalog svetovalca v šolskem centru in v središču ISIO, iz mnenj in izkušenj svetovalcev o potrebnih kompetencah v projektu GOAL in iz skupnega GOAL kompetenčnega profila, ki ga bomo prilagodili nacionalnemu kontekstu.

6.2. Doseganje visokih standardov kompetenc svetovalca

Mnenje svetovancev

Odgovori 166 svetovancev[22] na vprašalnik o zadovoljstvu s svetovanjem po prvem srečanju kažejo, da so bili svetovanci zelo zadovoljni s potekom svetovanja in delom svetovalca na prvem srečanju. Iz preglednice 6.5 spodaj je razvidno, da jih kar 99 % meni, da jim je svetovalec jasno predstavil vsebino, 95 % jih meni, da je svetovalec deloval spodbujajoče, 96 % jih meni, da je svetovalec razumel njihove potrebe in 98 % jih meni, da jim je svetovalec dal koristne in uporabne informacije.

Da je svetovalec posredoval informacije na razumljiv način, je odgovorilo tudi 33 od 34 intervjuvanih svetovancev po zaključku svetovanja, kar predstavlja 97 %.

Tabela 6.5: *Mnenje svetovancev, Slovenija*

	Da		Ne		Delno		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ali je bila svetovalčeva razlaga razumljiva?	164	99	0	0	2	1	166	**100**
Ali je bil svetovalec spodbujajoč?	155	95	4	3	4	3	163	**100**
Ali je svetovalec razumel vaše potrebe?	157	96	1	1	6	3	164	**100**
Ali vam je svetovalec dal koristne informacije?	162	98	1	1	3	2	166	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

25 svetovancev je izrazilo dodatno mnenje na odprto vprašanje na koncu vprašalnika o zadovoljstvu po prvem srečanju. Vsa mnenja so pozitivna, svetovanci so bodisi dodatno pohvalili svetovalca bodisi izrazili hvaležnost, da so imeli možnost svetovanja, bodisi poudarili, da jim je svetovanje odprlo nove možnosti. Primeroma navajamo šest mnenj svetovancev:

- *»Svetovalka je bila zelo prijazna, zelo mi je pomagala rešiti moje težave. Ena velika pohvala za njo!«*
- *»Bilo mi je všeč ker si /op.p. svetovalka/ vzame čas in te zna motivirati.«*
- *»Priporočam svetovalko /…/, ki je predvsem profesionalna, veliko pomaga in da koristne informacije.«*
- *»Sem zelo hvaležna za svetovanje.«*
- *»Svetovanje mi je zelo pomagalo. Hvala.«*
- *»Po svetovanju sem veliko bolj motivirana za izobraževanje. Vidim več možnosti.«*

[22] Vprašalnik o zadovoljstvu s svetovanjem, ki so ga svetovanci izpolnili po prvem srečanju, je izpolnilo 166 odraslih, od katerih jih šest ni nadaljevalo s svetovanjem. .

Da ima lahko že eno svetovalno srečanje, ki je celostno in poglobljeno, močan vpliv na svetovanca, ne le na njegove odločitve za izobraževanje, temveč tudi na življenje, kažejo primeri treh mnenj svetovancev:

- *»Svetovanje mi je spremenilo način življenja.«*
- *»Svetovalka /…/ mi je dala veliko nasvetov za boljšo prihodnost in razmišljanje o nadaljnjem izobraževanju in življenju v Sloveniji.«*
- *»Hvala lepa za pomoč in možnost izboljšanja mojega življenja.«*

Ta mnenja podpirajo tudi mnenja intervjuvanih svetovancev po zaključku svetovanja. Nekaj vprašanj se je nanašalo tudi na naloge in kompetence svetovalca:

- Ali je bil kateri del svetovanja še posebej pomemben ali ključen za vas?
- Ali je bil kakšen trenutek, ko ste pomislili, da »ne želite več svetovanja«? Če da, zakaj (kaj se je zgodilo)?
- Ali bi kaj spremenili glede svetovanja, če bi lahko, da bi ga izboljšali?
- Ali bi želeli povedati, dodati še kaj, kar vas nismo vprašali?

V odgovorih na prvo zgoraj navedeno vprašanje je 29 od 34 intervjuvanih svetovancev izrazilo podobna mnenja kot vsi svetovanci v vprašalniku po prvem srečanju (pet intervjuvanih ni izpostavilo nobenega od vidikov svetovanja). Vseh 29 svetovancev je svetovanje opisalo kot pozitivno izkušnjo. Izpostavili so oseben pristop svetovalca, prijaznost, pozitivno komunikacijo, razumevanje njihovih potreb, dobro informiranje, spodbujanje k vključitvi v izobraževanje, motiviranje, spremljanje njihovega napredka. Primeroma navajamo pet mnenj svetovancev:

- *»Pomembno je, da svetovalki lahko zaupam, da je resna, razumljiva, da me spodbuja in razloži, kako naprej.«*
- *»Svetovalka je pozitivna, spodbuja, pomaga, vse skuša razložiti tako, da bi razumela.«*
- *»Na svetovanje sem prišla razočarana, ker sem imela take slabe izkušnje s službami, ker imam končano le osnovno šolo. Svetovalka me je vodila po korakih, da sem analizirala, kaj se mi je dogajalo, kaj razmišljam in sem sama predelala možnosti, ki jih imam. To mi je bilo všeč. Svetovalka je pravi psiholog in analitik, kako me je dobro usmerjala. Skupaj sva analizirali tudi razmere na trgu dela, kje je več možnosti, kaj tudi mene zanima. Dvakrat sem bila pri svetovalki, enkrat na daljšem svetovanju in enkrat na krajšem. Vse mi je bilo v redu, všeč mi je bilo, ker je svetovalka prilagodila svetovanje meni, je izhajala iz mene.«*
- *»Všeč mi je bil njen osebni pristop. Bodrila, spodbujala me je, ponudila mi je možnosti izobraževanja. Svetovalka je empatična, je oseba, ki je primerna za svetovanje. Zato sem se tudi odločila, da pridem na ta intervju, da povem svoje pozitivne izkušnje. Iz drugih institucij imam predvsem slabe izkušnje, saj se ti ne posvetijo, za njih nisi pomemben. Sproti me informira, če je kaj novega, tudi po e-pošti mi je že poslala informacije. Pove mi veliko.«*

Na vprašanje, ali je bil kakšen trenutek, ko so pomislili, da si ne želijo več svetovanja, je le ena svetovanka od 34 svetovancev odgovorila:

- *»Malo mi je bilo tečno, ko sem morala odgovarjati na toliko vprašanj. Svetovalka je imela zelo dolg vprašalnik in je postalo že malo dolgočasno.«*
- *Prav tako je na vprašanje, ali bi kaj spremenili glede svetovanja, če bi lahko, da bi ga izboljšali, odgovorilo zelo malo intervjuvanih svetovancev, le trije od 34 intervjuvanih svetovancev. Njihovi odgovori so naslednji:*
- *»Težko je bilo edino zaradi jezika, če bi govorili rusko ali ukrajinsko, bi lažje razumela.«*
- *»Želela bi videti rezultate svetovanja. Da bi tudi ostali dobili informacijo o tem in da bi videli, da to, da hodiš na svetovanje, ne pomeni nič slabega.«*

- *»Ja, da bi bilo manj vprašanj oziroma krajši vprašalniki.«*

Tudi odgovori na zadnje, odprto vprašanje, ali bi želeli povedati, dodati še kaj, kar jih nismo vprašali, potrjujejo pozitivno izkušnjo svetovancev s svetovalci, potekom, vsebino in rezultati svetovalnega procesa, kot je na primer izraženo v naslednjih dveh odgovorih:

- *»Vesela sem, ker so me vključili v svetovanje. Za to izkušnjo se zahvaljujem, svetovalki pa želim vse dobro.«*
- *»Zaenkrat sem zadovoljen z vsem. Ko sem hodil v šolo, je bilo drugače. Sem optimističen, da bom zaključil šolo.«*

Tudi ena svetovanka od 34 intervjuvanih svetovancev, ki ni dosegla svojega cilja, je izrazila pozitivno mnenje o delu svetovalcev:

- *»Lahko rečem, da so tu zelo prijazni. Zelo se trudijo za nas. Čeprav nisem bila uspešna v doseganju svojega cilja, nisem izgubila volje. Pomembno mi je, da vem, da se lahko na nekoga obrnem, ko potrebujem nasvet.«*

Mnenje svetovalcev in deležnikov

Mnenje svetovalcev

GOAL svetovalci so poudarili, da si mora svetovalec v svetovanju za ranljive skupine odraslih **vzeti čas**, da svetovanec ne sme imeti občutka, da se svetovalcu mudi, obratno, svetovanec mora dobiti izkušnjo, da **je svetovalcu mar za njega**, da **se mu posveti**, da i**zhaja iz njegovih potreb in ciljev**, ga posluša in usmerja k iskanju rešitev, ki so najustreznejše za svetovanca v danem trenutku.

Primerjajoč dosedanje znanje, spretnosti in kompetence vključenih svetovalec ter izkušnje v projektu GOAL, so štiri intervjuvane svetovalke v drugi fazi evalvacije izpostavile, da:

- so v GOAL svetovanju pridobile **dodatne izkušnje in konkretno orodje** za vodenje bolj poglobljenega in celostnega svetovalnega procesa, na kar so jih usmerjali tudi trije pripravljeni vprašalniki za zbiranje podatkov o svetovancu in njegovih okoliščinah in vodenje svetovalnega procesa od prvega do zaključnega srečanja; svetovalki iz šolskega centra sta posebej izpostavili, da pred projektom GOAL nista njihovih udeležencev spraševali tako podrobno o njihovih osebnih okoliščinah, ki pa lahko vplivajo tudi na odločitve in potek za izobraževanje ali izboljšanje možnosti zaposlitve, razvoja kariere; izkušnjo iz vodenja GOAL svetovanja sta prepoznali kot pozitivno in pomembno pri vpeljavi takšnega pristopa v svetovalni proces tudi v prihodnje pri njunem delu z udeleženci v izobraževanju odraslih;
- so se bolj kot sicer zavedale, da **svetovanci iz ranljivih skupin odraslih potrebujejo več srečanj**, da opredelijo cilje in korake do ciljev, ki jih želijo doseči,
- so se bolj kot sicer zavedale tudi, da potrebujejo **še več znanja o značilnostih in potrebah različnih ciljnih skupin odraslih**, da bodo le tako lahko svetovanje še bolj prilagodili njim osebno, kar tudi so pričakovanja svetovancev.

Tako so štiri intervjuvane svetovalke izrazile tudi željo, da bi se za delo svetovalk še naprej spopolnjevale, izpostavile so predvsem naslednja znanja, spretnosti in kompetence:

- **psihološka znanja** (psihologija različnih skupin odraslih, mlajših, starejših ipd.),
- znanja o **učinkovitih pristopih za motiviranje** odraslih za izobraževanje,
- dodatna znanja in konkretne izkušnje **za svetovalno delo z novo prihajajočimi skupinam**i odraslih v svetovanje, kot so priseljenci (npr. medkulturne kompetence), starejši odrasli (njihove značilnosti in potrebe, razlike v različnih starostnih obdobjih starejših),
- znanje **o specifičnih učnih težavah odraslih in ovirah** za izobraževanje ter kako jih premagovati,
- kako uspešno in učinkovito **partnersko sodelovati** z različnimi organizacijami v svojem okolju.

Intervjuvane svetovalke so izpostavile, da je svetovalno delo z ranljivimi skupinami odraslih bolj zahtevno, da jih bolj izčrpava in obremenjuje kot drugo delo, zato si želijo ustrezno **strokovno podporo** pri tem, **dovolj časa** in tudi **možnosti supervizije**.

Na vprašanje, da nekateri svetovanci za napredek potrebujejo sredstva, pomoč oziroma spodbude, ki jim niso na razpolago, ali v tem primeru zavedanje, da veliko svetovancev ne more spremeniti svojega izhodišča, vpliva na motivacijo pri svetovanju oziroma na sam potek svetovanja, so vse štiri svetovalke odgovorile, da za njih to ne velja. Menijo, da jih takšne okoliščine ne smejo ovirati in ne zmanjšati motivacije, da se svetovancu posvetijo optimalno, da ga spodbujajo in mu pomagajo poiskati zanj optimalno rešitev. Če nekih možnosti (izobraževanje, zaposlitev) še ni, se bodo pokazale kasneje. Vse so izpostavile nove možnosti, ki jih prinašajo razpisi za izobraževanje odraslih v okviru nove perspektive koriščenja sredstev Evropskega socialnega sklada v obdobju 2017–2022. Nekatere od njih so že ali še bodo namenjene prav ranljivim skupinam odraslih, ki so bile vključene tudi v projekt GOAL.

V GOAL projektu je bila svetovalkam dragocena tudi izkušnja, da so na delovnih srečanjih in spopolnjevanjih lahko med seboj izmenjale konkretne izkušnje in se učile tudi druga od druge. Tovrsten pristop pri organiziranju usposabljanj za svetovalce priporočajo tudi v bodoče. Želijo, da si dodatna znanja in spretnosti pridobivajo tudi s praktičnimi vajami, saj tako novo znanje in spretnosti lažje prenašajo v lastno prakso.

Mnenje predstavnikov politike in deležnikov

Za mnenje o nalogah in kompetencah svetovalcev v izobraževanju odraslih smo d**eležnike in predstavnikov politike izobraževanja odraslih** vprašali v evalvaciji v prvi in drugi fazi v izpeljanih fokusnih skupinah. Njihova mnenja iz prve in druge faze se dopolnjujejo, zato bomo predstavili mnenja iz obeh fokusnih razprav.

V prvi fazi evalvacije smo jih v fokusni skupini vprašali:

- Kakšno vlogo, če sploh, bi morali imeti vlada/nosilci politik pri formalizaciji kompetenčnih standardov in strokovne vloge svetovalcev?
- Kakšno podporo (na primer financiranje in usposabljanje) lahko vlada zagotovi v procesu profesionalizacije zaposlenim svetovalcem v izobraževanju odraslih?

Odgovori sodelujočih so bili odraz vsebine dela organizacij, ki so jih zastopali, in vrste odgovornosti, ki jih imajo na področju izobraževanja odraslih. Njihova mnenja so bila naslednja:

- Na MIZŠ želijo **usposabljanje svetovalcev bolj trdno umestiti v financiranje** izobraževanja odraslih. V Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji (ZOFVI) je za izobraževanje odraslih opredeljen profil strokovnega delavca organizator izobraževanja; v praski to delo opravljajo strokovni delavci, ki imajo različno vrsto izobrazbe, mnogi so iz smeri študija, kjer si niso pridobili znanj o svetovalni dejavnosti, zato si za delo na področju svetovanja v izobraževanju odraslih morajo pridobiti dodatna znanja.
- Celovito bi bilo potrebno urediti **sistemizacijo vseh delovnih mest**, ki so se razvila v izobraževanju odraslih v zadnjih letih in med njimi je tudi svetovalec v izobraževanju odraslih, ki ima drugačno, specifično vlogo kot organizator izobraževanja; zato naj bo svetovalec v izobraževanju odraslih na novo sistemizirano delovno mesto. To naj bo naloga MIZŠ in vlade.
- Potrebno je **opredeliti kompetence**, ki jih mora imeti svetovalec v izobraževanju odraslih, ter razviti modularno usposabljanje. Pomembne so tudi specifične lastnosti, ki jih mora imeti svetovalec, če dela z ranljivimi skupinami odraslih.
- Potrebno je **opolnomočiti različne mreže za svetovanje**, ki jih že imamo, in jih povezati med seboj ter pripraviti programe usposabljanj, ki bodo odgovarjali na potrebe svetovalcev v teh omrežjih.
- Svetovalne službe je potrebno **številčno okrepiti**, da bodo svetovalci lahko delovali tudi na terenu (izven svojih organizacij) in na ta način lažje dosegali različne ciljne skupine. Na novo je potrebno opredeliti normative, koliko svetovalcev potrebujemo.
- Svetovalec v izobraževanju odraslih potrebuje **dodatna znanja**. Pričakovanja so, da bodo vsebine teh dodatnih znanj opredeljena v projektu GOAL, vloga MIZŠ pa je, da to umesti tudi v sistem in implementacijo v prakso. Pri tem se je potrebno povezati tudi s svetovalci, ki delajo pod okriljem MDDSZEM.

Iz razprave udeležencev fokusne skupine v prvi fazi evalvacije so se oblikovali naslednji predlogi:

- Potrebno je **opredeliti normative oziroma številčne potrebe po svetovalcih**: zakonodaja bi morala slediti potrebam po svetovanju ranljivim skupinam in država bi morala definirati kompetenčni standard in normativ, koliko svetovalcev za to potrebujemo.
- Upoštevati je potrebno **specifike svetovalnega dela v različnih omrežjih**, zato so potrebni specifična znanja, spretnosti in kompetence za svetovalno delo v izobraževanju.
- Opredeliti je potrebno **kompetence**, ki jih mora imeti svetovalec v izobraževanju odraslih, ter svetovalcu zagotoviti usposabljanje za pridobitev teh kompetence, saj je profesionalizacija svetovalca ključna za kakovost svetovanja in rezultatov ter učinkov svetovanja.
- Država in lokalna skupnost naj v partnerstvu zagotovita **zadostna finančna sredstva** za delo svetovalcev in za njihovo usposabljanje.

V drugi fazi evalvacije smo v fokusno skupino vključili večino istih udeležencev kot prvi fazi, na novo je sodelovala predstavnica gospodarstva, v drugi fazi pa v primerjavi s fazo v fokusni skupini ni sodelovala predstavnica sindikata (zaradi zadržanosti).

V fokusni razpravi v drugi fazi evalvacije so udeleženci odgovarjali na naslednja vprašanja:

- Ali menite, da bi opredelitev temeljnih nalog svetovalca v izobraževanju odraslih pripomogla k izboljšanju kakovosti teh storitev? Ali bi to pripomoglo k prepoznanju svetovanja kot samostojnega sklopa strokovnih nalog znotraj izobraževalne ustanove ter k oblikovanju strokovne identitete svetovalca v izobraževanju odraslih?
- Kakšno vlogo bi imela njihova organizacija oziroma ministrstvo pri formalizaciji kompetenčnih standardov in strokovne vloge svetovalcev v izobraževanju odraslih?

- Kdo naj zagotovi finančna sredstva za delovanje profesionalne službe v izobraževanju odraslih in za njihovo začetno in nadaljnje usposabljanje?

V odgovorih so se nekatera mnenja iz prve fokusne skupine bodisi ponovila bodisi še dodatno podkrepila in nadgradila. Vključeni v razpravo so izpostavili, da je **kakovost svetovalnega procesa odvisna od kakovostne usposobljenosti svetovalca**, ki za svetovanje v izobraževanju odraslih potrebuje dodatna znanja, spretnosti in kompetence. Pri čemer so še posebej izpostavili, da so v svetovanju ranljivim skupinam odraslih potrebni **celostna obravnava**, dobro **poznavanje ciljnih skupin in prilagajanje njihovim potrebam** in ciljem ter **povezovanje z drugimi strokovnimi partnerji** v podporo kakovostni izpeljavi svetovalnega procesa.

Menili so, da morajo biti n**aloge svetovalca opredeljene na nacionalni ravni** in da mora biti vzpostavljen sistem spremljanja dela svetovalcev. Pri opredelitvi vsebin teh nalog so nekateri opozorili, da se pričakuje, da je to zelo širok profil, hkrati pa tudi, da to delo zahteva specialna znanja, povezana s specifikami izobraževanja in učenja odraslih. Zato je bilo poudarjeno, da mora biti zagotovljeno **začetno, temeljno usposabljanje svetovalcev** v izobraževanju odraslih, ki se nadgrajuje **s stalnim strokovnim spopolnjevanjem**. Hkrati so poudarili, da je vsebina nalog odvisna tudi od vrste organizacije, v kateri svetovalec deluje, zato je to potrebno upoštevati pri načrtovanju in izvajanju usposabljanj.

Večina je menila, da **mora država poskrbeti** za to, torej MIZŠ, v okviru katerega tudi delujeta Sektor za izobraževanje odraslih in višje šolstvo in Strokovni svet za izobraževanje odraslih (strokovni svet je pristojen, da obravnava in predlaga v sprejem strokovna izhodišča za izobraževanje odraslih, torej tudi za svetovanje v izobraževanju odraslih).

Predstavnica gospodarstva je izpostavila, da je težko določiti meje med specifičnim »izobraževalnim svetovanjem« in širšim »kariernim svetovanjem« in da mora biti oboje pri odraslih povezano. Ob tem se je razvila tudi razprava o pomenu povezovanja različnih svetovalnih omrežjih, saj je v nekaterih od njih bolj poudarek na »kariernem svetovanju« (na zavodih za zaposlovanje, v podjetjih), v drugih pa na »izobraževalnem svetovanju« (predvsem v izobraževalnih organizacijah za odrasle).

V razpravi so se dotaknili tudi **organiziranosti svetovalne službe v srednjih šolah** in vloge svetovanja v izobraževanju odraslih na srednjih šolah. Predstavnik srednješolskega sistema izobraževanja je menil, da je potrebno **povezati strokovne delavce**, ki delajo v svetovalni dejavnosti za mladino, s strokovnimi delavci v izobraževanju odraslih ter tako zagotoviti učinkovitejšo svetovalno podporo vsem udeležencem, mladim in odraslim na srednji šoli (enako mnenje sta imela tudi direktorja šolskih centrov, vključena v fokusno skupino za direktorje štirih GOAL izvajalskih organizacij v drugi fazi evalvacije).

Povzetek prednosti in dosežkov

V Sloveniji še nimamo vzpostavljenega sistema usposabljanja svetovalcev bodisi za karierno svetovanje bodisi za svetovanje v izobraževanju odraslih. V posameznih svetovalnih omrežjih so se razvila usposabljanja, ki jih je v nadaljnjem razvoju potrebno povezati in nadgraditi (npr. usposabljanje »Modularno usposabljanje za karierno svetovanje – MUKS« pri Zavodu RS za zaposlovanje in »Temeljno usposabljanje svetovalcev v središčih ISIO« pri Andragoškem centru Slovenije). Da bi to morali urediti na nacionalni ravni, so menili vsi vključeni subjekti v evalvacijo GOAL, svetovalci, direktorji štirih GOAL izvajalskih organizacij in deležniki ter nosilci politik.

Izhodišče so lahko opredeljene kompetence dela svetovalca v središčih ISIO in organizatorja izobraževanja odraslih v izobraževalnih organizacijah za odrasle, raziskane in identificirane naloge in kompetence za svetovalno delo z nizko kvalificiranimi odraslimi v GOAL projektu in kompetenčni profil, ki bo pripravljen na ravni projekta GOAL v sodelovanju vseh šestih držav ob zaključku projekta.

Iz analize nalog svetovalcev smo povzeli v **širša področja naloge,** ki so jih navedli vsi svetovalci:

- ugotavljanje potreb posameznikov, ciljnih skupin in lokalnega okolja,
- delo s partnerji, sodelovanje z okoljem,
- promocijo izobraževanja odraslih,
- načrtovanje izpeljave svetovanja,
- animacijo potencialnih udeležencev – informiranje in svetovanje za vpis v izobraževanje ali usposabljanje,
- svetovanje v izobraževanju odraslih v fazi raziskovanja možnosti in ciljev svetovanca ter sprejemanja odločitve,
- svetovalno podporo udeležencem v izobraževanju,
- učno podporo udeležencem med izobraževanjem,
- podporo udeležencem pri samostojnem učenju,
- sprotno in končno vrednotenje kakovosti izobraževanja in svetovalnih aktivnosti,
- delo s kadri, razvoj osebja in skrb za lastni razvoj,
- razvojno delo: sodelovanje v razvojnih nacionalnih in mednarodnih projektih s področja izobraževanja odraslih.

GOAL svetovalci so za svetovalno delo nizko kvalificiranim odraslim **izpostavili naslednja znanja, spretnosti in kompetence**:

- komunikacijske in socialne spretnosti,
- nebesedno in besedno komunikacijo,
- empatijo, toplino in optimizem,
- znanje in spretnosti za motiviranje odraslih za učenje,
- znanje in spretnosti za uporabo različnih pristopov svetovanja,
- sposobnost prilagajanja različnim skupinam odraslih (fleksibilnost),
- znanje za uporabo različnih orodij in uporabo le-teh pri manj izobraženih odraslih,
- poznavanje sistema formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih in usposabljanja v Sloveniji in v drugih državah,
- znati iskati informacije,
- organizacijske spretnosti,
- spretnosti za promocijo in marketing svetovanja,
- spretnosti doseganja ciljnih skupin (terensko delo),
- znanja in spretnosti partnerskega sodelovanja, mreženja.

Za krepitev in nadgradnjo nekaterih od navedenih kompetenc so imeli GOAL svetovalci v poteku GOAL projekta **organiziranih šest tematskih usposabljanj**. Intervjuvane štiri svetovalke v drugi fazi evalvacije so kot znanja, spretnosti in kompetence, ki bi jih še potrebovale, navedle: psihološka znanja (psihologija odraslih), znanja in spretnosti o učinkovitih pristopih motiviranja odraslih za izobraževanje, dodatna znanja in konkretne izkušnje za svetovalno delo z novo prihajajočimi skupinami odraslih v svetovanje (seznanitev z njihovimi značilnostmi in potrebami ter praktičnimi pristopi za učinkovito vodenje svetovalnega procesa z njimi), znanje o specifičnih učnih težavah odraslih in ovirah za izobraževanje ter kako jih premagovati in znanje in spretnosti za učinkovito partnersko sodelovanje z različnimi organizacijami v svojem lokalnem okolju.

Iz mnenj svetovancev o svetovalnem procesu in delu svetovalca, izraženih v vprašalniku o zadovoljstvu po prvem srečanju in v vprašalniku ob zaključku svetovanja, lahko ugotovimo, da so bili **svetovanci zelo zadovoljni z delom svetovalca** in potekom svetovanj z več srečanji in rezultati na koncu prvega srečanja. Iz vseh izraženih mnenj svetovancev lahko ugotovimo, da so GOAL svetovalci vodili zaupen, celosten in poglobljen svetovalni proces. Da so bili profesionalni, prijazni in spodbujajoči. Slednje kaže na to, da so imeli/imajo ustrezne kompetence za izpeljevanje kakovostnega svetovalnega procesa tudi za nizko kvalificirane odrasle že sedaj.

Izhajajoč iz mnenj vseh GOAL **svetovancev**, bi izpostavili, da je za njih pomembno, da svetovalec:

- ima **dober oseben stik**,
- **dobro posluša** in je osredotočen na potrebe in interese svetovanca,
- ima/si **vzame dovolj časa za njih** (na enkratnem ali na več srečanjih),
- jih **zna motivirati** za izobraževanje in učenje in pri tem izhaja iz njihovih osebnih in drugih okoliščin,
- **ima veliko/vse informacije**, ki jih svetovanec potrebuje.

6.3. Izzivi in ovire

Ključni izzivi so bili naslednji:

- kako učinkovito povezati svetovalno dejavnost središč ISIO in svetovalno dejavnost za odrasle na šolskih centrih,
- ali so in kako so svetovalci usposobljeni za doseganje izbranih GOAL ciljnih skupin in za motiviranje za vključitev v VŽU,
- kako so svetovalci usposobljeni za vzpostavitev in koordinacijo partnerskega sodelovanja.

Med izvajanjem GOAL svetovanja so bili svetovalci uspešni pri doseganju načrtovanega števila svetovancev in izpeljavi kakovostnega svetovalnega procesa. Slednje kažejo mnenja in rezultati na ravni svetovancev in tudi svetovalcev.

Ključne ovire, ki so najbolj izstopale:

- premalo časa le za GOAL dejavnost ob ostalih nalogah, saj nekateri svetovalci opravljajo raznovrstne naloge in so naloge svetovanja le en sklop nalog njihovega delovnega mesta,
- premalo znanja in izkušenj s partnerskim sodelovanjem,
- premalo časa za partnersko sodelovanje,
- ni tradicije povezovanja srednje šole in ljudske univerze.

6.4. Ključne ugotovitve

Izhodišče in cilji

Kot smo že zapisali pri točki »prednosti in dosežki«, v Sloveniji še nimamo vzpostavljenega sistema usposabljanja svetovalcev bodisi za karierno svetovanje bodisi za svetovanje v izobraževanju odraslih. V posameznih svetovalnih omrežjih so se razvila usposabljanja, ki jih je v nadaljnjem razvoju potrebno povezati in nadgraditi (npr. usposabljanje »Modularno usposabljanje za karierno svetovanje – MUKS« pri Zavodu RS

za zaposlovanje in »Temeljno usposabljanje svetovalcev v središčih ISIO« pri ACS). Da bi to morali urediti na nacionalni ravni so menili vsi vključeni subjekti v evalvacijo GOAL, svetovalci, direktorji štirih GOLA izvajalskih organizacij in deležniki ter nosilci politik.

Izhodišče so lahko opredeljene kompetence dela svetovalca v središčih ISIO in organizatorja izobraževanja odraslih v izobraževalnih organizacijah za odrasle, raziskane in identificirane naloge in kompetence za svetovalno delo z nizko kvalificiranimi odraslimi v GOAL projektu in kompetenčni profil, ki bo pripravljen na ravni projekta GOAL v sodelovanju vseh šestih držav.

Svetovanje

Analizirali smo naloge svetovalcev v obeh vključenih organizacijah, v šolskem centru in v središču ISIO. Navedene naloge smo povezali v naslednja širša področja, ki so jih navedli vsi svetovalci (potek priprave opisov le-teh smo opisali že v eni od predhodnih točk):

- ugotavljanje potreb posameznikov, ciljnih skupin in lokalnega okolja,
- delo s partnerji, sodelovanje z okoljem,
- promocija izobraževanja odraslih,
- načrtovanje izpeljave svetovanja,
- animacija potencialnih udeležencev – informiranje in svetovanje za vpis v izobraževanje ali usposabljanje,
- svetovanje v izobraževanju odraslih v fazi raziskovanja možnosti in ciljev svetovanca ter sprejemanja odločitve,
- svetovalna podpora udeležencem v izobraževanju,
- učna podpora udeležencem med izobraževanjem,
- podpora udeležencem pri samostojnem učenju,
- sprotno in končno vrednotenje kakovosti izobraževanja in svetovalnih aktivnosti,
- delo s kadri, razvoj osebja in skrb za lastni razvoj,
- razvojno delo: sodelovanje v razvojnih nacionalnih in mednarodnih projektih s področja izobraževanja odraslih.

Naloge bomo povezali z opredelitvijo znanj, spretnosti in kompetenc svetovalcev v izobraževanju odraslih ter pripravili predlog možnih načinov povezovanja nalog svetovalca z drugimi nalogami, ki jih ima posamezni strokovni delavec v organizaciji.

Opredelitev kompetenc

GOAL svetovalci so za svetovalno delo nizko kvalificiranim odraslim izpostavili naslednja znanja, spretnosti in kompetence:

- komunikacijske in socialne spretnosti,
- nebesedno in besedno komunikacijo,
- empatijo, toplino in optimizem,
- znanje in spretnosti za motiviranje odraslih za učenje,
- znanje in spretnosti za uporabo različnih pristopov svetovanja,
- sposobnost prilagajanja različnim skupinam odraslih (fleksibilnost),
- znanje za uporabo različnih orodij in uporabo le-teh pri manj izobraženih odraslih,

- poznavanje sistema formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih in usposabljanja v Sloveniji in v drugih državah,
- znati iskati informacije,
- organizacijske spretnosti,
- spretnosti za promocijo in marketing svetovanja,
- spretnosti doseganja ciljnih skupin (terensko delo),
- znanja in spretnosti partnerskega sodelovanja, mreženja.

Za krepitev in nadgradnjo nekaterih od navedenih kompetenc so imeli GOAL svetovalci v poteku GOAL projekta organiziranih šest tematskih usposabljanj. Intervjuvane štiri svetovalke v drugi fazi evalvacije so kot znanja, spretnosti in kompetence, ki bi jih še potrebovale, navedle: psihološka znanja (psihologija odraslih), znanja in spretnosti o učinkovitih pristopih motiviranja odraslih za izobraževanje, dodatna znanja in konkretne izkušnje za svetovalno delo z novo prihajajočimi skupinami odraslih v svetovanje (seznanitev z njihovimi značilnostmi in potrebami ter praktičnimi pristopi za učinkovito vodenje svetovalnega procesa z njimi), znanje o specifičnih učnih težavah odraslih in ovirah za izobraževanje ter kako jih premagovati in znanje in spretnosti za učinkovito partnersko sodelovanje z različnimi organizacijami v svojem lokalnem okolju.

Nacionalni tim projekta GOAL je predlagal še naslednje teme za dodatna usposabljanja svetovalcev:

- uporabo in uvajanje novih svetovalnih pripomočkov v svetovalni proces,
- vodenje in razvoj kariere odraslih,
- načrtovanje in izpeljevanje terenskega dela (novih pristopov za doseganje ranljivih skupin odraslih),
- ugotavljanje in vrednotenj neformalno in priložnostno pridobljenega znanja odraslih.

Doseganje visokih standardov kompetenc svetovalca

Iz mnenj svetovancev o svetovalnem procesu in delu svetovalca, izraženih v vprašalniku o zadovoljstvu po prvem srečanju in v vprašalniku ob zaključku svetovanja, lahko ugotovimo, da so bili svetovanci zelo zadovoljni z delom svetovalca in potekom svetovanj na več srečanjih in rezultati na koncu prvega srečanja. Iz vseh izraženih mnenj svetovancev lahko ugotovimo, da so GOAL svetovalci vodili zaupen, celosten in poglobljen svetovalni proces. Bili so profesionalni, prijazni in spodbujajoči. Slednje kaže na to, da so imeli/imajo ustrezne kompetence za izpeljevanje kakovostnega svetovalnega procesa tudi za nizko kvalificirane odrasle že sedaj. Izhajajoč iz mnenj vseh GOAL svetovancev, bi izpostavili, da je za njih pomembno, da svetovalec:

- ima dober oseben stik,
- dobro posluša in je osredotočen na potrebe in interese svetovanca,
- ima/si vzame dovolj časa zanj (na enkratnem ali na več srečanjih),
- jih zna motivirati za izobraževanje in učenje in pri tem izhaja iz njihovih osebnih in drugih okoliščin,
- ima veliko oziroma vse informacije, ki jih svetovanec potrebuje.

Izzivi in ovire

Na tem mestu še enkrat navajamo že zgoraj zapisane ključne izzive in ovire. Ključni izzivi so:

- kako učinkovito povezati svetovalno dejavnost središč ISIO in svetovalno dejavnost za odrasle na šolskih centrih,
- ali so in kako so svetovalci usposobljeni za doseganje izbranih GOAL ciljnih skupin in za motiviranje za vključitev v VŽU,
- kako so svetovalci usposobljeni za vzpostavitev in koordinacijo partnerskega sodelovanja.

Ključne ovire, ki so najbolj izstopale:

- premalo časa le za GOAL dejavnost ob ostalih nalogah, saj nekateri svetovalci opravljajo raznovrstne naloge in so naloge svetovanja le en sklop nalog njihovega delovnega mesta,
- premalo znanja in izkušenj s partnerskim sodelovanjem,
- premalo časa za partnersko sodelovanje,
- ni tradicije povezovanja srednje šole in ljudske univerze.

6.5. Ključni predlogi

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Potrebno je celovito opredeliti naloge in kompetence svetovalca v izobraževanju odraslih. Pri tem naj se upošteva tudi specifike posameznih izobraževalnih organizacij (na primer razlike med srednjo šolo in ljudsko univerzo in svetovalnim središče za izobraževanje odraslih – središčem ISIO). S tem bomo prispevali h krepitvi profesionalizacije vloge svetovalca v izobraževanju odraslih.

Potrebno je opredeliti razmerje in deleže med posameznimi nalogami in delitev le-teh na ravni timov v konkretni izobraževalni organizaciji. Obseg dela za svetovanje naj se vnaprej načrtuje na letni ravni.

Potrebno je krepiti in povezovati v tim na srednjih šolah svetovalce za mladino in svetovalce za odrasle. Za to naj se opredelijo tudi sistemske podlage.

Svetovalci v izobraževanju odraslih potrebujejo specialna znanja, spretnosti in kompetence. Zato potrebujejo temeljno in nadaljnje usposabljanje, ki naj se načrtuje in izvaja na nacionalni ravni.

Svetovalci potrebujejo strokovno podporo z nacionalne ravni. V Sloveniji se ta strokovna podpora lahko zagotovi s strani nacionalnih javnih zavodov ACS in CPI.

V izvajalski organizaciji je potrebno zadostno število kadrov, svetovalcev, pri čemer je potrebno upoštevati, da je svetovalno delo za nizko kvalificirane časovno in vsebinsko zahtevnejše, kar je potrebno upoštevati pri določanju normativa/števila kadrov na določeno število svetovancev.

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike

V Resoluciji o nacionalnem programu izobraževanja odraslih 2013–2020 je opredeljen tudi pomen razvoja strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih. Med cilji je zapisano, da je potrebno usposobiti dovolj strokovnih delavcev za različne ciljne skupine in potrebe, da naj bo pedagoško-andragoško izpopolnjevanje prilagojeno različnim ciljnim skupinam ter da naj bo andragoško izpopolnjevanje ter usposabljanje strokovnih delavcev zagotovljeno za nacionalno pomembne dejavnosti in programe v javni službi. (ReNPIO 2013–2020, ACS, 2014, str. 52) Med slednje se uvršča tudi svetovalno dejavnost v izobraževanju odraslih.

Predlogi za urejanje politike

Predlagamo, da na sistemski ravni urejanje področja nalog in kompetenc svetovalca v izobraževanju odraslih ostane v okviru MIZŠ, znotraj katerega je za urejanje svetovalne dejavnosti v srednjih šolah in povezovanje svetovanja za mladino in svetovanja za odrasle na šolskih centrih potrebno povezati aktivnosti dveh sektorjev – za izobraževanje odraslih in za srednješolsko izobraževanje. Pri tem naj se MIZŠ usklajuje tudi z drugimi resorji, predvsem z MDDSZEM, pod okriljem katerega je svetovalno delo na zavodih za zaposlovanje.

Zagotovijo naj se sistemska umeščenost področja in ustrezne zakonske podlage (npr. letni programi izobraževanja odraslih po ReNPIO 2013–2020, umesti področje v nov zakon o izobraževanju odraslih in v ustrezne podzakonskih akte, npr. v Smernice za svetovalno delo v izobraževanju odraslih).

Smiselno je umestiti urejanje tega področja kot eno od nalog nacionalnih koordinacij/teles za usmerjanje razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji. Na nacionalni ravni je več koordinacijskih teles za usmerjanje razvoja izobraževanja odraslih, odločiti se bo potrebno, katero je najustreznejše za usmerjanje razvoja svetovanja v izobraževanju odraslih. Predlagamo, da se predlog o tem oblikuje na nacionalni skupini GOAL.

Zagotoviti je potrebno stabilno financiranje svetovanja v izobraževanju odraslih, ki naj izhaja iz opredeljenih standardov in normativov (opredeliti je potrebno število kadrov za svetovanje v izobraževanju odraslih in vseh potrebnih pogojev za delovanje te dejavnosti).

Nacionalna javna zavoda ACS in CPI naj dobita finančna sredstva za razvoj in spremljanje svetovanja v IO (specifike glede na tip organizacije).

Krepi naj se partnersko sodelovanja na nacionalni in lokalni ravni – s sistemskimi, finančnimi in strokovnimi spodbudami.

Spodbude naj pridejo tudi iz EU: skupne strateške smernice in sredstva Evropskega socialnega sklada in programa Erasmus +. Podprejo naj se izmenjave med svetovalci držav EU, da spoznavajo primere dobrih praks in se dodatno usposabljajo v drugih državah in s tem krepijo svoje kompetence, s poudarkom na kompetencah za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim.

7. Svetovalni pripomočki

V tem poglavju so predstavljeni pripomočki, ki so jih uporabljali svetovalci svetovanja po modelu GOAL v Sloveniji, in analiza prednosti in pomanjkljivosti teh pripomočkov z vidika učinka in kakovosti ter izzivov, povezanih z razvojem in/ali uporabo pripomočkov. Nabor pripomočkov, ki so v pomoč svetovalcem in svetovancem v procesu svetovanja odraslim, je obsežen in lahko vključuje:

- tradicionalne, papirne vire in novejše spletne in digitalne pripomočke,
- pripomočke za ugotavljanje in vrednotenje stopenj veščin, vključno z osnovnimi veščinami,
- pripomočke v pomoč procesom potrjevanja predhodnega učenja (VPL),
- pripomočke za vrednotenje in samovrednotenje (kot so popisi interesov, pripomočki za pripravo osebnih načrtov, obrazec za določanje ciljev),
- pripomočke, ki svetovalcem pomagajo pri refleksiji; profesionalne razvojne pripomočke za svetovalce,
- informacijska orodja (notranji in zunanji viri), vključno s pripomočki za obveščanje svetovalcev in pripomočki, ki se lahko uporabijo za posredovanje informacij svetovancem (kot npr. pripomočki za iskanje zaposlitve, spletne strani fakultet oziroma visokih/višjih šol),
- pripomočke za spremljanje podatkov in sisteme registracije, kjer se lahko analiza spremenljivk uporabi za razvoj programa in spremljanje izidov,
- pripomočke za pomoč pri strukturiranju svetovalnega srečanja, kot so npr. pripravljeni intervjuji. Pri tem vidiku svetovanja lahko pomagajo tudi predloge za spremljanje podatkov,
- pripomočke za pomoč svetovancem pri iskanju zaposlitve, kot so npr. pripomočki za pomoč pri pisanju življenjepisa.

Na podlagi tega nabora smo skušali v projektu razviti zbirko virov, ki bi lahko služila kot pomoč pri svetovanju nizko kvalificiranim odraslim.

7.1. Kontekst in cilji

Ozadje

Pred začetkom projekta GOAL so izbrane institucije, ki izvajajo svetovanje odraslim v izobraževanju, že uporabljale različne svetovalne pripomočke, ki so podpirali delo svetovalcev in drugih sodelujočih v svetovanju v izobraževanju odraslih (npr. vprašalnike nanašajoče se na motivacijo svetovancev, pripomočke za vrednotenje znanj oz. kompetenc, pripomočke za svetovance (piktograme) ter za usmerjanje v izobraževalne programe). Vendar pa so bile že pred projektom GOAL opazne razlike med pripomočki, ki so jih uporabljala ISIO središča, in svetovalnimi pripomočki uporabljenimi v šolskih centrih.

Svetovalci v ISIO središčih so uporabljali različne pripomočke za pripravo in izvedbo svetovalnega postopka, pa tudi za prepoznavanje in vrednotenje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj pri odraslih. Leta 2017 je bil ustvarjen prvi obsežnejši seznam pripomočkov, ki naj bi se uporabljala v ISIO središčih. Seznam pripomočkov je bil potem objavljen v priročniku “Svetovalni pripomočki v izobraževanju odraslih”. Pripomočki so bili razdeljeni v dve skupini:

- pripomočki za vodenje svetovalnega procesa in za pomoč svetovancu pri vključevanju v izobraževanje in učenje (vprašalniki, opomniki, obrazci za zastavljanje izobraževalnih ciljev itd.);
- pripomočki za pomoč pri organizaciji učenja ter kakovosti in učinkovitosti izpeljave učenja (npr. vprašalniki za določitev učnega stila ter učnih strategij, opomniki za načrtovanje učenja, postopki za izboljšanje koncentracije itd.).

Z nadaljnjim razvojem aktivnosti v ISIO središčih so se svetovalci v izobraževanju odraslih usposabljali tudi za uporabo pripomočkov za zagotavljanje in izboljšanje kakovosti svetovalnega procesa. Poleg tega je Andragoški center Slovenije med leti 2011 in 2014 razvil pripomočke za ugotavljanje in vrednotenje že pridobljenega znanja, spretnosti in kompetenc odraslih, kot so npr. vprašalniki za ugotavljanje in merjenje ključne kompetence učenje učenja, načrtovanja kariere, digitalne pismenosti, vsakdanjega življenja ter elektronski portfolijo.

Svetovalci v izobraževanju odraslih v šolskih centrih so za svetovanje ob vključitvi v izobraževalni program ali usposabljanje uporabljali različne spletne strani, kot je www.mojaizbira.si, za svetovanje v postopku pridobitve nacionalnih poklicnih kvalifikacij so uporabljali osebno zbirno mapo, spletno stran www.npk.si ter obrazec za prijavo kandidata v postopek pridobitve NPK, za ugotavljanje in prepoznavanje znanj pa so uporabljali obrazce za priznavanje predhodno pridobljenega znanja ob vpisu v formalni izobraževalni program.

Ugotovitve na podlagi analize SWOT

Pri analizi rabe svetovalnih pripomočkov smo ugotovili, da so svetovalci večino pripomočkov uporabljali za vse ciljne skupine odraslih in niso bili prilagojeni za delo s specifičnimi ciljnimi skupinami odraslih v izobraževanju. Poleg tega so bili različni pripomočki različno zahtevni za uporabo, kar je pogojevalo pogostost njihove rabe z dodatnim usposabljanjem. Pripomočki, ki so bili uporabljeni pri svetovanju v sklopu projekta GOAL, prav tako niso bili prilagojeni ciljnim skupinam projekta, vendar so bili nekateri izmed njih primerni za delo z njimi.

Na podlagi teh ugotovitev smo si v sklopu pilotnega testiranja po modelu GOAL zastavili nalogo sestaviti popis pripomočkov, ki so svetovalcem na razpolago tako v ISIO središčih kot tudi v šolskih centrih. Iz popisa svetovalnih pripomočkov smo nato pri svetovalcih preverili, katere svetovalne pripomočke s seznama dejansko uporabljajo pri svojem delu; te pripomočke so svetovalci nato ocenili z vidika učinkovitosti, zahtevnosti za uporabo, primernosti za ciljno skupino in dostopnosti. Rabo navedenih in drugih pripomočkov so nato spremljali s pomočjo vprašalnika. Namen te raziskave je bil izluščiti **tiste pripomočke, ki so najbolj učinkoviti, enostavni in primerni za uporabo** ter ki se jih da s prilagoditvami na obliko svetovanja glede na tip izvajalca uporabiti tako v ISIO središčih kot tudi v šolah.

7.2. Svetovalni pripomočki za delo z nizko kvalificiranimi odraslimi

Izbira, nadgradnja in uporaba svetovalnih pripomočkov

V fazi 2 smo izvedli kratko kvantitativno raziskavo o uporabi pripomočkov v svetovanju. Na začetku smo sestavili seznam vseh pripomočkov v svetovalnem procesu, ki jih poznata ACS in CPI, jih opisali ter opredelili, kdo naj bi jih uporabljal in čemu so namenjena (izbiri oz. določanju ciljev, raziskovanju sebe, raziskovanju okolja ter razjasnitvi ciljev in sprejemanju odločitev).

Z vsemi **štirimi izvajalci smo nato izvedli delavnico, na kateri je bila ena izmed obravnavanih tem tudi uporaba svetovalnih pripomočkov**. Želeli smo preveriti, katere značilnosti veljajo za posamezno izbrano institucijo, ki izvaja svetovanje odraslim v izobraževanju. Svetovalci so za posamezno organizacijo izpolnili vprašalnik, v katerem so izmed vseh zbranih orodij iz popisa ACS in CPI izbrali pet pripomočkov, ki jih pri svojem delu najpogosteje uporabljajo. Izbrane pripomočke so nato ocenili z ocenama 1 in 2, pri katerih 1 pomeni »pripomoček uporabljam pri vsakem svetovancu, pri vsakem svetovanju«, ocena 2 pa »pripomoček uporabljam glede na vsebino svetovanja«. Pripomočke so nato ocenili še glede na primernost za ciljno skupino, enostavnosti za uporabo, doseganje želenih rezultatov ter dostopnost pripomočka.

Vsi svetovalci so prejeli vprašalnik v papirni obliki, s pomočjo katerega so dva meseca na vsakem srečanju spremljali, katere izmed pripomočkov, ki so jih izbrali na delavnici kot najpogostejše, in nekaj tistih, katerih rabo je predvidel ACS, so na svetovanjih dejansko uporabljali. Vprašalnik je bil sestavljen iz štirih vprašanj, med katerimi so bila tri vprašanja zaprtega in eno vprašanje odprtega tipa. Z vprašanji smo preverjali tip organizacije, na katerem zaporednem srečanju se vprašalnik izpolnjuje, kateri izmed naštetih pripomočkov (izbrani na delavnici) so bili uporabljeni, poleg tega pa smo z odprtim vprašanjem preverjali, ali je bil uporabljen še kakšen pripomoček, ki ni bil naveden na seznamu.

Z raziskavo smo želeli **preveriti, kateri pripomočki se dejansko uporabljajo** v svetovalnem procesu, kako pogosto jih svetovalci uporabljajo, kateri se uporabljajo na katerem srečanju, kateri pripomočki so skupni vsem izvajalcem in kateri so specifični za določen tip izvajalca (šola ali ISIO središče).

Izbor najbolj pogosto uporabljenih orodij po mnenju svetovalcev – Delavnica

Odgovori kažejo, da trije izvajalci vedno uporabljajo opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora, ki je lahko tisti, ki ga je pripravil ACS ali interni obrazec ali vprašalnik GOAL, eden od izvajalcev pa glede na vsebino svetovanja.

Drugi pripomoček, ki ga uporabljajo vsi štirje izvajalci, je *osebni izobraževalni načrt*, dva ga pri vseh svetovancih, dva pa odvisno od vsebine svetovanja.

Dva pripomočka, ki sta v uporabi pri dveh izvajalcih glede na vsebino svetovanja, sta osebna zbirna mapa za NPK ter vprašalnik *za ugotavljanje in vrednotenje kompetence učenje učenja*. Druge pripomočke posamični svetovalci uporabljajo glede na vsebino svetovanja (Tabela 7.1).

Tabela 7.1: *Svetovalni pripomočki glede na izvajalsko institucijo*

	ISIO Ljubljana	ISIO Velenje	ŠC Velenje	ŠC Ljubljana
Opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora	1	1 (GOAL)	2 (interni)	1 (interni)
Osebni izobraževalni načrt	1	1	2	2
Vprašalnik motivacije in učnih strategij	2			
Načrtovanje ciljev				2
Uporaba tehnik pomnjenja				2
Preverjanje znanja, priprava na teste				2
Vprašalnik za ugotavljanje in vrednotenje kompetence učenje-učenja	2	2		
Vprašalnik za ugotavljanje in vrednotenje kompetence načrtovanje kariere	2			
Vprašalnik o vsakdanjih aktivnostih (za vrednotenje kompetenc vsakdanjega življenja)	2			
Vprašalnik za vrednotenje kompetence digitalna pismenost	2			
Elektronski portfolijo		2 (v papirni obliki)		
Zbirna mapa za NPK	2		2	
Dokumenti za vodenje postopka priznavanja pri vpisu v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja			2	

Izbrane **pripomočke so izvajalci** ocenili na podlagi naslednjih kriterijev:

1. Ali je pripomoček primeren za ciljno skupino nizko kvalificiranih?
2. Ali je pripomoček enostaven za uporabo?
3. Ali svetovalci s pripomočkom dosegajo želene rezultate?
4. Ali je pripomoček prosto dostopen?

Izmed pripomočkov, ki jih uporabljata oba tipa izvajalcev (opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora ter osebni izobraževalni načrt (Tabela 7.2), so vsi izvajalci označili, da je pripomoček primeren za ciljno skupino oziroma da je primeren s prilagoditvami. Prav tako so vsi mnenja, da je pripomoček enostaven za uporabo oziroma da je enostaven s predhodnim usposabljanjem. Oba navedena pripomočka po mnenju vseh štirih izvajalcev pripomoreta k doseganju želenih rezultatov, v primeru osebnega izobraževalnega načrta ga je za doseganje želenih rezultatov potrebno prilagoditi. Vendar pa oba pripomočka svetovalcem nista prosto dostopna (le 1 izvajalec je označil, da mu je osebni izobraževalni načrt prosto dostopen).

Tabela 7.2: *Ocena učinkovitosti najpogosteje uporabljenih orodij*

	Primernost			Enostavnost			Rezultati			Dostopnost	
	Da	Da - s prilag.	Ne	Da	Da - z uspos.	Ne	Da	Da - s prilag.	Ne	Da	Ne
Opomnik	4	0		3	1		4	0		0	4
Osebni izobraževalni načrt	2	2		3	1		2	2		1	3

Glede drugih pripomočkov, ki jih uporabljata dva izmed izvajalcev *(vprašalnik za ugotavljanje in vrednotenje kompetence učenje-učenja in zbirna mapa za NPK)*, izvajalca menita, da sta pripomočka primerna in enostavna za uporabo oziroma enostavna s predhodnim usposabljanjem ter da oba pripomočka pripomoreta k doseganju želenih rezultatov. Vendar je le eden izmed navedenih dveh pripomočkov prosto dostopen (Tabela 7.3).

Tabela 7.3: *Ocena učinkovitosti manj uporabljenih pripomočkov*

	Primernost			Enostavnost			Rezultati			Dostopnost	
	Da	Da - s prilag.	Ne	Da	Da - z uspos.	Ne	Da	Da - s prilag.	Ne	Da	Ne
Vprašalnik učenje-učenja	1	1		0	2		2	0		0	2
Zbirna mapa NPK	2	0		2	0		2	0		2	

Med vsemi pripomočki, ki so jih izbrali izvajalci, je osem takšnih, za katere menijo, da so primerni za ciljno skupino (Tabela 7.4). Največ se jih je odločilo za *opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora (pripomoček 1)*. *Osebni izobraževalni načrt (pripomoček 2)* je po mnenju svetovalcev sicer primeren za ciljno skupino, vendar jih polovica meni, da so za njegovo uporabo potrebne prilagoditve. Drugi pripomočki, ki so jih posamezni svetovalci označili kot primerne za ciljno skupino, so še *zbirna mapa za NPK (pripomoček 3), vprašalnik motivacije in učnih strategij (pripomoček 4), preverjanje znanja, priprava na teste (pripomoček 5), vprašalnik*

za ugotavljanje in vrednotenje kompetence načrtovanje kariere (pripomoček 6), vprašalnik o vsakdanjih aktivnostih (pripomoček 7) ter vprašalnik za vrednotenje kompetence digitalna pismenost (pripomoček 8). Glede pripomočka *vprašalnik za ugotavljanje in vrednotenje kompetence učenje-učenja* (9) izvajalca nista bila enotna – eden je mnenja, da je pripomoček primeren, drugi pa, da ni primeren za ciljno skupino. Kot neprimerna za uporabo pri delu s ciljno skupino nizkokvalificiranih odraslih so bili označeni pripomočki *načrtovanje ciljev (10), uporaba tehnik pomnjenja (11), elektronski portfolijo (12) ter dokumenti za vodenje postopka priznavanja pri vpisu v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja (13)*.

Tabela 7.4: *Primernost izbranih pripomočkov za ciljno skupino*

	Prip. 1	Prip. 2	Prip. 3	Prip. 4	Prip. 5	Prip. 6	Prip. 7	Prip. 8	Prip. 9	Prip. 10	Prip. 11	Prip. 12	Prip. 13
JE primerno	4	2	2	1	1	1	1	1	1				
Prilagoditve	0	2	0	0	0	0	0	0	0				
NI primerno									1	1	1	1	1

Spremljava rabe orodij na posameznih srečanjih – Vprašalnik

Odgovore, ki smo jih dobili na delavnici, smo želeli preveriti še v praksi. Zato smo **za svetovalce izdelali kratek vprašalnik, s katerim so dva meseca na vsakem srečanju preverjali, katere pripomočke uporabljajo.** Pripomočkoma, ki sta se na delavnici izkazala kot najbolj uporabljena, smo dodali še nekaj pripomočkov, ki se uporabljajo v svetovanju, vendar niso bili obravnavani na delavnici. Prejeli smo 50 vprašalnikov – 21 z ISIO središč ter 29 iz šolskih centrov.

Zanimalo nas je, na katerem svetovalnem srečanju se uporabljajo kateri pripomočki ter kateri se uporabljajo pogosteje oziroma najbolj poredko. Vrnjeni vprašalniki so bili izpolnjeni za prvo, drugo, tretje in šesto srečanje. Največ pripomočkov je bilo uporabljenih na prvem srečanju (42 %) ter nato na šestem srečanju (36 %). *Opomnik za izpeljavo osebnega pogovora* je bil najbolj uporabljen na prvem (32 %) in šestem srečanju (26 %), najmanjkrat pa na tretjem srečanju (2 %). Tudi pripomoček *shema za intervju* je bil največkrat uporabljen na prvem (18 %) in šestem srečanju (24 %), najmanjkrat pa na tretjem srečanju (0 %). Vsi tisti, ki so na šestem srečanju uporabili pripomoček shema za intervju, so uporabili tudi *opomnik za izpeljavo osebnega pogovora.* Na tretjem mestu glede na pogostost uporabe je *osebni izobraževalni načrt,* ki se prav tako največkrat uporablja na prvem srečanju (16 %). Izmed drugih pripomočkov nekateri svetovalci uporabljajo tudi spletne strani (Moja izbira, NPK), vendar prav tako na prvem (6 %) in šestem srečanju (12 %) (Tabela 7.5).

Tabela 7.5: *Primernost izbranih pripomočkov za ciljno skupino*

	Prip. 1		Prip. 2		Prip. 3		Prip. 4		Prip. 5		Prip. 6		Prip. 7	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Osebni izobraževalni načrt	8	16	2	4	1	2	0	0	0	0	2	4	0	0
Opomnik za izpeljavo osebnega pogovora	16	32	4	8	1	2	0	0	0	0	13	26	0	0
Shema za intervju – zajemanje podatkov	9	18	5	10	0	0	0	0	0	0	12	24	0	0
Moja izbira http://www.mojaizbira.si/	2	4	1	2	0	0	0	0	0	0	4	8	0	0
NPK http://www.npk.si/	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	0	0
Nič od naštetega	1	2	1	2	0	0	0	0	0	0	3	6	0	0
št. svetovancev	21	42	8	16	2	4	0	0	0	0	18	36	1	2

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Poleg tega nas je zanimalo tudi, katere pripomočke uporablja kateri izvajalec ter kateri pripomočki so skupni vsem izvajalcem. Na šolskih centrih v največji meri uporabljajo *shemo za intervju* (52 %) ter *opomnik za izpeljavo osebnega pogovora* (48 %). Ta dva pripomočka sta najbolj zastopana tudi v ISIO središčih, in sicer uporabljajo *opomnik za izpeljavo osebnega pogovora* vsi svetovalci (100 %), na drugem mestu pa je *shema za intervju* (67 %). *Osebni izobraževalni načrt* na šolskih centrih uporablja 21 %, na ISIO središčih pa 33 %. Navedeni spletni strani sta uporabljeni pri obeh izvajalcih v približno enaki meri, z izjemo strani NPK, ki na ISIO središčih ni bila uporabljena v nobenem primeru. V šolskih centrih v petih primerih (17 %) ni bilo uporabljeno nobeno izmed navedenih orodij (Tabela 7.6).

Tabela 7.6: *Uporaba pripomočkov glede na tip izvajalske institucije*

	ŠC		ISIO		Total	
	N	%	N	%	N	%
Osebni izobraževalni načrt	6	21	7	33	13	26
Opomnik za izpeljavo osebnega pogovora	14	48	21	100	35	70
Shema za intervju – zajemanje podatkov	15	51	14	67	29	58
Moja izbira http://www.mojaizbira.si/	4	13	3	14	7	14
NPK http://www.npk.si/	4	13	0	0	4	8
Nič od naštetega	5	17	0	0	5	10

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Zanimalo nas je tudi, katere pripomočke, ki niso bili navedeni, svetovalci uporabljajo pri svojem delu oziroma katere med njimi uporabljajo najpogosteje. V šolskih centrih največ (41 %) svetovalcev uporablja razne *spletne strani*, v ISIO središčih je na prvem mestu (52 %) *zbirna mapa*, na drugem mestu *katalog strokovnih znanj* (38 %) in na tretjem *spletne strani* (30 %). Glede uporabe drugih pripomočkov se izvajalci precej razlikujejo; medtem ko šolski centri uporabljajo tudi *obrazce* (28 %), *spletne učilnice* (21 %) ter *publikacije, brošure, zgibanke* (10 %) in *elektronsko pošto* (22 %), ISIO središča sploh ne uporabljajo teh pripomočkov, in obratno: pripomočke, ki jih uporabljajo ISIO središča poleg zgoraj omenjenih, so še *Europass* (19 %), *razpis za vpis* (10 %), *orodje za vrednotenje jezikovne kompetence* (10 %) ter *telefonska komunikacija* (5 %), ki jih šolski centri niso uporabili. Pri obeh tipih izvajalcev se torej največkrat uporabljata pripomočka *opomnik za izpeljavo osebnega pogovora* ter *shema za intervju*, in sicer na prvem in šestem (zadnjem) srečanju (Tabela 7.7).

Tabela 7.7: *Uporaba pripomočkov glede na tip izvajalske institucije*

	ŠC		ISIO		Total	
	N	%	N	%	N	%
spletna stran	12	41	6	29	18	36
obrazci	8	28	0	0	8	16
spletna učilnica	6	20	0	0	6	12
publikacija, brošura, zgibanka	3	10	0	0	3	6
telefonska komunikacija	1	3	1	5	2	4
elektronska pošta	3	22	0	0	3	6
zbirna mapa	0	0	11	52	11	22
katalog strok. znanj	0	0	8	38	8	16
europass	0	0	4	19	4	8
razpis za vpis	0	0	2	10	2	4
orodje za vrednotenje jezikovne kompetence	0	0	2	10	2	4

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Poleg omenjenih treh faz za spremljanje uporabe pripomočkov pa smo v intervjujih s svetovanci po zaključenem svetovanju preverili, katere pripomočke so uporabljali svetovalci na svetovalnih srečanjih, kateri so po njihovem mnenju uporabni ter kakšna je bila povezava med pripomočki ter razlogom, zakaj se je svetovanec odločil za svetovanje.

V vprašalniku smo svetovancem zastavili polodprto vprašanje, pri katerem so lahko izbrali več možnih odgovorov. Izmed navedenih pripomočkov je po mnenju svetovancev najbolj uporabna *elektronska pošta* (21 %), nato *brošure in zgibanke* (18 %), *spletne strani* (15 %) ter pripomočki *v papirnati obliki* (12 %). Drugi pripomočki se jim zdijo bistveno manj uporabni, in sicer sledijo *vprašalniki interesov* (7 %), *vaje* (6 %) in *SMS* (6 %), na zadnjem mestu pa so po mnenju svetovancev *spletna orodja* (2 %). 14 % intervjuvancev pa je izbralo odgovor drugo, pod katerim so navajali *vprašalnik o zadovoljstvu svetovancev s svetovanjem, vrednotenje tujega jezika, osnovna raba računalnika (word, internet), telefonske klice, dokumentacija o preteklih zaposlitvah in kompetencah, Europass ter osebno zbirno mapo* (Tabela7.8).

Tabela 7.8: *"Ali so se vam kateri pripomočki/aktivnosti zdeli še posebej uporabni?"*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	Delež	
Spletne strani	14	15	45
Vprašalniki interesov	6	7	19
Brošure	16	18	52
Vajes	5	6	16
Spletna orodja	2	2	7
Pripomočki v papirni obliki	11	12	36
Elektronska pošta	19	21	61
SMS	5	6	16
Ostalo	13	14	42
Skupaj	**91**	**100**	**294**

Pri svetovancih, ki so se vključili v svetovanje zaradi zaposlitve, so bili najbolj pogosto uporabljeni pripomočki spletne strani (41 %), nato pa pripomočki v papirni obliki, vaje in ostalo, pri tistih, ki so prišli zaradi vprašanj povezanih z izobraževanjem, usposabljanjem oziroma z učenjem, pa so svetovalci uporabljali največ vprašalnike interesov ter SMS-e, nato brošure in zgibanke, elektronsko pošto in spletna orodja ter šele na koncu spletne strani in ostalo. Pri tistih, ki so se za svetovanje vključili iz drugih razlogov, po mnenju svetovancev niso bili uporabljeni pripomočki.

Razlike pri uporabi pripomočkov, ki so jih izbirali oziroma navajali svetovanci, gre pripisati različnim ciljem svetovanja, poleg tega pa je treba poudariti, da se pripomočki, katerih rabo so kot najpogostejšo označevali svetovalci (npr. osebni izobraževalni načrt, shema za intervju itd.) uporabljajo brez vednosti svetovanca o tem. Posledično svetovanci v intervjujih niso mogli izbrati oziroma dopisati teh pripomočkov.

Prednosti in dosežki

Izmed vseh pripomočkov sta se kot najbolj kakovostna z vidika pogostosti in enostavnosti uporabe ter učinkovitosti izkazala *opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora* ter *osebni izobraževalni načrt,* saj sta enostavna za uporabo, poleg tega ju uporabljajo vsi izvajalci in ocenjujejo, da z njima dosegajo želene rezultate. Svetovalci so v intervjujih izpostavili uporabnost vprašalnika GOAL za izpeljavo svetovalnega srečanja pri nadaljnjem delu. "Meni se ta protokol, ki smo ga uporabljali, zdi zelo dober. [...] Je en tak vzorec, ki se ga lahko uporabi tudi v drugih projektih, malo se prilagodi. Fino je, da je to eno tako ogrodje, na katerega se lahko nekako zanesem."

7.3. Izzivi in ovire

Poleg prej omenjenih pripomočkov, ki sta se izkazala kot najbolj kakovostna, pa je večina drugih pripomočkov zahtevna za uporabo oziroma možna za uporabo le s predhodnim usposabljanjem ali pa ni primerna za ciljno skupino oziroma so potrebne dodatne prilagoditve. Dodatna ovira pri rabi navedenih svetovalnih pripomočkov

je njihova dostopnost. Na podlagi odgovorov vseh štirih izvajalcev večina pripomočkov ni prosto dostopna – prosto sta jim na razpolago le v*prašalnik motivacije in strategij* in *zbirna mapa za NPK*, ter po mnenju enega izmed štirih vprašanih izvajalcev tudi osebni izobraževalni načrt. Drugi pripomočki, ki jih uporabljajo izvajalci, so torej zasnovani za njihove lastne potrebe in rabo. Eden izmed ciljev mreženja različnih institucij je bil tudi izmenjava dobrih praks in metod, do česar pa z vidika izmenjave uporabnih pripomočkov ni prišlo. Da bi dosegli ciljne skupine, bi bilo treba utrditi izmenjavo dobrih praks ne le na lokalni, pač pa tudi na nacionalni in glede na mednarodno razsežnost projekta GOAL celo na mednarodni ravni med mednarodnimi partnerji GOAL. Glede na to, da so svetovalci na obeh tipih izvajalskih institucij kot kvalitetna pripomočka označili ista pripomočka, pa smo prišli do zaključka, da bi bilo smiselno za kvalitetno nadaljnje delo svetovalcev izdelati bolj generični opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora z vprašanji glede na vrsto svetovanja ter standardiziran in poenostavljen osebni izobraževalni načrt, ki bi omogočal dodajanje vsebin glede na potrebe izvajalca. Na ta način bi zagotovili, da bi bilo oba pripomočka mogoče uporabljati za specifične ciljne skupine.

7.4. Ključne ugotovitve

Kontekst in cilji

Svetovalci na izbranih izvajalskih institucijah so že pred projektom GOAL pri svojem delu uporabljali različne svetovalne pripomočke, ki so podpirali njihovo delo, vendar so se ti uporabljali za vse ciljne skupine odraslih in niso bili prilagojeni za delo s specifičnimi skupinami. Pripomočki, ki so bili uporabljeni pri svetovanju v sklopu projekta GOAL, prav tako niso bili prilagojeni ciljnim skupinam projekta, vendar so bili nekateri izmed njih primerni za delo z njimi. Pripomočki so bili različno zahtevni za uporabo, kar je posledično vplivalo na to, kako pogosto so svetovalci posamezne pripomočke pri svojem delu dejansko uporabljali. Svetovalci so se morali za uporabo določenih pripomočkov dodatno usposabljati. Že pred projektom GOAL so bile opazne razlike med pripomočki, ki so jih uporabljala ISIO središča, in svetovalnimi pripomočki uporabljenimi v šolskih centrih, zato smo želeli v sklopu projekta narediti krajšo raziskavo z namenom popisati različne pripomočke ter preveriti, kateri izmed njih se dejansko uporabljajo v praksi in bi jih bilo smiselno nadgraditi.

Izbira, nadgradnja in uporaba svetovalnih pripomočkov

V raziskavi smo najprej popisali in opisali svetovalne pripomočke, ki jih poznata ACS in CPI, nato pa so svetovalci z izbranih institucij na delavnici izmed vseh pripomočkov izbrali pet tistih, ki jih uporabljajo pri svojem delu, ter jih ocenili z vidika enostavnosti za uporabo, primernosti za ciljno skupino, učinkovitosti in dostopnosti. Kot najbolj kakovostna pripomočka sta se pri obeh tipih izvajalskih institucij na podlagi izsledkov na delavnici izkazala *opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora* ter *osebni izobraževalni načrt*; oba sta namreč enostavna za uporabo in pripomoreta k doseganju želenih rezultatov (osebni izobraževalni načrt s prilagoditvijo). Vendar pa ta dva pripomočka nista prosto dostopna, ampak ima vsak izvajalec svoj pripomoček za lastne potrebe in rabo. Nato smo izvedli še spremljavo, ali se ter v kolikšni meri se ti pripomočki uporabljajo tudi v praksi. Svetovalci so s pomočjo vprašalnika dva meseca na posameznih svetovalnih srečanjih beležili uporabo pripomočkov. Ugotovili smo, da se največ pripomočkov uporablja na prvem in zadnjem srečanju, in sicer pri obeh tipih izvajalca *shema za intervju* in *opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora*. Na tretjem mestu sledi *osebni izobraževalni načrt*. Pri rabi preostalih pripomočkov pa so se pokazale bistvene razlike glede na tip izvajalca. Poleg omenjenih pripomočkov tako šolski centri kot ISIO središča pri svojem delu uporabljajo tudi spletne strani, medtem ko sicer šolski centri večinoma uporabljajo pripomočke, ki jih ISIO svetovalna središča ne in obratno: šolski centri uporabljajo še obrazce, spletne učilnice, publikacije, brošure in zgibanke, telefonsko komunikacijo ter elektronsko pošto, ISIO središča pa osebno zbirno mapo, katalog

strokovnih znanj, europass, razpis za vpis in orodje za vrednotenje jezikovne kompetence. To razlikovanje gre pripisati predvsem različni vrsti svetovanja, ki ga nudijo na različnih izvajalskih institucijah, ter različnim nalogam, ki jih opravljajo svetovalci v šolskih centrih in ISIO središčih.

Prednosti in dosežki

Svetovalci pri svojem delu uporabljajo različne pripomočke, ki podpirajo njihovo delo in jim omogočajo doseganje želenih rezultatov. Poleg tega so za uporabo pri svojem nadaljnjem svetovalnem delu izpostavili tudi vprašalnik GOAL, ki je služil kot podlaga za izpeljavo svetovalnih pogovorov v sklopu projekta GOAL, poleg tega pa ga v prilagojeni različici ponekod že uporabljajo tudi pri drugih projektih. Izmed obstoječih pripomočkov sta se kot enostavna za uporabo in učinkovita izkazala *opomnik za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora* ter *osebni izobraževalni načrt*.

Izzivi in ovire

Vendar pa je bila večina preostalih obstoječih pripomočkov ocenjena kot zahtevna za uporabo oziroma možna za uporabo le s predhodnim usposabljanjem ali pa neprimernih za ciljno skupino oziroma potrebujejo dodatne prilagoditve. Dodatna ovira pri rabi teh pripomočkov oziroma pri njihovi izboljšavi in nadgradnji pripomočkov orodij pa je znotraj mreže omogočala njihovo izboljšavo, poenotenje in razvijanje za delo s specifičnimi skupinami ter v končni fazi izdelavo generičnih pripomočkov z možnimi prilagoditvami za posamezne izvajalce svetovanja odraslim v izobraževanju.

7.5. Ključni predlogi

Na podlagi pridobljenih podatkov smo prišli do zaključka, da bi bilo smiselno nadgraditi pripomočka, ki svetovalcem omogočata učinkovito svetovalno delo, in sicer v obliki bolj generičnega opomnika za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora oziroma sheme za svetovalni intervju z vprašanji glede na vrsto svetovanja ter standardiziranega in poenostavljenega osebnega izobraževalnega načrta. Kot osnova za to bi bil vprašalnik GOAL za spremljanje svetovalnih srečanj. To bi omogočilo enoten model spremljanja, saj bi na ta način različnim tipom institucij, ki izvajajo svetovanje odraslim v izobraževanju, ponudili enotno ogrodje ter hkrati priporočilo za kvalitetno izpeljane intervjuje.

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Model spremljanja uporabe svetovalnih pripomočkov, kot je bil izveden v sklopu pilotnega testiranja po modelu GOAL – v treh fazah (popis orodij, selekcija in spremljava) – bi bilo smiselno v določenih časovnih razmikih implementirati v celotni mreži tudi na drugih projektih, ki pod drobnogled jemljejo svetovalni proces. Na ta način bi se namreč izločili pripomočki, ki niso v rabi oziroma ne služijo svojemu namenu, dodajali bi se novi pripomočki ter spremljala njihova raba, poleg tega pa bi se evalvirali in nadgradili pripomočki, ki bi bili dejansko v rabi. Na ta način bi se ustvarjala in nadgrajevala baza pripomočkov, ki bi bila na razpolago vsem v mreži.

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike
Do sedaj ni bilo pobud v zvezi z uporabo svetovalnih pripomočkov s strani nosilcev politik.

Predlogi za urejanje politike
Evalvacija rabe pripomočkov na zgoraj opisan način bi predstavljala tudi priložnost, da bi ne le na regionalni, pač pa tudi na državni ravni zagotovili poenoten postopek svetovanja oziroma vsaj potek prvega svetovalnega srečanja glede na tip izvajalskih institucij. To bi zagotovilo dvig oziroma zagotavljanje kakovosti svetovalnih srečanj ter doprineslo k opredelitvi svetovanja v izobraževanju odraslih.

8. Terensko delo

To poglavje vključuje analizo izvajanja svetovalne dejavnosti v **obliki dela na terenu** (terensko delo svetovalca) v GOAL svetovalni dejavnosti v Sloveniji. V poglavju so opisani izzivi takšnega pristopa, doseženi rezultati v pilotnem preizkušanju v projektu GOAL in predlogi za nadaljnji razvoj.

S terenskim delom (»outreach«) so v projektu GOAL opredeljene aktivnosti, ki svetovanje približajo ciljnim skupinam, ki se jih želi doseči, na primer, da se svetovanje zagotovi v kraju in prostoru, kjer je za ranljive skupine odraslih bolj dostopno. Pri tem se izpeljujejo tudi aktivnosti ozaveščanja o pomenu vseživljenjskega učenja in se vzpostavljajo partnerska sodelovanja, ki prispevajo k napotovanju odraslih v svetovanje v izobraževanju odraslih.

Terensko delo lahko **pomeni neposredno doseči ciljno skupino**, ki se jo želi vključiti, **lahko pa pomeni tudi sodelovanje z organizacijo**, prek katere lahko dosežemo izbrano oziroma želeno ciljno skupino odraslih. S terenskimi aktivnostmi smo želeli za vključitev v projekt GOAL doseči in motivirati tiste odrasle, ki se sicer redko ali nikoli ne vključijo v svetovanje ali v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje.

V strokovni literaturi »[…] se izraz »outreach« pogosto razume kot doseganje manj izobraženih in nizko kvalificiranih odraslih na različne načine, prek katerih se jih ozavešča in seznanja o koristih izobraževanja in učenja.« (Eurydice report, 2015, str. 98) Ko se opisuje različne možne načine »outreach« aktivnosti v izobraževanju, se pogosto sklicuje na V. McGivey (2001), ki je opisala štiri različne modele terenskega delovanja v izobraževanju odraslih: »satelitski model«, katerega namen je ponuditi programe izobraževanja v lokalni skupnosti v manjših krajih, izven velikih središč; »peripetični model« predstavlja delo v različnih organizacijah, kot so knjižnice, kulturne ustanove, bolnišnice, zapori idr.; »izveninstitucionalni model« je osredotočen na organizacijo dogodkov izven institucij, na ulici, na trgu, na prireditvah na odprtem prostoru idr.; »domski model« pa predstavlja dejavnost strokovnih delavcev z obiskovanjem odraslih na domu. (Prav tam, 2015, str. 98). V Eurydice poročilu je še dodano, da se v zadnjih letih uveljavljajo tudi novi načini, kot so »mobilno« terensko delo, razvijanje skupnosti z vključevanjem mentorjev iz lokalne skupnosti v izobraževanje in usposabljanje odraslih idr. (Prav tam, 2015, str. 98).

8.1. Izhodišča in cilji

V projektu GOAL smo izhajali iz cilja, da **izboljšamo aktivnosti doseganja izbranih GOAL ciljnih skupin** z uvedbo novih pristopov ter preverimo, kateri pristopi so učinkovitejši. Pomemben vir lažjega doseganja izbranih skupin odraslih smo videli v vzpostavitvi regionalne partnerske mreže z vključitvijo organizacij, ki v svojo dejavnost vključujejo izbrane skupine odraslih. Kot vir doseganja ciljnih skupin v tem kontekstu smo videli vzpostavljeni dve regionalni partnerski mreži, saj smo v mrežo povabili strokovne delavce iz organizacij, ki z dejavnostjo pokrivajo izbrane GOAL ciljne skupine in so predstavljali tudi organizacije, s katerimi tako šolski center kot središče ISIO še nista sodelovala.

Pred začetkom projekta GOAL so imeli izkušnje z različnimi pristopi doseganja ranljivih skupin odraslih predvsem v sodelujočih dveh središčih ISIO, manj pa v šolskih centrih. V obeh organizacijah so si zastavili, da preizkusijo še kaj drugega, predvsem je bil v obeh regijah izziv, kako doseči manj izobražene zaposlene, starejše od 50 let in priseljence. Pri pridobivanju le-teh so bile izvajalske organizacije manj uspešne v prvi fazi evalvacije, zato so v drugi fazi GOAL svetovanja svetovalci le-temu namenili posebno pozornost, tudi s spodbudami in strokovno podporo s strani nacionalnega GOAL tima.

V šolskih centrih so si za cilj zastavili, da svetovalno dejavnost in posledično vključenost v vseživljenjsko učenje bolj približajo odraslim znotraj centra ter s sodelovanjem s partnerji tudi odraslim izven centra (napotitve svetovancev in njihovih potencialnih udeležencev s strani partnerjev). Središča ISIO pa, kako posamezne ciljne skupine doseči izven organizacije, kjer je sedež središča ISIO, s promocijskimi aktivnostmi na javnih dogodkih in mestih in prav tako s sodelovanjem s partnerji (napotitve svetovancev s strani partnerjev in z informiranjem in svetovanjem pri partnerjih).

Izhajajoč iz zgoraj opisanih modelov doseganja ciljnih skupin po V. McGiveny (2001), smo v projektu GOAL preizkusili vse, razen »domskega modela«. Večinoma so bile aktivnosti izpeljane enkratno, ker v celotnem GOAL obdobju svetovanja ni bilo načrtovano, da bi vključili večje število svetovancev (vključenih je bilo 160). Svetovalci so pridobili le posamezne izkušnje, ki pa so se izkazale za uspešne in jih je zato smiselno krepiti v nadaljnjem razvoju svetovanja v izobraževanju odraslih v Sloveniji.

8.2. Aktivnosti terenskega dela

Pregled

V podporo promociji GOAL svetovanja sta bili pripravljeni **dve zgibanki** za potencialne udeležence v svetovanju (z opisom namena in vsebine svetovanja) za vsako regijo posebej, ki sta vključevali tudi informacije o kontaktnih podatkih svetovalcev. Zgibanki sta bili del strategije doseganja izbranih GOAL ciljnih skupin. V savinjsko-šaleški regiji so za promocijo GOAL svetovanja izkoristili tudi objavo o dejavnosti v **lokalnih medijih.** V vseh štirih izvajalskih organizacijah so informacijo o GOAL svetovanju objavili bodisi na svoji **spletni strani** ali na **Facebooku**.

V savinjsko-šaleški regiji so ob zaključku izvajanja svetovanja posneli še **promocijski video** z udeleženko svetovanja, z namenom, da njena pozitivna izkušnja spodbudi in privabi tudi druge, še neodločene odrasle. Spremljanje socialnih medijev ter analiziranje virov informiranja o svetovalni dejavnosti (kje so odrasli izvedeli za svetovanje) v zadnjih letih kažejo, da je na videu predstavljena pozitivna osebna izkušnja zelo dober spodbujevalec za odrasle, ki se prepoznajo v podobni situaciji. (glej tudi Eurydice report, 2015) To podkrepi tudi izjava ene od intervjuvanih svetovank o rezultatih svetovanja:

»Želela bi videti rezultate svetovanja. Da bi tudi ostali dobili informacijo o tem in da bi videli, da to, da hodiš na svetovanje, ne pomeni nič slabega.«

Tudi eden on partnerjev je v intervjuju posebej izpostavil pomen promocije svetovanja na primerih dobre prakse z izjavo:

»[…] Hkrati pa nato predstaviti primere dobre prakse. Saj smo ljudje včasih takšni, da si šele tedaj, ko vidimo, da je nekdo nekaj dosegel, rečemo: »zakaj pa ne bi tudi jaz?«. Mogoče bi bilo smiselno razmišljati v tej smeri in nato v prihodnje izvajati konkretne aktivnosti.«

V šolskih centrih so z dodatnim informiranjem in promocijo svetovalne dejavnosti v samih organizacijah privabili načrtovano število svetovancev, njihove udeležence v izobraževanju odraslih, ki so bili pripravljeni se vključiti v poglobljeno in celostno svetovanje (praviloma daljše ob posameznem srečanju kot sicer in z več srečanji). Poleg tega so k njim posamezne svetovance usmerili tudi partnerji, ki so bili vključeni v regionalno mrežo, čeprav je mnenje svetovalk, da ne v takšnem obsegu, kot so pričakovali.

Središča ISIO so svetovance pridobila tudi izven organizacije, kjer je sedež središča ISIO, in sicer s promocijskimi aktivnostmi na javnih dogodkih in mestih (udeležba na festivalu za tretje življenjsko obdobje v septembru 2016 v Ljubljani in prisotnost svetovalke s partnerji v nakupovalnem središču v Velenju, prav tako v septembru 2016) ter tudi s sodelovanjem s partnerji bodisi z napotitvijo svetovancev s strani posameznih partnerjev, predvsem brezposelnih s strani zavodov za zaposlovanje, bodisi z izpeljavo svetovanja pri partnerjih, v dveh izbranih podjetjih. Iz enega od teh dveh podjetij so bili v intervjuje o rezultatih svetovanja (s vprašalnikom »follow up«) vključeni tudi štirje svetovanci in vsi štirje so menili, da se svetovanja ne bi udeležili, če svetovalka ne bi prišla k njim v podjetje (podjetje ima sedež v drugem, manjšem kraju, kot je sedež središča ISIO).

GOAL svetovalci so kot enega od vidikov doseganja ciljnih skupin izpostavili tudi razumevanje jezika svetovalca oziroma svetovanca. Menijo, da je pomembno, da je svetovancu, ki ne razume ali ne zna še dovolj slovenskega jezika, zagotovljeno prevajanje. Tudi ena od intervjuvanih svetovank je na vprašanje, kaj bi spremenila v svetovanju, odgovorila, da jo je oviralo nerazumevanje slovenskega jezika:

»/…/Težko je bilo edino zaradi jezika, če bi govorili rusko ali ukrajinsko, bi lažje razumela.«

Prednosti in dosežki

Ključni vidik doseganja izbranih ciljnih skupin v projektu GOAL je bilo **partnersko sodelovanje** z organizacijami v lokalnem okolju, ki s svojo dejavnostjo pokrivajo izbrane ciljne skupine. Zato sta bili obe regionalni mreži veliki, sestavljeni s predstavniki 10 organizacij, ki imajo pri svoji dejavnosti izkušnje z delom z izbranimi ciljnimi skupinami. V Ljubljani je bil večji poudarek na starejših (partnerja sta bili dve nevladni organizaciji, Univerza za tretje življenjsko obdobje Ljubljana in Inštitut Antona Trstenjaka) in priseljencih (partnerji so bili Slovenska filantropija in dva centra za socialno delo, ki se pri svojem delu vse pogosteje srečujejo tudi s problemi vključevanja priseljencev v slovensko družbo). V Velenju je bil poudarek na brezposelnih (Zavod za zaposlovanje, izobraževalna organizacija Invel, ki ima večino programov namenjenih brezposelnim) in zaposlenih (pet podjetij in območna gospodarska zbornica), čeprav so v obeh regijah v svetovanje vključili svetovance iz vseh štirih izbranih ciljnih skupin.

Tako svetovalci kot partnerji menijo, da je bil pomemben dosežek to, da **so se vzpostavila nova sodelovanja pri izmenjavi informacij** o možnostih svetovanja in izobraževanja odraslih, da so se strokovni delavci osebno med seboj spoznali, saj tako lažje napotijo svoje svetovancee v svetovanje, če osebno poznajo svetovalce in njihove storitve. To ponazarjamo tudi z dvema izraženima mnenjema partnerjev v intervjuju v drugi fazi evalvacije, kaj je bila za njih dodana vrednost sodelovanja v mreži:

»Mislim, da predvsem v tem širjenju informacij, kaj se da in kaj ne, kakšni so programi, kakšni so projekti. Zdaj sem bila res najbolj informirana na področju izobraževanja.«

»Jaz vidim izboljšanje. To prepoznam v tem, da se bomo povezovali, da se bomo poznali in da bomo vedeli drug za drugega, ker nam bo potem lažje. Danes nam nikomur ni problem poiskati potrebne informacije, tudi meni ne, z vidika strokovne službe mi ni problem, saj imamo Google. Ampak če do nekih informacij prideš hitreje in lažje, mogoče celo do spektra informacij, ki jih potrebuješ, je zelo dobro, da nekoga poznaš, ga lahko pokličeš in vprašaš. Jaz predvsem v tem vidim prednosti. Malo primerjam tudi z drugimi področji, s katerimi delamo, ker imamo res širok spekter dela, koliko lažje je, ko nekoga poznaš, koliko si lahko hitrejši in učinkovitejši.«

Partnerji so izpostavili še en vidik, zdi se jim pomembno, **da se spremljajo rezultati svetovancev**, ki so jih dosegli, zato se jim je zdel ta vidik v projektu GOAL, da smo spremljali in tudi ob zaključku evalvirali rezultate, zalo pomemben.

8.3. Izzivi in ovire

Ena od ovir za bolj aktivno delovanja GOAL svetovalcev za doseganje ciljnih skupin odraslih je **večplastnost nalog**, ki jih kot strokovni delavci izvajajo v organizacijah, kjer delujejo, saj jim le-to **ne omogoča sistematičnega in celostnega pristopa** k načrtovanju in izpeljevanju novih aktivnosti doseganja ciljnih skupin. Včasih je ovira tudi to, da se na takšno naravnanost in pristop pozabi in se ga ne načrtuje v okviru letnih delovnih nalog.

Za izvajanje aktivnosti doseganja ciljnih skupin, ki bodo bolj proaktivno usmerjeni, fleksibilni in različni, je **potrebna tudi ustrezna usposobljenost svetovalcev** za razvijanje in izvajanje aktivnosti za doseganje ciljnih skupin tako v šolskih centrih kot v središčih ISIO. Za izvajanje različnih fleksibilnih pristopov je pomembno, da svetovalec dobro pozna značilnosti in potrebe posameznih ciljnih skupin v svojem lokalnem okolju, ki jih želi doseči, ter da pozna možne pristope, ki bodo učinkoviti. Svetovalci središča ISIO so že imeli nekaj takšnih usposabljanj v preteklih letih, svetovalci na šolskih centrih pa ne. Zato je nacionalni tim ob spremljanju njihove GOAL dejavnosti opažal, da potrebujejo še dodatna znanja za te pristope.

Poleg tega je potrebno **zagotoviti določene pogoje** – kadrovske (število kadrov, ki je vključeno v svetovanje), finančna sredstva (še posebej za izvajanje aktivnosti izven organizacije, kjer dela svetovalec, in za promocijska gradiva) in druge, kot so npr. prostor, kjer bo potekalo drugače organizirano informiranje in svetovanje, ustrezna oprema (računalnik ipd.) idr.

Kot smo že večkrat zapisali, je svetovalcu lahko **v veliko podporo pri aktivnostih doseganja ciljnih skupin partnerska mreža**, ki jo sestavljajo organizacije in strokovni delavci, ki z dejavnostjo pokrivajo izbrane ciljne skupine in so pri tem pripravljeni sodelovati. GOAL svetovalci menijo, da je v partnerskem mreženju še veliko možnosti za izboljšanje sodelovanja, ki se mora graditi na strokovnosti in medsebojnem zaupanju (več o tem pišemo tudi v poglavju o partnerstvu). Po mnenju svetovalk je zaradi doseganja različnih ciljnih skupin odraslih potrebno **še več neposrednega sodelovanja s partnerji**, da so potencialni udeleženci svetovanja informirani o možnostih svetovanja in izobraževanja.

V drugi fazi evalvacije smo ugotovili, da je bilo glede na izbrane štiri GOAL ciljne skupine v svetovanje vključenih več brezposelnih in zaposlenih, manj pa starejših od 50 let in priseljencev. Zato smo svetovalce spodbudili, da naj bodo aktivnejši pri doseganju teh dveh ciljnih skupin tudi prek sodelovanja s partnerji v njihovih regionalnih mrežah. Podatki evalvacije kažejo, da so bili uspešnejši pri doseganju starejših od 50 let (v prvi fazi jih je bilo 16 %, v drugi fazi pa 21 %) kot pri doseganju priseljencev (v prvi fazi jih je bilo 10 %, v drugi fazi pa 11 %).

Za drugi del GOAL svetovanja smo svetovalce spodbudili tudi k večji vključenosti zaposlenih v svetovanje, saj je bilo v prvi fazi od vseh 49 vključenih 47 % brezposelnih in 27 % zaposlenih. V drugi fazi se je delež vključenih zaposlenih nekoliko izboljšal, saj je bilo glede na vseh 160 vključenih 31 % zaposlenih. Svetovalke menijo, da je za doseganje zaposlenih potrebno krepiti sodelovanje s podjetji. Menijo, da je z vidika **doseganja zaposlenih v podjetjih** potrebno najprej vzpostavi stik z vodilnimi v podjetju in kadrovsko službo ter z njihovo pomočjo v svetovanje povabiti zaposlene v izbranem podjetju, pri čemer je informiranje in svetovanje potrebno prilagoditi njihovim potrebam in okoliščinam.

V poteku projekta GOAL glede na načrtovano število vključenih svetovancev (150) ni bila potrebna širša promocija GOAL svetovanja. So pa svetovalke menile, da je v **krepitvi promocijskih aktivnosti** še veliko možnosti za izboljšanje doseganja ranljivih skupin odraslih. Ena od svetovalk je konkretno predlagala, da bi bilo smiselno promocijska gradiva, kot so zgibanke in letaki, posredovati odraslim na različnih mestih, kjer bivajo ali se udeležujejo določenih dogodkov, npr. v velikih stanovanjskih naseljih na oglasnih deskah, v prostorih krajevnih skupnosti, kjer imajo uradne ure za občane za različne vsebine in občani prihajajo v prostore krajevne skupnosti, v trgovskih centrih ali na kulturnih, športnih in zabavnih prireditvah. Svetovalka je izpostavila *»[…] Mogoče tudi to, da se mi svetovalci bolj naučimo sami sebe prodajati. Še bolj se promovirati, izboljšati marketing, da bomo prišli do tistih, ki jim to želimo nameniti. Nekdo, ki ima višjo, visoko izobrazbo, se znajde, če nima ravno kakšnih osebnostnih težav, da rabi takšno ali drugačno pomoč. Te ranljive skupine, ti so najbolj neiznajdljivi, vsaj večina njih.«*

Ena od svetovalk je izpostavila tudi **pomen promocije in doseganja odraslih prek sodobnih medijev**, spletne strani, Facebooka pa tudi prek lokalnega radia in lokalne televizije. V Velenju so GOAL svetovanje predstavili tudi na radiu Velenje in TV Velenje.

Kot oviro pri doseganju odraslih za vključitev v vseživljenjsko učenje so svetovalke izpostavile tudi **»nemotiviranost« posameznih odrasli**h, saj izkušnje kažejo, da pri določenih odraslih, ki so bili dlje časa izobraževalno neaktivni ali imajo slabe izkušnje iz rednega izobraževanja, ne uspejo prebuditi ali razviti notranje motivacije, ki je potrebna, da se odrasli odloči za izobraževanje in učenje. Svetovalke opažajo, da več notranje motivacije za vseživljenjsko učenje primanjkuje pri manj izobraženih odraslih, zato si tudi želijo še dodatna znanja, spretnosti in kompetence, kako motivirati nemotivirane odrasle za učenje (o čemer smo pisali tudi v poglavju o kompetencah, v točki 6. 2).

Z vidika svetovancev naj izpostavimo, da je iz njihovih mnenj razvidno, da je bil za njih **pomemben osebni pristop**, da so bili »osebno« povabljeni ali napoteni v svetovanje, kar kažejo tudi podatki iz druge faze evalvacije. Od 111 vključenih svetovancev v drugi fazi jih je 40 (36 %) prišlo v svetovanje po lastni odločitvi (v prvi fazi 45 %), ostali so bili napoteni s strani posameznih partnerskih organizacij, največ s strani delodajalcev (tabela 8.1).

Tabela 8.1: *Tip organizacije, ki je izvedla napotitev svetovancev v svetovanje / po fazah evalvacije, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Samonapotitev	22	45	40	36	**62**	**39**
Zavod za zaposlovanje	5	10	18	16	**23**	**14**
Delodajalec	8	16	36	32	**44**	**28**
Center za socialno delo	0	0	1	1	**1**	**1**
Izobraževalne institucije	2	4	6	5	**8**	**5**
Podporne službe izobraževalnih institucij	1	2	6	5	**7**	**4**
Rehabilitacijske institucije	9	18	1	1	**10**	**6**
Drugo	2	4	3	3	**5**	**3**
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Glede na vse vključene je iz podatkov v tabeli 8.1 razvidno, da se je po lastni odločitvi za svetovanje odločilo 39 % vseh 160 vključenih svetovancev. Iz podatkov v tabeli je tudi razvidno, da so manj napotovali v partnerski mreži vključena centra za socialno delo in vključene izobraževalne organizacije.

8.4. Ključne ugotovitve

Izhodišča in cilji

V projektu GOAL smo izhajali **iz cilja, da preizkusimo nove načine terenskega dela** za doseganja izbranih GOAL ciljnih skupin. **Pomemben vir** lažjega doseganja izbranih skupin odraslih smo videli v vzpostavitvi regionalne **partnerske mreže** z vključitvijo organizacij, ki v svojo/e dejavnost/i vključujejo izbrane skupine odraslih. Kot vir doseganja ciljnih skupin v tem kontekstu smo videli vzpostavljeni dve regionalni partnerski mreži, saj smo v mrežo **povabili strokovne delavce iz organizacij, ki z dejavnostjo pokrivajo izbrane GOAL ciljne skupine** in so predstavljali tudi organizacije, s katerimi tako šolski center kot središče ISIO še nista sodelovala.

Cilj svetovalcev v šolskih centrih in središčih ISIO je bilo izboljšati aktivnosti doseganja ciljnih skupin z **uvedbo novih pristopov ter preveriti, kateri pristopi so učinkovitejši.**

Pred začetkom projekta GOAL so imeli izkušnje z različnimi pristopi doseganja ranljivih skupin odraslih predvsem v sodelujočih dveh središčih ISIO, manj pa v šolskih centrih. V obeh organizacijah so si zastavili, da preizkusijo še kaj drugega, predvsem je bil v obeh regijah izziv, kako doseči manj izobražene zaposlene, starejše od 50 let in priseljence. Pri pridobivanju le-teh so bile izvajalske organizacije manj uspešne v prvi fazi evalvacije, zato so v drugi fazi evalvacije GOAL svetovanja temu namenili posebno pozornost, tudi s spodbudami in strokovno podporo s strani nacionalnega GOAL tima.

V šolskih centrih so si za cilj zastavili, da svetovalno dejavnost in posledično vključenost v vseživljenjsko učenje bolj približajo odraslim znotraj centra ter s sodelovanjem s partnerji tudi odraslim izven centra. Središča ISIO pa, kako posamezne ciljne skupine doseči izven organizacije, kjer je sedež središča ISIO, s promocijskimi aktivnostmi na javnih dogodkih in mestih in prav tako s sodelovanjem s partnerji, poleg napotitve svetovancev s strani partnerjev, tudi z informiranjem in svetovanjem pri partnerjih.

Aktivnosti terenskega dela

V podporo promociji GOAL svetovanja in s tem strategiji terenskega dela za izbrane GOAL ciljne skupine odraslih sta bili že **v letu 2015 pripravljeni dve zgibanki**, za vsako regijo posebej, z opisom namena in vsebine svetovanja, ki sta vključevali tudi informacije o kontaktnih podatkih svetovalcev.

V šolskih centrih so se usmerili bolj v informiranje in promoviranje o možnostih svetovanja znotraj svojih organizacij, v središčih ISIO pa tudi širše, izven lastnih organizacij. **Pomemben vir** doseganja izbranih štirih GOAL ciljnih skupin so bili za vse štiri izvajalske organizacije **partnerji iz dveh vzpostavljenih regionalnih mrež**, vendar ne vsi enako učinkovito. Najbolj so bili odzivni partnerji, ki so v GOAL svetovanje usmerili brezposelne in zaposlene, manj pa partnerji, ki delajo s skupinami starejših odraslih, nad 50 let, in priseljenci.

V savinjsko-šaleški regiji so v promocijo vključili **tudi lokalne medije, lokalni radio in televizijo**. Vse štiri izvajalske organizacije so imele informacije o GOAL svetovanju objavljene tudi **na spletnih straneh in**

Facebooku. Mnenje svetovalcev je, da je **najbolj učinkovita osebna informacija** o možnostih svetovanja bodisi, da jo potencialni svetovanci izvejo na informativno-promocijskih dogodkih od svetovalcev ali partnerskih organizacij bodisi da svetovanec, ki je bil že vključen v svetovanje, s svojo pozitivno izkušnjo spodbudi tudi nekoga iz svojega okolja, da se vključi v svetovanje. Svetovalci v savinjsko-šaleški regiji so zato eno od svetovank spodbudili, da je svojo pozitivno izkušnjo opisala v kratki zgodbi o sebi, ki je bila skupaj z njeno fotografijo objavljena v informativnem časopisu za odrasle – v časopisu so predstavljene informacije o formalnih in neformalnih možnostih izobraževanja odraslih za obdobje 2016/2017, o finančnih spodbudah, o svetovalni podpori idr. (Info-ISIO 2016/2017, dokumentacija ACS in na spletni strani: http://arhiv.acs.si/glasila/Info-ISIO_2016-2017.pdf) Z eno od svetovank so ob zaključku izvajanja GOAL svetovanja posneli kratek video, v katerem svetovanka opiše svojo izobraževalno pot, ki je bila podprta s svetovanjem, in povabi tudi druge odrasle, da se vključijo v svetovanje (v dokumentaciji ACS).

Prednosti in dosežki

Partnersko sodelovanje v dveh regionalnih mrežah (v vsaki mreži je bilo vključenih 10 organizacij) se je izkazalo kot pomemben vir doseganja svetovancev v GOAL svetovanju, vendar ne enako učinkovito za vse izbrane GOAL ciljne skupine, saj je bilo več napotitev s strani partnerjev, ki z dejavnostjo pokrivajo brezposelne in zaposlene, kot s strani partnerjev, katerih svetovancee so starejši odrasli in priseljenci. Poleg napotitve svetovancev v GOAL svetovanje s strani partnerjev je bilo svetovanje s strani GOAL svetovalcev izpeljano tudi pri partnerjih v dveh podjetjih. Prav za lažje doseganje nizko kvalificiranih zaposlenih so svetovalci in partnerji menili, **da je potrebno vzpostavljati tesnejše stike s podjetji**, z vodstvom in kadrovsko službo ter tako doseči njihove zaposlene. Več svetovalne podpore s strani izobraževalnih organizacij potrebujejo v majhnih in v srednje velikih podjetjih.

GOAL svetovalci so preizkusili tudi nekatere druge promocijske aktivnosti za doseganje izbranih skupin odraslih, kot so **zgibanka, informacijski kotiček** na festivalu za tretje življenjsko obdobje in v nakupovalnem središču, **objava v lokalnim tiskanem mediju, na lokalnem radiu in televiziji**. Izkušnja svetovalcev je, da **tiskana promocijska gradiva slabše dosežejo** manj izobražene odrasle, da je **bolj učinkovita na oseben način** posredovana informacija v okoljih, kjer ti odrasli bivajo, delajo ali se udeležujejo določenih dogodkov ipd.

Izzivi in ovire

V GOAL svetovanju v Sloveniji je bil, po izkušnjah iz prve faze evalvacije, v drugi fazi večji izziv, kako doseči in vključiti v svetovanje starejše od 50 let, priseljence in zaposlene. Podatki evalvacije v prvi fazi so pokazali, da je bilo od načrtovanih 4 GOAL ciljnih skupin skoraj polovica brezposelnih (47 % od 49 vključenih svetovancev), zato je nacionalni tim svetovalce spodbudil, da so bolj aktivni pri doseganju še ostalih treh skupin – zaposlenih, starejših od 50 let in priseljencev. Podatki iz druge faze evalvacije kažejo, da so bili uspešnejši pri doseganju starejših od 50 let, kjer se je vključenost povečala za 5 odstotnih točk (v prvi fazi jih je bilo 16 %, v drugi 21 %), in pri doseganju zaposlenih, kjer se je vključenost povečala za 4 odstotne točke (v prvi fazi jih je bilo 27 %, v drugi 31 %), kot pri doseganju priseljencev, kjer se je vključenost povečala le za 1 odstotno točko (v prvi fazi jih je bilo 10 %, v drugi 11 %).

Svetovalci menijo, da **so partnerji** lahko še večji in boljši dejavnik pri doseganju ranljivih skupin odraslih, vendar je za to **potrebno več časa in načrtnih aktivnosti**. Za slednje svetovalcem pogosto zmanjka časa, ker je njihovo delo v organizacijah, kjer delujejo (bodisi v šolskem centru bodisi v središču ISIO), večplastno in je svetovanje le eden od sklopov nalog. Poleg tega bi, po mnenju svetovalcev in direktorjev štirih GOAL izvajalskih organizacij, za še večji proaktivni pristop k doseganju ranljivih ciljnih skupin **potrebovali več kadrov**.

Za razvijanje in izvajanje učinkovitejših pristopov doseganja ranljivih skupin odraslih je potrebna tudi u**strezna usposobljenost svetovalcev** tako v šolskih centrih kot v središčih ISIO. Za izvajanje različnih fleksibilnih pristopov je pomembno, da svetovalec **dobro pozna značilnosti in potrebe** posameznih ciljnih skupin v svojem lokalnem okolju, ki jih želi doseči, ter da **pozna možne pristope, ki bodo učinkoviti**.

Poleg tega je potrebno **zagotoviti ustrezne pogoje – kadrovske** (število kadrov, ki so vključeni v svetovanje), **finančne in druge**, kot so npr. prostor, kjer bosta potekala drugače organizirano informiranje in svetovanje, promocijska gradiva, ustrezna oprema (npr. za IKT podporo informiranju in svetovanju) idr.

Pomemben vidik boljšega doseganja ranljivih skupin odraslih so tudi **učinkovite promocijske aktivnosti**, ki so lahko usmerjene **v ozaveščanje o pomenu vseživljenjskega učenja** in **v promoviranje možnosti svetovanja in virov**, kjer so dostopne informacije o izobraževalni ponudbi za odrasle. Za svetovalce je tudi izziv, kako bolj v to vključiti/**uporabiti sodobne medije, socialna omrežja** pa tudi **lokalne medije**, kot so radio in televizija ter tudi nove »mobilne« oblike, za večjo vpetost v lokalno okolje, kot je lahko občasni informacijski kotiček na zavodu za zaposlovanje, centru za socialno delo, v krajevni skupnosti ali knjižnici.

GOAL svetovalci so preizkusili različne načine promocije in kot smo že zapisali zgoraj, ocenili, da so **najučinkovitejši tisti, ko svetovanec osebno izve ali pridobi informacije** o svetovanju ali možnostih izobraževanja bodisi od svetovalca, strokovnega delavca iz partnerske organizacije ali drugega odraslega, ki je že bil vključen v svetovanje.

8.5. Ključni predlogi

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

V projektu GOAL smo izhajali iz predpostavke, da je prednost doseganja ciljnih skupin odraslih, ki se manj pogosto ali nikoli ne vključujejo v vseživljenjsko učenje, prav v **fleksibilnem prilagajanju** izvedbe informiranja in svetovanja konkretnim skupinam odraslih, njihovim potrebam in okoliščinam, v **boljšem razumevanju njihovih potreb in lažji vzpostavitvi stika** z njimi in s tem tudi v lažjem motiviranju in spodbujanju za vseživljenjsko učenje.

Fleksibilno prilagajanje pomeni **nova znanja za pristope terenskega dela**, nove oblike in lokacije informiranja in svetovanja izven sedeža organizacij, kjer so zaposleni svetovalci.

Pomemben vidik boljšega doseganja ranljivih skupin odraslih so tudi **učinkovite promocijske aktivnosti**, ki so lahko usmerjene v ozaveščanje o pomenu vseživljenjskega učenja in v promoviranje možnosti svetovanja in virov, kjer so dostopne informacije o izobraževalni ponudbi za odrasle.[23] V te aktivnosti je potrebno vključiti in uporabiti **sodobne medije, socialna omrežja pa tudi lokalne medije**, kot sta radio in televizija. Prav tako tudi **»mobilne« oblike** za večjo vpetost v lokalno okolje, kot je lahko občasni **informacijski kotiček** na zavodu za zaposlovanje, centru za socialno delo, v krajevni skupnosti, knjižnici ali na lokalnem dogodku.

Izziv, ki ga v projektu GOAL nismo preizkusili, smo se pa o njem s svetovalci pogovarjali ob zaključku (na primeru vključevanja priseljencev v svetovanje) je lahko **tudi vključitev prostovoljcev** v aktivnosti za učinkovitejše doseganje odraslih, in sicer ljudi, ki tudi sami izhajajo iz vrst ranljivih skupin, ki jih želimo vključiti v svetovanje

[23] Ta priporočila vključuje tudi prenovljeni Evropski program za izobraževanje odraslih, Evropska komisija, 2011 (A Renewed European Agend for Adult Learning).

in spodbuditi k vključitvi v izobraževanje. Takšen prostovoljec bolje pozna značilnosti in potrebe izbranih skupin odraslih, odrasli mu bolj zaupajo, v primeru vključevanja priseljencev lahko pomaga pri prevajanju idr.

Vse te aktivnosti svetovalci lažje razvijajo in izpeljujejo, če:

- so aktivnosti **vnaprej načrtovane** in vključene v letne delovne načrte,
- so podprte z **ustreznim številom kadrov**, ki bodo delovali v svetovanju v organizaciji, in so za to delo načrtovane delovne ure,
- so zagotovljena **finančna sredstva za zagotovitev pogojev** za izpeljevanje teh aktivnosti, kot so priprava in tisk promocijska gradiv, ustrezna oprema, IKT podpora, orodja in pripomočki idr.,
- so **svetovalci usposobljeni** za te aktivnosti in
- imajo **podporo v partnerki mreži**.

Za lažje uveljavljanje novih aktivnosti za doseganje ranljivih skupin odraslih priporočamo:

- **pripravo kratkih strokovnih vodil**, kako načrtujemo in izpeljemo aktivnosti za učinkovitejše doseganje ranljivih skupin odraslih,[24]
- da **v programe spopolnjevanja za svetovalce** vključimo tudi vsebine za pridobitev znanja, spretnosti in kompetence za načrtovanje in izpeljevanje aktivnosti za učinkovitejše doseganje ranljivih skupin odraslih.

Pomemben vidik je tudi, da **svetovalec spremlja učinkovitost različnih pristopov** doseganja izbranih ciljnih skupin odrasli ter v skladu s tem, kateri so učinkovitejši, načrtuje aktivnosti tudi za naprej, katere pristope ohrani, katere pa spremeni in vpelje nove. Svetovanci so različni, spreminjajo se in isti pristop ni vedno enako učinkovit, predvsem pa mora svetovalec paziti, da delovanje izven organizacije ni za svetovanca vsiljivo, temveč so mu svetovanje in možnosti izobraževanja približane na prijazen, zanimiv in njemu prilagojen način.

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike

Terensko delo za doseganje ciljnih skupin odraslih (»outreach«), ki se redko ali manj pogosto vključujejo v vseživljenjsko učenje, je za Slovenijo izziv z vidika dveh strateških ciljev, ki smo si ju zastavili v izobraževanju odraslih in zapisali v Resolucijo o nacionalnem programu izobraževanja odraslih (ReNPIO 2013–2020):

- da bomo vsakemu odraslemu prebivalcu Slovenije omogočili enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih in
- da do leta 2020 v vseživljenjsko učenje vključimo 19 % odraslih v starosti od 25 do 64 let,

saj nam vključenost v zadnjih letih pada. V letu 2016 je bilo le 11,6 % odraslih v starosti od 25 do 64 let vključenih v vseživljenjsko učenje, medtem ko je bila leta 2011 vključenost 15,9-odstotna. (Eurostat 2016)

Eden od pomembnih ukrepov za doseganje zastavljenih ciljev je, da odraslim zagotovimo celostno in kakovostno informiranje o možnostih izobraževanja in celostno svetovalno podporo pred vključitvijo v izobraževanje in med potekom izobraževanja in učenja. Del kakovostne svetovalne podpore je, da se **v informiranje in svetovanje vključi nove pristope za lažje in učinkovitejše doseganja ranljivih skupin odraslih**, še posebej nizko

[24] Cilj GOAL projekta v Sloveniji je bil, da so ob zaključku projekta pripravljena strokovna vodila za svetovalce v izobraževanju odraslih, kako načrtovati in izpeljevati aktivnosti za učinkovitejše terensko delo za doseganje nizko kvalificiranih odraslih (t. i. »outreach« aktivnosti).

kvalificiranih odraslih (z manj kot 4-letno srednješolsko izobrazbo in nizkimi ravnmi razvitosti spretnosti). Kot smo že navedli, podatki kažejo, da se odrasli iz te skupine manj pogosto vključujejo v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (nekateri iz te skupine celo nikoli), da dosegajo slabše rezultate pri merjenju temeljnih zmožnosti (PIAAC rezultati za Sloveniji, OECD 2016)[25], so pogosteje socialno izključeni in na robu revščine. Podatki za Slovenijo kažejo, da se stopnja tveganja revščine in socialne izključenosti povečuje, v letu 2015 je bila stopnja tveganja revščine 14,3-odstotna (pod pragom tveganja revščine je bilo 287.000 oseb) in stopnja tveganja socialne izključenosti 19,2-odstotna. (SURS, 2016)

Predlogi za urejanje politike

Zgoraj opisane vidike razvijanja in izvajanja terenskega dela so izpostavili tudi deležniki in nosilci politik, ki so bili vključeni v prvo in drugo fazo evalvacije projekta GOAL s sodelovanjem v razpravah v dveh fokusnih skupinah. Zdi se jim ključno, da se v svetovanju razvija pristope, ki bodo povečali dostop manj izobraženim odraslim v vseživljenjsko učenje. Še posebej so v razpravi v fokusni skupini v drugi fazi evalvacije izpostavili, da naj **gre svetovalec v okolja**, kjer se potencialni svetovanci in udeleženci počutijo dobro in varno. Menili so, da je lahko še učinkoviteje, če se v te aktivnosti za sodelavce **vključi »svetovalce« njihove pripadnosti ali se neformalne vodje teh skupin** motivira, da so ambasadorji in promotorji pomena vseživljenjskega učenja.

Menili so, da je zato pomembno, da **je svetovalec vešč različnih pristopov svetovanja za različne ciljne skupine.** Da je tako, kot je pri tem pomembno sodelovanje različnih partnerjev na regionalni lokalni ravni, **pomembno medresorsko sodelovanje tudi na nacionalni ravni**, da se tovrstne aktivnosti podprejo s sistemsko umestitvijo in finančnimi sredstvi. Eden o deležnikov je to poudaril z mislimi:

[…] »Absolutno je nujno povezovanje različnih politik. V Sloveniji smo na tej poti, da bomo mogoče enkrat uspešni. Dobra podlaga za to je nacionalni program oziroma resolucija o izobraževanju odraslih, ki jo imamo sistemsko in strateško postavljeno.«

Na izvedbeni ravni še manjkajo konkretni ukrepi, da bi se ti cilji lažje uresničevali. So pa po mnenju deležnikov lahko v podporo tem aktivnostim tudi programi in projekti, sofinancirani iz sredstev Evropskega socialnega sklada in programa Erasmus+ (kot je tudi projekt GOAL).

Menili so, da je potrebno **še več narediti na izboljšanju promocijskih aktivnosti in širjenju primerov dobrih praks, tako na nacionalni kot regionalni in lokalni ravni**.

GOAL nacionalni tim še priporoča, da tudi v Sloveniji sledimo ciljem, zapisanim v evropskem dokumentu Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (Evropska komisija, 2016), in **da se pripravijo načrti konkretnih aktivnosti za naslednja tri leta**, ki naj se umestijo v financiranje iz nacionalnih sredstev letnega progama izobraževanja odraslih in iz sredstev Evropskega socialnega sklada.[26]

[25] Odrasli v Sloveniji v povprečju dosegajo nižje rezultate od povprečja OECD (besedilne, matematične spretnosti, reševanje problemov v tehnološko bogatih okoljih), 1 od 4 odraslih ima spretnosti na nižjih ravneh. (dr. Petra Javrh, ACS, 2016)

[26] V evropskem dokumentu Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (Evropska komisija, 2016) je med cilji zapisano, da je potrebno odraslim z nizko ravnijo spretnosti, znanj in kompetenc (npr. tistim, ki so opustili formalno izobraževanje ali usposabljanje, ne da bi dosegli višjo sekundarno ali njej enakovredno izobrazbo) ponuditi dostop do poti izpopolnjevanja, pri čemer ima pomembno vlogo tudi zagotovljena svetovalna podpora. Eno izmed priporočil pravi, da je potrebno »[…] Izvajati ukrepe za motivacijo in pomoč, ki vključujejo ozaveščanje o prednostih izpopolnjevanja, zagotavljanje informacij o obstoječem svetovanju in podpornih ukrepih, priložnostih za izpopolnjevanje in pristojnih organih ter zagotavljanje spodbud za tiste, ki so najmanj motivirani za koriščenje teh priložnosti.« (Prav tam, 2016)

9. Rezultati in učinki svetovanja

V času trajanja evalvacije svetovanja po modelu GOAL smo zbrali kvantitativne podatke o širokem naboru izidov. Ti vključujejo: izide izobraževanja, kot je vpis v izobraževalni program ali zaključek izobraževalnega programa, vedenjske učinke npr. odnos svetovanca do izobraževanja, ter nekognitivne rezultate, npr. ocena samoučinkovitosti svetovanca. Zbrali smo tudi kvalitativne podatke o izidih, npr. stališčih svetovancev do koristi programa. V tem poglavju so najprej predstavljene ključne ugotovitve širokega nabora rezultatov in učinkov, nato pa so ugotovitve pojasnjene v luči ključnih kontekstualnih dejavnikov, ki lahko vplivajo na učinke pri svetovancih.

9.1. Kvantitativne ugotovitve po virih podatkov

V sklopu celotnega pilotnega testiranja svetovanja po modelu GOAL smo beležili **pričakovanja svetovancev**, vključenih v svetovanje, ter na koncu tudi dejanske rezultate, da bi preverili, v kolikšni meri so bila njihova pričakovanja izpolnjena, ali je prišlo do sprememb v pričakovanjih ter ali so doseženi rezultati primerljivi z začetnimi pričakovanji. Svetovalci so spremljali svetovance in njihove podatke vnašali v bazo za spremljanje svetovalnih srečanj. Podatki so obsegali demografske podatke, cilje, pričakovanja in ovire, informacije o svetovalnih srečanjih ter podatke ob zaključku svetovanja (razloge za prenehanje s svetovanjem, dosežene izobraževalne in karierne cilje, odnos do učenja ter oceno lastne samoučinkovitosti). Poleg tega so svetovanci ob vključitvi v svetovalni proces na prvem srečanju dobili v izpolnjevanje anketni vprašalnik o zadovoljstvu s svetovanjem. V fazi 2 smo izvedli individualne intervjuje ob zaključku svetovanja s 33 svetovanci. V intervjujih smo se ponovno osredotočili na razloge za vključitev v svetovanje, na rezultate svetovanja v povezavi z izobraževalnimi ali kariernimi cilji ter na kakovost oziroma učinkovitost svetovanja.

Anketa o zadovoljstvu svetovancev s svetovanjem

Pri preverjanju učinkov svetovanja je 148 (90 %) svetovancev izmed 165, ki so odgovorili na vprašanje, ali jim je po svetovanju bolj jasno, kateri so naslednji koraki, odgovorilo z da, eden (1 %) meni, da ne, 16 (10 %) pa jih je odgovorilo, da so bili nadaljnji koraki približno jasni (Tabela 9.1).

Želeli smo tudi izvedeti, ali so svetovanci po zaključenem svetovalnem srečanju ugotovili, kaj želijo narediti naslednje. 87 % svetovancev, ki so odgovorili na to vprašanje (143 od 164), je bilo mnenja, da jim je svetovanje pomagalo ugotoviti, kaj želijo narediti naprej, dva (1 %) nista prišla do tega spoznanja, dvajset (12 %) svetovancev pa meni, da jim je svetovanje približno pomagalo pri načrtovanju naslednjega koraka.

Na vprašanje, ali se sedaj bolj zavedajo svojih možnosti, je 148 (90 %) od 165 svetovancev odgovorilo, da se zavedajo svojih možnosti, eden (1 %) se jih ne, 16 (10 %) pa približno. Na vprašanje, ali so bolj motivirani za doseganje zastavljenih ciljev, je 87 % svetovancev odgovorilo, da so bolj motivirani (144 od 166), dva (1 %) nista motivirana, 20 (12 %) izmed vseh, ki so izpolnjevali anketni vprašalnik, pa jih je odgovorilo, da so približno bolj motivirani za doseganje zastavljenih ciljev. Glede na spol se odgovori niso bistveno razlikovali, zato niso bili relevantni za nadaljnjo obdelavo.

Graf 9.1: *Zadovoljstvo svetovancev s svetovanjem, Slovenija*

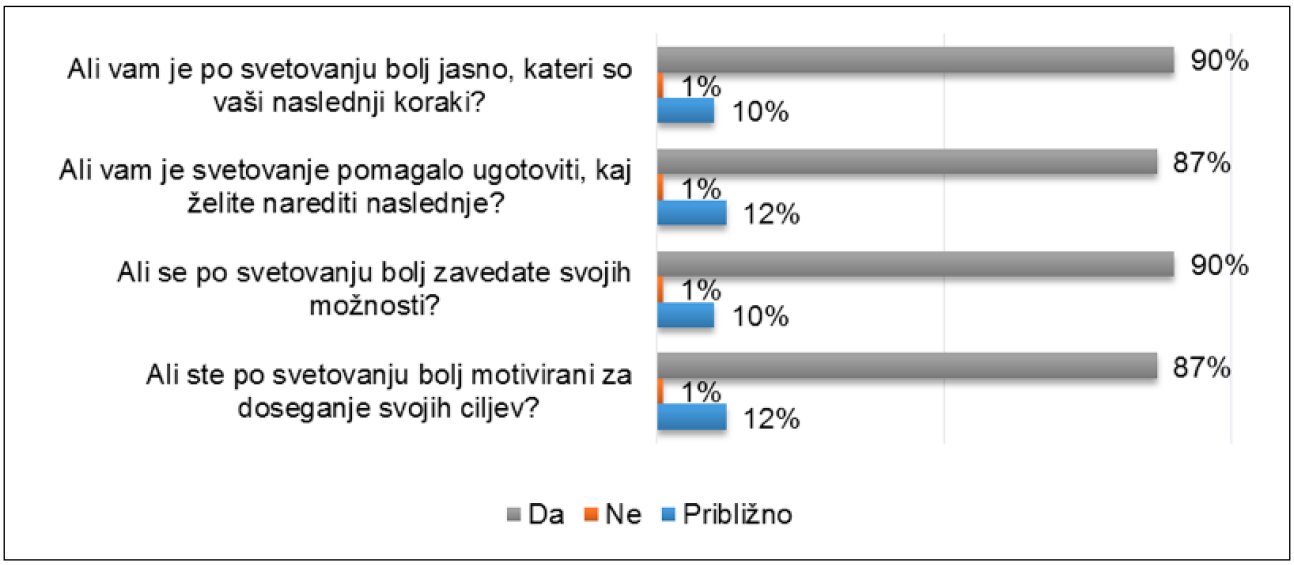

Glede na razlog za svetovanje oziroma temo pogovora, ki je bila obravnavana na prvem svetovalnem srečanju (zaposlitev, izobraževanje ali potrjevanje predhodno pridobljenega znanja), ni opaznih razlik pri odgovorih svetovancev na vprašanje, ali jim je po svetovanju bolj jasno, kateri so naslednji koraki ter ali jim je svetovanje pomagalo ugotoviti, kaj želijo narediti naslednje. Le pri vprašanjih, ali po svetovanju poznajo več možnosti ter ali so bolj motivirani za doseganje ciljev, je bilo med tistimi, ki so prišli zaradi učenja oziroma izobraževanja več takšnih, ki so izbrali odgovor približno, kot pa med tistimi, ki so prišli zaradi zaposlitve ali potrjevanja predhodno pridobljenega znanja (Tabela 9.1 in Tabela 9.2).

Tabela 9.1: *Ali se bolj zavedate svojih možnosti? / Razlogi za svetovanje, Slovenija*

	Zaposlitev		Izobraževanje		Potrjevanje predhodno pridobljenega znanja	
	N	%	N	%	N	%
Da	33	87	121	88	48	94
Ne	1	3	1	1	0	0
Približno	4	11	15	11	3	6
Skupaj	**38**	**100**	**137**	**100**	**51**	**100**

Tabela 9.2: *Ali ste bolj motivirani? / Razlogi za svetovanje, Slovenija*

	Zaposlitev		Izobraževanje		Potrjevanje predhodno pridobljenega znanja	
	N	%	N	%	N	%
Da	33	87	120	87	47	92
Ne	1	3	2	1	0	0
Približno	4	11	16	12	4	8
Skupaj	**38**	**100**	**138**	**100**	**51**	**100**

Pri odgovarjanju na vsa štiri vprašanja ni posebnosti z vidika starosti, saj je največ svetovancev, ki so izpolnjevali anketni vprašalnik v starostnih skupinah 26–35, 36–45 in 46–55 let.

Podatki ob zaključku svetovanja

Projekt GOAL je bil vpet v redno svetovalno dejavnost, ki se izvaja kot prosto dostopna storitev in ki ne predpostavlja vnaprej določenega števila srečanj. Svetovalci v ISIO središčih in v šolskih centrih so svetovancem na voljo, kadarkoli začutijo potrebo po svetovanju. Iz tega razloga so bili v pilotno testiranje GOAL vključeni tisti svetovanci, za katere so svetovalci presodili, da bodo potrebovali vsaj dve svetovalni srečanji.

Rezultati srečanja

V fazi 1 je bilo v pilotno testiranje GOAL vključenih 49 svetovancev, med katerimi jih je 45 (92 %) zaključilo načrtovano število svetovalnih srečanj, dva (4 %) nista zaključila svetovanja, v dveh primerih (4 %) pa ni bilo zastavljeno število svetovalnih srečanj. V fazi 2 je bilo v svetovanje vključenih 111 svetovancev, med katerimi sta 102 (92 %) uspešno zaključila svetovanje, osem (7 %) jih ni zaključilo načrtovanih svetovalnih srečanj, v enem primeru (1 %) pa število svetovalnih srečanj ni bilo zastavljeno. Torej sta bili v času celotnega pilotnega testiranja izvedeni najmanj 2 svetovalni srečanji pri 147 svetovancih (92 %), ta pogoj ni bil izpolnjen pri 10 (6 %) svetovancih, medtem ko pri treh svetovancih (2 %) število srečanj ni bilo zastavljeno (Tabela 9.3).

Tabela 9.3: *Zaključeno predvideno število svetovalnih srečanj, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Da	2	4	8	7	10	6
Ne	45	92	102	92	147	92
Št. svetovalnih srečanj ni bilo zastavljeno	2	4	1	1	3	2
Skupaj	**49**	**100**	**111**	**100**	**160**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Pri vprašanju, zakaj se je svetovalni proces zaključil, je bil največkrat označen odgovor, in sicer v 38 % (od tega 44 % v fazi 1 in 35 % v fazi 2), da so zaključili z načrtovanim številom svetovalnih srečanj, ki so bila zahtevana v sklopu projekta GOAL. Drugi razlogi so bili zaključen tečaj, izobraževalni program oziroma usposabljanje (22 % odgovorov, od tega 11 % v fazi 1 in 26 % v fazi 2) ter vključitev v tečaj, izobraževalni program oziroma usposabljanje (21% odgovorov, od tega 29 % fazi 1 in 19 % v fazi 2). Odgovor drugo je bil izbran v 13 % (od tega 6 % v fazi 1 in16 % v fazi 2) (Tabela 9.4).

Tabela 9.4: *Razlogi za zaključek svetovanja, Slovenija*

	Wave 1		Wave 2		Total	
	N*	%	N*	%	N*	%
Vključitev v tečaj, izobraževalni program oz. usposabljanje	19	29	33	19	52	21
Zaključen tečaj, izobraževalni program oz. usposabljanje	7	11	47	26	54	22
Zaposlitev	4	6	4	2	8	3
Zaključeno načrtovano št. svetovalnih srečanj	29	44	63	35	92	38
Pomanjkanje časa zaradi družinskih obveznosti	0	0	1	1	1	0
Pomanjkanje časa zaradi službenih obveznosti	0	0	1	1	1	0
Pomanjkanje finančnih sredstev	1	2	0	0	1	0
Oddaljenost	1	2	0	0	1	0
Previsoki stroški vožnje	1	2	0	0	1	0
Selitev v drug kraj	0	0	1	1	1	0
Ostalo	4	6	28	16	32	13
Skupaj	**66**	**100**	**178**	**100**	**244**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.
** Št. odgovorov.*

Izmed 160 v pilotno testiranje vključenih svetovancev jih je 128 (86 %) po svetovanju naredilo korake, za katere so upali, da jih bodo, ko so prišli na svetovanje – od tega 24 (85 %) v fazi 1 in 94 (86 %) v fazi 2. Štirinajst svetovancev (9 %) je bilo mnenja, da so le delno izpolnili svoje načrte: štirje (10 %) v fazi 1 in 10 (9 %) v fazi 2. Sedmim svetovancem (5 %), dvema (5 %) v fazi 1 in petim (5 %) v fazi 2, ni uspelo narediti nobenega premika v tej smeri (Tabela 9.5).

Tabela 9.5: *Doseženi cilji svetovancev, Slovenija*

	Faza 1		Faza 2		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%
Da, v celoti	34	85	94	86	128	86
Da, delno	4	10	10	9	14	9
Ne	2	5	5	5	7	5
Skupaj	**40**	**100**	**109**	**100**	**149**	**100**

Opomba: ni statistično pomembno

Večina svetovancev je po svetovanju v celoti naredila korake, ki so si jih zastavili na začetku. Med tistimi, ki so svoje načrte uresničili le delno ali sploh niso naredili nobenega koraka v zastavljeni smeri, je bilo 12 svetovancev, ki so si zastavili, da bodo raziskali svoje možnosti za izobraževanje (devet svetovancev je delno uresničilo svoje cilje, trije pa ne), trije svetovanci so imeli druge cilje (dva jih nista dosegla, eden pa delno), eden je želel potrditi predhodno pridobljeno znanje, vendar mu to ni uspelo, štirje pa so želeli raziskati poklicne možnosti oziroma možnosti za izobraževanje v povezavi z lastnimi interesi (enemu ni uspelo, trem pa le delno) (Tabela 6 v prilogi). Glede na nivo izobrazbe je največ svetovancev, ki svojih ciljev niso dosegli, v skupini s končano osnovnošolsko izobrazbo (7 %) in v skupini z gimnazijsko ali srednjo strokovno izobrazbo (22 %) (Tabela 7 v prilogi).

Pri tem, da bi naredili korake, ki so si jih zastavili, je svetovance največkrat oviralo pomanjkanje motivacije, saj je bil ta odgovor izbran v 15 % odgovorov (25 % odgovorov v fazi 1 in 10 % odgovorov v fazi 2), nato jezikovne ovire (12 % – 8 % v fazi 1 in 14 % v fazi 2) ter premalo časa zaradi službe (12 % – 8 % v fazi 1 in 14 % v fazi 2). Na tretjem mestu sledita odgovora ostali osebni razlogi (4 %, od tega 8 % odgovorov v fazi 1 in 10 % v fazi 2) ter ostalo (4 % – od 17 % odgovorov v fazi 1 in 7 % v fazi 2), kjer so svetovanci navajali željo oziroma potrebo po dohodku, vpis v srednjo šolo v letu 2017 ter vpis v program jeseni 2016. Preostale razloge je izbralo manj kot deset odstotkov vprašanih, medtem ko je bil najmanjkrat izbran odgovor nezadostne temeljne spretnosti (v 2 % odgovorov) (Tabela 9.6). Omenjene ovire so se pojavljale predvsem pri tistih z zaključeno osnovnošolsko izobrazbo (v 75 % odgovorov je bil razlog pomanjkanje motivacije, v 50 % pa ostali osebni razlogi) ter z nižjo poklicno izobrazbo, in sicer je bil razlog v 40 % odgovorov pomanjkanje motivacije in v 40 % ostali osebni razlogi. Jezikove ovire so označili predvsem svetovanci s poklicno izobrazbo. Glede na ciljno skupino je **največ ovir navajala skupina iskalcev zaposlitve oziroma brezposelnih**, vendar so jim na poti do cilja stale na poti različne prepreke, **pri migrantih** pa so bile najbolj pogoste **jezikovne ovire** oziroma obvladanje slovenskega jezika. Glede na glavni razlog za vključitev v svetovanje so se ovire najpogosteje pojavljale pri tistih, ki so prišli, da bi raziskali svoje možnosti za izobraževanje, in sicer jih je najbolj oviralo pomanjkanje motivacije (45 %), ostali osebni razlogi (36 %) in prezaposlenost v službi (36 %).

Tabela 9.6: *Ovire pri doseganju ciljev, Slovenija*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	Delež	
Nezadostne temeljne spretnosti	1	2	6
Jezikovne ovire	5	12	29
Premalo časa zaradi službe	5	12	29
Družinske obveznosti	3	7	18
Izobraževanje oz. usposabljanje je predrago	3	7	18
Učne težave	2	5	12
Starost	2	5	12
Pomanjkanje samozavesti	2	5	12
Pomanjkanje motivacije	6	15	35
Pomanjkanje podpore s strani družine	1	2	6
Pomanjkanje podpore s strani delodajalca	1	2	6
Prevoz oz. mobilnost	2	5	12
Ostali osebni razlogi	4	10	24
Ostalo	4	10	24
Skupaj	**41**	**100**	**241**

Pri oceni dosežkov oziroma sprememb, ki so jih svetovanci dosegli v času svetovanja, so svetovalci v največ primerih ocenili, da so pridobili informacije o možnostih izobraževanja (82 %, in sicer 36 % v fazi 1 in 32 % v fazi 2), 60 % svetovancev se je dejansko vključilo v tečaj, izobraževalni program ali usposabljanje (31 % v fazi 1 in 22 % v fazi 2), v 45 % primerov se je svetovancem dvignila samozavest (14 % v fazi 1 in 20 % v fazi 2), v 19 % pa so izboljšali poklicno-specifične spretnosti (6 % v fazi 1 in 5 % v fazi 2). Štiriindvajset odstotkov svetovancev je doseglo druge dosežke oziroma spremembe ter pridobilo druga znanja, in sicer izboljšalo jezikovna znanja, se vpisalo v izobraževalne programe, postalo bolj odprtih, komunikativnih, motiviranih itd. Le v 2 % primerov (1 % v fazi 1 in 1 % v fazi 2) ni pri svetovancih prišlo do nobenih sprememb oziroma niso med svetovanjem dosegli ničesar (Tabela 9.7).

Tabela 9.7: *Rezultati in učinki svetovanja, Slovenija*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	Delež	
Ni bilo napredka	3	1	2
Dvig samozavesti	70	18	45
Izboljšane poklicno-specifične spretnosti	29	8	19
Informacije o možnostih izobraževanja	128	34	82
Informacije o poklicnih možnostih	14	4	9
Vpis v program izobraževanja oz. usposabljanja	94	25	60
Pridobitev zaposlitve	3	1	2
Izboljšanje na področju zaposlitve	3	1	2
Ostalo	38	10	24
Skupaj	**382**	**100**	**245**

Do največjih sprememb je prišlo v starostnih skupinah 19–25, 26–35, 36–45 in 46–55 let. V prvi skupini (19–25 let) je 31 % vprašanih pridobilo informacije o možnostih izobraževanja, 29 % se jih je vpisalo v programe, v 23 % pa se jim je dvignila samozavest. V drugi skupini (26–35 let) je prav tako 31 % vprašanih pridobilo informacije o možnostih izobraževanja, 29 % se jih je vpisalo v programe, samozavest pa se je dvignila 14 % svetovancev. V skupini 36–45 let je 36 % svetovancev pridobilo informacije o možnostih izobraževanja, 24 % se jih je vpisalo v programe, samozavest pa se je dvignila za 18 %, V skupini 46–55 pa je informacije o možnostih izobraževanja pridobilo 34 odstotkov svetovancev, 23 % se jih je vpisalo v programe, samozavest pa se je izboljšala 20 %. Svetovanci stari 25 ali manj ter 56 ali več, so najmanj označevali cilje povezane z zaposlitvijo (Tabela 8 v prilogi).

Informacije o možnostih za izobraževanje so kot dosežek navajali predvsem tisti svetovanci, ki so imeli končano nižjo poklicno šolo (39 %), nato tisti z osnovnošolsko izobrazbo (34 %) ter tisti, ki so imeli poklicno izobrazbo (32 %). V teh skupinah je tudi največ tistih, ki so se vključili v tečaj, izobraževalni program ali usposabljanje, in sicer je bilo teh največ s srednjo poklicno izobrazbo (27 %), z osnovnošolsko izobrazbo (21 %) ter s končano nižjo poklicno šolo (20 %). Samozavest se je najbolj dvignila svetovancem z nižjo poklicno izobrazbo (25 %), nato pa tistim z osnovnošolsko (18 %) ali poklicno izobrazbo (18 %). Svetovanci, ki imajo končano osnovno šolo, so izbrali še druge dosežke (12 %) ter izboljšanje poklicno-specifičnih spretnosti (9 %). Slednje so se izboljšale tudi pri svetovancih s srednjo poklicno izobrazbo (10 %). Največ svetovancev, ki so dosegli omenjene cilje, je prišlo na svetovanje z namenom, da bi raziskali možnosti za izobraževanje in da bi potrdili predhodno pridobljeno znanje (Tabela 9 v prilogi).

Sprememba v oceni samoučinkovitosti

V pilotnem testiranju po modelu GOAL smo poleg zgoraj navedenih sprememb in dosežkov želeli preveriti spremembo v svetovančevi oceni samoučinkovitosti – lastnem prepričanju o tem, da so zmožni doseči zastavljene cilje. Ta koncept je pomemben pri vključevanju v svetovanje v izobraževanju odraslih ter pri doseganju in vrednotenju učinkov svetovanja. Vpliva lahko na posameznikovo uspešnost pri doseganju zastavljenih ciljev, hkrati pa ima lahko svetovanje pozitiven učinek na posameznikovo oceno samoučinkovitosti, kar lahko vpliva na dolgoročnejše učinke svetovanja.

Na prvem svetovalnem srečanju so svetovanci preko treh vprašanj ocenjevali lastno samoučinkovitost oziroma zmožnost za doseganje želenih ciljev v življenju. Vsako vprašanje je imelo dve izjavi, ena je predstavljala bolj pozitiven in ena bolj negativen pogled na lastno življenje. Če je svetovanec izbral pozitiven odgovor, je bil ta odgovor ovrednoten z 1 točko, negativen odgovor pa z 0 točk. Tako so točke za vsa tri vprašanja lahko dosegle razpon med 0 in 3 točkami, kar pomeni, da je svetovanec, ki je pozitivno odgovoril na vsa tri vprašanja, dobil 3 točke in s tem imel najvišji možen rezultat na lestvici samoučinkovitosti, najnižji možen rezultat pa je bil 0.

Enak postopek je bil nato ponovljen na zadnjem svetovalnem srečanju z namenom, da bi preverili, ali se je ocena samoučinkovitosti pri svetovancu v času svetovalnega postopka spremenila, kaj vpliva na spremembo v oceni samoučinkovitosti in kako ocena samoučinkovitosti vpliva na končne rezultate svetovanja.

Število točk na lestvici samoučinkovitosti pridobljenih na prvem svetovalnem srečanju (seštevek vseh treh odgovorov) smo nato odšteli od števila točk pridobljenih na zadnjem srečanju (seštevek vseh treh odgovorov). V tabeli 9.8 so prikazane razlike v številu točk na lestvici samoučinkovitosti med prvim in zadnjim srečanjem. Pri večini svetovancev (117) je ocena samoučinkovitosti na koncu svetovanja ostala enaka, kot je bila na začetku svetovanja, pri šestih svetovancih se je povišala za dve točki, pri 18 svetovancih pa za eno točko. Pri sedmih svetovancih je ocena samoučinkovitosti padla, in sicer pri petih svetovancih za eno točko in pri dveh svetovancih za tri točke.

Tabela 9.8: *Sprememba v oceni samoučinkovitosti, Slovenija*

	N	%
2	6	4
1	18	12
0	117	79
-1	5	3
-3	2	1
Skupaj	**148**	**100**

Med ciljnimi skupinami znotraj posameznih merjenj (na začetku in na koncu svetovanja) so statistično pomembne razlike, kot nam pokaže enosmerna analiza variance (ANOVA). Znotraj ciljnih skupin se je povišala stopnja ocene samoučinkovitosti v treh ciljnih skupinah – pri iskalcih zaposlitve/brezposelnih, osipnikih in zaposlenh kvalificiranih – v skupini migrantov je ostala nespremenjena, pri starejših od 50 pa je ocena samoučinkovitosti rahlo padla (Tabela 9.9).

Tabela 9.9: *ANOVA za oceno samoučinkovitosti ob začetku in koncu svetovanja / Ciljna skupina, Slovenija*

	Ocena samoučinkovitosti Začetek svetovanja		Ocena samoučinkovitosti Zaključek svetovanja	
	N	M	N	M
Iskalci zaposlitve/brezposelni	63	2.29**	62	2.45*
Osipniki	1	2.00**	1	3.00*
Migranti/Begunci/prosilci za azil	17	2.47**	15	2.47*
Starejši od 50 let	31	2.87**	29	2.86*
Zaposleni nizko kvalificirani	47	2.72**	42	2.83*
Skupaj	**159**	**2.55****	**149**	**2.64***

$^{**}p < 0.005$; $^{*}p < 0.01$;

Če primerjamo aritmetične sredine ocene samoučinkovitosti na začetku in koncu svetovanja glede na starost svetovancev, ni statistično pomembnih razlik med različnimi starostnimi skupinami v posameznem merjenju, čeprav so opazne manjše razlike v posameznih skupinah (Tabela 9.10).

Tabela 9.10: *ANOVA za oceno samoučinkovitosti ob začetku in koncu svetovanja / Starost, Slovenija*

	Ocena samoučinkovitosti Začetek svetovanja		Ocena samoučinkovitosti Zaključek svetovanja	
	N	M	N	M
18 ali manj	3	2,00	3	2,33
19–25	15	2,53	15	2,27
26–35	41	2,27	39	2,54
36–45	43	2,58	38	2,74
46–55	47	2,74	44	2,77
56–65	9	2,78	9	2,78
66 in več	1	3,00	1	3,00
Skupaj	**159**	**2,55**	**149**	**2,64**

Opomba: ni statistično pomembno

Ob primerjanju aritmetičnih sredin ocene samoučinkovitosti znotraj posameznega merjenja na začetku in koncu svetovanja glede na stopnjo dosežene izobrazbe smo ugotovili, da med skupinami ni statistično pomembnih razlik (Tabela 9.11)

Tabela 9.11: *Združena ANOVA za spremembe v oceni samoučinkovitosti / Izobrazba, Slovenija*

	Ocena samoučinkovitosti Začetek svetovanja		Ocena samoučinkovitosti Zaključek svetovanja	
	N	M	N	M
Nedokončana osnovnošolska izobrazba	8	2,13	8	2,25
Osnovnošolska izobrazba	46	2,41	44	2,52
Nižja poklicna izobrazba	36	2,72	32	2,75
Splošna srednješolska izobrazba (gimnazija)	10	2,70	9	2,56
Srednja poklicna in strokovna izobrazba	45	2,51	44	2,73
Post-sekundarna izobrazba	3	3,00	3	3,00
Terciarna izobrazba	11	2,73	9	2,78
Skupaj	**159**	**2,55**	**149**	**2,64**

Opomba: Razlike znotraj posameznih merjenj niso statistično pomembne.

Svetovanci, ki so vsaj delno dosegli zastavljene cilje, so povečini izboljšali svojo oceno lastne samoučinkovitosti, medtem ko je pri tistih, ki ciljev niso dosegli, ocena ostala enaka (57 %) ali pa se je znižala (43 %) (Tabela 9.12).

Tabela 9.12: *Sprememba v oceni samoučinkovitosti / Ali ste naredili korake, ki ste jih želeli?, Slovenija*

	Ne		Da, v celoti		Da, delno	
	N	%	N	%	N	%
-3	2	29	0	0	0	0
-1	1	14	3	2	1	7
0	4	57	102	80	11	79
1	0	0	17	13	1	7
2	0	0	5	4	1	7
Skupaj	**7**	**100**	**127**	**100**	**14**	**100**

Med tistimi, ki so odgovorili, da so naredili korake, za katere so upali, da jih bodo, in tistimi, ki jih niso naredili, so statistično pomembne razlike v oceni samoučinkovitosti (Tabela 9.13).

Tabela 9.13: *Ocena samoučinkovitosti / Ali ste naredili korake, ki ste jih želeli?, Slovenija*

Ali ste naredili korake, ki ste jih želeli?	Ne		Da, v celoti		t
	N	%	N	%	
Ne	2.57	0.787	1.57	1.512	0.193
Da	2.51	0.816	2.70	0.641	-4.164***

****p < 0.001*

Zanimalo nas je tudi, kako so spremembe v oceni samoučinkovitosti povezane z razlogi za zaključek svetovanja, vendar je do vseh sprememb (negativnih in pozitivnih) prišlo pri razlogih za zaključek svetovalnega procesa, ki so bili izbrani največkrat: največ svetovancev je spremenilo oceno v skupini tistih, ki so se vključili v tečaj, izobraževalni program oziroma usposabljanje, in sicer so se v 22 % primerov ocene izboljšale, v 6 % pa poslabšale. Pri tistih, ki so zaključili z načrtovanim številom svetovalnih srečanj, so se ocene v 15 % izboljšale, pri 1 % pa se je ocena poslabšala. Na tretjem mestu so tisti, ki so zaključili tečaj, izobraževalni program oziroma usposabljanje – v 11 % se je njihova ocena izboljšala, v 2 % pa poslabšala, na zadnjem mestu so tisti, ki so navedli ostale razloge, in sicer so se ocene izboljšale v 15 % in poslabšale v 3 %.

Spremembe v odnosu do učenja

Svetovanci so na prvem srečanju odgovarjali na vprašanje, ali se radi učijo nove stvari, s čimer smo želeli preveriti, kakšen je njihov odnos do učenja in posledično do zmožnosti, da naredijo korak naprej v karieri ali pridobivanju kvalifikacije.

Tabela 9.14 prikazuje, koliko svetovancev je izkusilo pozitivne ali negativne spremembe v odnosu do učenja ter pri koliko svetovancih je odnos do učenja ostal nespremenjen. Med 146 svetovanci se odnos do učenja novih stvari ni spremenil pri 119 svetovancih (82 %), pri enajstih (8 %) je prišlo do pozitivnih sprememb, pri šestnajstih (11 %) pa se je želja po učenju novih stvari rahlo zmanjšala.

Tabela 9.14: *Spremembe v odnosu do učenja, Slovenija*

			Odnos do učenja Zadnje srečanje			
			Ne	Da, še kar	Da, zelo	Skupaj
Odnos do učenja Prvo srečanje	Ne	N	3	1	0	4
		$\%_{skupaj}$	2	1	0	3
	Da, še kar	N	0	28	10	38
		$\%_{skupaj}$	0	19	7	26
	Da, zelo	N	0	16	88	104
		$\%_{skupaj}$	0	11	60	71
	Skupaj	N	3	45	98	146
		$\%_{skupaj}$	2	31	67	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Spremembe v učnih ciljih

Svetovance, ki so prišli v svetovanje zaradi nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja, so svetovalci vprašali, kateri so bili njihovi razlogi za iskanje možnosti za izobraževanje. Ob vključitvi v svetovanje je bil največkrat izbran odgovor, da si želijo izboljšati spretnosti na določenem področju (37 % odgovorov), nato da želijo pridobiti določeno kvalifikacijo (24 % odgovorov), tretji najbolj pogost odgovor pa je bil, da potrebujejo usposabljanje, da bi lažje našli službo (19 % odgovorov). Drugi razlogi so bili še, da potrebujejo usposabljanje zaradi trenutne službe (12 % odgovorov) ter da želijo na splošno izboljšati svoje spretnosti (6 %), najmanj pogosto pa so

odgovorili, da si želijo pridobiti katerokoli kvalifikacijo (1 % odgovorov) ter da nimajo nobenih posebnih ciljev (0 %). Iz navedenega je razvidno, da so svetovanci vstopali v proces svetovanja z jasnimi cilji.

Ob koncu svetovanja smo preverili, ali so se njihovi cilji spremenili. Še vedno je bil najpogosteje izbran odgovor, da si želijo izboljšati spretnosti na določenem področju, vendar se je delež svetovancev, ki so se odločili zanj, zmanjšal za 5 odstotnih točk. Za 3 odstotne točke se je zmanjšal delež tistih, ki potrebujejo usposabljanje zaradi trenutne službe, nihče izmed svetovancev pa ni več izbral odgovora, da si želi pridobiti katerokoli kvalifikacijo. Delež drugih odgovorov se je povečal, in sicer se je delež tistih, ki želijo pridobiti določeno kvalifikacijo povečal za 1 odstotno točko, delež tistih, ki želijo na splošno izboljšati svoje spretnosti, je za 5 odstotnih točk večji, usposabljanje, da bi lažje našli službo, potrebuje za 2 odstotni točki večji delež svetovancev, kot po prvem srečanju, in delež tistih, ki nimajo nobenih posebnih ciljev je za 2 odstotni točki večji (Tabela 9.15).

Tabela 9.15: *Spremembe v učnih ciljih, Slovenija*

	Odgovori		% spremembe
	N	Delež	
Želim pridobiti katerokoli kvalifikacijo	1	0	-1
Želim pridobiti določeno kvalifikacijo	24	25	1
Želim izboljšati svoje spretnosti na splošno	6	11	5
Želim izboljšati svoje spretnosti na specifičnem področju	37	32	-5
Potrebujem to usposabljanje zaradi trenutne službe	12	9	-3
Potrebujem to usposabljanje, da lažje najdem službo	19	21	2
Nimam določenih ciljev	0	2	2
Skupaj	**100**	**100**	

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Sprememba v kariernih ciljih

Pri svetovancih, ki so prišli na svetovanje zaradi vprašanj povezanih izključno z zaposlitvijo, so svetovalci na podlagi njihovih odgovorov odgovorili na vprašanje o njihovih zaposlitvenih ciljih. Ob tem je treba pojasniti tudi, da so svetovalci v prvi fokusni skupini poročali, da je včasih težko presoditi, kdaj je svetovanec v procesu izključno zaradi zaposlitve.

S tem vprašanjem smo želeli ugotoviti, kako jasne ima svetovanec cilje v povezavi z zaposlitvijo, saj lahko jasno postavljeni cilji pomenijo, da bodo svetovanci bolj motivirani pri doseganju svojih ciljev, lahko pa predstavljajo tudi oviro, saj so lahko svetovanci premalo fleksibilni, da bi prilagajali svoje cilje glede na objektivne okoliščine. Svetovancev, ki so prišli na svetovanje zaradi zaposlitve, je bilo v celotnem vzorcu malo manj kot 14 % in predstavljajo relativno majhen delež celotnega vzorca. Od teh jih je na prvem srečanju 55 % vedelo, na katerem področju dela želijo delati, 41 % pa jih je vedelo, na katerem delovnem mestu želijo delati. Na zadnjem srečanju je za 8 odstotnih točk narasel delež tistih, ki so imeli v mislih določeno delovno mesto, medtem ko se je delež tistih, ki so vedeli, v kateri branži bi se radi zaposlili, zmanjšalo za 12 odstotnih točk. Narasel je tudi delež tistih, ki niso vedeli, kaj bi počeli, in sicer za 4 odstotne točke (Tabela 9.16).

Tabela 9.16: *Spremembe v kariernih ciljih, Slovenija*

	Prvo srečanje		Zadnje srečanje		% spremembe
	N	%	N	%	
Da, svetovanec ve, katero službo želi dobiti	9	41	16	49	8
Da, svetovanec ve, na katerem področju se želi zaposliti (panoga, tip dela)	12	55	14	42	-12
Ne, svetovanec nima specifičnega kariernega cilja	1	5	3	9	4
Skupaj	**22**	**100**	**33**	**100**	

Tabela 9.17 prikazuje, koliko svetovancev je spremenilo svoj fokus v bolj ali manj specifične cilje ter pri koliko svetovancih se karierne aspiracije niso spremenile. Pri štirinajstih svetovancih od 18 (78 %) so karierni cilji ostali nespremenjeni, trije svetovanci (17 %) so si zastavili bolj specifične kariere cilje, pri enem svetovancu (6 %) pa so aspiracije postale bolj splošne, in sicer je spremenil svoj cilj od specifičnega delovnega mesta v področje, na katerem se želi zaposliti. Zaradi manjkajočih podatkov o tistih, ki niso imeli zastavljenega specifičnega kariernega cilja, ni bilo mogoče pridobiti podatkov o spremembi kariernih ciljev.

Tabela 9.17: *Spremembe v odnosu do učenja, Slovenija*

			Spremembe v kariernih ciljih Zadnje srečanje		
			Da, svetovanec ve, katero službo želi dobiti	Da, svetovanec ve, na katerem področju se želi zaposliti	Skupaj
Spremembe v kariernih ciljih Prvo srečanje	Ne, svetovanec nima specifičnega kariernega cilja	N	0	1	1
		$\%_{skupaj}$	0	6	6
	Da, svetovanec ve, katero službo želi dobiti	N	6	1	7
		$\%_{skupaj}$	33	6	39
	Da, svetovanec ve, na katerem področju se želi zaposliti	N	2	8	10
		$\%_{skupaj}$	11	44	56
	Skupaj	N	8	10	18
		$\%_{skupaj}$	44	56	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Intervjuji s svetovanci po zaključku svetovanja

V **fazi 2** smo izvedli intervjuje s 33 svetovanci, ki so zaključili svetovanje v sklopu projekta GOAL, in sicer smo želeli preveriti, katere izobraževalne in karierne cilje so si zastavili ob vstopu v svetovanje ter v kolikšni meri so bili doseženi, kako so bili zadovoljni s svetovalnim postopkom, katera orodja so bila uporabljena ter katere koristi so dobili od svetovanja, ki jih na začetku niso pričakovali. Med njimi je bilo 11 (33 %) moških in 22 (67 %) žensk.

Intervjuje smo izvedli v prostorih izvajalcev svetovanja, in sicer so svetovance k sodelovanju povabili njihovi svetovalci. Ta pristop se je izkazal kot zelo učinkovit, saj smo izvedli vse načrtovane intervjuje, razen štirih, ki so bili odpovedani zaradi obveznosti intervjuvancev. Slaba stran te odločitve je bila verjetno, da so se intervjujev udeležile svetovanke, ki so bile zadovoljne s svetovalnim procesom, niso pa vse dosegle želenih ciljev.

V intervjuje vključeni svetovanci so imeli za seboj 2, 3 ali 4 srečanja, in sicer je bilo z 2 opravljenima svetovalnima srečanjema vključenih 6 brezposelnih, 3 migranti, 2 starejša od 50 let ter 7 zaposlenih nizko kvalificiranih. Po 3 opravljenih srečanjih smo izvedli intervjuje s 3 brezposelnimi, 4 migranti ter 5 zaposlenimi nizko izobraženimi, medtem ko so imeli zaključena 4 srečanja 2 brezposelna in 1 zaposlen nizko kvalificiran svetovanec.

Vprašalnik, s katerim smo izvajali intervjuje, se je izkazal za prezahtevnega vsaj za nekatere ciljne skupine, ki smo jih v Sloveniji vključevali v svetovanje znotraj projekta GOAL. Največ težav so imeli tisti, ki niso govorili ne slovenskega ne kakšnega svetovnega jezika, ter osebam, z različnimi oblikami invalidnosti, ki so se težko osredotočile na vprašanja. Intervjuje smo zaradi lažjega kasnejšega beleženja odgovorov in gladkejšega potekanja samega pogovora posneli. Ker so nekateri svetovanci že na prvem vprašanju predstavili svojo celotno zgodbo, smo na ta način ob ponovnem poslušanju lahko izluščili odgovore na številna druga vprašanja iz vprašalnika.

Svetovance smo na začetku povprašali o razlogih za svetovanje, in sicer so se lahko opredelili za enega ali več razlogov (izobraževanje oziroma usposabljanje, delo in drugo). Izkazalo se je, da imajo težavo, opredeliti se za posamezen razlog, saj razlogi niso nujno povsem ločeni drug od drugega. Med nadaljnjim pogovorom smo nato skušali poizvedeti, kakšni so njihovi cilji. Pri tem smo presodili, katera vprašanja so relevantna za posameznega svetovanca in jih po navodilih vprašalnika v primeru, da se niso nanašala na njegovo situacijo, tudi izpustili. Izmed vseh 33 svetovancev le eden (3 %) ni prišel na svetovanje z jasno zastavljenimi cilji. 48 % svetovancev je na vprašanje, zakaj so se odločili za svetovanje, odgovorilo, da zaradi vprašanj v zvezi z delom, 82 % da zaradi vprašanj povezanih z izobraževanjem, 3 % pa so prišli na svetovanje iz drugih razlogov, in sicer ker je bilo brezplačno (Tabela 9.18). Zato se bomo pri nadaljnji interpretaciji odgovorov osredotočili na bolj specifični vprašanji, ali so si zastavili cilje na področju izobraževanja in/ali dela in ne na uvodno vprašanje.

Tabela 9.18: *Zakaj ste se odločili za svetovanje?, Slovenija*

	Odgovori		Delež odgovorov
	N	Delež	
Vprašanja v zvezi z zaposlitvijo/delom	16	36	48
Vprašanja, povezana z izobraževanjem/usposabljanjem/učenjem	27	62	82
Drugo	1	2	3
Skupaj	**44**	**100**	**133**

Izmed vseh 33 intervjuvanih svetovancev se je le eden lahko jasno opredelil, da ima izključno zaposlitvene cilje. Torej se je 32 (97 %) svetovancev v svetovalni proces vključilo zaradi vprašanj v zvezi z izobraževanjem. Med njimi je večina postala preko svetovanja bolj samozavestnih glede doseganja zastavljenih ciljev na področju izobraževanja, učenja ali usposabljanja, in sicer jih je 22 (69 %) odgovorilo, da jim je svetovanje zelo pomagalo, osmim svetovancem (25 %) je pomagalo malo, dva moška svetovanca (6 %) stara med 19 in 25 ter 36 in 55 s končano nižjo poklicno šolo pa sta odgovorila, da jima ni svetovanje nič doprineslo k dvigu samozavesti (Tabela 9.19).

Tabela 9.19: *Ali vam je svetovanje pomagalo, da ste postali bolj samozavestni pri doseganju zastavljenih ciljev?, Slovenija*

	N	%
Ne, nikakor	2	6
Da, malo	8	25
Da, zelo	22	69
Skupaj	**32**	**100**

Zanimalo nas je tudi, kako je vpliv svetovanja na spremembo ravni samozavesti povezan z napredkom pri doseganju zastavljenih ciljev. Enajst svetovancev, ki so zaradi svetovanja postali veliko bolj samozavestni glede doseganja zastavljenih izobraževalnih ciljev, je odgovorilo, da so naredili nekaj napredka pri doseganju svojih ciljev, enajst pa jih je svoje cilje povsem uresničilo. Med tistimi, ki jim je svetovanje malce dvignilo samozavest, jih je 6 takšnih, ki so naredili nekaj napredka, le 2 pa sta popolnoma dosegla svoje cilje. Dvema svetovancema svetovanje ni pomagalo pri dvigu ravni samozavesti, vendar sta kljub temu napredovala na področju doseganja izobraževalnih ciljev – prvi nekoliko, drugi pa povsem (Tabela 9.20). Svetovanci so si zastavili cilje, da bi pridobili višjo stopnjo izobrazbe, zamenjali izobraževalni program, dokončali šolo, pridobili NPK, se vključili v različne (brezplačne) programe usposabljanja, se naučili jezika itd.

Tabela 9.20: *Ali vam je svetovanje pomagalo, da ste postali bolj samozavestni pri doseganju zastavljenih ciljev? / Napredek pri doseganju izobraževalnih ciljev, Slovenija*

	Naredil sem nekaj napredka		Dosegel sem zastavljene cilje	
	N	%	N	%
Ne, nikakor	1	6	1	7
Da, malo	6	33	2	14
Da, zelo	11	61	11	79
Skupaj	**18**	**100**	**14**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Izmed 32 svetovancev, ki so na svetovanju želeli pridobiti informacije o izobraževanju oziroma usposabljanju (97 %), se jih je 31 (97 %) vključilo v izobraževanje oziroma usposabljanje, dvajset (65 %) svetovancev v starostni skupini 36–55 let. Izmed vseh, ki so se vključili, se jih je 17 (55 %) odločilo za program, s katerim bodo pridobili kvalifikacijo, štirinajst (45 %) pa v druge programe. Programi, ki vodijo k pridobitvi kvalifikacije, so bili bolj zaželeni pri moških (73 %) kot pri ženskah (45 %), in sicer najbolj za intervjuvance z nižjo poklicno

izobrazbo (53 %). Za druge programe so se največ odločali svetovanci s srednjo poklicno izobrazbo (43 %). Poleg tega so se za programe, ki vodijo k pridobitvi kvalifikacije, največ odločali tisti svetovanci, ki so se za program odločali z zastavljenim ciljem, da bi izboljšali karierne možnosti (39 %), nato pa tisti, ki želijo dobiti določeno delo (16 %), ter tisti, ki si želijo na splošno izboljšati svoje spretnosti, znanje (16 %). Za druge izobraževalne programe so se v največji meri odločili tisti, ki bi radi izboljšali svoje spretnosti in znanje (35 %). Zaposleni z nizko izobrazbo so se v izobraževanja oziroma usposabljanja vključevali v prvi vrsti, da bi izboljšali karierne možnosti, nato da bi izboljšali svoje spretnosti in znanje, medtem ko so iskalci zaposlitve oziroma brezposelni želeli najprej izboljšati svoje spretnosti in znanje ter nato izboljšati karierne možnosti. Migranti so se vključevali v izobraževalne programe oziroma programe usposabljanja, da bi dobili določeno delo ter da bi izboljšali karierne možnosti. Na vprašanje, kako so našli izobraževalni program, se je 40 % odgovorov glasilo, da jim ga je priporočil svetovalec, v 6 % je bil izbran odgovor, da jih je napotil delodajalec ter v 6 % Zavod za zaposlovanje / Center za socialno delo ali drugi zavodi, v 49 % pa je bil izbran odgovor drugo. Svetovanec, ki se ni vključil v noben program, je odgovoril, da sta razloga za to, da si tega ne more privoščiti, poleg tega pa ni imel časa.

Drugi del vprašalnika se je nanašal na področje zaposlitve oziroma dela ter na cilje, ki so si jih svetovalci zastavili na tem področju. Od 33 intervjuvanih svetovancev jih je 31 (94 %) odgovorilo na vprašanje, ali so si zastavili zaposlitvene cilje. Dvaindvajset (69 %) svetovancev je odgovorilo, da imajo vprašanja v zvezi z zaposlitvijo, medtem ko jih 10 (31 %) ni prišlo na svetovanje zaradi vprašanj v zvezi z delom, ampak zgolj v povezavi z izobraževanjem ali iz drugih razlogov. Zaposleni nizko kvalificirani svetovanci so si zastavljali tako izobraževalne kot karierne cilje, vendar jih je več (62 %) prišlo na svetovanje zaradi zaposlitve kot zaradi izobraževanja (38 %). Tudi iskalci zaposlitve oziroma brezposelni so si v večji meri (70 %) zastavljali samo karierne cilje kot samo izobraževalne (30 %). Zaposlitvene cilje sta si zastavila tudi dva svetovanca v skupini starejših od 50 ter 4 migranti. Med zaposlenimi nizko kvalificiranimi svetovanci trije (23 %) niso naredili nobenega napredka na področju kariere, štirje (30 %) so malce napredovali, eden (7 %) pa je dosegel svoje cilje. Med brezposelnimi trije niso napredovali (48 %), štirje pa so naredili nekaj (29 %) v smeri doseganja ciljev ali pa so jih popolnoma dosegli (29 %). Izmed štirih migrantov so bili trije (75 %) neuspešni, eden (25 %) pa je dosegel svoje, medtem ko v skupini nad 50 let en svetovanec ni dosegel svojih ciljev, eden pa jih je dosegel delno.

Na vprašanje, ali so zaradi svetovanja postali kaj bolj samozavestni pri doseganju zastavljenih kariernih ciljev, so trije svetovanci (14 %) odgovorili, da jim ni pomagalo niti najmanj, štirim (19 %) je pomagalo malo, štirinajstim (67 %) pa je bilo v veliko pomoč pri doseganju zastavljenih ciljev (Tabela 9.21). Deset svetovancev (48 %) je mnenja, da niso naredili nobenega napredka v tej smeri, da bi zastavljene cilje dosegli. Med njimi so trije (30 %), ki menijo, da svetovanje ni vplivalo na dvig njihove ravni samozavesti, trije (30 %), ki jim je svetovanje pomagalo malce, ter štirje (40 %), ki menijo, da jim je svetovanje pomagalo dvigniti samozavest za doseganje ciljev. Sedem svetovancev (33 %), ki jim je svetovanje močno pomagalo dvigniti samozavest, je naredilo nekaj napredka, štirje svetovanci (19 %), ki menijo, da so zaradi svetovanja postali bolj samozavestni (trije močno, eden malo), pa so v celoti uresničili svoje cilje (Tabela 9.22).

Tabela 9.21: *Ali vam je svetovanje pomagalo izboljšati samozavest glede doseganja vaših zaposlitvenih/kariernih/delovnih ciljev?*

	N	%
Ne, nikakor	3	14
Da, malo	4	19
Da, zelo	14	67
Skupaj	**21**	**100**

Tabela 9.22: *Ali vam je svetovanje pomagalo izboljšati samozavest glede doseganja vaših zaposlitvenih/ kariernih/delovnih ciljev? / Napredek pri doseganju kariernih ciljev, Slovenija*

	Nisem naredil napredka		Naredil sem nekaj napredka		Dosegel sem vse zastavljene cilje	
	N	%	N	%	N	%
Ne, nikakor	3	30	0	0	0	0
Da, malo	3	30	0	0	1	25
Da, zelo	4	40	7	100	3	75
Skupaj	**10**	**100**	**7**	**100**	**4**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Med tistimi, ki so na svetovanje prišli z vprašanji v zvezi z zaposlitvijo, je na vprašanje, ali se je kaj spremenilo na področju njihove zaposlitve oziroma dela, odkar so obiskali svetovalca, deset svetovancev (40 %) odgovorilo pritrdilno in petnajst (60 %), da se ni spremenilo nič . Tisti, pri katerih je prišlo do sprememb, so navajali različne spremembe: trije svetovanci so se zaposlili, drugi pa se udeležujejo razgovorov in testiranj za delo, na delovnem mestu opravljajo zahtevnejše naloge ter svoje naloge opravljajo bolje, imajo možnost napredovanja, opravljajo občasna dela ipd.

9.2. Kvalitativne ugotovitve: koristi svetovanja

Stališča svetovancev

Vsi svetovanci, vključeni v pilotno testiranje po modelu GOAL, **so bili s svetovanjem zadovoljni**. Preko svetovanja so dobili ustrezne informacije glede možnosti izobraževanja in usposabljanja, potrjevanja predhodno pridobljenega znanja, razvijanja spretnosti in identifikacije interesov, vendar pa so bili ob teh učinkih prisotni in prav tako pomembni tudi drugačni učinki, ki se jih ne da meriti. Svetovanje jim je namreč pomagalo izboljšati samozavest, jim vlilo upanje ter voljo do izobraževanja. Kot so svetovanci navajali v intervjujih, ti svetovanje »odpre oči, ti veliko pomeni, te spodbuja, ti da vedeti, da si nekaj vreden […]«. Izpostavili so tudi vlogo svetovalca, za katerega je pomembno, da mu svetovanec lahko zaupa, da je resen, razumljiv in svetovanca opremi z vsemi potrebnimi informacijami, kako naprej. Poleg tega je eden izmed svetovancev izpostavil tudi, da ga je »svetovanje […] spodbudilo k razmišljanju o stvareh v življenju, o katerih drugače ne [razmišlja]«. Svetovanci so postali bolj motivirani za doseganje svojih ciljev. Ena izmed vprašanih je izpostavila:

»Ko sem bila psihično na tleh, ko sem skoraj že obupala, mi je svetovalka povrnila voljo«.

Svetovanci so na svetovanju pridobili tudi informacije o izobraževalnih programih, usposabljanjih in tečajih, se pogovarjali o možnostih za zaposlitev ter pridobili potrdilo o znanju tujega jezika. Potrebno pa je omeniti, da se v Sloveniji svetovanje ne konča z vključitvijo v izobraževalni program oziroma usposabljanje ali ko svetovanec najde zaposlitev. Več svetovancev je izpostavilo, da so se na svetovanju lahko pogovorili o svojih težavah, da jim je svetovalec prisluhnil ter jih po korakih vodil k cilju. Ena izmed svetovank je izjavila, da ji je svetovanje spremenilo življenje, saj je *»prenehala […] z gledanjem televizijskih nadaljevank, ne [smili] se več sama sebi in ne [jemlje] več antidepresivov, spremenila [je] telesno podobo […] in način preživljanja prostega časa, izboljšala se [ji] je samopodoba«.*

Svetovanje se je izkazalo za koristno ne le za tiste, ki iščejo zaposlitev oziroma se želijo vključiti v izobraževanje, pač pa tudi za tiste, ki **želijo razvijati svoje interese** ter delati na sebi. Tako je svetovanka izpostavila, da po zaslugi svetovanja delo sedaj dobro opravlja in se bolj zaveda], da se je potrebno dodatno izobraževati. Zato tudi načrtuje, da bo še izpopolnila angleščino, kar tudi sedaj potrebuje pri delu.

»Pa še en vidik je: bolj sem se zavedela, da se lahko še razvijaš, da se krepiš in bogatiš. […] Prav svetovanje me je spodbudilo, da sem določene stvari začela gledati drugače pri sebi, da je poleg službe pomembno početi še druge stvari in se razvijati!«

Stališča svetovalcev

Svetovalci v izobraževanju odraslih na izbranih institucijah so na fokusni skupini za svetovalce izpostavili, da so se svetovanci na njih obračali predvsem z vprašanji o kratkih izobraževanjih oziroma usposabljanjih, o potrjevanju predhodno pridobljenega znanja ter o kvalifikacijah. Poleg tega so svetovanci pridobili tudi informacije o formalnih izobraževalnih programih, s svetovalci izdelali osebni izobraževalni načrt, se posvetovali, kako priti do finančnih sredstev, ki so jih potrebovali za vključitev v program. Pogosto so morali svetovanci na poti do svojega cilja namreč poiskati delo, da so lahko krili stroške izobraževanja oziroma pridobitve NPK.

Svetovalci so jih spodbujali, jim pomagali prepoznati spretnosti, interese in kompetence, jim omogočili vrednotenje kompetenc itd. Poleg tega so se svetovanci med svetovalnim procesom učili pisanja življenjepisov, prošenj za delo, na eni izmed izvajalskih institucij pa so bili vključeni tudi v delavnico poslovnega bontona. Svetovanci so pri nekaterih izvajalcih svetovanja prejemali tudi učno pomoč, se učili učiti, svetovalci so jim bili v pomoč pri ustvarjanju osebne zbirne mape in jih usmerjali pri pridobivanju NPK. Svetovalci so ocenili, da so učinki svetovanja večji, večkrat ko se srečajo s svetovancem. Izvajanje svetovalnega procesa po modelu GOAL so svetovalci označili kot učinkovito in poglobljeno, saj je zahteval časovno večjo angažiranost svetovalca ter globlji vpogled v posameznikovo situacijo, želje, strahove, težave v povezavi z izobraževanjem ali delom. V pilotno testiranje po modelu GOAL v Sloveniji je bilo vključenih največ svetovancev iz skupine nizko kvalificiranih zaposlenih ter (dolgotrajno) brezposelnih, ki niso poznali svojih možnosti, niso imeli visoko razvitih spretnosti, so bili manj aktivni na trgu dela in se niso vključevali v izobraževanje. Pri njih nista zadoščala zgolj usmerjanje in napotitev v programe, kjer bi pridobili izobrazbo, razvili spretnosti, ampak jim je potrebno svetovati oziroma jih tudi usmerjati v programe in delavnice za dvig temeljnih zmožnosti odraslih. Zato so svetovalci izpostavili pomembnost poglobljenega svetovanja, preko katerega bi lahko predstavili svetovancem njihove možnosti, ter jih motivirali za aktivno vključevanje v socialno življenje, izobraževanje in na trg dela. Le-to pa je časovno bolj zahtevno. Kot je navedla ena izmed svetovalk, so se v svetovanje vključevali različni tipi svetovancev:

»Tisti, ki potrebujejo eno srečanje, imajo svoje izobraževalne cilje že kar precej dobro postavljene. Njim na primer [pomagamo] pretehtati, iskati dodatne informacije, jih spodbuditi, morda tudi malo podpreti. Druge svetovancee pa dejansko nimajo zastavljenih nobenih ciljev. Pri njih je potrebno najprej poiskati interese, nato šele poiskati čim več informacij. Ti se nato šele v drugem, tretjem koraku lažje odločijo za neko ustrezno izobraževanje. Nekateri so zelo samoiniciativni in proaktivni. Drugim pa je treba pomagati in zato je potrebnih tudi več srečanj.«

Stališča drugih deležnikov

Mnenju, da **koristi, ki jih ima svetovanje za svetovance, ne gre omejiti zgolj na merljive rezultate**, so se pridružili tudi nosilci politik na fokusni skupini, ki je bila izvedena v fazi 2. Kot je izrazila ena izmed udeleženk

fokusne skupine, so dobrodošli tako merljivi kot nemerljivi rezultati. Prvi dajejo informacijo, kakšno je stanje, in so podlaga za izboljšave ter za oblikovanje novih storitev, drugi, kot je npr. dvig ravni samopodobe, pa so predpogoj, da do sprememb pri svetovancu pride. Druga udeleženka se je strinjala, da je »ta samopodoba […] pomagala, da je bil [svetovanec] na trgu dela takoj drugače prepoznaven in povsem drugače aktiven. In to so posredni cilji, ki jih država s financami ne more doseči. Samopodoba je absolutno prvi predpogoj.«

Izpostavili so tudi, da če svetovalec dobro opravlja svoje delo, svetovanec pogosto sploh ne opazi, koliko je svetovalec doprinesel k njegovemu uspehu. Po mnenju nosilcev politik je za učinkovito svetovalno dejavnost potrebno spremljati tako merljive kazalnike »v smislu zunanje evalvacije, zunanjega preverjanja kakovosti, spremljanja«, kot tudi »kazalnike, ki se odražajo v širšem kontekstu, v družbenem razvoju itn. In tako tudi [načrtujejo] v prihodnje. […] V nacionalnem interesu je, da se upoštevata oba vidika«.

9.3. Ključne ugotovitve

Ključni rezultati in učinki

Rezultate pilotnega testiranja svetovanja po modelu GOAL smo spremljali na tri načine: preko vprašalnika za spremljanje svetovalnih srečanj, ki so ga izpolnjevali svetovalci v izobraževanju odraslih na izbranih institucijah, ankete o zadovoljstvu svetovancev s svetovanjem, ki so jih svetovanci izpolnili ob koncu prvega svetovalnega srečanja, v fazi 2 pa smo izvedli še intervjuje s 33 svetovanci po zaključenem svetovanju.

Svetovanci so bili s svetovanjem v večini **zadovoljni**. Večina svetovancev je vstopila v svetovalni proces **z jasno zastavljenimi cilji** in večini (90 %) je bilo po svetovanju **jasno, kateri so naslednji koraki, ki jih morajo storiti na poti do zastavljenega cilja**. Večina (87 %) je ocenila, da jim je svetovanje pomagalo priti do tega spoznanja. Poleg tega je 90 % svetovancev odgovorilo, da se po svetovanju bolj zavedajo svojih možnosti, 87 % pa je bolj motiviranih za doseganje zastavljenih ciljev.

V sklopu pilotnega testiranja so se vsi, razen dveh svetovancev, udeležili **vsaj dveh svetovalnih srečanj**. Svetovalni proces se je največkrat (v 38 % primerov) zaključil, ker je bilo doseženo v sklopu projekta GOAL načrtovano oziroma predvideno število srečanj. Vendar je treba poudariti, da je bilo pilotno testiranje svetovanja po modelu GOAL vpeto v redno svetovalno dejavnost, ki v Sloveniji ni omejena na določeno število srečanj, pač pa se lahko svetovance obrnejo po pomoč svetovalca, kadar želijo. Drugi razlogi za prekinitev svetovanja so bili še zaključen izobraževalni program oziroma usposabljanje ali vključitev v izobraževalni program.

Večina svetovancev (95 %) je po svetovanju vsaj delno naredila korake, za katere so upali, da jih bodo ob prihodu na svetovanje, medtem ko 5 % svetovancev ni uspelo narediti premika v tej smeri. Najpogosteje (v 99 % primerov) so si zastavili cilj, da bodo raziskali svoje možnosti za izobraževanje, drugi cilji pa so sledili daleč za tem, npr. potrditi predhodno pridobljeno znanje (22 %) ter skušati najti povezavo med interesi ter zaposlitvenimi možnostmi (12 %). To pripisujemo temu, da je bilo največ svetovancev iz skupine dolgotrajno brezposelnih ter zaposlenih nizko kvalificiranih. Prvi so verjetno želeli dvigniti svoj nivo izobrazbe, opraviti dodatna usposabljanja oziroma razviti nove spretnosti, da bi postali bolj zaposljivi, drugi pa, da bi izboljšali svoje karierne možnosti (napredovali na boljše delovno mesto, pridobili novo zaposlitev …).

Svetovanci, ki jim ni uspelo uresničiti svojih ciljev, so si tudi zastali prej navedene cilje, v dveh primerih pa so izbrali odgovor *drugo*. Največ svetovancev, ki svojih ciljev niso dosegli, spada v skupino s končano osnovnošolsko izobrazbo (43 %) ter v skupino z gimnazijsko ali srednjo strokovno izobrazbo (29 %). Pri tem se zastavlja vprašanje, ali so imeli glede na bolj splošno izobrazbo morda manj jasno zastavljene cilje oziroma

so bili manj osredotočeni nanje. To se je pokazalo tudi pri oceni samoučinkovitosti, in sicer je pri obeh skupinah med prvim in zadnjim srečanjem prišlo do najbolj očitnega dviga in zmanjšanja ocene samoučinkovitosti. Pri napredku je svetovance največkrat oviralo pomanjkanje motivacije (15 % odgovorov), jezikovne ovire (12 %) ter pomanjkanje časa zaradi službe (12 %). Razlog za to gre pripisati temu, da je največ svetovancev vključenih v pilotno testiranje GOAL spadalo v ciljno skupino brezposelnih (54 %), ki so tudi navajali največ ovir, nato zaposlenim nizko kvalificiranim (29 %), visoko uvrstitev jezikovnih ovir pa lahko pripišemo dejstvu, da 21 % svetovancev doma ne govori slovensko. Jezikovne ovire so bile najpogosteje navedene pri ciljni skupini migrantov ter pri svetovancih s srednjo poklicno izobrazbo. Največkrat so na ovire naleteli tisti, ki so prišli na svetovanje, da bi raziskali svoje možnosti za izobraževanje.

Svetovanci so v svetovalnem procesu v 82 % pridobili informacije o možnostih izobraževanja, 60 % pa se jih je dejansko vpisalo v tečaj, izobraževalni program oziroma usposabljanje. 45 % svetovancev je postalo bolj samozavestnih, 19 % pa jih je izboljšalo svoje poklicno-specifične spretnost. Le pri 2 % svetovancev ni prišlo do nobenih sprememb. Informacije o možnostih izobraževanja so pridobili predvsem tisti z nižjo poklicno, z osnovnošolsko ter s srednjo poklicno izobrazbo in svetovanci iz teh treh skupin so se tudi v največji meri vpisali v program izobraževanja oziroma usposabljanja. Svetovancem z nižjo poklicno izobrazbo se je najbolj dvignila raven samozavesti. Tisti, ki so vsaj delno dosegli zastavljene cilje, so povečini izboljšali svojo oceno samoučinkovitosti. Glede na to, da so svetovanci navajali, da jim je svetovanje pomagalo pri doseganju ciljev, lahko potegnemo vzporednico, da jim je svetovanje izboljšalo lastno sliko o zmožnosti doseganja ciljev. Ocena samoučinkovitosti se je izboljšala pri tistih svetovancih, ki so se vključili v izobraževalni program oziroma usposabljanje pri tistih, ki so imeli vsaj dve svetovalni srečanji, in tistih, ki so uspešno zaključili izobraževalni program.

Z vidika odnosa do učenja je imela velika večina (97 %) svetovancev vključenih v svetovalni proces veselje do učenja novih stvari. Med prvim in zadnjim srečanjem so se malce spremenili izobraževalni cilji. Največkrat izbrani cilji so sicer tudi na zadnjem srečanju v večji meri ostali enaki, vendar pa se je spremenil delež svetovancev, ki so jih navajali. Še vedno si je največ svetovancev želelo izboljšati spretnosti na določenem področju, večji pa je bil delež tistih, ki so želeli pridobiti določeno kvalifikacijo, ki so želeli na splošno izboljšati svoje spretnosti ter ki so želeli usposabljanje, da bi lažje našli službo. V večini primerov gre torej za bolj specifično usmerjanje oziroma osredotočenost svetovancev, kar lahko povežemo z odgovorom, da je bilo večini (90%) po svetovanju bolj jasno, kateri so naslednji koraki, ki jih morajo storiti na poti do zastavljenega cilja.

Tudi intervjuji s svetovanci ob koncu svetovanja so nam izrisali podobno sliko kot zgoraj navedeni podatki, saj so svetovanci povečini imeli vprašanja v zvezi z izobraževanjem oziroma usposabljanjem. Svetovanje jim je pomagalo postati bolj samozavestne, kar pa je vplivalo na njihovo doseganje ciljev. Skoraj vsi svetovanci (97 %) so se vključili v program izobraževanja oziroma usposabljanja, v 40 % jim je za dejavnost svetovanja povedal svetovalec. Pri tistih, ki so prišli zaradi zaposlitve oziroma zaradi izboljšanja kariernih možnosti, pa je bilo več neuspešnih, kar lahko pripišemo temu, da je pridobitev zaposlitve ali napredovanje na delovnem mestu pogosto povezano z dvigom stopnje izobrazbe ali zaključenim usposabljanjem. V tovrstnih primerih pa gre za dolgotrajnejši proces, ki presega trajanje projekta GOAL, zato tudi nismo mogli beležiti veliko uspeha na tem področju.

Na tem mestu pa je treba izpostaviti **problematiko razmejevanja izobraževalnih in kariernih ciljev**: kot problematična se je tako s strani svetovalcev pri izpolnjevanju vprašalnika za spremljanje svetovalnih srečanj kot tudi evalvacijskega tima ob izvedbi intervjujev ob koncu svetovanja izkazala delitev svetovalcev na podlagi njihovega razloga za svetovanje na tiste, ki so prišli z vprašanji povezanimi z izobraževanjem, ter tiste, ki so prišli zaradi zaposlitve. Ti dve področji je namreč težko razmejiti, saj je lahko svetovanec s strani delodajalca poslan na izobraževanje ali pa mora dvigniti nivo izobrazbe, da bi lahko pridobil določeno zaposlitev ali

napredoval na delovnem mestu. V tem primeru zato ne moremo reči, ali je svetovanec prišel zaradi zaposlitve ali izobraževanja oziroma usposabljanja. Zato so **svetovanci v večini primerov s svetovalci govorili tako o izobraževanju kot o zaposlitvi** ter tudi potrjevanju predhodno pridobljenega znanja.

Prednosti in dosežki

Na podlagi ugotovitev lahko rečemo, da je svetovanje v izobraževanju odraslih po modelu GOAL **svetovancem pomagalo prepoznati lastne želje in interese, izoblikovati cilje ter si zarisati pot do teh ciljev**. Svetovanci so bili po obisku vsaj dveh srečanj bolj samozavestni in prepričani vase ter motivirani za doseganje ciljev. Za doseganje teh rezultatov je potrebna visoka strokovna usposobljenost svetovalcev, ki skozi strukturiran in ciljno orientiran razgovor s svojimi svetovanci gradijo oseben odnos in jim namenijo toliko časa, kolikor ga potrebujejo. Pri tem so jim na razpolago različna orodja, kot še posebej dobrodošlo orodje za vodenje strukturiranega svetovalnega pogovora pa so svetovalci izpostavili tudi vprašalnik GOAL, ki so ga nekateri v prilagojeni različici že umestili v svojo redno svetovalno dejavnost.

Pomembno je, da je svetovanje v izobraževanju odraslih na voljo komurkoli, še posebej pomembno pa si je prizadevati, da bi v izobraževanje in posledično svetovanje v čim večji meri vključili tudi (ranljive) ciljne skupine odraslih, ki so bile vključene v projekt GOAL. Za doseganje le-teh je bila potrebna uvedba novih pristopov, in sicer se je za izjemno pomemben korak izkazala vzpostavitev regionalnih partnerskih mrež, v kateri so bile vključene organizacije, ki v svojo dejavnost vključujejo te ciljne skupine. Tudi partnerji v mreži so prepoznali koristi, ki jih sodelovanje v mreži prinese za njihove organizacije. Delodajalci so očitno zaznali potrebo po vključevanju zaposlenih z nižjo izobrazbo v izobraževanje, saj se je v valu 2 povečalo napotovanje le-teh. Razloga za to sicer ne poznamo; lahko predpostavljamo, da sta mreži delovali – kljub temu da niso bili vsi partnerji aktivni, so spoznali ostale institucije v regiji in začeli vključevati zaposlene v izobraževanje. Možen pozitiven vpliv na povečanje vključevanja izbranih ciljnih skupin v ne le brezplačne, ampak tudi plačljive programe izobraževanja odraslih, gre pripisati tudi dejstvu, da so bili izvajalci v obeh regijah vključeni v projekt za pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc zaposlenih, manj usposobljenih in starih 45 let ali več. Poleg tega pa se je izboljšala tudi gospodarska situacija v Sloveniji, kar bi lahko bil razlog za to, da so podjetja postala gospodarsko bolj aktivna in začela z vlaganjem v izobraževanje nizko kvalificiranih kadrov.

Izzivi in ovire

Pri vseh ciljnih skupinah vpliva na pripravljenost za izobraževanje oziroma učenje veliko različnih dejavnikov. Kot največji oviri, ki sta svetovancem preprečevali, da bi pridobili ali izboljšali izobrazbo ali naredili nov korak v svoji karieri, sta se izkazali pomanjkanje motivacije (32 %) ter stroški za izobraževanje in usposabljanje (31 %).

Tretjina v pilotno testiranje po modelu GOAL vključenih svetovancev je spadala v starostno skupino med 46 in 55 let. Starejši od 50 let se ne le po navedbah tujih ugotovitev (Merriam in dr. 2007; Cross 1981; Scala 1996; Sargant in dr. 1997; Sargant in dr. 2000; McGivney 1999: McGivney 2001 v Kump in Jelenc, 2009, str. 23)[27], ampak tudi po podatkih SURS-a, manj vključujejo v vseživljenjsko učenje in izobraževanje. Na vključevanje starejših od 50 v nadaljnje izobraževanje poleg dosežene stopnje izobrazbe močno vplivajo tudi predhodne izkušnje z izobraževanjem, ki so povezane z občutkom (ne)uspešnosti, ter notranja potreba po učenju in rasti (Kump in Jelenc Krašovec, 2009). Starejšim od 50 let namreč do upokojitve manjka le še nekaj let in ne čutijo potrebe, da bi se izobraževali oziroma učili zaradi učenja samega – učenje samo po sebi ni vrednota, ampak je potrebno do te mere, kolikor je potrebno npr. za zaposlitev ali pa lahko prinese neke druge koristi. Nizko

[27] Kump, S., Jelenc Krašovec, S.. (2009) Vseživljenjsko učenje, izobraževanje starejših odraslih. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

izobraženi in starejši (ki so pogosto tudi nizko izobraženi) so najbolj izpostavljeni dolgotrajni brezposelnosti in težavam pri zaposlovanju, zato se na nacionalni ravni pojavlja skrb zaradi nevključevanja starejših v vseživljenjsko učenje in izobraževanje. Kljub povečanju stopnje delovne aktivnosti starejših v Sloveniji, je leta z vidika EU še vedno zelo nizka. Razvojni izziv Slovenije je torej, kako motivirati nizko izobražene in starejše v formalno in neformalno izobraževanje (Čelebič, 2009, str. 1, 11, 16, 22)[28].

Poleg tega pa onemogočajo napredek v projekt GOAL vključenim ciljnim skupinam tudi **ekonomske ovire ter (ne)ustreznost programov**. Stroški izobraževanja so pomemben dejavnik udeležbe v izobraževanju, saj se tretjina svetovancev želi učiti, vendar se ne more vključiti v izbrane programe, ker so stroški za izobraževanje in usposabljanje za njih previsoki. Na nacionalni ravni se sicer razvijajo programi, ki so tudi brezplačni in ki težijo k reševanju specifičnih razvojnih izzivov oziroma so zasnovani, da dosegajo specifične skupine, ki imajo manko. Vendar pa so v svetovanje v izobraževanju odraslih vključene tudi druge (ranljive) skupine, kot npr. delovni invalidi, ki pa so iz teh programov izključeni ali pa so ti programi zanje neustrezni. Tovrstni programi sledijo drugim ciljem, ki ne sovpadajo nujno z interesi svetovancev, medtem ko je za svetovanje nujno, da se ravna izključno po le-teh in da izhaja iz svetovanca.

9.4. Ključni predlogi

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Podatki kažejo, da tretjina vključenih svetovancev nima možnosti vključitve v programe izobraževanja in usposabljanja zaradi **finančnih ovir**, pri čemer pa glede na njihove želje teh ni mogoče zagotoviti iz trenutnih različnih shem financiranja (predvsem starejši brezposelni invalidi).

V času evalvacije projekta je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti vzpostavilo mrežo večgeneracijskih centrov, kjer se v relativno odprtem programu ponuja tudi priložnost za **razvijanje programov**, v katere se bodo lahko vključile tudi te ciljne skupine.

S spremljanjem svetovalnega procesa, značilnosti svetovancev ter učinkov svetovanja smo pridobili koristne podatke za učinkovito načrtovanje nadaljnjih ukrepov na sistemski ravni za oblikovanje instrumentov financiranja ustreznih programov in dejavnosti za te ciljne skupine. Tako spremljanje svetovalnega procesa daje tudi pozitivne izkušnje in koristi prenosa takšnega načina zbiranja in analize podatkov v vsakodnevno prakso dela svetovalca v izobraževanju odraslih, hkrati pa zavezuje nacionalne institucije k evalvaciji zbranih podatkov in načrtovanju ukrepov na podlagi le-teh.

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike
V okviru ReNPIO 2013–2020 in Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 so na nacionalni ravni oblikovane prioritete načrtovanja in izvajanja različnih ukrepov tudi za te ciljne skupine, ki so vključene v projekt GOAL. Uresničevanje ciljev ReNPIO 2013–2020 in Letnega programa

[28] Čelebič, T. (2009) Ranljive skupine na trgu dela v Sloveniji (nacionalno raziskovalno poročilo). Pridobljeno s https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiK_b6BqrDUAhWDtxQKHVj_CnwQFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cpi.si%2Ffiles%2Fcpi%2Fuserfiles%2FPovezovanjeTrgaDela%2FMagTanja%25C4%258CelebicRanljiveSkupineNaTrguDelaVSloveniji.doc&usg=AFQjCNFzqpaymek-V03eCqiBqKkpGoRM6g&sig2=RuR7LrLRDsQ3RdBTn5phYg

izobraževanja odraslih na nacionalni ravni spremljamo s spletno aplikacijo, pri čemer pa nimamo zadostnih kakovostnih in količinskih kazalnikov za spremljanje svetovalne dejavnosti v vseh organizacijah v izobraževanju odraslih v Sloveniji.

Predlogi za urejanje politike

Izkušnja zbiranja podatkov (kvantitativnih in kvalitativnih) v projektu GOAL daje dobro izhodišče za razširitev nacionalne aplikacije za spremljanje svetovanja v izobraževanju odraslih. Poleg usmeritev spremljanja v ReNPIO 2013–2020 je potrebno slediti tudi evropskim dokumentom in priporočilom, kot so Prenovljeni evropski program za izobraževanje odraslih (renewed European Agenda for Adult Learning, 2011), Prenovljeni evropski program spretnosti (New Skills Agenda for Europe, 2016) in Upskilling Pathways: New Opportunities for Adults (2016), kar pomeni okrepiti fokus v izobraževanju odraslih na spremljanje učinkov svetovanja v izobraževanju odraslih.

Priporočilo projektne skupine je, da se analize iz evalvacije svetovanja periodično predstavijo in obravnavajo na pristojnih strokovnih svetih v vzgoji in izobraževanju Republike Slovenije.

10. Kakovost svetovanja

Eno od razvojnih področij v projektu GOAL je bilo tudi **zagotavljanje kakovosti svetovanja** in svetovalnih storitev. V tem poglavju so predstavljene ugotovitve in analize dejavnikov kakovosti v svetovanju GOAL v Sloveniji, ki temeljijo na podatkih, pridobljenih iz spremljanja svetovalne dejavnosti, iz vprašalnikov o zadovoljstvu svetovancev s svetovanjem po prvem srečanju in vprašalnikov (intervjuji z izbranimi svetovanci) po zaključku svetovanja ter tudi na podatkih, pridobljenih iz intervjujev s svetovalci, partnerji v regionalni mreži in iz razprave v dveh fokusnih skupinah z deležniki in nosilci politik (v letu 2016 in 2017).

10.1. Visokokakovostne storitve svetovanja za nizko kvalificirane odrasle: izvajanje in cilji

V projektu GOAL smo opredelili **pet razvojnih področij**, ki lahko prispevajo k izboljšanju in nadgradnji svetovanja v izobraževanju odraslih v sodelujočih šestih državah. V Sloveniji smo izpeljevali vseh pet razvojnih področij. Zaradi lažjega pregleda in opredelitve konkretnih aktivnosti na posameznem področju ter spremljanja uresničevanja le-teh, je nacionalni tim pripravil protokol za spremljanje poteka in uresničevanja opredeljenih nalog po treh sklopih:

- aktivnosti, ki jih je treba opraviti pred začetkom svetovanja GOAL,
- aktivnosti med potekom svetovanja GOAL,
- aktivnosti ob zaključevanju svetovanja GOAL, vključujoč evalvacijo v prvi in drugi fazi (v letih 2016 in 2017).

Aktivnosti vseh petih razvojnih področij so se **medsebojno povezovale in podpirale**, predvsem so področja »partnerstvo«, »svetovalni pripomočki«, »kompetence svetovalca« in »terensko delo« povezano podpirala uresničevanje strategije zagotoviti odraslemu v izobraževanju **»kakovostni svetovalni proces«**.

Za izvajanje kakovostnega svetovalnega procesa je ključni dejavnik ustrezno **usposobljen svetovalec**. V GOAL projektu smo kot del ustrezne usposobljenosti opredelili tudi to, **da pozna in zna razvijati partnerstvo z organizacijami v lokalnem okolju, da pozna in uporablja ustrezna orodja v svetovalnem procesu, da pozna in razvija nove strategije za lažje in učinkovitejše doseganje ranljivih skupin odraslih**, kar dodatno podkrepi, da so načrtovane intervencijske strategije medsebojno povezane in prepletene.

V GOAL projektu smo si v okviru področja »kakovost svetovanja« zastavili **naslednje cilji** za doseganje visokokakovostnih storitev svetovanja za nizko kvalificirane odrasle:

- **nadgraditi kompetence svetovalcev** za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim,
- **izboljšati uporabo svetovalnih pripomočkov** v svetovalnem procesu,
- **povezati v mrežo organizacije v lokalnem okolju**, ki delajo z izbranimi GOAL ciljnimi skupinami ter
- na osnovi le-tega **lažje dosegati te ciljne skupine** ter zagotoviti svetovalcem celovitejše informiranje o potrebah in značilnostih izbranih ciljnih skupin na eni strani ter na drugi strani boljše poznavanje dejavnosti, ki jih posamezen partner ponuja.

Katere aktivnosti so bile izpeljane in kateri so rezultati ter predlogi za naprej, na kratko opisujemo v nadaljevanju. Skupna ocena vseh vključenih v projekt GOAL je, da so vse te aktivnosti skupaj prispevale k dvigu kakovosti storitev svetovanja tako v središčih ISIO kot v ŠC ter k boljši povezanosti z vključenimi partnerji, kar lahko prispeva tudi h kakovosti delovanja partnerskih organizacij.

Večje zavedanje o pomenu svetovanja v izobraževanju odraslih in kakovosti te dejavnosti z različnih vidikov je nastalo tudi ob razpravah vključenih deležnikov v fokusnih skupinah v prvi in drugi fazi evalvacije projekta.

Kakovost svetovanja GOAL smo najprej presojali v prvi fazi evalvacije v letu 2016. Na osnovi rezultatov smo v skladu s cilji, da se doseže visoka kakovost svetovalnih storitev, v nadaljevanju s strani nacionalnega tima posredovali izvajalcem GOAL dodatne strokovne usmeritve za nadgradnjo posameznih aktivnosti ter jim pri tem nudili tudi strokovno podporo. Na primer, organizirali smo usposabljanja za razvoj in krepitev določenih kompetenc svetovalca, posredovali dodatna priporočila za uporabo svetovalnih pripomočkov, z aktivnim sodelovanjem smo jih podpirali pri izvajanju aktivnosti za krepitev partnerskega sodelovanja ter s tem tudi večjega in učinkovitejšega doseganja izbranih ciljnih skupin GOAL.

10.2. Izzivi in ovire za visoko kakovost svetovanja in storitev

Iz spremljanja in evalviranja dela svetovalcev se je pokazalo, da je eden izmed ključnih izzivov in hkrati ovira za zagotavljanje kakovosti svetovanja **zagotoviti zadostno število svetovalcev** v svetovanju v izobraževanju odraslih in njihovo kakovostno usposobljenost za to delo.

Tako svetovalcem v ŠC kot večini svetovalcem v središčih ISIO[29] je svetovanje le en sklop nalog, še posebej svetovalci v ŠC opravljajo raznovrstne naloge in je svetovanje manjši del nalog. Strokovni delavci, ki opravljajo tudi delo svetovalca, si želijo, da bi imeli za svetovanje na razpolago več oziroma dovolj časa, saj bodo le tako lahko svetovancu nudili poglobljen, dalj časa trajajoč svetovalni proces, jih bodo lažje spremljali in pridobivali povratne informacije o rezultatih in učinkih. Prav slednje je pomembno tudi pri presojanju kakovosti svetovalnega procesa na ravni svetovanca.

Zato je tudi eden od izzivov, kako v redno delo svetovalca vključiti **spremljanje in merjenje rezultatov in učinkov svetovanja**. Svetovalci GOAL so v projektu GOAL razvit pristop za spremljanje svetovalnega procesa in merjenje rezultatov in učinkov (zbiranje podatkov o svetovancih in svetovanju na vsakem srečanju, z vprašalnikom za svetovance o zadovoljstvu s svetovanjem po prvem srečanju in z vprašalnikom – intervjujem z izbranimi svetovanci po zaključku svetovanja) ocenili kot dober pristop in predlagali, da se ga upošteva pri nadaljnjem razvoju svetovanja v izobraževanju odraslih. Z vidika sistemskega umeščanja to pomeni, da je treba tudi naloge spremljanja in zagotavljanja kakovosti umestiti v opis nalog in dela svetovalca.

Na kakovost svetovalnega procesa in rezultate na ravni svetovanca lahko vplivajo tudi uporabljeni **svetovalni pripomočki**. V prvi fazi poteka svetovanja in evalvacije je bilo ugotovljeno, da svetovalci niso veliko uporabljali svetovalnih pripomočkov, zato jih je nacionalni tim GOAL spodbudil, da naj jih več uporabljajo glede na vsebino svetovanja v drugi fazi poteka svetovanja in evalvacije. V ta namen smo se o pomenu in kakovosti uporabe svetovalnih pripomočkov pogovarjali s svetovalci na dveh srečanjih ter pri tem izmenjali tudi izkušnje pri njihovi uporabi. Poleg tega smo pripravili vprašalnik za spremljanje uporabe svetovalnih pripomočkov v drugem delu poteka svetovanja. Spremljanje je potekalo dva meseca. Na osnovi ugotovitev iz analize uporabe pripomočkov smo pridobili tudi usmeritve za uporabo in razvoj svetovalnih pripomočkov v prihodnje. Izziv je, kako povečati dostopnost do pripomočkov, ki so že razviti, a niso širše dostopni za vse svetovalce bodisi, ker jih ne poznajo, bodisi se za uporabo zahteva dodatna usposobljenost. Zato tudi do izmenjave pripomočkov med obema nosilcema svetovanja GOAL, središčem ISIO in ŠC, še ni prišlo v zadostnem obsegu. Medsebojno so se

[29] V dejavnosti središč ISIO imajo strokovni delavci, ki delajo kot ISIO svetovalci, različen obseg ur za to delo glede na druge naloge, ki jih opravljajo v organizaciji, kjer je sedež središča ISIO, odvisno od letnega obsega financiranja dejavnosti ISIO in števila kadrov, ki so v organizaciji usposobljeni za delo svetovalca ISIO. Tako se delež ur za svetovanje ISIO na posameznega strokovnega delavca giblje od 100 % do tudi 20 %, če je v timu več svetovalcev in se nekateri do njih vključijo s 10 0% v dejavnost središča ISIO, drugi pa z manjšim deležem, odvisno od obsega sredstev.

seznanili z uporabo pripomočkov v svojih organizacijah, ni pa prišlo do uporabe novih pripomočkov v lastni praksi posameznega svetovalca. So pa svetovalci v obeh tipih izvajalskih organizacij kot kakovostni orodji prepoznali isti orodji, to je **vprašalnik za vodenje svetovalnega pogovora s svetovancem** od prvega do zaključnega srečanja (ki je bil razdeljen v tri vprašalnike, namenjene za vodenje in beleženje podatkov o svetovancu in svetovanju glede na to, ali gre za prvo, nadaljnje ali zaključno srečanje) in **osebni izobraževalni načrt**. Zato je za nadaljnji razvoj smiselno, da se za obe orodji **pripravita v standardizirani obliki**, ki bosta svetovalcu omogočali prilagoditev in uporabo za posamezne ciljne skupine.

Izziv za naprej je tudi, da stroka v izobraževanju odraslih **razvija nove svetovalne pripomočke za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim** in da se za uporabo svetovalnih pripomočkov **usposablja svetovalce**. Eden od dejavnikov kakovostne uporabe **svetovalnih pripomočkov** je ustrezna in strokovna uporaba le-teh, tako glede na vsebino svetovanja kot glede na potrebe in značilnosti svetovanca ter tudi njegove pripravljenosti na sodelovanje pri uporabi določenih **pripomočkov**.

Tudi vzpostavljeni **partnerstvi v dveh regionalnih mrežah** sta podpirali kakovost svetovanja, predvsem z dveh vidikov, posredovanja svetovancev v svetovanje GOAL s strani partnerjev v primerih, ko so svetovanci potrebovali bolj poglobljeno svetovanja za izobraževanje in izboljšanje možnosti na trgu dela, ter z vidika večje informiranosti svetovalcev GOAL (in partnerjev) o dejavnosti sodelujočih partnerjev ter spoznavanja značilnosti in potreb izbranih ciljnih skupin GOAL. **Za oviro** se je izkazalo **veliko število partnerjev v mreži** (po deset partnerjev v vsaki mreži), ki so s svojo dejavnostjo pokrivali različne ciljne skupine in zato se je ob obravnavi določene ciljne skupine pokazal manjši interes za udeležbo na partnerskem srečanju s strani partnerjev, ki v svojo dejavnost ne vključujejo obravnavane ciljne skupine. Zato je izziv za bodoča partnerstva, ali oblikovati partnerstva le na osnovi sodelovanja in skupne strokovne obravnave ene izbrane ciljne skupine, ki bi bila vzpostavljena za določen čas, da bi partnerji skupaj izpeljali konkretne aktivnosti, ki bi prispevale k večji vključenosti izbrane ciljne skupine v vseživljenjsko učenje.

K večji kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih bo prispevalo tudi to, če bodo vse te aktivnosti za razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih **umeščene v sistemski okvir** in bodo **ustrezno financirane**. Nosilec sistemske umeščenosti na nacionalni ravni naj **ostane Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport**, ki naj se pri tem povezuje tudi z drugimi resornimi ministrstvi in usklajuje skupne interese in aktivnosti na tem področju v enem od že obstoječih nacionalnih koordinacijskih teles.

10.3. Prednosti in dosežki

Mnenje svetovancev

Rezultati **na ravni svetovancev kažejo na uspešnost izvajanja svetovanja GOAL** in s tem po presoji nacionalnega tima tudi na kakovost svetovanja, ki so ga izpeljevali svetovalci GOAL v obeh tipih organizacij, v središču ISIO in v ŠC. Na podlagi ugotovitev iz prve faze evalvacije lahko rečemo, da je svetovancem svetovanje pomagalo prepoznati lastne želje in interese, izoblikovati cilje ter narediti načrt, kako doseči te cilje.

Podatki kažejo, da so bili svetovanci s svetovanjem v veliki večini **zelo zadovoljni**. Večina svetovancev je vstopila v svetovalni proces z jasno zastavljenimi cilji (90 %) in večini je bilo po svetovanju jasno, kateri so naslednji koraki na poti do zastavljenega cilja in večina je ocenila (87 %), da jim je svetovanje pomagalo priti do tega spoznanja. Večina je tudi odgovorila, da se po svetovanju bolj zavedajo svojih možnosti (90 %) in da so bolj motivirani za doseganje zastavljenih ciljev (87 %).

Svetovalni proces s svetovanci GOAL je večinoma potekal **z izvedbo več srečanj**, saj se je od vseh 160 vključenih svetovancev večina (razen dveh svetovancev) udeležila vsaj dveh svetovalnih srečanj. Večina svetovancev (95 %) je v celoti ali vsaj delno naredila korake naprej za dosego zastavljenih ciljev. Na kakovost svetovanja kažejo tudi naslednji rezultati svetovancev, ki smo jih opisali v poglavju devet:

- 82 % svetovancev je v svetovalnem procesu pridobilo informacije o možnostih izobraževanja,
- 60 % svetovancev se jih je dejansko vpisalo v tečaj, izobraževalni program oz. usposabljanje,
- 45 % svetovancev je postalo bolj samozavestnih,
- 19 % pa jih je izboljšalo svoje poklicno-specifične spretnost.

Le pri 2 % svetovancev ni prišlo do nobenih sprememb. Informacije o možnostih izobraževanja so pridobili predvsem tisti z nižjo poklicno, z osnovnošolsko ter s srednjo poklicno izobrazbo in svetovanci iz teh treh skupin so se tudi v največji meri vpisali v program izobraževanja oz. usposabljanja. Svetovancem z nižjo poklicno izobrazbo se je najbolj dvignila raven samozavesti. Tisti, ki so vsaj delno dosegli zastavljene cilje, so povečini izboljšali svojo oceno samoučinkovitosti. Ocena samoučinkovitosti se je izboljšala tudi pri tistih svetovancih, ki so se vključili v izobraževalni program oz. usposabljanje, pri tistih, ki so imeli vsaj dve svetovalni srečanji, in tistih, ki so uspešno zaključili izobraževalni program.

Poleg tega je z vidika odnosa do učenja, imela velika večina (97 %) svetovancev vključenih v svetovalni proces, veselje do učenja novih stvari. Med prvim in zadnjim srečanjem so se sicer malce spremenili izobraževalni cilji. Največkrat izbrani cilji so sicer tudi na zadnjem srečanju v večji meri ostali enaki, vendar pa se je spremenil delež svetovancev, ki so jih navajali. Še vedno si je največ svetovancev želelo **izboljšati spretnosti** na določenem področju, večji pa je bil delež tistih, ki so želeli **pridobiti določeno kvalifikacijo**, ki so želeli na splošno izboljšati svoje spretnosti in, ki so **želeli usposabljanje, da bi lažje našli službo**. V večini primerov gre torej za bolj specifično usmerjanje oz. osredotočenost svetovancev, kar lahko povežemo z odgovorom, da je **bilo večini (90 %) po svetovanju bolj jasno, kateri so naslednji koraki**, ki jih morajo storiti na poti do zastavljenega cilja.

Podatki kažejo, da so bili svetovanci **po svetovanju bolj samozavestni in prepričani v sebe** ter **motivirani za doseganje ciljev**. Izhajajoč tudi iz mnenj svetovancev, ki so jih zapisali bodisi v vprašalnik o zadovoljstvu s svetovanjem po prvem srečanju ali so jih izbrani svetovanci izrazili v intervjuju po zaključku svetovanja, sklepamo, da so bili zelo **zadovoljni z delom svetovalcev**, predvsem z njihovim **osebnim, zaupnim in profesionalnim odnosom**. Všeč jim je bilo, da so si svetovalci **vzeli čas za njih**, da so **izhajali iz njihovih potreb in interesov** in da **so imeli informacije**, ki so jih svetovanci potrebovali. Tako doseganje zgoraj navedenih rezultatov na ravni svetovancev kot izražena mnenja svetovancev kažejo na visoko strokovno usposobljenost svetovalcev, ki so delovali v svetovanju GOAL. To potrjuje strokovno izhodišče, da je ustrezna strokovna usposobljenost svetovalcev pomemben vidik kakovosti v svetovanju v izobraževanju odraslih. Na tem mestu naj izpostavimo tudi pomen **usposobljenosti za motiviranje nizko kvalificiranih odraslih**, saj so svetovanci sami navajali, da je ena od ovir, da bi si pridobili ali izboljšali izobrazbo ali naredili nov korak v svoji karieri, tudi pomanjkanje motivacije (to je navedlo 32 % svetovancev).

Ob analiziranju dejavnikov, ki vplivajo na motivacijo za vključevanje odraslih v izobraževanje, je treba upoštevati tudi to, da so ti dejavniki različni pri različnih skupinah odraslih in da morajo to upoštevati tudi svetovalci v procesu svetovanja.[30] Svetovalci morajo dobro poznati te dejavnike in razviti pristope, ki bodo pomagali odraslim preseči ovire oziroma razviti strategije za večjo motivacijo za učenje in doseganje zastavljenih ciljev.

[30] V točki 9.3 smo na primer posebej opisali dejavnike, ki vplivajo na vključevanje starejših od 50 let v nadaljnje izobraževanje (glej tudi Kump in Jelenc, 2009 in Čelebič, 2009).

Z vidika zagotavljanja kakovosti svetovanja na ravni svetovanca je potrebna pozornost tudi na vse druge dejavnike, ki podpirajo doseganje rezultatov svetovanja, med katerimi je tudi **dostopnost izobraževalne ponudbe**. V primeru ranljivih skupin odraslih predvsem to, da je ta ponudba brezplačna, saj so previsoki stroški programov izobraževanja in usposabljanja pogosto ovira za njihovo vključevanje v nadaljnjem izobraževanju, na kar so v projektu GOAL opozorili svetovanci in svetovalci ter tudi partnerji in deležniki.[31] Poleg tega so vsi svetovalci, partnerji in deležniki navajali tudi to, da je pomembno, da je **izobraževalna ponudba tudi ustrezno prilagojena** po vsebini in načinu izvajanja tako potrebam in značilnostim različnih skupin odraslih kot tudi potrebam lokalnega okolja.

Mnenje svetovalcev

Svetovalci GOAL so z vidika zagotavljanja kakovosti svetovanja **prav tako** posebej izpostavili pomen **ustrezne usposobljenosti** za svetovanje različnim ciljnim skupinam odraslih. V izhodišču, pred začetkom svetovanja GOAL so menili, da imajo določena znanja, spretnosti in kompetence, da svetujejo tudi nizko kvalificiranim zaposlenim (svetovalci v središčih ISIO so pred začetkom projekta GOAL imeli nekoliko več tovrstnih usposabljanj, kot svetovalci v ŠC), a so hkrati menili, da prav za svetovanje nizko kvalificiranim potrebujejo še dodatne kompetence, saj je to zahtevnejši del njihovega svetovalnega dela, da spodbudijo in motivirajo nizko kvalificiranim, ki so pogosteje tudi slabše izobraževalno aktivni. (Analiza potreb in možnosti, 2015)

Kot dodatno podporo izvajanju kakovostnega svetovanja so svetovalci prepoznali:

- **dodatno usposabljanje** med izvajanjem svetovanja GOAL,
- **možnost izmenjave informacij in primerov dobrih praks** v njihovih organizacijah in pri partnerjih.

Nacionalni tim pa meni, da je h kakovosti prispevalo tudi seznanjanje svetovalcev GOAL **s primeri dobrih praks partnerskih držav** v projektu GOAL. Nacionalni tim je po vsakem mednarodnem sestanku na srečanju z izvajalci predstavil primer dobre prakse svetovanja v izobraževanju odraslih za ranljive odrasle, ki smo jih spoznali v državi, kjer je potekal mednarodni sestanek. Nacionalni tim je kot primerljive slovenski praksi in ciljem na tem področju prepoznal zlasti projekt »Korak« (»De Stap«) iz Belgije, Center vseživljenjskega učenja iz Islandije, Poklicni izobraževalni center iz Litve, ki je zanimiv primer dobre prakse za slovenske šolske centre in njihove medpodjetniške izobraževalne centre.

H kakovosti nadaljnjega svetovalnega dela v izvajalskih organizacijah GOAL bo prispeval tudi študijski obisk svetovalcev GOAL na Islandiji, po zaključku projekta GOAL, spomladi 2018. V letu 2017 je nacionalni tim skupaj z izvajalskimi organizacijami GOAL in z islandskim partnerjem v projektu GOAL pripravil prijavo na Erasmus + K1 Mobilnost študijski obisk na Islandijo, ki je bila odobrena, tako da bo za svetovalce GOAL in predstavnike nacionalnega tima GOAL to dodatna priložnost za nadaljnji razvoj slovenske prakse svetovanja v izobraževanju odraslih ob spoznavanju primerov dobre prakse na Islandiji.

Kot podporo izvajanju kakovostnega svetovanja so svetovalci GOAL prepoznali tudi s strani nacionalnega tima pripravljene tri vprašalnike za vodenje svetovalnega procesa s svetovancem od prvega do zaključnega srečanja, s poudarkom na **poglobljenem pridobivanju podatkov** o svetovancu za lažje oblikovanje ciljev in poti oziroma korakov do teh ciljev s strani svetovancev (hkrati pa so bili ti vprašalniki osnova za beleženje podatkov o svetovancu in svetovalnem procesu).

[31] Stroške izobraževanja in usposabljanja so svetovanci navajali kot eno od ovir za vključevanje v vseživljenjsko učenje (to je navedlo 31 % svetovancev).

Ker so bili vsi trije vprašalniki obsežni, je nacionalni tim za lažje vodenje posameznega srečanja, glede na to, ali je šlo za prvo, nadaljevalno ali zaključno srečanje, za svetovalce pripravil še kratek **protokol za vodenje »procesa svetovanja v projektu GOAL«**. Protokol vključuje naslednje usmeritve: v uvodu je kratek opomnik za pripravo na pogovor s svetovancem, nato pa kratka navodila, na kaj mora biti svetovalec pozoren v vsebini svetovalnega procesa glede na to, ali gre za prvo, nadaljevalno ali zadnje srečanje ter kateri svetovalni pripomočki se priporočajo za uporabo pri posamezni vrsti srečanja. Tudi ta protokol so svetovalci prepoznali kot pripomoček, ki jih podpira v kakovostnem vodenju svetovalnega procesa, zato tudi predlagamo, da se oboje (3 vprašalniki in protokol) pripravijo v standardni obliki za uporabo v svetovanju v izobraževanju odraslih. Druge predloge za nadgradnjo uporabe svetovalnih pripomočkov v svetovanju v izobraževanju odraslih, ki bo prispevala h kakovosti svetovalnega procesa, pa smo že zapisali zgoraj.

Oba pristopa sta prispevala k **bolj strukturiranemu in vodenemu svetovalnemu procesu** z enakimi vprašanji in vodili za uporabo pripomočkov. S tem smo vzpostavili enako strukturo svetovalnega procesa v obeh tipih organizacij (v središču ISIO in v ŠC), ki se seveda lahko nadgrajuje z individualnimi vsebinami glede na potrebe svetovanca in poudarke v svetovanju v posamezni organizaciji, o čemer smo več pisali v poglavju štiri.

Mnenje partnerjev in deležnikov

Med izvajanjem svetovanja GOAL in partnerskega sodelovanja, so partnerji v prvi fazi evalvacije poudarili, da projekt GOAL lahko izboljša možnosti svetovanja za ranljive skupine odraslih in da je strokovno dobrodošlo, da se svetovanci/odrasli iz drugih partnerskih organizacij lahko vključijo v svetovalne aktivnosti pri svetovalcih GOAL. Menili so, da bodo s tem njihove svetovance (ranljive ciljne skupine) ustrezno obravnavane, saj ima več organizacij (predvsem centri za socialno delo in zavodi za zaposlovanje) zaradi preobremenjenosti strokovnih delavcev z administrativnimi nalogami, vse manj časa za **individualno, celostno in poglobljeno svetovalno obravnavo**.

Izpostavili so, da je pomembno tudi, da se bodo ugotovitve iz projekta (primeri dobrih praks) in razviti pripomočki posredovali vsem partnerjem v mreži za njihovo nadaljnjo uporabo. Partnerji pričakujejo tudi širjenje informacij o delu v središčih ISIO in ŠC na druge organizacije. Kot pomemben vidik kakovosti projekta so nekateri partnerji izpostavili dejstvo, da so z eno ali obema organizacijama (središčem ISIO ali ŠC) že sodelovali pred vključitvijo v projektno partnerstvo in da so se medsebojno že poznali. Menijo, da je bilo s tem lažje vzpostaviti sodelovanje tudi pri projektu GOAL.

V drugi fazi evalvacije pa so partnerji obeh regionalnih mrež izpostavili naslednje dosežke, ki vplivajo na kakovost:

- napotovanje svetovancev v organizaciji izvajalki svetovalne dejavnosti (središče ISIO ali ŠC),
- povezovanje in sodelovanje z različnimi izobraževalnimi organizacijami, spoznavanje partnerjev, izmenjava strokovnih izkušenj,
- oblikovanje trdnega partnerstva, znotraj katerega lahko udejanjajo svoje programe,
- nadgradnja aktivnosti, ki jih sicer že izvajajo za svoje ciljne skupine,
- dobili so informacije in izkušnje od drugih partnerjev, tako so lahko svojim svetovancem zagotovili bolj celovito svetovanje,
- nove izkušnje in znanja, nove informacije, ki jih lahko prenesejo v njihove programe,
- spoznavanje in izmenjavanje različnih orodij za svetovanje, ki jih partnerji uporabljajo pri svojem strokovnem delu.

Vsi partnerji so poudarili zelo dobro sodelovanje z obema izvajalcema svetovanja, tako s središčem ISIO kot ŠC.

Tudi direktorji organizacij, izvajalk svetovanja so poudarili, da so koristi sodelovanja tudi v tem, da se strokovnjaki **med seboj poznajo** in zato tudi lažje in bolj pogosto sodelujejo v posameznih svetovalnih obravnavah.

Pomemben dejavnik kakovosti je tudi dejstvo, da so vsi sodelujoči partnerji v evalvaciji predlagali **nadaljnje delovanje lokalnih svetovalnih omrežij**, s formaliziranim delovanjem, jasnimi cilji in delovanjem za dosego različnih ciljnih skupin v njihovem okolju.

Deležniki pa so v prvi fokusni skupini v letu 2016 izpostavili dva dejavnika, ki **lahko ovirata** tudi zagotavljanje kakovostnih svetovalnih storitev: **nezadostno financiranje** (bodisi financiranje ustreznega števila svetovalcev in vseh potrebnih pogojev za njihovo delo bodisi brezplačnih možnosti izobraževanja odraslih, ki bi ranljivim skupinam odraslih šele omogočile vključitev v izobraževanje in učenje); pri tem so poudarili, da bi **poleg države pri financiranju** svetovanja in izobraževanja odraslih morala **sodelovati tudi lokalna skupnost**; drugi dejavnik, ki so ga izpostavili, pa je še vedno **nezadostno povezovanje in sodelovanje nosilcev politik** na nacionalni ravni in na lokalni ravni pri obravnavi področja svetovanja v izobraževanju odraslih.

O dejavnikih kakovosti v svetovanju v izobraževanju odraslih so deležniki več govorili v fokusni skupini v drugi fazi evalvacije, v letu 2017. Izpostavili so dva vidika presoje kakovosti svetovalnih storitev, notranjega in zunanjega. Tudi deležniki so menili, da je ključni dejavnik kakovosti **usposobljen svetovalec** (kot notranji dejavnik) in da zato potrebuje svetovalec v izobraževanju odraslih **dodatna, specialistična znanja**. Predlagali so, da se okrepi **profesionalnost dela svetovalca** in da naj se zato opredeli profil svetovalca v izobraževanju odraslih, z opredeljenimi nalogami in kompetencami. Predlagali so, da naj se v skladu s tem pripravi začetni temeljni program usposabljanja, ki naj upošteva tudi specifike dela svetovalcev v različnih vrstah organizacij (kot sta npr. središče ISIO in šolski center) ter tudi programe za stalno strokovno izpopolnjevanje.

Izpostavili so, da je tako notranji kot zunanji vidik kakovosti tudi dosežen **rezultat na ravni svetovanca**. Pri tem so poudarili, da ne gre le za **kvantitativne rezultate**, npr. koliko svetovancev se je vključilo v svetovanje ali koliko se jih je vključilo v izobraževanje oziroma koliko jih je izboljšalo svojo kariere, temveč da so pomembni tudi **kvalitativni**, “mehki” rezultati, npr. ali je svetovanje vplivalo tudi na večjo socialno vključenost in preprečevanje revščine. V razpravi so bili deležniki enotnega mnenja, da je težko meriti kvalitativne rezultate in učinke svetovanja, saj na svetovanca poleg procesa svetovanja, vplivajo tudi drugi dejavniki. A ne glede na to, je pomembno, da se v spremljanje svetovanja in merjenje rezultatov in učinkov vključi tudi merjenje kvalitativnih vidikov rezultatov svetovalnega procesa na ravni svetovanca.

Eden od sodelujočih v fokusni razpravi je posebej izpostavil, da je pomembno, da se na ravni sistema opredelijo **kazalniki kakovosti za svetovanje** v izobraževanju odraslih, tako kvantitativni kot kvalitativni, in da naj se **vzpostavi spremljanje** doseganja kazalnikov. Več v razpravi sodelujočih deležnikov pa je poudarilo, da naj kazalniki zajamejo vse vidike svetovalnega procesa, od usposobljenosti svetovalca, poteka procesa, uporabe orodij in drugih vidikov (partnerstvo, pogoji za svetovanje, promocija, spremljanje idr.). Dejavnost svetovanja v izobraževanju odraslih naj se **spremlja skozi daljši čas** ter s tem pridobijo podatki (baze podatkov) za presojo kakovosti in učinkov v daljšem obdobju (nekateri učinki se lahko pokažejo šele v nekem daljšem obdobju), torej je potrebno **kratkoročno in dolgoročno merjenje** rezultatov in učinkov svetovanja.

10.4. Ključne ugotovitve

Izhodišča in cilji

V Sloveniji smo v projektu GOAL **izpeljevali vseh pet razvojnih področij**. Nacionalni tim GOAL je zaradi lažjega pregleda in opredelitve konkretnih aktivnosti pri posameznem področju pripravil protokol za spremljanje poteka in uresničevanja opredeljenih nalog po treh sklopih:

- aktivnosti, ki jih je potrebno opraviti pred začetkom svetovanja GOAL,
- aktivnosti med potekom svetovanja GOAL,
- aktivnosti ob zaključevanju svetovanja GOAL, vključujoč evalvacijo v prvi in drugi fazi.

V pripravah na izvajanje svetovanja in med izvajanjem GOAL, se je vseh pet razvojnih področij medsebojno povezovalo in podpiralo. Predvsem pa so področja »partnerstvo«, »svetovalni pripomočki«, »kompetence svetovalca« in »terensko delo«, povezano podpirala uresničevanje strategije zagotoviti odraslemu v izobraževanju »kakovosten svetovalni proces«.

Vsi vključeni subjekti v izvajanje in evalviranju projekta GOAL v Sloveniji so bili enotnega mnenja, da je za izvajanje kakovostnega svetovalnega procesa **ključni dejavnik ustrezno usposobljen svetovalec**. Poleg tega pa kakovostno vodenje svetovalnega procesa z **uporabo ustreznih svetovalnih pripomočkov**, vzpostavljanje partnerstva v podporo kakovostnemu in celostnemu svetovalnemu procesu pa tudi širše, v podporo doseganju rezultatov in učinkov svetovanja v izobraževanju odraslih. **Kakovostno partnerstvo** lahko podpira tudi lažje doseganje ranljivih ciljnih skupin odraslih, ki mora biti nadgrajeno tudi z ustreznimi promocijskimi in svetovalnimi pristopi, ki so prilagojeni potrebam in značilnostim različnih skupin odraslih.

V projektu GOAL smo si v okviru področja »kakovost svetovanja« zastavili naslednje cilji za doseganje visokokakovostnih storitev svetovanja za nizko kvalificirane odrasle:

- nadgraditi kompetence svetovalcev za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim,
- izboljšati uporabo svetovalnih pripomočkov v svetovalnem procesu,
- povezati v mrežo organizacije v lokalnem okolju, ki delajo z izbranimi ciljnimi skupinami GOAL ter
- na osnovi tega lažje dosegati te ciljne skupine ter zagotoviti svetovalcem celovitejše informiranje o potrebah in značilnostih izbranih ciljnih skupin na eni strani ter na drugi strani boljše poznavanje dejavnosti, ki jih posamezen partner ponuja.

Katere aktivnosti so bile izpeljane in kateri rezultati so bili doseženi in kateri predlogi so bili oblikovani za nadaljnji razvoj, podrobneje opisujemo po posameznih poglavjih tega poročila. Skupna ocena vseh vključenih v projekt GOAL je, da so vse te aktivnosti skupaj prispevale k **dvigu kakovosti storitev svetovanja tako v središčih ISIO kot v šolskih centrih ter k boljši povezanosti z vključenimi partnerji,** kar lahko prispeva tudi h kakovosti delovanja partnerskih organizacij.

Iz razprav v dveh fokusnih skupinah z deležniki v prvi in drugi fazi evalvacije pa prav tako lahko zaključimo, da smo pri vključenih **dosegli večje zavedanje o pomenu svetovanja v izobraževanju odraslih** in kakovosti te dejavnosti z različnih vidikov. Nekateri od njih so menili, da bi s **takšnimi razpravami v obliki fokusne skupine morali nadaljevati tudi v prihodnje**, da pride do **izmenjave mnenj in pogledov med deležniki** ter se ob tem oblikujejo tudi nove možne (skupne) rešitve za konkretne izvedbe v praksi.

Priložnosti in dosežki

Na ravni 160 vključenih svetovancev GOAL so bili doseženi zelo dobri rezultati, kar prav gotovo kaže tudi na kakovost dela svetovalcev v obeh organizacijah, v dveh središčih ISIO in v dveh ŠC. Analiza rezultatov v drugi fazi evalvacije kaže, da je svetovancem svetovanje pomagalo prepoznati lastne želje in interese, izoblikovati cilje ter narediti načrt, kako doseči te cilje. In v veliki večini te cilje tudi doseči.

Večina svetovancev je vstopila v svetovalni proces z jasno zastavljenimi cilji (90 %) in večini je bilo po svetovanju jasno, kateri so naslednji koraki na poti do zastavljenega cilja in večina je ocenila (87 %), da jim je svetovanje pomagalo priti do tega spoznanja. Večina je tudi odgovorila, da se po svetovanju bolj zavedajo svojih možnosti (90 %) in da so bolj motivirani za doseganje zastavljenih ciljev (87 %). In večini (90 %) je bilo po svetovanju bolj jasno, kateri so naslednji koraki, ki jih morajo storiti na poti do zastavljenega cilja.

Svetovalni proces s svetovanci GOAL je večinoma potekal z izvedbo več srečanj, saj se je od vseh 160 vključenih svetovancev večina (razen dveh svetovancev) udeležila vsaj dveh svetovalnih srečanj. Večina svetovancev (95 %) je v celoti ali vsaj delno naredila korake naprej za dosego zastavljenih ciljev. Na kakovost svetovanja kažejo tudi naslednji rezultati svetovancev, ki smo jih opisali v poglavju devet:

- 82 % svetovancev je v svetovalnem procesu pridobilo informacije o možnostih izobraževanja,
- 60 % svetovancev se jih je dejansko vpisalo v tečaj, izobraževalni program oz. usposabljanje,
- 45 % svetovancev je postalo bolj samozavestnih,
- 19 % pa jih je izboljšalo svoje poklicno-specifične spretnost.

Tisti, ki so dosegli cilje ali so jih dosegli vsaj delno, so povečini **izboljšali tudi svojo oceno samoučinkovitosti.** Podatki kažejo, da so bili svetovanci po svetovanju **bolj samozavestn**i in prepričani v sebe ter **motivirani za doseganje ciljev**.

Večkrat smo tudi že zapisali, zato tukaj to le na kratko ponavljamo, da tudi izhajajoč iz izraženih mnenj svetovancev sklepamo, da so bili **zelo zadovoljni z delom svetovalcev**, predvsem z njihovim odnosom do njih, zaupanjem, ki so ga ustvarili, in profesionalnostjo, ki so jo izkazali v svetovalnem procesu. Všeč jim je bilo, da so si svetovalci **vzeli čas za njih**, da so **izhajali iz njihovih potreb in interesov** ter jim dali občutek, da se na njih lahko obrnejo tudi po zaključenem svetovanju. To je bila prednost svetovalcev GOAL, da je svetovanje umeščeno tudi v njihovo redno dejavnost, zato so svetovancem GOAL lahko ponudili tudi svetovalno podporo med potekom izobraževanja, če so se vključili v izobraževanje in usposabljanje.

Svetovalci GOAL so z vidika zagotavljanja kakovosti svetovanja prav tako posebej izpostavili pomen **ustrezne usposobljenosti za svetovanje različnim ciljnim skupinam odraslih**. Analiza stanja pred začetkom izvajanja svetovanja GOAL je pokazala, da imajo svetovalci določena znanja, spretnosti in kompetence za svetovanje tudi nizko kvalificiranim odraslim (svetovalci v središčih ISIO so pred začetkom projekta GOAL imeli nekoliko več tovrstnih usposabljanj, kot svetovalci v ŠC). Poleg tega pa so tudi izpostavili, da prav za svetovanje nizko kvalificiranim potrebujejo še dodatne kompetence, saj je svetovanje tem skupinam odraslih za njih zahtevnejše, saj te ciljne skupine potrebujejo več spodbud, motivacije in individualnega prilagajanja vsakemu posebej. (Analiza potreb in možnosti, 2015)

Ob zaključku svetovanja GOAL so svetovalci menili, da so z dodatnim usposabljanjem, ki ga je organiziral nacionalni GOAL tim med izvajanjem svetovanja GOAL, pridobili nova znanja, spretnosti in kompetence. Na delovnih srečanjih vseh svetovalcev in nacionalnega tima GOAL je bila dobrodošla možnost **izmenjave**

informacij in primerov dobrih praks v njihovih organizacijah ter tudi spoznavanje primerov dobrih praks v sodelujočih državah projekta GOAL, ki jih je nacionalni tim posredoval po vsakem mednarodnem sestanku GOAL.

H kakovosti nadaljnjega svetovalnega dela v izvajalskih organizacijah GOAL bo prispeval tudi študijski obisk svetovalcev GOAL na Islandijo po zaključku projekta GOAL, spomladi 2018, ki bo izpeljan v okviru programa Erasmus+ K1 Mobilnost.

Z vidika uporabe svetovalnih pripomočkov v svetovalnem procesu so svetovalci ocenili kot zelo dober strokoven pripomoček tri vprašalnike za vodenje svetovalnega procesa s svetovancem od prvega do zaključnega srečanja, s poudarkom na poglobljenem pridobivanju podatkov o svetovancu za lažje oblikovanje ciljev in poti oziroma korakov do teh ciljev s strani svetovancev (hkrati pa so bili ti vprašalniki osnova za beleženje podatkov o svetovancu in svetovalnem procesu). Nacionalni tim je za lažje vodenje posameznega srečanja, glede na to, ali je šlo za prvo, nadaljevalno ali zaključno srečanje, za svetovalce pripravili še kratek protokol za vodenje »procesa svetovanja v projektu GOAL«, ki so ga svetovalci prepoznali kot pripomoček, ki jih podpira v kakovostnem vodenju svetovalnega procesa, zato tudi predlagamo, da se oboje (3 vprašalniki in protokol) pripravi v standardni obliki za uporabo v svetovanju v izobraževanju odraslih. Poleg teh dveh pa naj se v standardni obliki pripravi še obrazec za pripravo osebnega izobraževalnega načrta, saj gre za pripomoček, ki ga uporabljajo vsi svetovalci, a v različni obliki in vsebini (z več ali manj elementi), zato bi poenotenje in nadgradnja le-tega bila dobrodošla za vse svetovalce v izobraževanju odraslih. Še več predlogov za **nadgradnjo uporabe pripomočkov svetovanju** v izobraževanju odraslih, ki bo prispevala h kakovosti svetovalnega procesa, pa smo zapisali v poglavju sedem.

Med izvajanjem svetovanja GOAL in partnerskega sodelovanja so partnerji v prvi fazi evalvacije poudarili, da projekt GOAL lahko izboljša možnosti svetovanja za ranljive skupine odraslih, če se svetovanci/odrasli iz drugih partnerskih organizacij lahko vključijo v svetovalne aktivnosti pri svetovalcih GOAL. Menili so, da bodo s tem njihovi svetovanci (ranljive ciljne skupine) ustrezno obravnavane po vsebini in času, ki ga te skupine odraslih potrebujejo (več časa za obravnavo, bolj poglobljeno in bolj individualno prilagojeno).

Izpostavili so, da je pomembno tudi, da se bodo ugotovitve iz projekta (primeri dobrih praks) in razviti pripomočki posredovali vsem partnerjem v mreži za njihovo nadaljnjo uporabo. Partnerji pričakujejo tudi širjenje informacij o delu v središčih ISIO in ŠC na druge organizacije. Kot pomemben vidik kakovosti projekta so nekateri partnerji izpostavili **boljše medsebojno poznavanje** ter s tem lažje vzpostavljanje **medsebojnega zaupanja** pri delu z ranljivimi ciljnimi skupinami lokalnega okolja. V drugi fazi evalvacije so partnerji obeh regionalnih mrež poleg možnosti napotovanja svetovancev v organizacijo izvajalko svetovalne dejavnosti (središče ISIO ali ŠC), izpostavili še naslednje dosežke, ki vplivajo na kakovost: **oblikovanje trdnega partnerstva**, znotraj katerega lažje udejanjajo tudi svoje programe, nadgradnja aktivnosti, ki jih sicer že izvajajo za svoje ciljne skupine, **pridobitev novih izkušenj in znanja**, nekateri pa tudi spoznavanje in izmenjavanje različnih pripomočkov za svetovanje, ki jih partnerji lahko uporabijo tudi pri svojem strokovnem delu.

Vsi partnerji so poudarili **zelo dobro sodelovanje z obema izvajalcema svetovanja,** tako s središčem ISIO kot ŠC. Pomemben dejavnik kakovosti je tudi dejstvo, da so vsi sodelujoči partnerji v evalvaciji predlagali nadaljnje delovanje lokalnih svetovalnih omrežij, s formaliziranim delovanjem, jasnimi cilji in delovanjem za dosego različnih ciljnih skupin v njihovem okolju.

O dejavnikih kakovosti v svetovanju v izobraževanju odraslih so deležniki več govorili v fokusni skupini v drugi fazi evalvacije. Izpostavili so **pomen notranjih in zunanjih dejavnikov kakovosti**. Tudi deležniki so menili, da je ključni dejavnik kakovosti **usposobljen svetovalec** (kot notranji dejavnik) in da zato potrebuje svetovalec

v izobraževanju odraslih dodatna, specialistična znanja. Predlagali so, da se okrepi **profesionalnost dela svetovalca** in da naj se zato opredeli **profil svetovalca v izobraževanju odraslih**, z opredeljenimi nalogami in kompetencami. Predlagali so pripravo začetnega, temeljnega usposabljanja in stalnega strokovnega izpopolnjevanja. Prav tako so z vidika kakovosti izpostavili pomen **uporabe svetovalnih pripomočkov**, skrbnega **načrtovanja in vodenja svetovalnega procesa,** pomen **razvijanja različnih pristopov** za lažje **doseganje ranljivih ciljnih skupin** in vzpostavljanje partnerskega sodelovanja pri tem.

Kot pomemben notranji in zunanji vidik kakovosti so izpostavili dosežene rezultate na ravni posameznika, svetovanca. Pri tem so poudarili ne le **pomen kvantitativnih rezultatov** (koliko je bilo vključenih v svetovanje, značilnosti teh skupin idr.), temveč tudi **pomen kvalitativnih, "mehkih" rezultatov**, npr. ali je svetovanje vplivalo tudi na večjo socialno vključenost in preprečevanje revščine, izboljšanje možnosti na trgu dela v daljšem obdobju ipd. V razpravi so bili deležniki enotnega mnenja, da je težko meriti kvalitativne rezultate in učinke svetovanja, saj na svetovanca poleg procesa svetovanja, vplivajo tudi drugi dejavniki, a ne glede na to, je pomembno, da se v spremljanje svetovanja in merjenje rezultatov in učinkov vključi tudi merjenje kvalitativnih vidikov rezultatov svetovalnega procesa na ravni svetovanca.

Izzivi in ovire

Iz spremljanja in evalviranja poteka in rezultatov svetovanja GOAL se je pokazalo, da je eden ključnih izzivov in hkrati ovira za zagotavljanje kakovosti svetovanja, **zagotoviti zadostno število svetovalcev** v svetovanju v izobraževanju odraslih in njihovo **kakovostno usposobljenost** za to delo.

Večini svetovalcev GOAL (z izjemo ene svetovalke) je svetovanje le del nalog, zato so svetovalci izpostavili, da si želijo, da bi imeli za svetovanje **na razpolago dovolj časa**, saj bodo le tako lahko svetovancu nudili poglobljen, dalj časa trajajoč svetovalni proces, jih bodo **lažje spremljali in evalvirali tudi rezultate in učinke** svetovanja. Prav slednje je pomembno tudi pri presojanju kakovosti svetovalnega procesa na ravni svetovanca. Zato je eden od izzivov tudi, kako v redno delo svetovalca vključiti spremljanje in merjenje rezultatov in učinkov svetovanja. Svetovalci GOAL so v projektu GOAL razviti pristop za spremljanje svetovalnega procesa in merjenje rezultatov in učinkov ocenili kot dober pristop in predlagali, da se ga upošteva pri nadaljnjem razvoju svetovanja v izobraževanju odraslih.

Z vidika uporabe svetovalnih pripomočkov je po prvi fazi svetovanja in evalvacije v letu 2016, ko svetovalci še niso veliko uporabljali pripomočkov, izziv, da se to izboljša. Zgoraj smo že opisali, da se je, a še vedno je potrebno, da se v tej smeri dela še naprej. Izziv je, kako **povečati dostopnost do svetovalnih pripomočkov**, ki so že razviti, a še niso širše dostopni za vse svetovalce bodisi, ker jih ne poznajo, ali se za uporabo zahteva dodatna usposobljenost. Poleg tega pa je izziv tudi, da se razvijajo in uvajajo **še novi pripomočki**, da so svetovalci za njihovo uporabo ustrezno usposobljeni, da se uporaba pripomočkov spremlja in na osnovi tega nadgrajuje in upošteva, kateri pripomočki so bolj učinkoviti in jih svetovalci pogosteje uporabljajo, kaj pa še manjka.

Tudi vzpostavljeni **partnerstvi v dveh regionalnih mrežah** sta podpirali kakovost svetovanja, predvsem z dveh vidikov, **posredovanja svetovancev** v svetovanje GOAL s strani partnerjev v primerih, ko so svetovanci potrebovali bolj poglobljeno svetovanje za izobraževanje in izboljšanje možnosti na trgu dela ter z vidika **večje informiranosti** svetovalcev GOAL (in partnerjev) o dejavnosti sodelujočih partnerjev ter **spoznavanja značilnosti in potreb** izbranih ciljnih skupin GOAL. **Za oviro** se je izkazalo **veliko število partnerjev** v mreži (po deset partnerjev v vsaki mreži), ki so s svojo dejavnostjo pokrivali različne ciljne skupine in zato se je ob obravnavi določene ciljne skupine pokazal manjši interes za udeležbo na partnerskem srečanju s strani

partnerjev, ki v svojo dejavnost ne vključujejo obravnavane ciljne skupine. Zato je izziv za bodoča partnerstva, ali oblikovati partnerstva le na osnovi sodelovanja in skupne strokovne obravnave ene izbrane ciljne skupine, ki bi bila vzpostavljena za določen čas, da bi partnerji skupaj izpeljali konkretne aktivnosti, ki bi prispevale k večji vključenosti izbrane ciljne skupine v vseživljenjsko učenje.

Deležniki pa so v prvi fokusni skupini v letu 2016 izpostavili dva dejavnika, ki lahko ovirata tudi zagotavljanje kakovostnih svetovalnih storitev: **nezadostno financiranje** (bodisi financiranje ustreznega števila svetovalcev in vseh potrebnih pogojev za njihovo delo bodisi brezplačnih možnosti izobraževanja odraslih, ki bi ranljivim skupinam odraslih šele omogočile vključitev v izobraževanje in učenje); pri tem so poudarili, da bi poleg države pri financiranju svetovanja in izobraževanja odraslih morala sodelovati tudi lokalna skupnost; drugi dejavnik, ki so ga izpostavili, pa je še vedno **nezadostno povezovanje in sodelovanje nosilcev politik** na nacionalni ravni in na lokalni ravni pri obravnavi področja svetovanja v izobraževanju odraslih.

Zato bo k večji kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih prispevalo tudi to, če bo svetovanje v izobraževanju odraslih **ustrezno umeščeno v sistemski okvir** in bodo dejavnosti svetovanja v izobraževanju odraslih (v različnih oblikah in v različnih organizacijah) **zadostno in stabilno financirane**. Nosilec sistemske umeščenosti na nacionalni ravni naj ostane Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, ki naj okrepi sodelovanje z drugimi resornimi ministrstvi. Mnenje deležnikov v razpravi v obeh fokusnih skupinah, v prvi in drugi fazi evalvacije, je bilo, da je na nacionalni ravni to sodelovanje še nezadostno in zato tudi ena od ovir, da se nekatere že dobro razvite aktivnosti v svetovanju v izobraževanju odraslih v Sloveniji, ne morejo ustrezno, predvsem pa **stabilno umestiti v prakso** vseh izobraževalcev odraslih.

Ocena napredka v razvoju aktivnosti na posameznem razvojnem področju

V spodnji preglednici je nacionalni tim GOAL ocenil napredek v razvoju aktivnosti na posameznem razvojnem področju ter posebej tudi interes oziroma podporo politike v projektu GOAL. Nacionalni tim je ocenil razvitost posameznega področja ob začetku projekta GOAL in ob zaključku, z ocenami od 1 (ni razvito) do 10 (najbolj razvito) in podal kratke utemeljitve ocen v skladu s predlagano metodologijo Inštituta za izobraževanje iz Londona (IOE), pripravljeno enako za vseh šest sodelujočih držav v projektu GOAL.

Tabela 10.1: *Ocena petih razvojnih področij in podpore politike*

Razvojna področja	Ocena razvoja
Partnerstvo in mreže	
Začetek	1 2 3 4 **5** 6 7 8 9 10 Na začetku projekta GOAL sta sodelujoči središči ISIO že imeli izkušnje s partnerskim sodelovanjem, saj imata obe vzpostavljeno regionalno partnersko mrežo od začetka delovanja (od leta 2001). Manj izkušenj s partnerskim sodelovanjem v svetovalni dejavnosti sta imela sodelujoča dva šolska centra. Imela pa sta izkušnje s partnerskim sodelovanjem pri izvajanju izobraževalne dejavnosti. Tudi na nacionalni ravni je bilo pred začetkom projekta GOAL več nacionalnih koordinacij – partnerstev na področju izobraževanja odraslih in ožje, ena od nacionalnih skupin je tudi za usmerjanje razvoja vseživljenjske karierne orientacije.

Razvojna področja	Ocena razvoja
Zaključek	1 2 3 4 5 6 7 **8** 9 10 V projektu GOAL smo predhodne izkušnje s partnerstvom na regionalni ravni nadgradili. Nosilci izvajanja svetovalne dejavnosti so pridobili nove partnerje, pomembne z vidika obravnave izbranih ciljnih skupin GOAL, kar je bila dodana vrednost h kakovosti svetovalnega procesa in rezultatov svetovanja. Poleg tega je bila večina partnerjev zadovoljna s sodelovanjem in želijo, da se partnersko sodelovanje ohrani tudi v prihodnje. Podpirajo organiziran, formaliziran način delovanja z jasnimi cilji in skupnimi nalogami. Vsi partnerji niso bili ves čas enako aktivni, še posebej se je pogrešala večja aktivnost vključenih podjetij v eni od dveh sodelujočih regij. Napredek je bil narejen tudi na nacionalni ravni z ustanovitvijo podskupine za GOAL pri nacionalni strokovni skupini za vseživljenjsko karierno orientacijo, saj se je s tem dala še večja teža obravnavi vsebin s področja svetovanja v izobraževanju odraslih in oblikovanju predlogov nadaljnjega razvoja na nacionalni ravni; v skupini so vključeni predstavniki sedmih različnih socialnih partnerjev in trije predstavniki strok na fakultetah Univerze v Ljubljani.
Kompetence svetovalca	
Začetek	1 2 3 4 5 6 **7** 8 9 10 Svetovalci iz sodelujočih štirih izvajalskih organizacij so že pred začetkom projekta GOAL imeli razvite kompetence za svetovanje v izobraževanju odraslih, nekoliko bolj svetovalci v središčih ISIO, kot svetovalci v šolskih centrih. Vsi svetovalci pa so izrazili mnenje, da za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim, potrebujejo še dodatna znanja.
Zaključek	1 2 3 4 5 6 7 8 **9** 10 Dodatna znanja, spretnosti in kompetence so svetovalci pridobivali med potekom svetovanja GOAL. Med seboj so izmenjavali izkušnje in se seznanjali s primeri dobre prakse iz organizacij, sodelujočih v GOAL svetovanju, od partnerjev v mreži in iz GOAL partnerskih držav. Na razvitost kompetence svetovalcev kažejo tudi dobri rezultati svetovanja GOAL na ravni svetovancev.
Terensko delo	
Začetek	1 2 3 4 **5** 6 7 8 9 10 Pred projektom GOAL so izkušnje s terenskim delom imeli v središčih ISIO, vendar so menili, da morajo te še nadgraditi, predvsem, da bodo še bolj dosegali nizko kvalificirane odrasle, še posebej zaposlene. Manj ali skoraj nič izkušenj s terenskim delom pa so imeli svetovalci v šolskem centru.

Razvojna področja	Ocena razvoja
Zaključek	1 2 3 4 5 **6** 7 8 9 10 Z razvitimi aktivnostmi v projektu GOAL so oboji, svetovalci v središčih ISIO in v šolskih centrih izboljšali terensko delo, predvsem so bolj dosegli manj izobražene brezposelne in zaposlene, slabše pa starejše od 50 let in priseljence. Svetovalci so ob zaključku podali kar nekaj predlogov, kaj bi še lahko naredili za razvoj terenskega dela, niso pa teh pristopov preizkusili v GOAL-u. Nekatere od predlaganih pristopov so izpeljali le enkrat, zato jih v nadaljnjem razvoju čaka krepitev tega razvojnega področja.
Svetovalni pripomočki	
Začetek	1 2 3 4 5 6 **7** 8 9 10 Na začetku projekta GOAL so svetovalci v obeh tipih organizacij, ki so izpeljevale svetovanje GOAL, imeli na razpolago kar veliko število svetovalnih pripomočkov. Izkazalo se je, da vseh niti ne uporabljajo. Nacionalni tim je skupaj s svetovalci pripravil pregled vseh pripomočkov s priporočili, kje so pripomočki dostopni in kdaj je primerneje uporabiti določen pripomoček. Svetovalci v središčih ISIO so imeli tudi več usposabljanj za uporabo določenih pripomočkov.
Zaključek	1 2 3 4 5 6 7 **8** 9 10 Svetovalci so s sodelovanjem v projektu GOAL okrepili zavedanje pomena uporabe svetovalnih pripomočkov v podporo kakovostnemu izpeljevanju svetovalnega procesa. Svetovalci iz obeh tipov organizacije so si pripomočke tudi medsebojno predstavili – predvsem tiste, ki jih tudi sami pogosteje uporabljajo. Hkrati so učinkovito uporabljali tudi pripomočke, razvite v GOAL projektu, kar jim je dalo podporo za vodenje celovitejšega in poglobljenega svetovalnega procesa (3 vprašalniki za vodenje svetovanja in pridobivanje podatkov o svetovancu, od prvega do nadaljnjega in zaključnega srečanja ter protokol za pripravo na svetovanje).
Kakovost svetovanja	
Začetek	1 2 3 4 5 6 **7** 8 9 10 Že ob začetku projekta GOAL je bilo v praksi izobraževanja odraslih v Sloveniji prisotno zavedanje o pomenu svetovanja v izobraževanju odraslih; zato je bila v Sloveniji tudi vzpostavljena mreža 14 regionalnih svetovalnih središč za izobraževanje odraslih – središča ISIO (v letu 2017 se je mreža razširila na 17 središč, in sicer sta po dve središči v vsaki od petih velikih regij in po eno v srednji in mali regiji); krepilo se je svetovanje v vsaki izobraževalni organizaciji za odrasle, tudi v enotah za izobraževanje odraslih v šolskih centrih; ob tem so se v preteklih letih razvijala usposabljanja za svetovalce v izobraževanju odraslih, novi pripomočki za uporabo v svetovanju v izobraževanju odraslih in zagotavljala finančna sredstva za te dejavnosti iz nacionalnih virov in EU sredstev; vendar sredstva niso bila zadostna, financiranje ni stabilno. Svetovalci iz različnih organizacij za odrasle so še premalo povezani.

Razvojna področja	Ocena razvoja
Zaključek	1 2 3 4 5 6 7 **8** 9 10 Izboljšala se je dejavnost na vseh štirih ključnih razvojnih področjih (partnerstvo, kompetence svetovalca, svetovalni pripomočki in terensko delo), vzpostavljena je bila nacionalna podskupina za GOAL, ki je podprla in pripravila konkretnejše predloge za nadaljnji razvoj in sodelovanje na nacionalni in regionalni ravni; to oceno podpirajo tudi dobri rezultati na ravni svetovancev GOAL (kar kažejo pridobljeni kvantitativni in kvalitativni podatki).
Podpora/interes politike	
Začetek	1 2 3 **4** 5 6 7 8 9 10 Interes politike, predvsem posameznih deležnikov (MIZŠ, ZRSZ, ZSSS, CPI, ACS), je bil že izražen za svetovanje v izobraževanju odraslih tudi pred projektom GOAL, saj je svetovanje opredeljeno kot ena od podpornih dejavnosti pri uresničevanju strateških ciljev Resolucije nacionalnega programa izobraževanja odraslih 2013–2020. Poleg tega je pomen svetovanja odraslim za izobraževanje in razvoj kariere poudarjen tudi v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (2014), ki je podlaga za pripravo in sofinanciranje projektov iz Evropskega socialnega sklada; po OP sta prednostni skupini manj izobraženi brezposelni in zaposleni, predvsem starejši od 45 let. Premalo pa so v strateških dokumentih zapisane aktivnosti konkretizirane za lažjo implementacijo v prakso. Prešibko je tudi medsektorsko sodelovanje na nacionalni ravni, da bi se politike različnih resorjev medsebojno bolj povezale in podprle druga drugo. Politika do sedaj tudi še ni zagotovila zadostnih in stabilnih finančnih sredstev za vse izražene potrebe za svetovanje v izobraževanju odraslih.
Zaključek	1 2 3 4 **5** 6 7 8 9 10 V razpravah v dveh fokusnih skupinah v prvi in drugi fazi evalvacije projekta GOAL so se nosilci politik in drugi deležniki še bolj zavedali pomena svetovanja v izobraževanju odraslih pri uresničevanju strateških ciljev na področju izobraževanja odraslih ter možnih ukrepov za razvoj. Vendar predlagani ukrepi še niso usklajeni, nekateri tudi ne dovolj konkretizirani, da bi se lahko hitro vpeljali v prakso. Prav tako bodo potrebna večja in stabilnejša finančna vlaganja v svetovanje v izobraževanju odraslih kot do sedaj.

10.5. Ključni predlogi

Predlogi za prihodnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Kakovost svetovanja v izobraževanju odraslih je potrebno graditi na kakovosti dela svetovalcev. Za to je potrebno definirati naloge svetovalca ter kompetence, ki jih potrebuje za to delo, še posebej za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim. Svetovalcem je treba zagotoviti začetno usposabljanje in **stalno strokovno izpopolnjevanje.** Potrebno je zagotoviti **zadostno število svetovalcev,** da se bodo le-ti lahko posvetili svetovancem v zadostnem časovnem obsegu, da bodo lahko spremljali njihov napredek in razvijali tudi sami sebe.

Kakovost svetovalnega procesa naj bo podprta s **kakovostnimi svetovalnimi pripomočki** in vzpostavljenimi **partnerskimi mrežami** ter razvitimi različnimi **pristopi za lažje doseganje ranljivih** skupin odraslih (terensko delo).

Za vse te aktivnosti naj bo svetovalcem zagotovljena **strokovna podpora s strani nacionalnih strokovnih javnih zavodov**, kot sta ACS in CPI.

Presojanje in razvijanje kakovosti v svetovanju v izobraževanju odraslih naj bo vzpostavljeno **kot celovit sistem**, ki bo povezan tudi s sistemom presojanja in razvijanja kakovosti v vzgoji in izobraževanju (sistem se razvija v letih 2016–2017 in se bo pilotno preizkušal v šolskem letu 2017/2018 in pozneje še nadgrajeval).

Predlogi za politiko in sistem

Vpliv politike

Resolucija nacionalnega programa izobraževanja odraslih daje strateške podlage za razvoj in vzpostavitev vseh ključnih podpornih dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki prispevajo k uresničevanju strateških ciljev izobraževanja odraslih. Poleg pomena svetovanja, ugotavljanja in priznavanja že pridobljenega znanja odraslih, je opredeljeno tudi presojane in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih. Med cilji, ki so navedeni na tem področju, izpostavljamo predvsem dva: pripravljene bodo normativne podlage za sistematično presojanje in razvijanje kakovosti v vseh izobraževalnih organizacijah, ki izvajajo izobraževanje odraslih, financirano iz javnih sredstev, zagotovljena bosta nadaljnji razvoj in izvedba podpornih ukrepov za izvajanje samoocenjevanja (samoevalvacije) v izobraževanju odraslih. (ReNPIO 2013-2020, ACS, 2014, str. 52).

Andragoški center Slovenije je za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih razvil model POKI – ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje, ki ga podpira tudi MIZŠ. Model temelji na samoevalvaciji kakovosti vseh procesov v izobraževanju odraslih in vključuje tudi presojanje kakovosti svetovalne podpore v izobraževanju odraslih (glej Kazalniki kakovosti v izobraževanju odraslih, ACS, 2013).

Poleg tega je v letih 2007 in 2009 MIZŠ podprlo tudi razvoj modela presojanja in razvijanja kakovosti v dejavnosti svetovalnih središč za izobraževanje odraslih (ACS, 2009), ki je prav tako lahko ustrezna podlaga za opredelitev standardov kakovosti, kazalnikov in meril na splošno v svetovanju v izobraževanju odraslih.

Na nacionalni ravni pa so bile v letu 2015 sprejete skupne **Medresorske smernice kakovosti vseživljenjske karierne orientacije**, katerih glavni namen je: (ZRSZ, 2015, str. 7)

- »omogočiti, da bo na vseh področjih in ravneh karierne orientacije v Sloveniji vpeljan skupni okvir za zagotavljanje kakovosti, ki bo usklajen z Evropskim okvirom za zagotavljanje kakovosti in zbiranja podatkov (ELGPN, 2012a);
- pomagati partnerskim organizacijam razviti ali dopolniti svoje sisteme zagotavljanja kakovosti VKO, na način, ki prispeva k njihovi boljši kakovosti in učinkovitosti;
- zagotoviti, da bodo uporabniki VKO razvili kompetence načrtovanja in vodenja kariere v različnih življenjskih obdobjih.«

V opisanih strateških in strokovnih usmeritvah imamo v Sloveniji dovolj podlag za presojanje in razvijanje kakovosti v svetovanju v izobraževanju odraslih.

Predlogi za urejanje politike

Zato je pomembno za nadaljnji razvoj kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih, da se na sistemski ravni podpre s finančnimi sredstvi in drugim ukrepi **izpeljevanje sistema presojanja in razvijanja kakovosti**.

Najprej naj se podpre **razvoj vseh dejavnikov, ki vplivajo na kakovost svetovanja** v izobraževanju odraslih ter nato tudi sistematično spremljanje in presojanje kakovosti. Tudi sodelujoči deležniki v fokusni razpravi v letu 2017 so poudarili, da je pomembno, da se na ravni sistema opredelijo kazalniki kakovosti za svetovanje v izobraževanju odraslih, **tako kvantitativne kot kvalitativne**, in da naj se vzpostavi **spremljanje doseganja le-teh**. Več v razpravi sodelujočih deležnikov je poudarilo, da naj kazalniki zajamejo vse vidike svetovalnega procesa, od usposobljenosti svetovalca, poteka procesa, uporabe svetovalnih pripomočkov in drugih vidikov, kot so partnerstvo, pogoji za svetovanje, promocija, spremljanje idr. Dejavnost svetovanja v izobraževanju odraslih naj se **spremlja skozi daljši čas** ter s tem pridobijo podatki (baze podatkov) za presojo kakovosti in učinkov v daljšem obdobju (nekateri učinki se lahko pokažejo šele v nekem daljšem obdobju), torej je potrebno **kratkoročno in dolgoročno merjenje** rezultatov in učinkov svetovanja.

Zato bo k večji kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih prispevalo tudi to, ali bo svetovanje v izobraževanju odraslih ustrezno umeščeno v sistemski okvir in bodo dejavnosti svetovanja v izobraževanju odraslih (v različnih oblikah in v različnih organizacijah) zadostno in stabilno financirane. Nosilec sistemske umeščenosti na nacionalni ravni naj ostane Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, ki naj se pri tem povezuje tudi z drugimi resornimi ministrstvi in usklajuje skupne interese in aktivnosti na tem področju v enem od že obstoječih nacionalnih koordinacijskih teles.

Prizadevanja za izboljšanje kakovosti v svetovanju v izobraževanju odraslih podpirata tudi evropska dokumenta, predvsem Prenovljeni evropski program za izobraževanje odraslih (Renewed European Agenda for Adult Learning, EK, 2011) in Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (Upskilling Pathways: new opportunites for adults, EK, 2016), zato naj izvedbene aktivnosti na nacionalni in regionalni ravni upoštevajo tudi te usmeritve.

11. Zaključki: odgovori na evalvacijska vprašanja

11.1. Kateri pristopi svetovanja in procesi so bili razviti? V kakšnem obsegu so le-ti prispevali k doseganju ciljev petih razvojnih področij? Kateri dejavniki na programski in sistemski ravni so vplivali na to?

V Sloveniji smo **izpeljevali vseh pet razvojnih področij**, ki smo jih opredelili v projektu, in sicer: partnerstvo, svetovalni pripomočki, kompetence svetovalca, terensko delo (»outreach« – doseganje ciljnih skupin odraslih) in kakovostni svetovalni proces.

Aktivnosti vseh **petih razvojnih področij** so se **medsebojno povezovale in podpirale**, predvsem pa so področja »partnerstvo«, »svetovalni pripomočki«, »kompetence svetovalca« in »terensko delo« smiselno podpirala uresničevanje dejavnosti za zagotavljanje »kakovostnega svetovalnega procesa« odraslemu v izobraževanju.

Nacionalni tim je pripravil **protokol konkretnih aktivnosti**, ki so jih morali opraviti svetovalci ali nacionalni tim na posameznem razvojnem področju, ki je omogočal sprotno spremljanje poteka in uresničevanja opredeljenih nalog. Aktivnosti smo razdelili po treh sklopih:

- aktivnosti, ki jih je potrebno opraviti pred začetkom svetovanja GOAL,
- aktivnosti med potekom svetovanja GOAL,
- aktivnosti ob zaključevanju svetovanja GOAL, vključujoč evalvacijo v prvi in drugi fazi.

Kakovost svetovanja GOAL smo presojali sprotno po opredeljenem protokolu ter z evalvacijo izvedeno v prvi in drugi fazi. Na osnovi rezultatov v prvi fazi evalvacije je nacionalni tim posredoval izvajalcem GOAL tudi dodatne strokovne usmeritve za posamezne aktivnosti znotraj različnih razvojnih področij in jim nudil tudi strokovno podporo pri njihovi implementaciji. Na primer, organizirana so bila usposabljanja za razvoj in krepitev določenih kompetenc svetovalca, pripravljena so bila priporočila za uporabo svetovalnih pripomočkov in izvajanje aktivnosti za krepitev partnerskega sodelovanja ter s tem tudi večjega in učinkovitejšega doseganja izbranih ciljnih skupin GOAL.

Ključni cilj razvojnega področja **»partnerstvo«** je bil vzpostavitev dveh novih regionalnih partnerstev, ki sta aktivno podpirali delovanje dveh izvajalcev svetovalne dejavnosti v vsaki regiji, središča ISIO in šolskega centra. Partnerji v posamezni mreži so bile organizacije, ki se ukvarjajo s ciljnimi skupinami, vključenimi v projekt v posamezni regiji. Izziv obeh regionalnih partnerskih mrež je bila neaktivnost nekaterih partnerjev v regionalni mreži, kar je pomenilo neudeležbo na srečanjih regionalne mreže partnerjev ter neaktivnost pri napotovanju svojih svetovancev v svetovanje, čeprav so se vsi partnerji odzvali povabilu k sodelovanju v mreži in **podpisali dogovor o sodelovanju**.

Vzpostavljanje **regionalnih partnerstev** je bilo, po mnenju nosilcev politik ena od močnejših strani projekta, kar bi bilo treba prenesti tudi na druge regije. Poudarili pa so, da bi bilo treba v lokalnih mrežah aktivirati celotno lokalno skupnost, kot je bil primer vzpostavitve hitrega in učinkovitega sodelovanja na področju migrantov. Nosilci politik menijo, da bi tako učinkovito moralo biti tudi povezovanje pri drugih ranljivih ciljnih skupinah ter da bo treba narediti preskok v miselnosti partnerjev, da bodo prepoznali, da **sodelovanje pomeni dobrobit za celotno skupnost**. Ta ugotovitev pa ne velja le za lokalne mreže, temveč tudi za vzpostavljanje partnerstva

na nacionalni ravni med ključnimi ministrstvi in drugimi institucijami, ki vzpostavljajo različne sisteme in storitve svetovanja odraslim. S takim pristopom **bi gradili bolj celosten, holističen sistem svetovanja odraslim**, ki vključuje različne ciljne skupine, različne storitve in različne inštitucije.

V sklopu razvojnega področja **»svetovalni pripomočki«** smo glede na opažene razlike med pripomočki, ki so jih uporabljala središča ISIO, in pripomočki, uporabljenimi na šolskih centrih, želeli preveriti, kateri pripomočki v svetovanju se uporabljajo v praksi in kateri so skupna obema tipoma institucij. V različnih projektih so bili za pomoč delu svetovalca razviti različni pripomočki, ki pa se, kot smo ugotovili na začetku projekta GOAL, niso veliko uporabljali. Tudi ob zaključku projekta še vedno ostaja izziv, kako povečati dostopnost do pripomočkov, ki so že razviti, pa niso širše dostopni za vse svetovalce. Bodisi, ker jih ne poznajo, bodisi, ker se za uporabo zahteva dodatna usposobljenost. Zato tudi do izmenjave pripomočkov med obema nosilcema svetovanja GOAL, središčem ISIO in šolskim centrom, še ni prišlo v zadostnem obsegu. So pa svetovalci v obeh tipih izvajalskih organizacij kot kakovostna pripomočka prepoznali ista dva pripomočka, to sta **vprašalnik** (razdeljen v 3 vprašalnike, namenjene za vodenje in beleženje podatkov o svetovancu in svetovanju glede na to, ali gre za prvo, nadaljnje ali zaključno srečanje) **za vodenje svetovalnega pogovora** s svetovancem od prvega do zaključnega srečanja in **osebni izobraževalni načrt**. Zato je za nadaljnji razvoj smiselno, da se za **oba pripomočka izdelata standardizirani obliki**, ki bosta svetovalcu omogočali prilagoditev in uporabo za posamezne ciljne skupine: enega za pripravo in izpeljavo osebnega pogovora z vprašanji glede na vsebino in vrsto svetovanja ter drugega za pripravo standardiziranega osebnega izobraževalnega načrta.

V Sloveniji nimamo specifičnega profila svetovalca v izobraževanju odraslih, kar pomeni tudi, da vse organizacije, ki nudijo storitev svetovanja v izobraževanju odraslih, nimajo delovnega mesta za osebo, ki bi opravljala le svetovalno delo. Na nacionalni ravni imamo definirane kompetence za t. i. organizatorja/vodjo izobraževanja odraslih, znotraj katerih je en sklop nalog namenjen svetovanju v izobraževanju odraslih ter za vodjo in svetovalca v središčih ISIO. Na razvojnem področju **»kompetence svetovalcev«** smo želeli predvsem opredeliti in razmejiti različne naloge, ki jih opravljajo trenutno svetovalci v izobraževanju odraslih, primerjati naloge tistih, ki delajo na šolah, in tistih, ki delajo v središčih ISIO. S primerjavo z drugimi sodelujočimi državami v projektu GOAL smo želeli **definirati ključne kompetence svetovalca v izobraževanju odraslih**, ki bi služile kot podlaga za umeščanje profila v nacionalne smernice, kar bi posledično vodilo k bolj rednemu zagotavljanju sredstev za to dejavnost, ki je trenutno odvisna od projektnega financiranja.

Rezultati na ravni svetovancev kažejo na uspešnost izvajanja svetovanja GOAL in s tem po presoji nacionalnega tima tudi na **kakovost svetovanja, ki so ga izpeljevali svetovalci GOAL** v obeh tipih organizacij, v središču ISIO in v šolskem centru. Z vidika zagotavljanja kakovosti svetovanja na ravni svetovanca je potrebna pozornost tudi na vse druge dejavnike, ki podpirajo doseganje rezultatov svetovanja, med katerimi je tudi **dostopnost izobraževalne ponudbe**. V primeru ranljivih skupin odraslih predvsem to, **da je ta ponudba brezplačna**, saj so previsoki stroški programov izobraževanja in usposabljanja pogosto ovira za njihovo vključevanje v nadaljnjem izobraževanju, na kar so v projektu GOAL opozorili svetovanci in svetovalci ter tudi partnerji in deležniki.

V sklopu razvojnega področja **»terensko delo«** smo v projektu GOAL želeli izboljšati aktivnosti za doseganje izbranih ciljnih skupin GOAL z uvedbo novih pristopov ter preveriti, kateri pristopi so učinkovitejši. **Pomemben vir** lažjega doseganja izbranih skupin odraslih smo videli v vzpostavitvi **regionalne partnerske mreže** z vključitvijo organizacij, ki v svojo dejavnost vključujejo izbrane skupine odraslih.

Glede na predhodne izkušnje obeh tipov izvajalcev svetovanja z različnimi pristopi doseganja ciljnih skupin so si v šolskih centrih za cilj zastavili, da svetovalno dejavnost in posledično vključenost v vseživljenjsko učenje bolj približajo odraslim, ki so že vključeni v programe znotraj centra, ter s sodelovanjem s partnerji (napotitve

svetovancev s strani partnerjev) tudi odraslim zunaj centra. Središča ISIO pa so si zastavila, kako posamezne ciljne skupine doseči zunaj organizacije, kjer je sedež središča ISIO, s promocijskimi aktivnostmi na javnih dogodkih in mestih in prav tako s sodelovanjem s partnerji (napotitve svetovancev s strani partnerjev in z informiranjem in svetovanjem pri partnerjih).

Ena od ovir za bolj aktivno delovanje svetovalcev GOAL za doseganje ciljnih skupin odraslih se je izkazala večplastnost nalog, ki jih kot strokovni delavci izvajajo v organizacijah, kjer delujejo, saj jim to ne omogoča sistematičnega in celostnega pristopa k načrtovanju in izpeljevanju novih aktivnosti doseganja ciljnih skupin. Včasih pa je ovira tudi to, da se na takšno naravnanost in pristop pozabi in se ga ne načrtuje v okviru letnih delovnih nalog. Za izvajanje **različnih fleksibilnih pristopov** je tudi pomembno, da svetovalec dobro **pozna značilnosti in potrebe posameznih ciljnih skupin** v svojem lokalnem okolju, ki jih želi doseči, ter da **pozna možne pristope**, ki bodo učinkoviti. Poleg tega je potrebno **zagotoviti pogoje**, kot so: **zadostno število kadrov,** ki je vključeno v svetovanje, **finančna sredstva** (še posebej za izvajanje aktivnosti zunaj organizacije, kjer dela svetovalec in za promocijska gradiva) in druge, kot je npr. **prostor**, kjer bo potekalo drugače organizirano informiranje in svetovanje, **ustrezna oprema** (računalnik ipd.) idr.

11.2. Kateri rezultati na ravni posameznika so bili doseženi, kateri za posamezne ciljne skupine in v kolikšni meri?

Cilj projekta je bil vključiti v svetovanje 150 odraslih, in sicer nizko kvalificirane zaposlene in brezposelne, starejše od 50 let ter priseljence, in sicer v vsaki regiji po 75 odraslih. V letu 2016 in 2017 pa so svetovalci v mesecih, ko so izvajali svetovanje GOAL, vključili nekoliko več odraslih, 160 odraslih. Na začetku projekta GOAL je bil v osrednjeslovenski regiji poudarek na vključevanju odraslih starejših od 50 let in priseljencev, v savinjsko-šaleški regiji pa na vključitvi zaposlenih in brezposelnih. Dejansko pa so v izvajanju projekta GOAL v obeh regijah v svetovanje vključili odrasle iz vseh štirih izbranih ciljnih skupin. V svetovanju GOAL v Sloveniji je bilo po izkušnjah iz prve in druge faze poteka svetovanja lažje vključiti v svetovanje brezposelne, kot pa starejše od 50 let, priseljence in zaposlene.

Večina svetovancev je po svetovanju vsaj delno **naredila korake naprej**, za katere so upali, da jih bodo ob prihodu na svetovanje. Najpogosteje so si zastavili cilj, da bodo raziskali svoje možnosti za izobraževanje, kar lahko pripisujemo temu, da je bilo največ svetovancev iz skupine dolgotrajno brezposelnih ter zaposlenih nizko kvalificiranih. Prvi so verjetno želeli dvigniti svoj nivo izobrazbe, opraviti dodatna usposabljanja oz. razviti nove spretnosti, da bi postali bolj zaposljivi, drugi pa, da bi izboljšali svoje karierne možnosti (napredovali na boljše delovno mesto, pridobili novo zaposlitev idr.). Tisti, ki so vsaj delno dosegli zastavljene cilje, so povečini izboljšali svojo oceno samo-učinkovitosti. Glede na to, da so svetovanci navajali, da jim je svetovanje pomagalo pri doseganju ciljev, lahko potegnemo vzporednico, da jim je svetovanje izboljšalo lastno mnenje o zmožnosti doseganja ciljev. **Ocena samo-učinkovitosti se je izboljšala** pri tistih svetovancih, ki so se vključili v izobraževalni program oz. usposabljanje, pri tistih, ki so imeli vsaj dve svetovalni srečanji, in tistih, ki so uspešno zaključili izobraževalni program.

Na podlagi ugotovitev lahko rečemo, da je **svetovanje** v izobraževanju odraslih po modelu GOAL svetovancem **pomagalo prepoznati lastne želje in interese, izoblikovati cilje ter si zarisati pot do teh ciljev**. Svetovanci so bili po obisku vsaj dveh srečanj bolj samozavestni in prepričani vase ter motivirani za doseganje ciljev. Za doseganje kakovostnih rezultatov je potrebna visoka strokovna usposobljenost svetovalcev, ki skozi strukturiran in ciljno usmerjen razgovor s svojimi svetovanci gradijo oseben odnos s svetovanci in jim namenijo toliko časa, kolikor ga potrebujejo. Pomembno je, da je svetovanje v izobraževanju odraslih na voljo komurkoli, še posebej pomembno pa si je prizadevati, da bi v izobraževanje in posledično svetovanje v čim večji meri vključili tudi (ranljive) ciljne skupine odraslih, ki so bile vključene v projekt GOAL.

11.3. V kolikšni meri so bila dosežena projektna pričakovanja?

V Sloveniji smo si v projektu GOAL zastavili dva ključna cilja:

- pilotno preizkusiti svetovanje po pristopu GOAL v dveh izbranih regijah, s štirimi izbranimi izvajalskimi organizacijami, pri čemer smo v vsakem okolju testirali tudi povezovanje dveh različnih vrst izobraževalnih organizacij, dveh srednješolskih centrov in dveh ljudskih univerz s svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih – središčem ISIO in
- z vzpostavitvijo dveh regionalnih mrež preizkusiti, kakšna in kako delujoča partnerstva organizacij iz regije/lokalnega okolja so učinkovita in omogočajo lažje doseganje ranljivih skupin odraslih, še posebej izbranih ciljnih skupin GOAL.

Ob teh dveh ključnih ciljih smo sledili tudi skupne cilje GOAL, ki smo jih opredelili za vsako od petih načrtovanih razvojnih področij, saj smo v Sloveniji razvijali in izpeljevali vseh pet. Kot smo že zapisali v uvodu tega poročila, smo si v Sloveniji v pilotnem preizkusu GOAL zastavili naslednje cilje in aktivnosti na petih razvojnih področjih:

1. **Vzpostavitev partnerstev in mrež:** z usmerjenostjo na holističen pristop v svetovanju in partnerstvu v ustanovljenih mrežah; v partnerstvo vključiti ključne organizacije v regiji, ki bodo prispevale k lažjemu doseganju izbranih ciljnih skupin GOAL: priseljence, nizko kvalificirane brezposelne, nizko kvalificirane zaposlene in starejše od 50 let.
2. **Obstoječe svetovalne pripomočke,** ki se uporabljajo v praksi svetovanja v izobraževanju odraslih evalvirati in nadgraditi; razviti pripomočke in protokole za vrednotenje in priznavanje že pridobljenega znanja odraslih.
3. **Kompetence vključenih svetovalcev:** evalvirati kompetence vključenih svetovalcev in opredeliti kompetenčni profil, ki bo izhajal iz obstoječih potreb ter hkrati upošteval specifične potrebe po svetovanju izbranim nizko kvalificiranim ciljnim skupinam odraslih.
4. **Terensko delo – doseganje ciljnih skupin (»Outreach«):** ranljive ciljne skupine doseči s sodelovanjem z lokalnimi organizacijami, povezanimi v partnerstvo; mreža strokovnjakov, predstavnikov lokalnih organizacij naj bo ključni dejavnik za doseganje izbranih ciljnih skupin odraslih; posebno pozornost nameniti tudi promocijskim aktivnostim.
5. **Kakovost svetovale dejavnosti/storitve:** povečati motivacijo in vključenost v izobraževanje, omogočiti odraslim, da hitreje in lažje dosežejo izobraževalne in učne cilje; razviti specifične metode in pristope za ugotavljanje in priznavanje kompetenc in že pridobljenega znanja, kot del svetovanja v izobraževanju odraslih.

V projektu GOAL so delovali različni subjekti, vsak s svojo vlogo in pričakovanji glede na opisane cilje in aktivnosti petih razvojnih področij: nacionalni tim GOAL (vodja projekta in sodelavci MIZŠ, sodelavke ACS in sodelavke CPI), svetovalci in vodstvo izbranih štirih izvajalskih organizacij, deležniki, nosilci politik in stroke (ki smo jih vključili v razpravo v dveh fokusnih skupinah in/ali so člani nacionalne skupine za GOAL) in ključni subjekt, ki so mu bile namenjene vse aktivnosti, svetovanci.

Iz analize kvantitativnih in kvalitativnih podatkov prve in druge faze evalvacije ter iz spremljanja poteka projekta GOAL na sestankih nacionalnega tima in na srečanjih z izvajalci lahko zaključimo, da se je **vsem vključenim subjektom večina pričakovanj uresničila, nekaj izzivov pa čaka na uresničevanje po zaključku projekta,** z udejanjanjem konkretnih predlogov, ki so se za nadaljnji razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih oblikovali v projektu GOAL. V nadaljevanju na kratko podajamo oceno uresničitve pričakovanj po ključnih subjektih.

Pričakovanja nacionalnega tima

Pričakovanja nacionalnega tima so se večinoma izpolnila, saj sta se v razvojnem delu in izvajanju projekta GOAL uresničila oba ključna cilja in vsi načrtovani cilji in aktivnosti na petih razvojnih področjih. Z napredkom pri nekaterih od njih so se v celoti izpolnila pričakovanja, nekateri od njih pa se bodo lahko realizirali po zaključku projekta, saj nekateri predlogi in rešitve, oblikovani v projektu GOAL, zahtevajo pripravo konkretnejših strokovnih in sistemskih rešitev ter njihovo implementacijo v prakso: npr. nadaljnja ohranitev in krepitev partnerstva z organizacijami, ki v projektu GOAL še niso bile aktivno v zadostni meri; krepitev in ohranjanje sodelovanje središč ISIO in ŠC kot partnerja v regijski mreži; krepitev vloge nacionalnih deležnikov v partnerstvu za razvoj in umeščanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (v izbranem nacionalnem koordinacijskem telesu); krepitev in nadgradnja uporabe svetovalnih pripomočkov v svetovalnem procesu in na osnovi pozitivnih izkušenj v projektu GOAL priprava predlaganih dveh pripomočkov v standardizirani obliki (protokol za vodenje svetovalnega pogovora ter osebni izobraževalni načrt); vključno z opredeljenimi priporočljivimi koraki v vodenju svetovalnega procesa, s poudarkom na holističnem in poglobljenem svetovanju; opredelitev vsebine temeljnega in nadaljnjega usposabljanja svetovalcev na osnovi opredeljenih nalog in kompetenc svetovalca v projektu GOAL; okrepitev v projektu GOAL preizkušene aktivnosti terenskega dela za doseganje izbranih ciljnih skupin ter dodati še aktivnejše promocijske pristope (predlogi svetovalcev ob zaključevanju izvajanja svetovanja GOAL); vzpostaviti sistem presojanja kakovosti, s poudarkom na merjenju kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov in učinkov svetovanja na ravni svetovanca, izhajajoč tudi iz izkušenj merjenja rezultatov v projektu GOAL. Predvsem pa zagotoviti tudi stabilnejše financiranje dejavnosti svetovanja v izobraževanju odraslih in s tem zadostnega števila svetovalcev in ustreznih pogojev za njihovo delo po pristopih, razvitih v projektu GOAL.

Z vidika nacionalnega partnerstva, vzpostavljenega s skupino za GOAL v okviru nacionalne Strokovne skupine za vseživljenjsko karierno orientacijo (ki deluje po imenovanju Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport) je potrebno posebej izpostaviti, da bo le-ta imela ključno vlogo pri potrjevanju in umeščanju predlaganih rešitev v projektu GOAL ob zaključku projekta (januar 2018). Pri utemeljevanju predlaganih rešitev bo imel pomembno vlogo še naprej tudi nacionalni tim, da bo partnerje v nacionalni skupini z rezultati projekta GOAL prepričal, da se predlagane rešitve vpeljejo v sistem in prakso svetovanja v izobraževanju odraslih, še posebej, ko se v svetovanje vključujejo nizko kvalificirani odrasli.

Med dejavniki, ki so vplivali na uresničitev pričakovanj nacionalnega tima, bi izpostavili predvsem naslednje (podrobneje pa so opisani v posameznih poglavjih tega poročila):

- **redna delovna srečanja z izvajalci svetovanja GOAL** in povezovanje delovanja svetovalcev v središčih ISIO in ŠC, posredovanje dodatnih strokovnih usmeritev in priporočil za učinkovitejše delovanje z iskanjem sinergij v pristopu svetovanja za manj izobražene odrasle;
- **priprava strokovnih usmeritev za vzpostavitev regionalnega partnerstva** in strokovna podpora nacionalnega tima pri izvajanju aktivnosti v regionalnem partnerstvu;
- **strokovne usmeritve nacionalnega tima za vodenje svetovalnega procesa**, za uporabo orodij in izvajanje različnih aktivnosti za doseganje izbranih ciljnih skupin GOAL,
- med izvajanjem svetovanja GOAL **pripravljena dodatna usposabljanja za svetovalce** in omogočanje izmenjave izkušenj med svetovalci središč ISIO in ŠC ter seznanitev z izkušnjami in primeri dobrih praks v drugih državah projekta GOAL.

Pričakovanja svetovalcev in vodstva izvajalskih organizacij

Svetovalci iz izbranih štirih izvajalskih organizacij iz dveh regij, dve središči ISIO in dva ŠC, so bili ključni nosilci izvajanja svetovanja za izbrane ciljne skupine GOAL (nizko kvalificirani zaposleni in brezposelni, starejši od 50 let ter priseljenci) in vzpostavitve in vodenja regionalnega partnerstva.

Iz analize podatkov prve in druge faze evalvacije sklepamo, da so se **pričakovanja svetovalcev uresničila** in prav tako pričakovanja vodstev njihovih organizacij. V svetovanje so vključili načrtovano število svetovancev GOAL (z vključitvijo 160 svetovancev so načrt, ki je predvideval 150 vključenih odraslih iz izbranih ciljnih skupin, presegli). Če v prvi fazi evalvacije niso zajeli v zadostnem obsegu predstavnikov iz vseh štirih ciljnih skupin GOAL v Sloveniji, so to dosegli v drugi fazi. Svetovalci so v svoji praksi nadgradili kakovost vodenja svetovalnega procesa, v katerem so dali še večji poudarek na celostni in poglobljeni obravnavi svetovanca (z uporabo pripomočkov, s spremljanjem in vodenjem podatkov o svetovancu v bazi vseh podatkov, z ugotavljanjem doseženih rezultatov na ravni svetovanca v zaključnem srečanju in s seznanitvijo z mnenjem svetovancev o tem v izpeljanih intervjujih v drugi fazi evalvacije). Svetovalke so v intervjujih v drugi fazi evalvacije posebej izpostavile večje zavedanje, da morajo biti za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim ustrezno usposobljene (menile so, da so med potekom projekta GOAL dobile še dodatna znanja, ki so jim pomagala pri izpeljevanju svetovanja), da morajo imeti za svetovanje dovolj časa v strukturi vseh nalog, ki jih opravljajo (v strukturi nalog in času, ki ga namenijo posameznim nalogam so razlike med svetovalci v središčih ISIO in v ŠC, ki izhajajo iz specifik dela znotraj organizacije, kjer delujejo), pri tem uporabljati strokovne pripomočke za kakovostno in poglobljeno svetovanje ter imeti tudi strokovno podporo v partnerjih v partnerski mreži, še posebej ko gre za svetovanje ranljivim ciljnim skupinam odraslih.[32] Svetovalke so poudarile tudi, da so nadgradili sodelovanje med njihovima organizacijama, to je med središčem ISIO, ki deluje na ljudski univerzi, in ŠC, predvsem z enoto za izobraževanje odraslih, da se sedaj bolje poznajo in imajo tudi vizijo, kako sodelovati in se povezovati za naprej. Vodstvo vseh štirih izvajalskih organizacij je enotno predlagalo, da se takšna oblika sodelovanja vzpostavi tudi v drugih regijah, ter da naj bodo za to zagotovljeni tudi sistemski okviri, znotraj le-teh so posebej izpostavili tudi **zadostno financiranje zadostnega števila svetovalcev**.

Med dejavniki, ki so vplivali na uresničitev pričakovanj svetovalcev in vodstva njihovih organizacij, bi izpostavili predvsem naslednje:

- med potekom svetovanja GOAL **zagotovljeno dodatno usposabljanje svetovalcev**, organizirano s strani nacionalnega tima (z izvajanjem vsebin usposabljanja s strani strokovnih sodelavcev ACS in CPI ter zunanjih strokovnjakov);
- **pripravljene strokovne usmeritve in priporočila** s strani nacionalnega tima **pred začetkom in med potekom** svetovanja GOAL: npr. kako vzpostaviti partnerstvo, priprava podpornih dokumentov za formalizacijo partnerstva, pregled, evalvacija in usmerjanje uporabe pripomočkov, usmeritve za izvajanje terenskega dela za učinkovitejše doseganje izbranih ciljnih skupin idr.;
- **z rednimi delovnimi srečanji nacionalnega tima s svetovalci** med potekom svetovanja GOAL je bila zagotovljena izmenjava izkušenj med svetovalci in tudi seznanjanje s primeri dobrih praks projekta GOAL iz drugih držav;
- izpostaviti pa moramo tudi **prisotnost visoke motiviranosti vključenih svetovalcev**, da sodelujejo v projektu GOAL s ciljem, da izboljšajo lastno prakso svetovalnega dela z nizko kvalificiranimi odraslimi v njihovem okolju ter tudi, da z doseženimi rezultati v projektu GOAL prispevajo k ustreznejšemu urejanju svetovanja v izobraževanju odraslih na sistemski ravni (vpliv od spodaj navzgor).

[32] Skupine odraslih, ki so prikrajšane pri dostopu do izobraževanja in učenja zaradi različnih oblik prikrajšanosti in ovir (glej tudi S. Jelenc Krašovec, 2010 in D. Zaviršek, 2012).

Pričakovanja partnerjev

Partnerske organizacije v obeh regionalnih mrežah (v vsaki mreži je bilo deset organizacij) so **podpisale formalen dogovor o sodelovanju**, v katerem so bili opredeljeni **skupni cilji in naloge delovanja**. Dogovorili so se za naslednje naloge:

- načrtovanje **skupnih aktivnosti** pri svetovanju odraslim, še posebej tistim odraslim, ki se jim v projektu posveča posebno pozornost,
- dogovarjanje in izpeljevanje **skupne svetovalne obravnave** posameznikov,
- **ugotavljanje potreb** po izobraževanju za kakovostno svetovanje in morebitna skupna organizacija izobraževanja,
- oblikovanje skupnih podatkovnih baz,
- zagotavljanje **medsebojne informiranosti**,
- seznanjanje javnosti z namenom, načini in dosežki dejavnosti,
- priprava različnih **skupnih gradiv,**
- povezovanje z drugimi lokalnimi okolji in institucijami na nacionalni ravni,
- dogovarjanje o usklajenem in racionalnem razvoju dejavnosti, o izrabi vseh virov, povezovanju različnih institucij v lokalnem okolju,
- skupna **promocija**.

V drugi fazi evalvacije smo partnerje posebej vprašali, ali so se njihova pričakovanja uresničila. Odgovori partnerjev iz obeh regionalnih mrež so pokazali, da so se njihova pričakovanja v večini uresničila, izpostavili so naslednje dosežke:

- napotovanje svetovancev v organizaciji izvajalki svetovalne dejavnosti GOAL (središče ISIO ali šolski center),
- povezovanje in sodelovanje z različnimi izobraževalnimi organizacijami, spoznavanje partnerjev, izmenjava strokovnih izkušenj,
- oblikovanje trdnega partnerstva, znotraj katerega lahko udejanjajo svoje programe in s tem razvijanje medsebojnega zaupanja,
- nadgradnja aktivnosti, ki jih sicer že izvajajo za svoje ciljne skupine, s poudarkom na zagotovitvi poglobljenega svetovanja za izobraževanje in/ali zaposlovanje,
- dobili so informacije in izkušnje od drugih partnerjev, tako so lahko svojim svetovancem zagotovili bolj celovito svetovanje,
- dobili so nove izkušnje in znanja, nove informacije, ki jih lahko prenesejo v njihove programe delovanja,
- spoznavali in izmenjavali so si različne svetovalne pripomočke ter pripomočke za vrednotenje že pridobljenega znanja odraslih, ki jih partnerji uporabljajo pri svojem strokovnem delu,
- posledično so se svetovanci vključevali v programe usposabljanja in izobraževanja v lokalnem okolju.

Ključni dejavniki, ki so vplivali na uresničitev pričakovanj partnerjev, so formalna ustanovitev regionalne mreže s podpisom dogovora o sodelovanju, v katerem so bili opredeljeni skupni cilji in naloge delovanja, vodenje in koordinacija mreže s strani središča ISIO in ŠC, redna srečanja (pet jih je bilo v vsaki regiji) za izmenjavo informacij o poteku in rezultatih aktivnosti projekta GOAL, za dogovor in pripravo skupnih aktivnosti in izmenjavo različnih strokovnih informacij. Na primer o uporabi pripomočkov, o značilnostih in potrebah po svetovanju in izobraževanju izbranih ciljnih skupin GOAL, o izobraževalni ponudbi za izbrane ciljne skupine idr. Obema mrežama je nacionalni tim predstavil tudi preliminarne podatke o rezultatih projekta GOAL iz analize zbranih kvantitativnih in kvalitativnih podatkov v drugi fazi evalvacije na njihovih zaključnih srečanjih. Na obeh zaključnih srečanjih so partnerji izrazili **pripravljenost za nadaljnje sodelovanje**, tako v partnerstvu ob središču ISIO (ki

deluje in bo delovalo tudi po zaključku projekta GOAL) kot tudi za partnerstvo ob konkretnih aktivnostih s ŠC, pri čemer bi v partnerstvo želeli vključiti še več podjetij iz lokalnega okolja, ki jim ŠC lahko ponudi nove vsebine poklicnega in strokovnega izpopolnjevanja njihovih zaposlenih, ki bodo prilagojena konkretnemu podjetju, pri tem pa zaposlene in podjetje podprli tudi s svetovanjem pred vključitvijo v izobraževanje in med potekom izobraževanja.

Pričakovanja deležnikov

Iz razprave deležnikov v fokusni skupini prve faze evalvacije bi izpostavili dve pričakovanji: da bodo s svetovanjem GOAL **preizkušeni novi pristopi** v doseganju nizko kvalificiranih odraslih ter da bo vidik **partnerskega sodelovanja** v projektu GOAL prinesel **več medsebojnega sodelovanja** v lokalni skupnosti, saj so deležniki menili, da je le-tega sedaj premalo ter da **bi se lokalno partnerstvo povezalo tudi z nacionalnim.**

V dosedanjem poteku aktivnosti projekta GOAL sta se uresničili predvsem prvi dve pričakovanji, in sicer, da smo v projektu GOAL preizkusili nove pristope, ki so bili učinkoviti pri doseganju izbranih ciljnih skupin in doseženih rezultatov na ravni posameznika, ter da smo vzpostavili regionalna partnerstva, ki so z načinom delovanja in doseženimi pričakovanji potrdila pomen medsebojnega sodelovanja organizacij na lokalni ravni za učinkovitejše svetovanje odraslim v izobraževanju. Nismo pa še v celoti uresničili povezanosti nacionalnega in lokalnega partnerstva, menimo, da je to naloga nadaljnjega razvoja in sistemskega umeščanja svetovanja v izobraževanju odraslih ter da je to naloga nacionalne skupine GOAL, ki bo delovala do zaključka projekta GOAL (januar 2018). Ena od priložnosti povezovanja nacionalnega in regionalnega partnerstva pa je bila tudi nacionalna zaključna konferenca projekta GOAL decembra 2017, na kateri so sodelovali tako nacionalni kot regionalni partnerji in so neposredno soočili svoje poglede in predloge za skupno sodelovanje.

Eno od pričakovanj deležnikov pa je prav gotovo tudi to, da bodo predlogi, ki so jih podali deležniki v razpravi v fokusnih skupinah prve in druge faze evalvacije glede strokovnega razvoja in sistemskega umeščanja svetovanja v izobraževanju odraslih, ob zaključku projekta GOAL oblikovani in posredovani nosilcem nadaljnjega razvoja področja svetovanja v izobraževanju odraslih – na ravni politike, stroke in prakse.

Ključni dejavniki, ki so prispevali k uresničitvi pričakovanj deležnikov, so: **kakovostno vodeno in izpeljano svetovanje** za izbrane ciljne skupine GOAL, vodeno regionalno partnerstvo ter skrb nacionalnega tima, da je z načrtovanimi aktivnostmi v projektu GOAL sledil tudi strateške usmeritve na področju svetovanja, izobraževanja in zaposlovanja odraslih. Ter tudi, da je nacionalni tim dve razpravi z deležniki, v fokusni skupini prve in druge faze evalvacije, načrtoval in izpeljal tako, da je prišlo med deležniki do izmenjave mnenj in pogledov na svetovanje odraslim v izobraževanje, na ovire in izzive, ki jih lahko rešujejo le skupaj, v sodelovanju in usklajevanju. Tudi deležniki so fokusno skupino prepoznali kot metodo, ki jim je omogočila **odprto izmenjavo mnenj in tudi oblikovanje nekaterih možnih rešitev**, zato so predlagali, da bi se občasno v razpravi v obliki fokusne skupine na temo svetovanja v izobraževanju odraslih še srečali. Tako nacionalnemu timu kot deležnikom se je zdelo pomembno, da so slišali drug drugega in iskali sinergije v delovanju različnih sektorjev in njihovih deležnikov.

Pričakovanja svetovancev

Podatki iz spremljanja, ki so jih svetovalci vpisali v bazo spremljanja svetovanja, kažejo, da so bila na začetku ključna pričakovanja 160 svetovancev GOAL povezana s cilji, da **raziščejo možnosti izobraževanja (78 %)**, sledita možnost vrednotenja že pridobljenega znanja (26 %) in iskanje povezanosti osebnih interesov s

poklicnimi in/ali izobraževalnimi možnostmi (23 %). Druga pričakovanja oziroma cilji so bili prisotni v manjšem deležu (najti finančna sredstva za izobraževanje, pomoč pri iskanju zaposlitve, pomoč pri pisanju CV idr.). Ob tem moramo opozoriti, da so svetovalci že v razpravi v fokusni skupini leta 2016 izpostavili, da je včasih težko presoditi, kdaj je svetovanec v procesu svetovanja izključno zaradi izobraževalnih in/ali zaposlitvenih ciljev, saj so slednji pogosto povezani tudi s potrebo po pridobitvi novih znanj, spretnosti in kompetenc, ki bodo prispevali k boljši zaposljivosti posameznika.

Tudi podatki, ki smo jih pridobili iz vprašalnika o zadovoljstvu svetovancev s svetovanjem, kažejo, da je **82,5 % svetovancev** po prvem srečanju kot glavni namen srečanja navedlo, da so se pogovarjali o **temah, povezanih z izobraževanjem**. Podatki o rezultatih svetovanja kažejo, da je **večina svetovancev, 95 %, dosegla v celoti ali delno zastavljene cilje**, za katere so ob prihodu na svetovanje upali, da jih bodo in le 5 % jih ni doseglo. Če navedemo še nekaj drugih rezultatov, lahko zaključimo, da so bila kljub omejenim možnostim brezplačnega izobraževanja za odrasle v prvem delu poteka svetovanja GOAL (ko smo v Sloveniji čakali na nove razpise Evropskega socialnega sklada za brezplačne možnosti izobraževanja odraslih in nekatere druge ukrepe za izboljšanje zaposlitvenih možnosti), pričakovanja svetovancev uresničena:

- 82 % svetovancev je v svetovalnem procesu pridobilo informacije o možnostih izobraževanja,
- 60 % se jih je dejansko vpisalo v izobraževalni program, tečaj, usposabljanje,
- 45 % svetovancev je postalo bolj samozavestnih,
- 19 % jih je izboljšalo svoje poklicno-specifične spretnosti,
- tisti, ki so vsaj delno dosegli zastavljene cilje, so povečini izboljšali tudi oceno samo-učinkovitosti.

Ključni dejavniki, ki so k temu prispevali, so **kakovostno voden celosten (holističen) in poglobljen svetovalni proces**, ustrezna usposobljenost svetovalcev s kompetencami, ki smo jih opisali v poglavju 6 in že ob vstopu v svetovanje motivirani svetovanci. Pri tem so svojo vlogo odigrali tudi partnerji, saj lahko sklepamo, da so jim v primeru, ko so partnerji usmerili svetovanca k svetovalcu GOAL, možnost svetovanja predstavili na način, ki je svetovancem dal tudi ustrezno **motivacijo za dejansko vključitev v svetovanje za izobraževanje ali zaposlitev oziroma razvoj kariere**.

11.4. Kateri programski dejavniki so bili povezani z doseganjem visoke kakovosti storitev in/ali s pozitivnimi rezultati storitev svetovanja na ravni posameznika?

Na ravni načrtovanja in vodenja svetovanja za nizko kvalificirane odrasle sta bila prepoznana dva ključna dejavnika kakovosti storitve svetovanja:

- **celosten (holističen) in poglobljen pristop svetovalcev** k načrtovanju in vodenju svetovalnega procesa in
- **usposobljenost svetovalca** za kakovostno vodenje svetovalnega procesa za nizko kvalificirane odrasle.

Analiza podatkov na osnovi spremljanja poteka svetovanja GOAL pri izbranih štirih izvajalcih in evalvacije v prvi in drugi fazi, je pokazala, da smo kljub dobremu začetnemu stanju razvitosti obeh vidikov svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih v Sloveniji, z aktivnostmi GOAL svetovalne dejavnosti še izboljšali. Na osnovi teh izkušenj smo za nadaljnji razvoj svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih predlagali naslednje aktivnosti in ukrepe:

- **opredeliti naloge svetovalca** v izobraževanju odraslih ob upoštevanju specifike nalog glede na vrsto organizacije; v opis del in nalog naj se vključijo vse specifike svetovalnega dela v izobraževanju odraslih, npr. tudi naloge za spremljanje rezultatov svetovanja, za terensko delo, za vzpostavitev in vodenje partnerske mreže idr.;
- načrtovati **zadostno število svetovalcev in zadostnega števila ur dela za svetovanje;**
- zagotoviti bolj sistematično in z usposabljanjem podprto **uporabo pripomočkov** v svetovalnem procesu; pripraviti tudi nove pripomočke za svetovanje nizko kvalificiranim odraslim, pri čemer naj se upoštevajo tudi izkušnje drugih držav v projektu GOAL;
- **razvijati in nadgrajevati kompetence svetovalca** za svetovalno delo za nizko kvalificirane odrasle, kar naj bo podprto z vzpostavitvijo nacionalnega sistema usposabljanja, z zadostnim financiranjem; pri opredelitvi kompetenc bo upoštevan tudi pripravljen kompetenčni model na ravni projekta GOAL.

Z vidika petih razvojnih področij v projektu GOAL sta h kakovosti svetovalnega procesa in kakovosti rezultatov ter učinkov na ravni svetovanca prispevala še dva dejavnika:

- vzpostavljena lokalna partnerstva in
- terensko delo – aktivnosti za doseganje ranljivih ciljnih skupin (»outreach« pristop).

V projektu GOAL je bilo nadgrajeno partnerstvo med središčem ISIO in ŠC, okrepil se je partnerski pristop v podporo svetovanju (in izobraževanju) v ŠC in v obeh regijah so v partnerstvo vključili organizacije, ki z izvajalcema svetovanja GOAL še niso sodelovale, bile pa so ključne z vidika doseganja načrtovanih ciljnih skupin. Tudi partnerji so ocenili, da je bilo partnerstvo učinkovito, čeprav v nekaterih primerih posamezni partnerji niso bili aktivni ves čas partnerstva oziroma so bili aktivni predvsem takrat, ko se je obravnavala ciljna skupina, ki jo s svojo dejavnostjo pokrivajo tudi sami. To je ocenjeno kot pozitivno, saj je bil interes tudi na njihovi strani, da se s partnerskim sodelovanjem izboljša svetovalna podpora za vključitev v izobraževanje ali izboljšanje zaposlitvenih možnosti izbrani ciljni skupini. Zato se priporoča, da je v določenih primerih lahko učinkoviteje, da se za doseganje in zagotavljanje kakovostne svetovalne podpore izbrani ciljni skupini odraslih vzpostavi partnerstvo, ki bo delovalo le za eno izbrano ranljivo skupino odraslih v določenem (dogovorjenem) časovnem obdobju.

Do izboljšanja je prišlo tudi pri aktivnostih za doseganje ciljnih skupin. Na začetku projekta GOAL je predvsem središče ISIO že imelo razvite raznovrstne pristope doseganja ciljnih skupin (ki pa jih zaradi omejenega financiranja v določenih obdobjih ni izvajalo v zadostnem obsegu, temveč okrnjeno), medtem ko ŠC ni razvijal svoje dejavnosti na ta način. Svetovalci iz obeh vrst organizacij so določene nove aktivnosti za doseganje v projektu GOAL izbranih ciljnih skupin vpeljali v svoje delo, a večino le enkratno (deloma je to pripisati tudi temu, da je bila načrtovana številka vključitve 150 svetovancev v svetovanje GOAL za njih lahko dostopna) in ne v večjem obsegu in pogostosti. So pa svetovalci naredili velik **korak naprej v premisleku, katere vse pristope bi lahko še vpeljali v svojo prakso** in napovedali, da jih bodo vpeljali pri svojem nadaljnjem delovanju v praksi, npr. več delovanja zunaj sedeža njihovih organizacij, z mobilnimi oblikami informiranja in svetovanja, kot je lahko svetovanje na delovnem mestu, s prisotnostjo svetovalca na dogodkih, pomembnih v izbranih krajih lokalnega okolja, z novimi promocijskimi pristopi – preko družbenih omrežij, z video posnetki uspešnih zgodb idr. Z namenom, da bi bili svetovalci tudi strokovno bolj podprti pri tem delu, je nacionalni tim že na začetku projekta GOAL načrtoval, da tudi na osnovi izkušenj iz izvajanja svetovanja GOAL pripravi ob zaključevanja projekta GOAL kratke **strokovne usmeritve, kako načrtovati in izpeljati različne pristope svetovanja za lažje doseganje nizko kvalificiranih odraslih** (pri tem bodo upoštevane tudi izkušnje drugih evropskih držav.

Vpliv na kakovost, predvsem z vidika realizacije ciljev, kot so vključitev v izobraževanje in izboljšanje možnosti na trgu dela, pa imajo tudi:

- **nacionalni (in/ali regionalni) ukrepi za sofinanciranje izobraževanja** za izbrane ciljne skupine GOAL (ter tudi priprava prilagojene izobraževalne ponudbe za izbrane ciljne skupine) in
- **razmere na trgu dela:** ali so prosta delovna mesta in povpraševanje po delovni sili tudi z nižjimi ravnmi izobrazbe in nizkimi ravnmi razvitosti spretnosti, a z dodatnimi neformalnimi znanji?

Ob začetku projekta GOAL v letu 2015 je bilo teh ukrepov z nacionalne ravni manj, saj so se ukrepi, ki naj bi bili sofinancirani iz sredstev Evropskega socialnega sklada šele usklajevali in pripravljali. V drugi polovici leta 2016 pa je prišlo do razpisov za izvajanje določenih ukrepov, usmerjenih na svetovanje in izobraževanje nizko kvalificiranih, in sicer sta bila junija 2016 objavljena s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport dva javna razpisa, namenjena nizko kvalificiranim zaposlenim: *Javni razpis za financiranje dejavnosti informiranja in svetovanja ter za ugotavljanje in vrednotenje neformalno pridobljenega znanja od 2016 do 2022 in Javni razpis za pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc od 2016 do 2019* (Vir: spletna stran MIZŠ). Oba javna razpisa sta namenjena **izboljšanju kompetenc zaposlenih**, bodisi s svetovanjem in vrednotenjem neformalno pridobljenega znanja bodisi z možnostjo vključitve v brezplačne izobraževalne programe za razvoj kompetenc.

Poleg teh dveh razpisov, namenjenih izboljšanju kompetenc zaposlenih, so se v zadnjem letu pripravili **tudi novi ukrepi za izboljšanje možnosti brezposelnih na trgu dela**, ki vključujejo tudi ukrepe za vključitev v izobraževanje in usposabljanje. V Sloveniji od leta 2016 beležimo izboljšanje gospodarskih razmer, ki se na trgu dela opazneje izražajo v letu 2017, kar se na primer odraža tudi v zmanjšanju števila brezposelnih, z 99.615 v decembru 2016 na 87.655 brezposelnih v maju 2017, kar je za 14,3 % manj kot pred letom[33] (Letno poročilo ZRSZ 2016 in mesečne informacije ZRSZ za maj 2017). V letu 2017 je tudi opaznejše **povečanje povpraševanje po delovni sili**, ob tem pa analitiki trga dela opozarjajo na še vedno prisotna negativna neskladja med povpraševanjem in ponudbo delovne sile glede izobraženosti in usposobljenost. V okviru zavodov za zaposlovanje so bile zagotovljene dodatne spodbude za zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih, mladih in starejših, za dodatno usposabljanje brezposelnih, za krepitev vseživljenjske karierne orientacije idr. (Letno poročilo ZRSZ 2016).

Pri tem je treba poudariti, da svetovalci GOAL v intervjujih v drugi fazi evalvacije niso potrdili mnenja, da bi razmere, da v obdobju poteka svetovanja GOAL še ni bilo veliko dodatnih ukrepov in spodbud za vključevanje v izobraževanje ali zaposlovanje za štiri izbrane ciljne skupine GOAL, negativno vplivale na njihovo svetovalno delo (ne-motivacijsko). Obratno, rekli so, da so delovali in vedno delujejo v skladu z etiko, da vsakemu svetovancu pomagajo pri iskanju zanj najustreznejših možnosti v danih okoliščinah. Da jih motivirajo in spodbujajo za načrtovanje poti naprej ter v primeru, da v danem trenutku za svetovanca ni ničesar dostopnega, se pa možnosti pokažejo pozneje, o tem svoje svetovance tudi obvestijo (nekateri svetovanci so v intervjujih tudi povedali, da so jih svetovalci GOAL o nekaterih možnostih obvestili tudi pozneje, po zaključku svetovanja GOAL). Vse to prav gotovo kaže na visoko profesionalnost in etičnost dela svetovalcev v izobraževanju odraslih v Sloveniji.

[33] Po izobrazbeni strukturi je 30 % brezposelnih z OŠ ali manj, 26,4 % s poklicno izobrazbo, 25,5 % s srednjo izobrazbo in 18,1 % s terciarno izobrazbo, kar kaže na to, da je več kot polovica brezposelnih tistih, ki imajo manj kot 4-letno srednješolsko izobrazbo in jih v Sloveniji opredeljujemo kot manj izobražene (Mesečno poročilo ZRSZ za maj 2017).

11.5. Kateri dejavniki na ravni politike in sistema so bili povezani z doseganjem visoke kakovosti storitev in/ali pozitivnih rezultatov storitev svetovanja na ravni posameznika?

V obdobju poteka projekta GOAL so na cilje, izvajanje razvojnih področij in rezultate v projektu GOAL vplivale naslednje strateške usmeritve in dokumenti, ki so bili v Sloveniji sprejeti bodisi v obdobju pred začetkom projekta GOAL ali med izvajanjem projekta GOAL. Ključni dokumenti, ki vključujejo bodisi usmeritve razvoja svetovanja v izobraževanju odraslih bodisi predloge ukrepov na področju izobraževanja odraslih, trga dela ali socialnega vključevanja tudi izbranih štirih ciljnih skupin GOAL, so:

- Resolucija nacionalnega programa izobraževanja odraslih v RS 2013–2020 (2013),
- Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (2015),
- Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2016–2020 (2016),
- Strategija dolgožive družbe (2017),
- Vizija Slovenije 2050 (2017).

Temeljni strateški dokument za področje izobraževanja odraslih v Sloveniji je **Resolucija nacionalnega programa izobraževanja odraslih v RS 2013–2020**, ki je z medresorskim usklajevanjem s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport bila pripravljena v letu 2013. ReNPIO 2013–2020 je bila kot temeljni strateški dokument upoštevana tudi pri razvijanju razvojnih področij GOAL in pri implementaciji različnih aktivnosti znotraj teh področij v prakso.

Ključni cilji in opredeljene dejavnosti, ki podpirajo uresničevanje ReNPIO 2013–2020, ki so bili podlaga tudi za aktivnosti v GOAL, so:

1. Vizija ReNPIO: v Sloveniji bomo vsakemu odraslemu prebivalcu omogočili enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih.
2. Ključni cilji: dvigniti izobrazbeno raven prebivalstva in raven temeljnih zmožnosti, povečati zaposljivost aktivnega prebivalstva, izboljšati možnosti za učenje in vključevanje v izobraževanje, izboljšati splošno izobraženost.
3. Krovni kazalnik: stopnja udeležbe prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v VŽU (LLL) se bo s 14,5 % v letu 2012 povečala na 19 % v letu 2020[34].
4. Izobraževalne možnosti se bodo razvijale na treh strateških področjih: na splošnem neformalnem izobraževanju odraslih za dvig splošne izobraženosti, na formalnem izobraževanju odraslih za dvig izobrazbene ravni in na področju usposabljanja in izobraževanja za potrebe dela za izboljšanje zaposljivosti in razvoja kariere.
5. V svetovanje in izobraževanje moramo vključevati še posebej naslednje ranljive skupine odraslih: brezposelni – prednostna skupina so starejši od 50 let, ki nimajo poklicne ali strokovne izobrazbe ali imajo manj ključnih ali poklicnih zmožnosti; zaposleni – prednostna skupina so starejši od 45 let z dokončano manj kot štiriletno srednjo šolo ali pomanjkanjem ključnih ali poklicnih zmožnosti; zaposleni, ki zaradi specifičnih psihofizičnih zahtev nekega poklica tega ne morejo več opravljati, ko dosežejo določeno starost; mladi, ki na različnih stopnjah opustijo šolanje; manj izobraženi ali druge ranljive skupine, kot so osipniki in mladi, ki zgodaj opustijo šolanje, socialno ogroženi, priseljenci, Romi, starejši odrasli, migranti, invalidi in obsojenci; druge skupine odraslih, ki imajo omejen dostop do socialnih, kulturnih in ekonomskih dobrin (kmetje, prebivalstvo iz manj razvitih regij idr.).

[34] Ciljna vrednost EU za leto 2020 je 15 %.

6. Dve od osmih ključnih podpornih dejavnosti, ki prispevajo k uresničevanju ciljev ReNPIO do leta 2020, sta: svetovalna dejavnost ter ugotavljanje in priznavanje znanja.
7. V ReNPIO je na več mestih izpostavljeno, da bomo zastavljene cilje in dejavnosti lažje uresničevali tudi s partnerskim sodelovanjem različnih sektorjev ter organizacij na nacionalni in na regionalni ravni.

Drugi strateški dokument, ki vključuje tako ukrepe za izobraževanje odraslih kot trg dela, je **Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020** (2015), ki ga je potrdila Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju OP 2014–2020). OP 2014–2020 je podlaga za pripravo projektov in koriščenje sredstev za nove razvojne projekte iz Evropskega socialnega sklada, kamor se umeščajo projekti in ukrepi na področju izobraževanja, trga dela in socialnega vključevanja.

Z vidika ukrepov za izboljšanje položaja ciljnih skupin, vključenih v projekt GOAL, so pomembni načrtovani ukrepi in projekti v okviru treh prednostnih osi:

- prednostne osi osem: **spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile** (poleg drugih skupin tudi za nizko kvalificirane brezposelne in nizko kvalificirane zaposlene),
- prednostne osi devet: **socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine** (ki se lahko nanaša na vse štiri izbrane ciljne skupine v projektu GOAL, saj jih zaradi različnih oblik prikrajšanost, povezanih tudi z nizko izobraženostjo, lahko zaznamuje tudi socialna izključenost in tveganje revščine),
- prednostne osi deset: **svetovanje in razvoj kompetenc** predvsem za nizko kvalificirane zaposlene in starejše zaposlene na 45 let.

Cilji in razvojne aktivnosti na področju izobraževanja odraslih se umeščajo v deseto prednostno os OP 2014–2020, kjer sta opredeljena dva cilja: (Prav tam, str. 187–188)

1. **Izboljšanje kompetenc** manj vključenih v vseživljenjsko učenje.
2. Izboljšanje kompetenc zaposlenih **za zmanjšanje neskladij** med usposobljenostjo in potrebami trga dela.

V okviru obeh ciljev bodo ukrepi usmerjeni v vključevanje v VŽU manj usposobljenih, nižje izobraženih (ISCED 1–2) ter starejših od 45 let. Ukrepi za povečanje vključenosti v VŽU in zmanjšanje izobraževalnega primanjkljaja bodo naravnani na pridobivanje kompetenc posameznikov za zmanjšanje neskladij na trgu dela, krepitev sposobnosti posameznikov za hitrejše prilagajanje spremembam na trgu dela ter za uspešno vključevanje v družbo. Z ukrepi kariernega svetovanja, informativno–svetovalne dejavnosti, dodatnih usposabljanj ter s programi specializacije, prekvalifikacije in (poklicnih) izpopolnjevanj pa se bo vzpostavilo učinkovito vez med sistemom izobraževanja in usposabljanja ter hitro spreminjajočimi se potrebami na trgu dela. Zaposlenim se bo zagotovilo znanje in kompetence, ki so nujne zaradi potreb posameznih delovnih mest (npr. nove tehnologije, delovni/poslovni procesi) ali pa predstavljajo izhodišče za začetek nove karierne poti (Prav tam, str. 190).

V skladu s predvidenimi ukrepi je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v letu 2016 na področju svetovanja v izobraževanju odraslih pripravilo **dva projekta**:

1. Javni razpis za financiranje dejavnosti informiranja in svetovanja ter za ugotavljanje in vrednotenje neformalno pridobljenega znanja od 2016 do 2022 (objavljen 17. 6. 2016); na javnem razpisu (v nadaljevanju JR za svetovanje) je bilo izbranih 15 konzorcijev, nosilci so ljudske univerze, izobraževalne organizacije za odrasle, z najdaljšo tradicijo v slovenskem izobraževanju in
2. Projekt Strokovna podpora informativno svetovalnih dejavnosti in vrednotenju neformalno pridobljenega znanja 2016–2021, ki je bil kot neposredno potrjena operacija s strani Službe vlade RS za kohezijski razvoj, potrjen 23. 11. 2016. Projekt vodi Andragoški center Slovenije (v nadaljevanju ACS), v obdobju od junija 2016 do junija 2021.

Oba, javni razpis in projekt ACS sta namenjena neposredno zaposlenim, ki potrebujejo dodatna usposabljanja, kvalifikacije ali prekvalifikacije, zaradi potreb na trgu dela in delovnem mestu.

Iz načrtovanih ukrepov znotraj vseh treh prednostnih osi (nekateri so se začeli izvajati že v letu 2016), ki so namenjeni tudi izboljšanju možnosti izobraževanja in zaposlovanja za ciljne skupine odraslih, ki smo jih vključili v GOAL, in v OP programu zapisanih nosilcev teh ukrepov, lahko ugotovimo, da so ti **umeščeni v različne resorje in njihove sektorje** (izobraževanje, delo – trg dela, sociala, kultura, zdravstvo idr.), **zato bo pomembno, da se medsebojno povezujejo pri načrtovanju teh ukrepov, da bodo ukrepi komplementarni, dopolnjujoči**. Spremljanje uresničevanja teh ukrepov in njihov učinkov ter vloge svetovanja pri tem je lahko tudi ena od nalog izbranega koordinacijskega telesa, ki bo obravnaval področje razvoja in sistemskega umeščanja svetovanja v izobraževanju odraslih.

Poleg načrtovanih ukrepov za trg dela v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020, je Slovenija v letu 2015 sprejela tudi **Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2016–2020**, v katerih so zapisane naslednje prednostne usmeritve (MDD, oktober 2015, str. 22):

- »/…/ zmanjšanje števila dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi, in sicer s spodbujanjem in motiviranjem te skupine oseb k aktivnosti in čimprejšnji vključitvi na trg dela;
- z okrepitvijo in ciljno usmerjenimi ukrepi za aktivacijo drugih najbolj ranljivih skupin brezposelnih na trgu dela zvišati zaposljivost in zaposlenost, predvsem mladih, starejših in nizko izobraženih;
- z namenom odprave strukturne brezposelnosti okrepiti ukrepe usposabljanja in izobraževanja aktivnega prebivalstva (brezposelni, zaposleni in drugi iskalci zaposlitve) ter jim zagotoviti kompetence, znanja in spretnosti glede na potrebe trga dela.«

Slednja usmeritev je pomembna tudi za cilje GOAL, saj podpira aktivnosti za večjo vključenost brezposelnih v izobraževanje in usposabljanje. Poleg tega pa je v Smernicah izpostavljen pomen sodelovanja socialnih partnerjev pri uresničevanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja (APZ), še posebej pri oblikovanju in izvajanju programov APZ, ki so namenjeni nizko izobraženim osebam (Prav tam, str. 22).

Kako se soočiti z izzivi staranja prebivalstva Slovenije in nizke stopnje zaposlenosti starejših odraslih Slovenije in nizke vključenosti v izobraževanje, pa opredeljuje **Strategija dolgožive družbe**, ki jo je Vlada RS sprejela aprila 2017 (MDDSZ in UMAR, april 2017). Tudi za Slovenijo je značilno, da se starostna struktura prebivalstva spreminja, pričakovano trajanje življenja se podaljšuje, delež starejših od 65 let hitro narašča[35], delež delovno sposobnih prebivalcev pa se zmanjšuje. Pričakuje se, da se bo v prihodnjih letih intenziteta teh trendov še okrepila. V slovenski Strategiji dolgožive družbe je zapisano, da je treba zaradi demografskih sprememb prilagoditi obstoječe sisteme in ureditve ter tako izkoristiti potenciale spremenjene starostne strukture. Ustvariti je treba možnosti in priložnosti za kakovostno življenje vseh generacij in dostojno staranje. Zato bodo potrebne prilagoditve na številnih področjih: trgu dela, izobraževanju in usposabljanju, ureditvi sistemov socialne zaščite, bivalnem in delovnem okolju, na področju civilne in politične participacije. Z vidika sprememb v izobraževanju in usposabljanju starejših je poudarjen pomen izobraževanja in usposabljanja skozi celo življenjsko obdobje ter tudi pomen medgeneracijskega sodelovanja, s katerim se lahko izkoristi ogromni potencial znanja in izkušenj vseh generacij. Tako opisane aktivnosti v Strategiji podpirajo tudi **pomeni krepitve svetovanje za starejše v izobraževanju odraslih**, kar smo preizkusili tudi v projektu GOAL.

[35] V letu 2016 je bil delež prebivalcev nad 65 let 18,4 %, v letu 2030 pa se pričakuje 24,8 % delež in v letu 2060 29,5 % (Vir: SURS 2016 in EUROPOP 2013 za 2030 in 2060).

V zadnjem letu (2017) pa je Vlada Republike Slovenije sprejela še en strateški dokument za nadaljnji razvoj, **Vizijo Slovenije 2050**, ki je kot enega ključnih ciljev v ospredje postavila tudi vseživljenjsko učenje prebivalcev Slovenije. V Viziji je zapisano, da leta 2050 /…/ »V sozvočju z okoljem in s časom smo našli ravnovesje kakovostnega življenja. S pomočjo učenja se uspešno soočamo z največjimi izzivi. Smo inovativni, ideje spreminjamo v dejanja. Z zaupanjem ustvarjamo dobre odnose ter gradimo solidarno in strpno družbo. Slovenijo samozavestno odpiramo partnerjem, pripravljenim na sodelovanje. Ponosni bogatimo globalno mrežo s svojo kulturno edinstvenostjo« (Prav tam, str. 1).

In tudi, da /…/ »V Sloveniji leta 2050 ustvarjamo številne uspešne zgodbe. Družbene procese sooblikujemo kot aktivni državljani, kritično in tvorno. Slovenija je ravno prav velika za razcvet inovacij in predstavlja edinstven razvojni model v svetu. Z učenjem za in skozi vse življenje razvijamo znanje in veščine ter krepimo odpornost za soočanje z izzivi« (Prav tam, str. 1).

K strateškim dokumentom dodajamo še podatke iz dveh raziskav oziroma študij o razvitosti spretnosti odraslih v Sloveniji, iz raziskave PIAAC (angl. PIAAC – Programme the International Assessment of Adult Competences) v letu 2016 in Strategije spretnosti OECD – poročilo o oceni stanja: Slovenija 2017.

Raziskava PIAAC je najobsežnejša svetovna raziskava o kompetencah odraslih, ki je potekala pod okriljem OECD. Slovenija je v njej proučevala, kako odrasli obvladujejo tri ključne spretnosti za obdelavo informacij: besedilno spretnost, matematično spretnost in reševanje problemov v tehnološko bogatih okoljih. Zbirala je tudi informacije o tem, kako anketiranci uporabljajo svoje spretnosti na delovnem mestu in v vsakdanjem življenju, o njihovi izobrazbi, jezikovnem in družbenem okolju, sodelovanju v programih za izobraževanje in usposabljanje odraslih (Raziskava spretnosti odraslih, Metodologija in rezultati – na kratko, ACS, september 2016)[36].

Splošna spoznanja in izzivi (Prav tam, str. 22):

- tako kot v drugih državah OECD je tudi v Sloveniji višja raven besedilnih in matematičnih spretnosti pozitivno povezana z: vključenostjo v delovno silo, višino plače, neekonomskimi dejavniki (npr. zaupanje drugim, politična učinkovitost, prostovoljno delo in lastna ocena zdravja);
- delež odraslih, ki so dosegli najvišje ravni pri posameznih spretnostih, ne presegajo 10 % (npr. na najvišjo raven reševanja problemov v tehnološko bogatem okolju se je uvrstilo 3,7 % odraslih);
- slovenski dosežki so nižji od povprečja OECD: približno eden od štirih odraslih ima spretnosti na nižjih ravneh;
- velike so razlike pri obvladovanju spretnosti (med posameznimi skupinami so povezane s starostjo, izobrazbo in socialnim ozadjem) glede na starost, stopnjo izobrazbe, socialno-ekonomskim položajem in priseljenskim ozadjem;
- na dosežke pomembno vpliva izobrazba staršev (višja kot je, boljši so dosežki otrok).

Primerjalno z drugimi državami **ima Slovenija velik delež slabo usposobljenih odraslih** (tisti, ki ne dosegajo 2. ravni besedilnih ali matematičnih spretnosti), **saj je slabo usposobljenih odraslih 400.000** ali 33 % odrasle populacije[37], od teh jih bo 250.000 moralo konkurirati na trgu dela vsaj še deset let, 140.000 pa jih bo moralo konkurirati na trgu dela vsaj še dvajset let (Javrh, 2017).

[36] Sodelovanje Slovenije v tej raziskavi je omogočilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ob pomoči sredstev Evropskega socialnega sklada. V Sloveniji je bilo v raziskavo vključenih 5.165 odraslih v starosti od 16 do 65 let iz vseh slovenskih regij.
[37] Povprečje slabo usposobljenih odraslih vseh vključenih držav (OECD povprečje) je 26 %
(vir: OECD Skills Strategy diagnostic report, 31. januar 2016).

Rezultati raziskave PIAAC za Slovenijo kažejo, da so odraslih z nizkimi dosežki v vseh družbenih skupinah: so med zaposlenimi (46,6 % zaposlenih) in med brezposelnimi (33,8 %); so tako med mlajšimi (12,3 % je starih od 16 do 19 let, 11,8 % je starih od 20 do 24 let) kot starejšimi (24,4 % je starih 45 do 49 let in 34,7 % je starih od 50 do 54 let) (Javrh, 2017).

Glede na razvitost spretnosti reševanja problemov v tehnološko bogatih okoljih pa so za Slovenijo še slabši rezultati, saj je slabo usposobljenih odraslih 476.000 ali 40 % odrasle populacije (to so tisti, ki ne dosegajo 1. ravni ali nimajo izkušenj z računalnikom ali niso bili uspešni pri osnovnih nalogah), OECD povprečje je 29 %[38] (Javrh, 2017).

Konec junija 2017 pa je Slovenija dobila tudi **Strategijo spretnosti OECD**, ki je sklicujoč se tudi na rezultate PIAAC-a in strateške usmeritve Slovenije, opredelila osem razvojnih izzivov (Strategija spretnosti OECD – poročilo o oceni stanja: Slovenija 2017). Z vidika izobraževanja odraslih in razvoja spretnosti odraslih je še posebej pomemben drugi izziv **izboljšati ukrepe za razvoj spretnosti odraslih z nižje razvitimi spretnostmi**. V okviru tega izziva sta priporočeni dve področji ukrepanja: **krepiti ozaveščenost, pomoč in usmerjanje pri spodbujanju in motiviranju nizko kvalificiranih odraslih**, da bi izboljšali svoje spretnosti; zagotoviti prožnejše načine učenja in okrepiti sisteme priznavanja neformalnega in priložnostnega učenja, spodbujati sodelovanje nizko kvalificiranih odraslih (Strategijo spretnosti OECD – povzetek zaključnega poročila o oceni stanja: Slovenija 2017, str. 8–9).

Glede na zgoraj opisane izzive Slovenije na področju izobraževanja, dviga spretnosti, trga dela in socialnega vključevanja, menimo, da **smo z aktivnostmi projekta GOAL v vseh petih intervencijskih strategijah prispevali k uresničevanju zastavljenih ciljev**. Še bolj pa lahko prispevamo s predlogi za nadaljnji razvoj in krepitev vloge svetovanja v izobraževanju odraslih, ki smo jih opredelili tudi v tem poročilu in bodo nekateri od njih še konkretizirani do zaključka projekta v januarju 2018.

Z vidika vseh štirih izbranih ciljnih skupin GOAL tudi opisani strateški dokumenti kažejo, da jim bo posebno pozornost potrebno namenjati tudi v prihodnje. Poskrbeti bo potrebno, da bomo tudi s svetovanjem prispevali k **povečanju dostopnosti do izobraževanja in usposabljanja, k večji vključenosti na trg dela in tudi širše, k večji socialni vključenosti** (zato tudi predlagamo, da se merijo kvantitativni in kvalitativni rezultati in učinki svetovanja). Za vse štiri skupine odraslih je treba v svetovalni dejavnosti še naprej **razvijati nove pristope** za doseganje in vključevanje v svetovanje ter razvijati tudi **nove izobraževalne programe**, ki bodo prilagojeni njihovim potrebam oziroma potrebam različnih podskupin znotraj posamezne skupine (po vsebini, načinu izvedbe idr.). Izhajajoč iz trenutnega stanja, ko so že pripravljeni novi ukrepi in programi za zaposlene in brezposelne, je treba opozoriti, da je potrebno pripraviti tudi nove ukrepe in programe za starejše (nad 50 let in nad 64 let) in priseljence. Predvsem pa, da bodo programi za nizko kvalificirane odrasle dostopni brezplačno.

V vseh navedenih strateških dokumentih je **poudarjen tudi pomen partnerskega sodelovanja in povezovanja** pri načrtovanju in uresničevanju predvidenih ukrepov. V projektu GOAL smo tudi z vzpostavljenim partnerstvom na regionalni ravni in na nacionalni ravni konkretno pokazali, da partnersko sodelovanje prinaša rezultate, da je učinkovito, če deluje na formaliziran in organiziran način. Regionalni partnerji v obeh mrežah so izrazili interes za nadaljnje sodelovanje in ob zaključku delovanja kot dodaten konkreten rezultat sodelovanja partnerjev v mreži v obeh regijah izpostavili tudi to, da so se nekateri partnerji skupaj prijavili na nove razpise za pridobitev evropskih in nacionalnih sredstev za aktivnosti svetovanja in izobraževanja odraslih (kar smo že opisali zgoraj). Nacionalni tim GOAL pa v partnerski mreži na regionalni ravni vidi pomemben dejavnik doseganja

[38] Povprečje slabo usposobljenih odraslih vseh vključenih držav (OECD povprečje) je 26 %
(vir: OECD Skills Strategy diagnostic report, 31. januar 2016).

ranljivih skupin odraslih, dejavnik krepitve svetovalne podpore odraslim pred vključitvijo v izobraževanje ter vir informacij o značilnostih in potrebah različnih ciljnih skupin odraslih v regiji. Različne organizacije posamezno ciljno skupino obravnavajo s svojega vidika, povezanost več organizacij pa daje bolj celostno sliko o potrebah in možnostih, ki so za posamezno ciljno skupino v lokalnem okolju na voljo v izobraževanju ali na trgu dela.

Še enkrat, kot že nekajkrat v tem poročilu, in tudi v tem poglavju, **izpostavljamo tudi pomen ustrezne usposobljenosti svetovalcev, da so in bodo kos izzivom, ki so zapisani v strateških dokumentih**. Učinki projekta GOAL so kakovostni tudi zaradi kakovosti dela svetovalcev, ki so imeli ves čas poteka projekta GOAL zagotovljeno tudi strokovno podporo nacionalnega tima GOAL. Zato je med predlogi za nadaljnji razvoj tudi predlog, da se **strokovna podpora sodelavcev nacionalnih javnih zavodov**, ACS in CPI, zagotovi tudi v nadaljnjem razvoju in izvajanju svetovanja v izobraževanju odraslih v praksi.

11.6. Ugotovitve in predlogi za razvoj svetovanja v izobraževanju odraslih

Svetovanje odraslim v izobraževanju je pomemben del koncepta in prakse vseživljenjskega učenja, s temeljno vlogo, da podpre odrasle v vseh razsežnostih izobraževanja in učenja ter pomembno prispeva k ozaveščanju o pomenu vseživljenjskega učenja ter k večji vključenosti odraslih v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Gre za kompleksno dejavnost, ki predstavlja več razsežnosti svetovanja, svetovanje pred vključitvijo v izobraževanje ali usposabljanje, med potekom izobraževanja in učenja ter ob zaključevanju izobraževanja, usposabljanja. Pred vključitvijo odrasli potrebujejo predvsem pomoč pri izbiri in vključitvi v ustrezno izobraževanje ali usposabljanje. Med izobraževanjem je pomemben večji poudarek pomoči pri organizaciji učenja in izboljšanju načinov (tehnik, metod) posameznikovega učenja ter odpravljanju ovir za uspešno in učinkovito učenje. Ob zaključevanju zagotovimo pomoč pri odločanju in sprejemanju nadaljnjih korakov, ki so lahko povezani z načrtovanjem nadaljnjega izobraževanja ali usposabljanja, s spremembami v zaposlitvi, z razvojem kariere, s cilji v osebnem življenju idr. (glej tudi Jelenc Krašovec, 2011).

Vsi tri razsežnosti se med seboj prepletajo in povezujejo, kar potrjuje tudi preizkus v GOAL. Svetovalci v procesu izvajanja svetovanja protokola GOAL so v analizi povedali, da je ločnico med svetovanjem za izobraževanje in svetovanjem za zaposlitev oziroma razvoj kariere težko opredeliti, saj se pogosto prepletata, odvisno od potreb in ciljev svetovanca (ti na začetku svetovanja niso vedno jasni, lahko se konkretizirajo šele med potekom svetovanja, lahko se tudi spremenijo glede na začetne cilje ipd.).

V projektu GOAL smo razsežnosti svetovanja pred vključitvijo v izobraževanje in/ali usposabljanje namenili večji poudarek, saj je eden od ključnih ciljev GOAL-a, kako z izboljšanjem pristopov svetovanja odraslim v izobraževanju prispevati k večji vključenosti nizko kvalificiranih odraslih v vseživljenjsko učenje. V predhodnih poglavjih smo na več mestih izpostavili utemeljitev, da podatki za Slovenijo kažejo, da na eni strani pada vključenost odraslih v VŽU ter na drugi strani, da so v VŽU najmanj vključeni odrasli z manj kot štiriletno srednješolsko izobrazbo in starejši odrasli. K temu je treba dodati tudi, da imamo v Sloveniji 400.000 odraslih s slabo razvitimi spretnostmi za uspešno vključevanje v delo in družbeno življenje.

V Sloveniji smo v pilotnem preizkusu svetovanja GOAL znotraj opredeljenih petih razvojnih področij vključili dve vrsti izobraževalnih organizacij za odrasle. Cilj projekta GOAL je bil nadgradnja svetovalne dejavnosti za odrasle, znotraj izbranih organizacij in z nadgradnjo medsebojnega sodelovanja. Gre za dve ključni vrsti izobraževalnih organizacij v lokalnem okolju, ki imata pomembno vlogo v razvijanju in izvajanju izobraževanja odraslih: ljudska univerza s svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih (središče ISIO) in šolski center z enoto za izobraževanje odraslih.

Koncept središč ISIO opredeljuje, da tovrstna središča v Sloveniji zagotavljajo svetovalno dejavnost za vse odrasle v regiji (in ne le udeležence ljudske univerze), torej za vso ponudbo izobraževanja odraslih v regiji (včasih tudi širše, v nacionalnem prostoru), informiranje in svetovanje pred vključitvijo, med potekom in ob zaključku izobraževanja in v vzpostavitvi partnerstva z vsemi ključnimi organizacijami v okolju, ki delujejo na področju razvoja človeških virov in izobraževanja odraslih. V projekt GOAL sta bili vključeni dve od njih. V šolskem centru, njegovi enoti za izobraževanje odraslih, pa so pred projektom GOAL svetovali odraslim, ki so bili udeleženci v njihovih programih za odrasle. Svetovanje je bilo tako del nalog organizatorja izobraževanja, z večjim poudarkom na svetovalni podpori med izobraževanjem, v proces svetovalne dejavnosti pa niso vključevali sistematično organiziranih oblik partnerskega sodelovanja.

S preizkusom delovanja obeh vrst svetovanja (obe vrsti organizacij in konceptov) v projektu GOAL sta nastala dva predloga za izboljšave:

- **središče ISIO nadaljuje s svetovalno podporo za vse odrasle v regiji**, ob tem deluje vzpostavljena partnerska mreža organizacij, ki v svojo dejavnost vključujejo različne ciljne skupine odraslih v regiji, še posebej ranljive in pri tem še naprej krepijo sodelovanje s šolskimi centri ter drugimi partnerji v mreži ISIO; v središču ISIO se ohranja izvajanje svetovanja pred, med in ob zaključku izobraževanja, usposabljanja, pri čemer je pomemben poudarek, z okrepljenim protokolom in pripomočki, na svetovanju pred vključitvijo;
- **v enoti za izobraževanje odraslih v šolskih centrih** je po ugotovitvah sodelovanja v projektu GOAL pomembno **okrepiti svetovalno podporo njihovim udeležencem** izobraževanja in usposabljanja, tako pred vključitvijo v izobraževanje (več raznovrstne promocije – 'outreach' pristopi) in med samim izobraževanjem, da okrepijo načrtovanje in izvajanje svetovanja na strukturiran način, da je svetovanje celostno in v ustreznem obsegu; pri tem je pomembno, da vzpostavljajo tudi partnerske povezave (s središčem ISIO in drugimi partnerji v mreži ISIO, ali z vzpostavitvijo še drugih partnerstev, ki so usmerjena na cilje svetovanja za njihove udeležence).

Za večjo učinkovitost doseganja posamezne ciljne skupine je lahko **rešitev tudi oblikovanje partnerstva le za eno ciljno skupino** ter se s tem zagotovi manjše število partnerjev, ki v svojo dejavnost vključujejo izbrano ciljno skupin, s tem pa se povečata njihov interes in motivacija za sodelovanje (v GOAL lokalnem partnerstvu niso bile vse organizacije enako aktivne in iz odgovorov nekaterih sklepamo, da je glavni razlog v pomanjkanju časa in ob tem izraženem mnenju, da jih zanimajo predvsem aktivnosti, ki so za ciljno skupino/e, ki jo/jih tudi sami vključujejo).

Partnerji v mreži so izpostavili problem socialne izključenosti njihovih svetovancev, pomanjkanja motivacije in potrebo po bolj poglobljenem svetovanju in po več srečanj z enim svetovancem, za kar pa partnerji pogosto nimajo dovolj časa in ne dovolj kadrov. Svetovalci pa so mnenja, da jih lahko partnerji pri njihovem delu podprejo na več načinov. Na primer, lahko si **izmenjajo informacije o značilnostih in potrebah njihovih svetovancev, izmenjajo znanje in izkušnje o uporabi svetovalnih pripomočkov, informacij in drugih baz podatkov**, pomembnih za svetovalno delo z izbranimi ranljivimi skupinami odraslih. Lahko se organizirajo tudi skupne delavnice za pridobitev novih kompetenc za svetovanje ranljivim skupinam odraslih, skupinam, ki potrebujejo bolj poglobljeno svetovanje, s poudarkom na osebnem svetovanju, veliko dodatnih spodbud in motivacije ter podpore za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje.

Svetovalci in direktorji so v procesu evalvacije predlagali, da bi **svetovalno dejavnost za odrasle** na šolskem centru znotraj šolskega centra **tesneje povezali s šolsko svetovalno službo za mladino**, hkrati bi povezali svetovalce in organizatorje izobraževanja odraslih ter jo tako okrepili. Oba profila strokovnih delavcev se srečujeta s podobnimi vprašanji stroke v svetovalni dejavnosti pri delu z udeleženci, izmenjava izkušenj in skupne strokovne obravnave pa lahko pomembno prispevajo k učinkovitosti in kakovosti svetovalnega dela vseh vključenih znotraj šolskega centra.

V projektu GOAL smo potrdili strokovno utemeljitev, da le **svetovalni proces, ki je strukturiran, celosten (holističen pristop)**, kjer je posameznik v središču (»client oriented«) in svetovanca vodi po korakih do rezultatov in učinkov (predvidoma v več srečanjih, razen kadar gre za kratko informiranje), svetovalec pa uporablja ustrezne pripomočke, vodi do želenih rezultatov. V svetovalnem procesu projekta GOAL smo potrdili tudi, da za svetovanca ni pomemben le rezultat (vključenost v izobraževanje ali usposabljanje), temveč da je v svetovalnem procesu deležen ustreznih spodbud in motivacije za spremembe v osebnem in delovnem življenju, v katere ga vodi izobraževanje. Vse to so poudarili številni svetovanci v intervjujih ob zaključku svetovanja v projektu, nekateri pa tudi v vprašalniku po prvem srečanju. To potrjujejo tudi podatki o večji samo-učinkovitosti in samozavesti svetovancev po zaključenem svetovanju. Nekateri so izpostavili, da so s svetovanjem v projektu GOAL, ki so ga vodili izkušeni svetovalci, svoje osebno življenje začeli doživljati bolj pozitivno.

Nadaljnji predlog je **standardizirati kakovost svetovanja** za izobraževanje odraslih in ugotoviti razlike in predpogoje, ki jih je treba izpolniti za zagotavljanje visoke kakovosti svetovanja; smernice za izobraževanje odraslih, da se jih obravnava kot zadostne kakovosti; in okrepiti profesionalizacijo vloge svetovalca v izobraževanju odraslih, s tem, da se celovito opredelijo naloge in kompetence svetovalcev v izobraževanju odraslih. Pri tem pa se morajo upoštevati specifike posameznih izobraževalnih organizacij (npr. kot so razlike med šolskim centrom in središči ISIO). Poleg tega bo pri opredelitvi kompetenčnega modela svetovalca v Sloveniji, upoštevan tudi kompetenčni model GOAL, pripravljen v sodelovanju vseh šestih partnerskih držav v projektu GOAL.

Kakovost svetovanja v izobraževanju odraslih se mora graditi na kakovosti dela svetovalca. Zagotovi naj se **zadostno število kadrov**, da bodo lahko namenili svojim svetovancem **dovolj časa**, da bodo lahko spremljali njihov napredek in razvijali sami sebe, znanje, spretnosti in lastnosti.

Kakovost svetovalnega procesa podpira tudi uporaba kakovostnih svetovalnih pripomočkov in vzpostavljena partnerska sodelovanja (mreže) in različni pristopi za lažje doseganje ranljivih skupin odraslih (terensko delo). Eden izmed pomembnih dejavnikov za izboljšanje doseganja izbranih skupin odraslih so promocijske aktivnosti, ki prispevajo k ozaveščanju o pomenu vseživljenjskega učenja in tudi promovirajo informiranje in svetovanje o možnostih izobraževanja za odrasle.[39] V te aktivnosti naj se vključijo sodobni mediji, družbena omrežja in lokalni mediji, kot sta radio in televizija. Razvijajo naj se nove fleksibilne oblike povezovanja svetovanja v izobraževalnih organizacijah z zavodi za zaposlovanje, centri za socialno delo in drugimi dejavnostmi v lokalni skupnosti, z dejavnostmi knjižnic in z organizacijo lokalnih dogodkov.

Da bi lažje vključevali v svetovalno delo tudi terensko delo, nacionalni tim projekta GOAL predlaga:

- pripravo kratkih strokovnih vodil, kako učinkovito načrtovati in izvajati terensko dela za doseganje ranljivih skupin odraslih;
- vključitev teme »učinkovito načrtovanje in izvajanje terenskega dela v svetovanju ranljivim skupinam odraslih« v program izpopolnjevanja za svetovalce.

Presojanje in razvijanje kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih je treba vzpostaviti kot celovit sistem, ki bo vključen tudi v nacionalni sistem ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti v sistemu vzgoje in izobraževanja.

Med dejavniki, ki so v projektu GOAL v Sloveniji prispevali k doseganju rezultatov, ki jih opisujemo, je bila **tudi stalna strokovna podpora svetovalcem**, ki je bila zagotovljena s strani nacionalne ravni, z obeh razvojnih

[39] Ta priporočila vključuje tudi prenovljeni Evropski program za izobraževanje in usposabljanje odraslih – EPUO (The renewed European Agenda for Adult Learning, European Commission, 2011).

javnih zavodov, ACS in CPI, tudi v obliki dodatnega usposabljanja in posebej oblikovanimi dodatnimi strokovnimi gradivi ter usmeritvami za izvajanje aktivnosti na petih razvojnih področjih, ki so potekale po načrtu.

Zato je treba za zagotovitev nadaljnjega razvoja svetovanja odraslim v izobraževanju še naprej zagotoviti tudi nadaljnjo strokovno podporo **s strani dveh nacionalnih javnih zavodov, ACS in CPI**, ki naj se pri tem povezujeta tudi z drugimi nacionalnimi javnimi zavodi, predvsem pa z Zavodom RS za šolstvo (ki pokriva šolsko svetovalno delo) in Zavodom RS za zaposlovanje (ki pokriva svetovalno delo za brezposelne).

Slovenski nacionalni tim projekta GOAL meni, da metodologija poteka evalvacije, tako v prvi kot v drugi fazi, ni bila dovolj natančno opredeljena v prijavi projekta. V samem poteku evalvacije so se dodajale aktivnosti, ki so bile metodološko in časovno zahtevnejše od prvotno načrtovanih nalog.

Šibko vnaprejšnje načrtovanje evalvacije se je pokazala tudi v tem, da je bil vzorec vključenih odraslih v pilotiranje svetovanja GOAL iz vseh sodelujočih držav razpršen, kar je izhajalo iz raznolikosti ciljnih skupin in števila vključenih odraslih po posameznih državah, ki so sodelovale v projektu. Zato ob zaključku projekta v skupnem poročilu vseh šestih držav nekatere posplošitve oziroma skupne ugotovitve iz pridobljenih rezultatov, niso mogoče.

Za nadaljnje podobne projekte in za trajnost rezultatov projekta GOAL, slovenski nacionalni tim priporoča oblikovanje orodja ali celo portala, ki bi omogočil uporabo **med potekom projekta razvite metodologije, za evalvacijo in analizo procesov in rezultatov svetovanja** v izobraževanju odraslih v različnih evropskih državah tudi v prihodnje.

11.7. Ugotovitve in predlogi za politiko

Vpliv politike

Doseganje ciljnih skupin, ki so redko ali manj pogosto vključene v vseživljenjsko učenje, je za Slovenijo izziv, tudi z vidika dveh strateških ciljev za področje izobraževanja odraslih, opredeljenih v **Resoluciji o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020** (ReNPIO 2013–2020):

- vsakemu odraslemu prebivalcu Slovenije omogočiti enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih,
- do leta 2020 bo stopnja udeležbe prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v VŽU 19 %,

saj je udeležba v programih vseživljenjskega učenja v zadnjih letih padla: le 11,6 % odraslih v starosti od 25 do 64 let je bilo v letu 2016 vključenih v VŽU, v primerjavi s 15,9 % v letu 2011 (Eurostat 2016).

Eden od pomembnih ukrepov za doseganje teh ciljev je **zagotoviti odraslim celostne in kakovostne informacije o možnostih izobraževanja in celostno svetovalno podporo** pred vključitvijo in med procesom izobraževanja in učenja. Kakovostna svetovalna podpora vključuje nove pristope k informiranju in svetovanju, da bi bilo doseganje ranljivih ciljnih skupin enostavnejše in bolj učinkovito, predvsem nizko kvalificiranih (manj kot štiri letna srednja šola) odraslih. Podatki kažejo, kot je že bilo omenjeno, da se odrasli iz te skupine manj pogosto vključujejo v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (nekateri sploh nikoli), da dosegajo pri merjenju temeljnih zmožnosti slabe rezultate (rezultati raziskave PIAAC za Slovenijo, OECD 2016)[40] in so pogosto

[40] V povprečju dosegajo odrasli v Sloveniji slabše rezultate od povprečja OECD (bralna pismenost, matematična pismenost, tehnološko bogata okolja), eden od štirih odraslih pa ima spretnosti na nižji ravni (Dr. Petra Javrh, SIAE, 2016).

socialno izključeni. Podatki za Slovenijo kažejo, da tveganje socialne izključenosti in revščine narašča. Leta 2015 je bila stopnja tveganja revščine 14,3 % (287.000 ljudi je bilo pod pragom revščine), tveganje socialne izključenosti pa 19,2 % (SURS, 2016).

ReNPIO 2013–2020 zagotavlja tudi strateške temelje za razvoj in vzpostavitev vseh ključnih podpornih aktivnosti v izobraževanju odraslih, ki doprinesejo k realizaciji strateških ciljev v izobraževanju odraslih. Poleg pomembnosti svetovanja in ugotavljanja ter potrjevanja predhodno pridobljenega znanja, definira tudi **razvoj novih izobraževalnih programov** za različne potrebe različnih ciljnih skupin (več programov »po meri«).

Posebne programe bi bilo treba razviti za naslednje skupine: invalidi, starejše od 50 let, migrante, odrasle s posebnimi potrebami idr. Ti bi omogočili, da bi bilo svetovanje zagotovljeno na način, ki bi najbolj ustrezal posamezni ciljni skupini in ne bi sledil samo ciljem učinkovitosti na trgu dela. Svetovalci so kot največjo oviro za sodelovanje ranljivih ciljnih skupin v izobraževanju izpostavili pomanjkanje sofinanciranja programov izobraževanja in usposabljanja. Programi ne bi smeli biti oblikovani zgolj za doseganje nacionalnih ciljev, temveč bi morali slediti tudi individualnim ciljem ranljivih skupin in biti v skladu s potrebami lokalne skupnosti.

ReNPIO 2013–2020 izpostavlja tudi pomen **razvoja strokovnih delavcev** v izobraževanju odraslih. Tako je med njenimi cilji zapisano tudi: usposobiti je potrebno dovolj strokovnih delavcev za različne ciljne skupine in potrebe; pedagoško-andragoško izpopolnjevanje se bo prilagajalo različnim ciljnim skupinam; zagotovljeno bo andragoško izpopolnjevanje ter usposabljanje strokovnih delavcev za nacionalno pomembne dejavnosti in programe v javni službi (ReNPIO 2013–2020, SIAE, 2014, str. 52). Slednje se nanaša tudi na kadre v svetovalni dejavnosti.

Nosilci politik so kot možne ključne ovire na poti realizacije ciljev projekta GOAL prepoznali naslednje: pomanjkanje financiranja svetovanja v izobraževanju odraslih in pomanjkanje povezovanja (mreženja) na nivoju politike in tudi pomanjkanje vključenosti lokalne skupnosti v soodločanje o učinkovitem razvoju izobraževanja odraslih. Zato je pomembno, da bi se v GOAL-u razviti predlogi, kako premagati te ovire in kako okrepiti **vlogo svetovanja kot ključne sestavine vseživljenjskega učenja za odrasle** z nizkimi spretnostmi, tudi udejanjili. V nadaljnjem urejanju tega področja se te vsebine lahko vključijo v obravnavo v okviru nacionalne Strokovne skupine za vseživljenjsko karierno orientacijo, saj predstavlja dober primer povezovanja svetovanja na področju mladine in odraslih, zaposlenih in brezposelnih.

Za **zagotavljanje kakovosti svetovanja** smo v GOAL-u izpostavili dva cilja, ki se nanašata na to področje: pripraviti normativne osnove za sistematično presojo in razvoj kakovosti v vseh izobraževalnih organizacijah, ki zagotavljajo izobraževanje odraslih, financirano iz javnih sredstev, in nadaljnji razvoj in implementacijo podpornih ukrepov za samoevalvacijo v izobraževanju odraslih. Andragoški center Slovenije (ACS) je razvil model POKI (Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje), model za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih, ki je vključen v Letni program izobraževanja odraslih. Model temelji na samoevalvaciji kakovosti vseh postopkov v izobraževanju odraslih in vključuje tudi presojo kakovosti svetovalne podpore v izobraževanju odraslih (glej tudi »Kazalniki kakovosti v izobraževanju odraslih«, ACS, 2013).

Poleg tega je bil v letih 2007 in 2009 razvit model presojanja in razvoja kakovosti dejavnosti središč ISIO (ACS, 2009), ki lahko zagotavlja osnovo za opredelitev splošnih standardov kakovosti, kazalnikov in meril za svetovalno dejavnost v vseh organizacijah izobraževanja odraslih.

Ugotovitve in predlogi za urejanje politike

V Sloveniji sta največji oviri pri zagotavljanju neprekinjenih svetovalnih storitev za odrasle in nizko kvalificirane odrasle negotovost in časovne omejitve financiranja in akcijskih načrtov, razvitih kot del nacionalne strategije. Zato je treba te ovire premagati z novimi ukrepi, ki bodo zagotovili neprekinjeno financiranje svetovalnih storitev za odrasle v izobraževanju in stalen obseg programov izobraževanja in usposabljanja, ki ne bodo povezani le s cilji in potrebami trga dela, temveč tudi z individualnimi cilji posameznika ter z aktivno vključitvijo v družbo, predvsem za ranljive skupine.

Partnerji v projektu so govorili o problemih socialne vključenosti svojih svetovancev, o pomanjkanju motivacije in večji potrebi po poglobljenem svetovanju (za kar imajo partnerji velikokrat premalo časa in osebja) ter o potrebi po več srečanjih z enim svetovancem. Svetovalci se te potrebe zavedajo in poudarjajo, da odrasli z nizkimi spretnostmi (brezposelni, zaposleni), migranti in starejši od 50 let **običajno potrebujejo več poglobljenega svetovanja, več osebnega stika, veliko dodatne motivacije in podpore za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje.** Svetovalci menijo, da jih lahko partnerji podprejo na več načinov, npr. z izmenjavo informacij o značilnostih in potrebah svetovancev, z izmenjavo svetovalnih pripomočkov, informacij in baz podatkov, in morda celo z izvedbo delavnic usposabljanja za nadgradnjo kompetenc, potrebnih za svetovalno delo z ranljivimi ciljnimi skupinami.

Podpreti bi bilo treba tudi proces izmenjave znanja in izkušenj med svetovalci iz držav EU, kar bi omogočilo tudi izmenjavo primerov dobrih praks in možnosti usposabljanja v drugih državah.

Nosilci politik poudarjajo, da so, poleg partnerstva na nacionalni ravni, pomembna tudi partnerstva na lokalni ravni. Izziv pa je, kako povezati kadre na nacionalni ravni, v nacionalnih javnih zavodih, s kadri v podjetjih, s svetovalci na ljudskih univerzah in srednjih šolah, s svetovalci enot Zavoda za zaposlovanje idr. **Za oblikovanje in vzdrževanje teh povezav sta potrebna čas in denar**, pa tudi povečanje števila svetovalcev.

Partnerstvo je na lokalni ravni dobro delovalo znotraj obstoječega modela svetovanja in za namene projekta, kar je bilo podprto z aktivnostmi projekta GOAL. Partnerji so bili zelo zadovoljni z delovanjem obeh mrež in vsi so bili mnenja, da se mora partnerstvo nadaljevati. Strinjali so se, da je tudi v prihodnjem razvoju in delovanju pomembno, da so skupni cilji določeni, ravno tako stopnja formaliziranosti delovanja, število partnerjev, način delovanja (število srečanj, informacijska podpora) in nagovarjanje (doseganje izbranih ciljnih skupin). Na primer za večjo vključenost zaposlenih v svetovanje bi bilo treba razmisliti o metodah in vsebinah, ki bi pritegnile podjetja, da bi se bolj aktivno vključila v partnerstva za izvajanje svetovanja in spremljanje rezultatov svetovanja za zaposlene (potrebna so tudi sistemska priporočila).

Partnerstvo na nacionalni ravni je odvisno od **sodelovanja vseh deležnikov** (relevantna ministrstva in razvojne institucije, Zavod RS za zaposlovanje, CSD, predstavniki delodajalcev, sindikati, fakultete) oziroma, kot je rekel eden izmed deležnikov, je: *»absolutno ključno, da povežemo različne politike. V Sloveniji smo na poti, da bomo v tem smislu uspešni. Nacionalni program ali sistemsko oz. strateško pripravljena resolucija o izobraževanju odraslih je dobra osnova za to.«*

Eden od vidikov trajnosti projekta je lahko tudi **boljša povezanost med ponudniki svetovanja**. Zdaj imamo izobraževanje odraslih organizirano znotraj srednjih šol, ki zagotavljajo svetovanje med procesom izobraževanja, in to bi se moralo še bolj povezati s svetovalci v središčih ISIO in drugimi svetovalci, npr. v ZRSZ, da bi bila povezanost med različnimi svetovalci boljša.

Rezultati evalvacije poudarjajo pozitivne učinke mreženja in željo po nadaljnjem sodelovanju vključenih partnerjev. Istočasno pa je ključno, da je mreža podprta z različnimi ukrepi, ki so namenjeni za različne ranljive skupine, kot je npr. možnost brezplačne vključitve v svetovanje ter v izobraževanje in usposabljanje. Ne smemo pa spregledati tudi pomena ukrepov za motiviranje delodajalcev za spodbujanje zaposlenih za vključitev v programe izobraževanja in usposabljanja.

Aktivnosti svetovanja v srednjih šolah bi morale biti **jasno definirane in funkcionalno prilagojene odraslim v šolskih centrih**. Celotni sistem svetovanja za mladino in odrasle bi moral biti ustrezno reguliran po ustreznih sektorjih, kar vključuje financiranje. Regulacija bi morala vključevati spremljanje na nacionalni ravni s strani nacionalnih institucij (ACS, CPI), odgovornih za razvoj sistema svetovanja odraslim v izobraževanju in vseživljenjski karierni orientaciji. Urejati bi morala tudi število svetovalcev in njihov sistem usposabljanja.

Prav tako morajo biti **zagotovljena sistemska dimenzija in ustrezne pravne podlage** za področje, na primer z opredelitvijo svetovanja v Letnem programu izobraževanja odraslih znotraj ReNPIO 2013–2020, v novem Zakonu o izobraževanju odraslih, v Smernicah za svetovanje v izobraževanju odraslih idr.

Pomembno je tudi, da strateškim dokumentom ne sledimo le na nacionalni, temveč tudi na evropski ravni, kar omogoča pripravo različnih ukrepov v različnih okvirih, kot so Evropski socialni sklad, programi Erasmus+ idr. Nacionalni tim GOAL priporoča, da Slovenija sledi tudi ciljem, ki so za to področje zapisani v dokumentu »Poti izpopolnjevanja: nova priložnost za odrasle« (Evropska komisija, 2016) in pripravi načrte konkretnih aktivnosti za prihodnja tri leta, za kar se namenijo sredstva v nacionalnem proračunu (kot je določeno v Letnem programu izobraževanja odraslih) in v Evropskem socialnem skladu.[41]

Zato je za nadaljnji razvoj in kakovost svetovanja v izobraževanju odraslih pomembno, da se **vzpostavi sistem presojanja in razvijanja kakovosti svetovanja**, ki ga določajo različni dejavniki (kazalniki in merila) ter je koordiniran s strani uradnih nacionalnih teles.[42] Podatki, pridobljeni v projektu GOAL in metodologija evalvacije procesa in rezultatov projekta GOAL, so lahko dobro izhodišče za razvoj in vzpostavitev modela spremljanja in evalvacije rezultatov in učinkov svetovanja v izobraževanju odraslih.

[41] Eden izmed ciljev v dokumentu »Poti izpopolnjevanja: nova priložnost za odrasle« (Evropska komisija, 2016) je zahteva po zagotavljanju dostopa do poti izpopolnjevanja za odrasle z nizkimi spretnostmi, znanjem in kompetencami (npr. tisti, ki so izstopili iz formalnega izobraževanja in usposabljanja brez pridobitve srednje ali ustrezne izobrazbe), pri čemer igra pomembno vlogo zagotavljanje svetovalne podpore. Eno izmed priporočil je implementacija ukrepov za motivacijo in doseganje (»outreach«), ki vključuje ozaveščanje o koristih izpopolnjevanja, dostopnost informacij o obstoječih možnostih svetovanja, podpornih ukrepih, možnostih izpopolnjevanja in odgovornih telesih ter zagotavljanje spodbud za tiste najmanj motivirane za njihovo koriščenje (Ibid, 12016).
[42] Prizadevanja za izboljšanje kakovosti svetovanja v izobraževanju odraslih so podprta tudi z dvema evropskima dokumentoma: Evropski program za usposabljanje in izobraževanje odraslih – EPUO (the Renewed European Agenda for Adult Learning, European Commission, 2011) in Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (Upskilling Pathways: New Opportunities for Adults, European Commission, 2016).

Literatura

- *Adult Learning Professions in Europe. A study of the current situation, trends and issues.* (2008). ALPINE Final report. Zoetermeer: Research voor Beleid.
- Berriet-Solliec, M., Labarthe, P., & Laurent, C. (2014). *Goals of evaluation and types of evidence. Evaluation, 20*(2), 195–213. https://doi.org/10.1177/1356389014529836.
- *Kompetenčni model vodij in svetovalcev v svetovalnih središčih za izobraževanje – središčih ISIO.* (2014). Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s https://izobrazevanje.acs.si/dokumenti/KOMPETENCI%20PRISTOP/Kompetencna%20zasnova_SVETOVALEC%20ISIO.pdf
- *Council Resolution on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe.* (2004). Brussels: Council of the European Union.
- Čelebič, T. (2009). *Ranljive skupine na trgu dela v Sloveniji (nacionalno raziskovalno poročilo).* Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Eurydice Report. *Adult Education and Training in Europe – Widening Access to Learning Opportunities.* (2015). Brussels: European Commission. Pridobljeno s http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/179EN.pdf
- Houle, C. O. (1989). *The design of education.* San Francisco, London: Jossey-Bass Publishers.
- *International Competencies for Educational and Vocational Guidance Practitioners.* Pridobljeno s http://crccanada.org/crc/files/iaevg/Competencies-English.pdf
- Javrh, P. (marec 2017). *Razvoj spretnosti in odgovornost do odraslih v Sloveniji.* Ljubljana: dokumentacija Andragoškega centra Slovenije.
- Jelenc Krašovec, S. (2010). Sodobne andragoške teorije in izhodišča pri delu z ranljivimi ciljnimi skupinami. V P. Javrh (ur.), *Obrazi pismenosti* (str. 15-53). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Jelenc Krašovec, S. (2011). Andragoško svetovalno delo v podporo izobraževanju in učenju odraslih. V Vilič Klenovšek, T., Rupert, J. (Ed), *Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih* (str. 11-31). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Knowles, M. S. (1995). *Designs for adult learning: practical resources, exercises, and course outlines from the father of adult learning.* Alexandria: American Society for training and development (ASTD).
- Kump, S. & Jelenc Krašovec, S. (2009). *Vseživljenjsko učenje, izobraževanje starejših odraslih.* Ljubljana: Pedagoški Inštitut.
- McGivney, V. (2002). *Spreading the word: reaching out to new learners.* Leicester: NIACE.
- *Model svetovalnega središča za izobraževanje odraslih.* (2000). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- *Needs and Strengths analysis of existing services and local situations for Slovenia, SWOT analysis.* (2015). Ljubljana: Slovenian Institute for Adult Education, National Institute RS for VET.
- Schiersmann, C.B.; Ertelt, J.; Katsarov, J.; Mulvey, R.; Reid, H., & Weber, P.C. (ur.). (2012). *NICE Handbook for the Academic Training of Career Guidance and Counselling Professionals* Heidelberg: Heidelberg University, Institute of Educational Science.
- *OECD Skills Strategy diagnostic report.* (2016). Paris: OECD. Pridobljeno s https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/Skills-Strategy-Diagnostic-report-Slovenia.pdf
- *Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020.* (2015). Ljubljana: Služba Vlade za kohezijsko politiko. Pridobljeno s http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/op_slo_web.pdf
- Pawson, R., & Tilley, N. (1997). *Realistic Evaluation.* SAGE.
- *Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle.* (2016). Bruselj: Svet Evropske unije. Pridobljeno s http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14601-2016-INIT/sl/pdf
- Javrh, P. (2016) *Raziskava spretnosti odraslih, Metodologija in rezultati - na kratko (PIAAC).* Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s http://piaac.acs.si/doc/pdf/Metodologija_rezultati_PIAAC_kratko.pdf

- *Resolucija nacionalnega programa izobraževanja odraslih v RS 2013-2020.* (2013). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno s https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/114925
- *Resolucija Sveta o prenovljenem evropskem programu za izobraževanje odraslih.* (2011). Bruselj: Svet Evropske unije (2011/C 372/01). Pridobljeno s http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0001:0006:SL:PDF
- Rogers, P. J., & Weiss, C. H. (2007). *Theory-based evaluation: Reflections ten years on: Theory-based evaluation: Past, present, and future. New Directions for Evaluation,* (114), 63–81.
- Rogers, P. J. (2008). *Using Programme Theory to Evaluate Complicated and Complex Aspects of Interventions. Evaluation,* 14(1), 29–48. Pridobljeno s https://doi.org/10.1177/1356389007084674
- *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2016-2020.* (oktober 2015). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/Smernice_APZ_2016_2020__final.pdf
- *Strategija dolgožive družbe.* (2017). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). Pridobljeno s http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Osnutek_SDD_april_2017_prava_verzija.pdf
- *Strategija spretnosti OECD – povzetek zaključnega poročila o oceni stanja: Slovenija 2017.* (2017). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/10113/
- *Vizija Slovenije 2050.* (2017). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Pridobljeno s https://slovenija2050.si/
- Weitzman, B. C., Silver, D., & Dillman, K. N. (2002). *Integrating a comparison group design into a theory of change evaluation: The case of the Urban Health Initiative. American Journal of Evaluation,* 23(4), 371-385.
- Weiss, C. (1997). *How can theory-based evaluation make greater headway? Evaluation Review,* 21(4), 501–524.
- Zaviršek, D. (2012). *Ljudje z ovirami v kontekstu družbenih vrednot.* Ljubljana: dokumentacija Andragoškega centra Slovenije.
- *Zakon o izobraževanju odraslih /ZOI/* (2006). Uradni list RS, št. 110 (26. 10. 2006). Pridobljeno s http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4673
- *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.* (1996). Uradni list RS, št. 12 (29. 02. 1996). Pridobljeno s http://www.eurydice.si/index.php/arhiv-novic/9092-prevod-zakona-o-organizaciji-in-financiranju-vzgoje-in-izobrazevanja.html
- Zavod RS za zaposlovanje. (2016). *Letno poročilo ZRSZ 2016.* Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno s https://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila
- Zavod RS za zaposlovanje. (maj 2017). *Mesečno poročilo ZRSZ za maj 2017.* Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno s https://www.ess.gov.si/_files/10131/MI_2017_5.pdf

Priloga

Priloga, Tabela 1: *Učni cilji / ciljna skupina, Slovenija (Poglavje 3)*

	Ciljna skupina									
	brezposelni		osipniki		Migrant/ begunci/ prosilci za azil		Starejši od 50 let		Zaposleni nizko kvalificirani	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Da, želim pridobiti katerokoli kvalifikacijo	2	4	0	0	0	0	0	0	1	2
Da, želim pridobiti določeno kvalifikacijo	19	37	1	100	10	59	9	33	23	49
Da, želim izboljšati svoje spretnosti na splošno	5	10	0	0	0	0	5	19	6	13
Da, želim izboljšati svoje spretnosti na specifičnem področju	38	75	0	0	5	29	20	74	30	64
Potrebujem to usposabljanje zaradi trenutne službe	3	6	0	0	2	12	4	15	22	47
Potrebujem to usposabljanje, da lažje najdem službo	29	57	0	0	8	47	6	22	5	11
Nimam določenih ciljev	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj	51	100	1	100	17	100	27	100	47	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Priloga, Tabela 2: *Glavni razlogi za vključitev v svetovanje / starost, Slovenija (poglavje 4)*

	18 in manj		19-25		26-35		36-45		46-55		56-65		66 in več	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Raziskovanje izobraževalnih možnosti	1	33	10	63	27	66	32	74	32	68	7	78	0	0
Validacija predhodno pridobljenega znanja	0	0	1	6	5	12	6	14	9	19	1	11	0	0
Poiskati povezavo med osebnimi interesi in poklicnimi/izobraževalnimi možnostmi	2	67	2	13	5	12	3	7	1	2	0	0	0	0
Iskanje pomoči pri učnih tehnikah/ strategijah	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0
Pomoč pri iskanju službe	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0
Pomoč pri pisanju življenjepisa	0	0	0	0	0	0	1	2	4	9	0	0	0	0
Osebni razlogi	0	0	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Drugo (prosim navedite)	0	0	2	13	4	10	0	0	0	0	1	11	1	100
Total	3	100	16	100	41	100	43	100	47	100	9	100	1	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Priloga, Tabela 3: *Glavni razlogi za vključitev v svetovanje / ciljna skupina, Slovenija (poglavje 4)*

	brezposelni		osipnik		Migrant/ begunec/ prosilec za azil		Starejši od 50 let		Zaposleni nizko kvalificirani	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Raziskovanje izobraževalnih možnosti	36	56	1	100	8	47	20	65	44	94
Validacija predhodno pridobljenega znanja	14	22	0	0	0	0	7	23	1	2
Poiskati povezavo med osebnimi interesi in poklicnimi/izobraževalnimi možnostmi	8	13	0	0	5	29	0	0	0	0
Iskanje pomoči pri učnih tehnikah/ strategijah	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Pomoč pri iskanju službe	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0
Pomoč pri pisanju življenjepisa	4	6	0	0	0	0	1	3	0	0
Osebni razlogi	0	0	0	0	1	6	0	0	0	0
Drugo (prosim navedite)	2	3	0	0	3	18	2	6	1	2
Total	64	100	1	100	17	100	31	100	47	100

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Priloga, Tabela 4: *Trajanje prvega srečanja / spol, Slovenija (poglavje 4)*

	Moški		Ženski	
	N	%	N	%
20 min ali manj	8	14	16	15
21-30 min	19	34	18	17
31-60 min	24	43	58	56
61 min ali več	5	9	12	12
Skupaj	**56**	**100**	**104**	**100**

Opomba: ni statistično pomembne razlike.

Priloga, Tabela 5: *Glavna tema svetovalnega srečanja,/ starost, Slovenija (poglavje 4)*

	18 in manj		19-25		26-35		36-45		46-55		56-65		66 in več	
	N*	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Zaposlitev	0	0	0	0	2	4	1	2	4	8	0	0	0	0
Učenje	3	100	13	81	34	76	36	80	32	67	8	89	0	0
Validiranje predhodnega učenja	0	0	3	19	9	20	8	18	12	25	1	11	0	0
Drugo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100
Skupaj	**3**	**100**	**16**	**100**	**45**	**100**	**45**	**100**	**48**	**100**	**9**	**100**	**1**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.
**število odgovorov*

Priloga, Tabela 6: *Doseženi cilji / glavni razlog za vključitev v svetovanje, Slovenija (Poglavje 9)*

	R1		R2		R3		R4		R5		R6		R7		R8	
	N*	%	N*	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ne	3	3	1	5	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0	2	25
Da, povsem	87	88	21	95	8	67	1	100	1	100	5	100	0	0	5	63
Da, delno	9	9	0	0	3	25	0	0	0	0	0	0	1	100	1	13
Skupaj	**99**	**100**	**22**	**100**	**12**	**100**	**1**	**100**	**1**	**100**	**5**	**100**	**1**	**100**	**8**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.
R1: Raziskati izobraževalne možnosti.
R2: Potrditi obstoječe competence/predhodno pridobljeno znanje.
R3: Poiskati povezave med osebnimi interesi ter poklicnimi/izobraževalnimi možnostmi.
R4: Pomoč pri učenju (učne tehnike in strategije).
R5: Pomoč pri iskanju zaposlitve.
R6: Pomoč pri pisanju življenjepisa.
R7: Zaradi osebnih razlogov.
R8: Drugo.

Priloga, Tabela 7: *Doseženi cilji / dosežena stopnja izobrazbe, Slovenija (Poglavje 9)*

	Nedokončana osnovno-šolska izobrazba		Osnovno-šolska izobrazba		Nižja poklicna izobrazba		Splošna srednje-šolska izobrazba (gimnazija)		Srednja poklicna in strokovna izobrazba		Post-sekundarna izobrazba		Terciarna izobrazba	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ne	0	0	3	7	0	0	2	22	1	2	0	0	1	11
Da, povsem	7	88	38	86	27	84	6	67	40	91	3	100	7	78
Da, delno	1	13	3	7	5	16	1	11	3	7	0	0	1	11
Skupaj	**8**	**100**	**44**	**100**	**32**	**100**	**9**	**100**	**44**	**100**	**3**	**100**	**9**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Priloga, Tabela 8: *Rezultati in učinki svetovanja / starost, Slovenija (Poglavje 9)*

	18 in manj		19-25		26-35		36-45		46-55		56-65		66 in več	
	N*	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ni bilo napredka	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	6	0	0
Dvig samozavesti	0	0	8	23	14	14	18	18	24	20	5	29	1	50
Izboljšane poklicno-specifične spretnosti	0	0	3	9	6	6	9	9	11	9	0	0	0	0
Informacije o možnostih izobraževanja	3	50	11	31	30	31	37	36	41	34	6	35	0	0
Informacije o poklicnih možnostih	0	0	0	0	4	4	5	5	5	4	0	0	0	0
Vpis v program izobraževanja oz. usposabljanja	1	17	10	29	28	29	24	24	28	23	3	18	0	0
Pridobitev zaposlitve	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Izboljšanje na področju zaposlitve	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	6	0	0
Ostalo	2	33	3	9	11	11	9	9	11	9	1	6	1	50
Skupaj	**6**	**100**	**35**	**100**	**98**	**100**	**102**	**100**	**122**	**100**	**17**	**100**	**2**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Priloga, Tabela 9: *Rezultati in učinki svetovanja / izobrazba, Slovenija (Poglavje 9)*

	Nedokončana osnovnošolska izobrazba		Osnovnošolska izobrazba		Nižja poklicna izobrazba		Splošna srednješolska izobrazba (gimnazija)		Srednja poklicna in strokovna izobrazba		Post-sekundarna izobrazba		Terciarna izobrazba	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ni bilo napredka	1	5	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Dvig samozavesti	1	5	20	18	22	25	3	15	21	18	1	14	2	11
Izboljšane poklicno-specifične spretnosti	0	0	10	9	3	3	2	10	12	10	0	0	2	11
Informacije o možnostih izobraževanja	6	32	38	34	34	39	5	25	37	32	2	29	6	32
Informacije o poklicnih možnostih	0	0	4	4	4	5	1	5	4	3	0	0	1	5
Vpis v program izobraževanja oz. usposabljanja	6	32	24	21	17	20	7	35	32	27	2	29	6	32
Pridobitev zaposlitve	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0
Izboljšanje na področju zaposlitve	0	0	1	1	0	0	1	5	1	1	0	0	0	0
Ostalo	5	26	14	12	6	7	1	5	8	7	2	29	2	11
Skupaj	**19**	**100**	**113**	**100**	**87**	**100**	**20**	**100**	**117**	**100**	**7**	**100**	**19**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

Priloga, Tabela 10: *Spremembe v učnih ciljih, Slovenija (Poglavje 9)*

			Spremembe v učnih ciljih Zadnje srečanje							Skupaj
			1	2	3	4	5	6	7	
Spremembe v učnih ciljih Prvo srečanje	1. Želim pridobiti katerokoli kvalifikacijo	**N**	0	2	0	1	0	0	0	**3**
		%skupaj	0%	2%	0%	1%	0%	0%	0%	**2%**
	2. Želim pridobiti določeno kvalifikacijo	**N**	1	43	6	20	13	13	3	**55**
		%skupaj	1%	35%	5%	16%	11%	11%	2%	**45%**
	3. Želim izboljšati svoje spretnosti na splošno	**N**	0	6	6	8	3	3	1	**16**
		%	0%	5%	5%	6%	2%	2%	1%	**13%**
	4. Želim izboljšati svoje spretnosti na specifičnem področju	**N**	1	26	19	62	13	13	3	**82**
		%	1%	21%	15%	50%	11%	11%	2%	**67%**
	5. Potrebujem to usposabljanje zaradi trenutne službe	**N**	0	15	0	15	18	18	0	**24**
		%	0%	12%	0%	12%	15%	15%	0%	**20%**
	6. Potrebujem to usposabljanje, da lažje najdem službo	**N**	1	23	3	18	2	2	0	**41**
		%skupaj	1%	19%	2%	15%	2%	2%	0%	**33%**
	7. Nimam določenih ciljev	**N**	0	1	0	0	0	0	0	**1**
		%skupaj	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	**1%**
Skupaj		**N**	1	56	23	71	21	45	21	**123**
		%skupaj	1%	46%	19%	58%	17%	37%	17%	**100%**

Priloga, Tabela 11: *Sprememba v oceni samoučinkovitosti / Izobrazba, Slovenija (Poglavje 9)*

	Nedokončana osnovno-šolska izobrazba		Osnovno-šolska izobrazba		Nižja poklicna izobrazba		Splošna srednje-šolska izobrazba (gimnazija)		Srednja poklicna in strokovna izobrazba		Post-sekundarna izobrazba		Terciarna izobrazba	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
-3	0	0	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-1	0	0	2	5	1	3	2	22	0	0	0	0	0	0
0	7	88	30	68	28	88	6	67	35	81	3	100	8	89
1	**1**	**13**	**6**	**14**	**3**	**9**	**1**	**11**	**6**	**14**	**0**	**0**	**1**	**11**
2	**0**	**0**	**4**	**9**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2**	**5**	**0**	**0**	**0**	**0**
Skupaj	**8**	**100**	**44**	**100**	**32**	**100**	**9**	**100**	**43**	**100**	**3**	**100**	**9**	**100**

Opomba: zaradi nizkega števila odgovorov v tabeli statističnih testov nismo naredili.

www.projectgoal.eu

www.adultguidance.eu